

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Study of Biodiversity in Khlong Hoi Khong Research Station, Faculty of Natural Resources, Prince of
Songkla University

โดย

ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี

ผศ.ดร.กำพล มีสวัสดิ์

นายนิทัศน์ สองศรี

นายอภิชาติ หล่อเพชร

คณะทรัพยากรธรรมชาติ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2550

บทคัดย่อ

โครงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ดำเนินการระหว่างเดือนตุลาคม 2547 ถึงเดือนมีนาคม 2550 ผลการศึกษาพบว่า ในพื้นที่ 884 ไร่ ของสถานีวิจัยฯ แบ่งออกได้เป็น 4 ระบบนิเวศ คือ ระบบนิเวศทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ 39.6 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ ระบบนิเวศพืชสวนเชิงเดี่ยวชนิดต่างๆ และพืชไร่ 32.3 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ ระบบนิเวศป่า 25.8 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ และระบบนิเวศส่วนที่เป็นสำนักงานและที่พักอาศัย 2.3 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ ทางด้านระบบนิเวศทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งคล้ายคลึงกับลักษณะนิเวศดั้งเดิมก่อนการบุกเบิกเป็นสถานีวิจัยฯ ปัจจุบันทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์มีสถานภาพคงที่ (stable) แต่ระบบนิเวศพืชสวนเชิงเดี่ยวพบว่าบางชนิดอยู่ในสถานภาพเสื่อมโทรม (destruction) เนื่องจากสภาพดินไม่เหมาะสม ส่วนระบบนิเวศป่าเป็นป่าทุติยภูมิ สถานภาพอยู่ในระดับกำลังพัฒนา (developing) มีกล้าไม้ (seedling) ลูกไม้ (sapling) และไม้หนุม (polling) เจริญเติบโตขึ้นมาทดแทนต้นไม้ใหญ่ที่ถูกตัดฟันไปใช้ประโยชน์เมื่อ 10 ปีที่แล้ว ในแปลงศึกษาพบพรรณไม้ท้องถิ่นที่ระดับ DBH เท่ากับหรือมากกว่า 7.9 เซนติเมตร จำนวน 45 ชนิด 39 สกุล 27 วงศ์ ความหนาแน่นเฉลี่ย 382 ต้น/เฮกตาร์ โดยไม้พะยอมมีค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์มากที่สุดเท่ากับ 27.25 รองลงมาได้แก่ จ้าม่วง และมะนาวผี โดยไม้ทั้งสองชนิดมีค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์เท่ากันเท่ากับ 13.39 และไม้พะยอมกับไม้จ้าม่วงมีค่าความถี่สัมพัทธ์ 21.33 และ 14.47 แต่ไม้พะยอม และมะนาวผีมีค่าความเด่นสัมพัทธ์เท่ากับ 38.41 และ 15.16 ซึ่งไม้พะยอมมีค่าดัชนีความสำคัญทางนิเวศมากที่สุดเท่ากับ 87.00 ความหลากหลายของสัตว์ป่าในพื้นที่ศึกษาพบ 137 ชนิด 61 วงศ์ เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 10 ชนิด 7 วงศ์ นก 82 ชนิด 36 วงศ์ สัตว์เลื้อยคลาน 35 ชนิด 14 วงศ์ และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ 10 ชนิด 4 วงศ์ ในพื้นที่สถานีวิจัยฯ ได้ติดตั้งโครงเทียมไว้บนต้นไม้จำนวน 60 โครง และทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติผ่านระบบนิเวศต่างๆ ยาว 4,800 เมตร

ความหลากหลายทางชีวภาพในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย และชุมชน

Abstract

A study of Biodiversity in Khlong Hoi Khong Research Station, Faculty of Natural Resources, Prince of Songkla University was carried out from October 2005 to March 2007. The study area that covers 884 rai of the research station and is divided into 4 ecological systems, they are 39.6 percent is a pasture, 32.3 percent is a monoculture orchard plantation, 25.8 percent of the area is a secondary forest and 2.3 percent of all are office buildings and habitation area. The status of pasture land is stable. The current land uses at Klong Hoi Khong Research Station are the same since the establishment of the station. Some of orchards are destruction. For the secondary forest area it is in developing condition with seedling, sapling and polling replacing cut-down trees that have been carried on in the past 10 years.

Species tree diversity shows 45 local tree species 39 genus 27 families, $DBH \geq 7.9$ centimeters. The average density is about 382 trees for a hectare which *Shorea roxburghii*, 27.25 is the most relative density follows with *Buchanania arborescens* and *Shorea roxburghii* are 13.39. *Shorea roxburghii* is 21.33 and *Buchanania arborescens* is 14.47, they are the most relative frequency tree species. *Shorea roxburghii* is 38.41 and *Atalantia monophylla* is 15.16, they are the most relative dominant trees. Furthermore, *Shorea roxburghii* is 87.00 and it is the most importance value index trees in the ecological system. At the Research Station includes 137 species 61 families: 10 species 7 families of mammals, 82 species 36 families of birds, 35 species 14 families of reptiles, 10 species 4 families of amphibians. The project had made 60 artificial nest cavities and built up a 4,800 meters trail for ecological study.

The biodiversity in Khlong Hoi Khong Research Station is the greatest and useful academic resources for researchers and local community.

กิตติกรรมประกาศ

โครงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดินปี 2547-2549 ให้ดำเนินการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง ซึ่งสถานีวิจัยฯ มีความสำคัญทั้งด้านการเรียนการสอน การฝึกงานภาคสนาม การศึกษาวิจัย และการให้บริการแก่ชุมชน ประกอบกับสถานีวิจัยฯ ตั้งอยู่ในสภาพภูมิศาสตร์ที่มีข้อจำกัดหลายด้าน เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ ดินล่างแข็ง ฤดูฝนน้ำหลาก ฤดูแล้งแห้งมาก จึงทำให้พืชพรรณ สัตว์ป่า และสภาพนิเวศมีลักษณะเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ควรทำการศึกษาวิจัย เพื่อให้รู้จักทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในสถานีวิจัยฯ และนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อความยั่งยืนและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป

คณะผู้วิจัยไม่สามารถดำเนินการให้เสร็จสิ้นตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในโครงการเดิมได้ เพราะมีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้นจากงานบริหาร จนเป็นเหตุให้ต้องขอขยายเวลาเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 6 เดือน และได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการประเมินโครงการ จึงใคร่ขอแสดงความขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

คณะผู้วิจัย

5 ตุลาคม 2550

สารบัญ

	หน้า
สารบัญภาพ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทนำ	1
ตรวจเอกสาร	2
วัตถุประสงค์	3
พื้นที่ศึกษาวิจัย	4
วิธีการดำเนินงาน	5
ผลการดำเนินงาน	8
สรุปผลการศึกษา	39
วิจารณ์	41
ข้อเสนอแนะ	41
เอกสารอ้างอิง	43
ภาคผนวก	45

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. แผนที่สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง	4
2. แสดงปริมาณน้ำฝนรายเดือนตั้งแต่ พ.ศ. 2537 - 2547	9
3. แสดงปริมาณอุณหภูมิเฉลี่ยรายเดือนตั้งแต่ พ.ศ. 2537 - 2547	9
4. แสดงความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยรายเดือน ตั้งแต่ พ.ศ. 2537 - 2547	9
5. สภาพทั่วไปภายในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง	10
6. สภาพทั่วไปของแปลงทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ภายในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง	12
7. ตัวอย่างแปลงทดลองทางการเกษตรของสถานีวิจัยฯ	13
8. ตัวอย่างกลุ่มพืชในแปลงนิเวศวิทยา A	14
9. ตัวอย่างกลุ่มพืชในแปลงนิเวศวิทยา B	15
10. ตัวอย่างพรรณพืชบางชนิดที่พบในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง	19
11. ตัวอย่างสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่พบเห็นในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง	21
12. กราฟแสดงการเปรียบเทียบจำนวนครั้งในการพบนกชนิดต่างๆ ในพื้นที่แปลงนิเวศ แปลงหญ้าและ แปลงเกษตร	28
13. ตัวอย่างนกที่จับได้ระหว่างการสำรวจในสถานีวิจัย คลองหอยโข่ง	29
14. ตัวอย่างสัตว์เลี้ยงลูกที่พบเห็นได้ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง	32
15. ลักษณะเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง	36
16. การเตรียมโปรงและการติดตั้งบนต้นไม้	37
17. ตัวอย่างโปรงเทียมที่ติดตั้งบนต้นไม้กระโดน	37
18. กิจกรรมสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ	38

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. การใช้ประโยชน์ที่ดินภายในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง	11
2. ความหนาแน่นสัมพัทธ์ ความถี่สัมพัทธ์ ความเด่นสัมพัทธ์และดัชนี ความสำคัญของแปลงนิเวศ A ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง	16
3. ความหนาแน่นสัมพัทธ์ ความถี่สัมพัทธ์ ความเด่นสัมพัทธ์และดัชนี ความสำคัญของแปลงนิเวศ B สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง	18
4. รายชื่อสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่พบในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง	20
5. นกที่สามารถพบเห็นได้ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง	23
6. ความหลากหลาย ความสม่ำเสมอ และเปอร์เซ็นต์ความคล้ายคลึงของนก ในระบบนิเวศต่างๆของสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง	25
7. สัตว์เลื้อยคลานที่สามารถพบเห็นได้ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง	30
8. รายชื่อสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำที่พบในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง	34

บทนำ

คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ก่อตั้งเป็นทางการเมื่อปีพุทธศักราช 2518 โดยมีนโยบายของการจัดตั้งขึ้นเพื่อให้มีการศึกษาที่ครอบคลุมทรัพยากรการเกษตรและรวมกระทั่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการศึกษาภาคปฏิบัติให้มีการฝึกงานระหว่างปิดภาคเรียนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพตรงความต้องการของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจนตรงตามความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น (มนัส, 2550) และปัจจุบันคณะทรัพยากรธรรมชาติมีสถานีวิจัยเหลืออยู่ 3 แห่ง จากที่ได้ดำเนินการมาแล้ว 5 แห่ง แต่ในบางแห่งต้องยุบเลิกไปด้วยสาเหตุใหญ่ๆ คือ ความห่างไกล ดินมีข้อจำกัด ขาดงบประมาณที่จะพัฒนา และที่เหลืออยู่ขณะนี้ คือ สถานีวิจัยท่าเขียด ตั้งอยู่ที่อำเภอท่าเขียด จังหวัดพัทลุง สถานีวิจัยเทพา ตั้งอยู่ที่อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา และสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง ตั้งอยู่ที่อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ซึ่งทุกสถานีวิจัยก็ตั้งอยู่ในสภาพภูมิศาสตร์ที่มีข้อจำกัดแตกต่างกัน และมีผลต่อการศึกษาวิจัยด้านการเกษตรทั้งสิ้น แต่มีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเหมือนกัน คือ เพื่อสนับสนุนงานด้านการเรียนการสอน การศึกษาวิจัย การฝึกงานภาคสนามของนักศึกษา และการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน

การรู้จักความสามารถและความเหมาะสมของพื้นที่ถือครองได้ดี จะทำให้เกิดความสำเร็จในการบริหารจัดการพื้นที่ได้ง่ายมีผลกำไร และสิ้นเปลืองงบประมาณน้อย สถานีวิจัยคลองหอยโข่งมีข้อจำกัดบางประการเกี่ยวกับสภาพที่ดินความอุดมสมบูรณ์ของดินไม่สม่ำเสมอ ชนิดดินแตกต่างกัน บางแห่งดินทราย บางแห่งดินลูกรัง บางแห่งเป็นที่ชื้นแฉะ เกิดน้ำเอ่อนองในพื้นที่ได้ง่ายเมื่อฝนตกหนักหรือเมื่อเข้าช่วงฤดูฝน แต่พอเข้าฤดูแล้งดินแห้งมาก ทั้งนี้เพราะดินชั้นล่างเป็นชั้นดานแข็ง ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่โดยทั่วไปไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก แต่เดิมพื้นที่บริเวณนี้ชุมชนใช้เป็นทุ่งเลี้ยงสัตว์ เพราะสภาพเป็นป่าสลับทุ่งหญ้าพื้นเมืองที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมีพรรณไม้เอกลักษณ์ดั้งเดิมในพื้นที่ชาวบ้านเรียกว่าคันยูง (เหียง) เป็นไม้เด่น ป่าลักษณะนี้มีอยู่น้อยมากในภาคใต้ ซึ่งหากที่ใดมีป่าลักษณะนี้ขึ้นอยู่เป็นดัชนีบ่งชี้ได้ว่า ดินบริเวณนั้นไม่อุดมสมบูรณ์ หน้าดินตื้น หรือดินเป็นลูกรังแข็ง ทางวิชาการป่าไม้เรียกว่า ป่าเต็งรัง ป่าแดง ป่าแพะ หรือป่าโคก ซึ่งปกติพบมากทางภาคอีสานของประเทศไทย หากพิจารณาในแง่วิชาการสาขาทรัพยากรธรรมชาติแล้ว ป่าที่คลองหอยโข่งเป็นสิ่งมีคุณค่าสมควรอนุรักษ์ เพราะพบเห็นได้ยากในภาคใต้และในพื้นที่แห่งนี้ มีความหลากหลายทั้งพื้นที่ระบบนิเวศและสิ่งมีชีวิตต่างๆ ที่เข้ามาอาศัย โดยมีสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนด หากจะอนุรักษ์ไว้เพื่อการศึกษาจะได้ประโยชน์ระดับหนึ่ง และหากนำมาบุกเบิกใช้ประโยชน์ก็จะต้องแก้ไขข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้นให้ได้ระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดินบางรูปแบบสามารถทำได้ในพื้นที่ แต่ต้องดำเนินการภายใต้ความเข้าใจสภาพลักษณะนิเวศ มิเช่นนั้นแล้วจะไม่คุ้มทุน เสียค่าใช้จ่ายสูง หรือเป็นแบบอย่างที่ดีไม่ได้ การนำจุดอ่อนของสภาพพื้นที่มาเป็นจุดแข็ง จะลงทุนน้อยแต่ยั่งยืน และประสบผลสำเร็จได้ง่ายกว่า การศึกษาวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพของสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง ทำให้รู้จักทรัพยากรภายในได้ดีขึ้น และหากนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการตัดสินใจศึกษา และใช้ประโยชน์ตามความถูกต้องเหมาะสมก็จะทำให้เกิดความยั่งยืนในการใช้ประโยชน์พื้นที่ต่อไปได้แนวทางหนึ่ง

1. การตรวจเอกสาร

ความหลากหลายทางชีวภาพ (biodiversity) เป็นผลที่เกิดจากกระบวนการวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต ซึ่งครอบคลุมถึง 3 ระดับ คือ ความหลากหลายของชนิดพันธุ์ (specie diversity) ความหลากหลายของระบบนิเวศ (ecological diversity) และความหลากหลายทางพันธุกรรม (genetic diversity) ความหลากหลายทั้ง 3 ระดับมีความผสมกลมกลืน และสอดคล้องกันตามสภาพสมดุลทางธรรมชาติ ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน (วิสุทธิ, 2538 ; สุมนทนา, 2545) ป่าไม้เขตร้อนเป็นแหล่งรวบรวมความหลากหลายทางชีวภาพ มากกว่าร้อยละ 50 ของสิ่งมีชีวิตที่รู้จักกัน ได้อำนวยประโยชน์ให้กับมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในการเป็นแหล่งของปัจจัยสี่และการรักษาสมดุลธรรมชาติ (อำพล, 2540) อีกทั้งการสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตก็เป็นไปตามกลไกของธรรมชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากการพัฒนาประเทศในระยะเวลากว่า 30 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในประเทศแถบพื้นที่เขตร้อน เป็นตัวกระตุ้นอัตราการสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในป่าชื้นเขตร้อนให้เกิดการสูญหายเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการประเมินสภาพพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ และการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างเหมาะสม (อุทิศ, 2542) ความสัมพันธ์ในระบบนิเวศมีความหลากหลายและซับซ้อนต่างก็โยงใยเกี่ยวพันทั้งพืชและสัตว์ ตัวอย่างความสัมพันธ์ในระบบนิเวศเช่น การกินกันเป็นทอดๆตามห่วงโซ่อาหาร ซึ่งความสัมพันธ์ต่างๆในระบบนิเวศ มีสัตว์ป่าแสดงบทบาทเป็นผู้ขับเคลื่อนกลไกที่สำคัญ เช่น สัตว์ป่าที่เป็นผู้ล่าจะควบคุมปริมาณเหยื่อไม่ให้มากเกินไป สัตว์ที่กินน้ำหวานจะช่วยผสมเกสรให้ต้นไม้ หรือสัตว์กินผลไม้จะช่วยกระจายเมล็ดพืช แต่บางครั้งสัตว์ป่าก็อาจเป็นผู้ทำลายพืชผลทางการเกษตรได้ด้วยเช่นกัน (นิวัตติ, 2541) การทำการเกษตรโดยการเปลี่ยนสภาพนิเวศดั้งเดิมทั้งหมด ทำให้เกิดการสูญเสียชนิดพันธุ์และระบบนิเวศอย่างรวดเร็ว และยังทำลายทรัพยากรพันธุกรรมที่มีคุณค่า ในการเป็นแหล่งวัตถุดิบให้แก่เทคโนโลยีชีวภาพซึ่งช่วยปรับปรุงการเกษตร และช่วยดำรงรักษาผลผลิตของพืชไร่ พืชสวน และปศุสัตว์ โดยสามารถควบคุมประชากรแมลงและสัตว์ที่ทำลายผลผลิต รวมทั้งช่วยผสมเกสรให้แก่ไม้ผล (อภิพรธ, 2541) เนื่องจากปัญหาผลกระทบของความหลากหลายทางชีวภาพ เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับรากหญ้าจนถึงระดับประเทศที่ผูกพันกับปัญหาความยากจนปัญหาทางสังคม และปัญหาเศรษฐกิจของชาติ จึงได้มีการณรงค์จัดประชุมเพื่อจัดสถานะภาพทรัพยากรชีวภาพของประเทศไทยขึ้น (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2540) และความหลากหลายชีวภาพในพื้นที่เกษตรกรรม ก็จัดเป็นอีกหนึ่งระบบนิเวศที่ควรจะต้องมีแผนการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน แต่ความตระหนักในเรื่องนี้ยังมีอยู่น้อย การกระตุ้นให้เกิดความคิดในการอนุรักษ์ นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับแล้ว การแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่ในพื้นที่เกษตรก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งแต่การศึกษาในเรื่องนี้ยังมีน้อยมาก (นิพนธ์, 2548) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ และงบประมาณจากรัฐบาลเดนมาร์กเพื่อทำโครงการเกษตรยั่งยืนเพื่อสิ่งแวดล้อม โดยประเด็นหลักที่ดำเนินการกล่าวเช่น ให้เกษตรกรมีความเข้าใจเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์หรือธรรมชาติด้วยเหตุและผล โครงสร้างหน้าที่ความผันแปรและประโยชน์ของความหลากหลายทางชีวภาพ (นิพนธ์, 2549) ในภาคใต้ของประเทศไทยเป็นพื้นที่ที่มีระบบนิเวศที่หลากหลาย พื้นที่ราบส่วนใหญ่ได้ถูก

เปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ทำให้ผืนป่าดั้งเดิมถูกแยกเป็นหย่อมป่าเล็กๆ ที่ถูกรายล้อมด้วยพื้นที่เกษตร ส่วนป่าที่สมบูรณ์ที่ประกาศเป็นเขตอนุรักษ์มักเป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง (บุษบง และสัญญา, 2545) การศึกษาความชุกชุม และการกระจายของสัตว์ป่า มักดำเนินการเฉพาะพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เช่น พื้นที่ป่าคลองแสง จ.สุราษฎร์ธานี เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองนาคา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา และสตูล หรือแม้กระทั่งความหลากหลายทางด้านพืชก็เป็นที่ไปในทิศทางเดียวกันกับที่กล่าวมาข้างต้น (รุจ และคณะ, 2542. ; ขวลิขิต และคณะ, 2543) ในพื้นที่สถานีวิจัยคลองหอยโข่งของคณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เคยมีการสำรวจพืชพรรณก่อนการจัดสร้างเป็นสถานีวิจัย และรายงานไว้ว่าพื้นที่ในบริเวณดังกล่าว ประกอบด้วยสังคมพืช 3 รูปแบบ คือ 1.) สังคมทุ่งหญ้าสลับกับไม้ยืนต้น (savannah) ต้นไม้มีความสูงประมาณ 5-12 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลางต่ำกว่า 50 เซนติเมตร กระจายอยู่ทั่วไป พืชพื้นล่างเป็นจำพวกหญ้าและกก 2.) สังคมพืชบนจอมปลวก (termite facies) มีจอมปลวกอยู่กระจายก่อนข้างหนาแน่น ประมาณ 20-30 จอมปลวกต่อไร่ ขนาดสูงประมาณ 4-5 เมตร ดินบริเวณจอมปลวกเป็นกรดจัด pH 4.9 แต่ตอนกลางของจอมปลวกกลับเป็นด่าง pH 8.5 พืชพรรณที่พบแตกต่างจากทุ่งหญ้ารอบๆ อย่างชัดเจน พืชพรรณมีหลายชนิด และมักเป็นไม้เนื้อแข็ง ซึ่งเป็นพวกพืชทดแทน 3.) สังคมพืชพื้นต่ำหรือทดแทน พบกระจายกระจายเป็นหย่อมๆ คล้ายคลึงกับสังคมพืชบนจอมปลวกแต่จะมีความหนาแน่นน้อยกว่า (Maxwell J.F, 1986)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ได้กำหนดให้มีการผลักดันนโยบายให้ประชาชนไทยได้ภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่หลากหลายในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ เข้าใจการดำรงชีพแบบพอเพียง และรู้จักถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่คนรุ่นใหม่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) การศึกษาวิจัยนี้จึงเป็นการรวบรวมค้นหาข้อมูลในสถานีวิจัยคลองหอยโข่งของคณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และเผยแพร่ให้รู้จักใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เพื่อสนองนโยบายตามกล่าวข้างต้น

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

โครงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพที่สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง ได้ดำเนินการในพื้นที่ซึ่งเปลี่ยนแปลง ผืนงานของนักศึกษา และพื้นที่ทำการศึกษาวิจัยของคณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยการศึกษามีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการดังต่อไปนี้คือ

- 1) เพื่อทราบสถานภาพความหลากหลายทางชีวภาพของสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง
- 2) เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพแก่ชุมชนและเยาวชน
- 3) เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานไว้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความหลากหลายชีวภาพแก่นักวิจัย นักเรียน และนักศึกษา

4. วิธีการดำเนินงาน

4.1. เก็บข้อมูลพื้นฐานสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง ประกอบด้วยสถานที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน และระบบนิเวศภายในพื้นที่ศึกษา

4.2. เก็บข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของพืชในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

การเก็บข้อมูลศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของพืชในสถานีวิจัยคลองหอยโข่งได้ใช้วิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามหัวข้อต่อไปนี้ คือ

4.2.1 การศึกษาสังคมพืชไม้ยืนต้น ได้ใช้วิธีการของ Mueller-Dombois และ Ellenburg (1974) เรียกว่า วิธีการวางแปลงแบบเรเลเว (Releve' method of vegetative study) ซึ่งใช้กับสังคมพืชที่มีความเป็นเนื้อเดียวกัน ทำการวางแปลงขนาด 100 x 100 เมตร ในแปลงศึกษา A และ B (ภาพที่ 1) จากนั้นได้แบ่งเป็นแปลงย่อยขนาด 10 x 10 เมตร โดยได้ดำเนินการวางแปลงตัวอย่างในช่วงเดือนมีนาคม 2547 เพราะเป็นช่วงฤดูแล้งมีฝนตกน้อย สะดวกในการปฏิบัติงาน เมื่อวางแปลงแล้วเสร็จได้ดำเนินการเก็บข้อมูลพรรณไม้ยืนต้นในแปลงตัวอย่าง

4.2.2 การเก็บข้อมูลพรรณไม้ยืนต้น ได้ดำเนินการวัดต้นไม้ที่มีขนาดเส้นรอบวงตั้งแต่ 25 เซนติเมตรขึ้นไป หรือเส้นผ่าศูนย์กลาง 7.9 เซนติเมตร ที่ความสูงระดับ DBH (130 เซนติเมตรจากพื้นดิน) โดยได้บันทึกชื่อ ชนิดพรรณไม้ และขนาดเส้นรอบวงของพืชทุกชนิดที่มีขึ้นอยู่ในแปลงตัวอย่าง กรณีต้นไม้ที่ไม้รู้จัก หรือไม่แน่ใจได้ดำเนินการเก็บตัวอย่างชำในช่วงเดือนสิงหาคม และเดือนกันยายน 2547 เพราะเป็นหลังฤดูฝน พืชส่วนใหญ่ออกดอก และผลได้ตัวอย่างที่สมบูรณ์ทำให้ง่ายต่อการจำแนกชนิดพรรณไม้

4.2.3 การเก็บรวบรวมตัวอย่างพรรณไม้ยืนต้น การจำแนกชนิดได้ตรวจสอบชื่อวิทยาศาสตร์โดยการเปรียบเทียบกับตัวอย่างชนิดของพืชที่มีอยู่แล้วในพิพิธภัณฑ์พืช ของภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ กับที่หอพรรณไม้กรมป่าไม้ และสุดท้ายพืชตัวอย่างที่เก็บมานั้นได้จัดแบ่งเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑ์พืชของภาควิชาชีววิทยาฯ ส่วนที่สองนำไปเก็บไว้ที่หอพรรณไม้กรมป่าไม้ ทั้งนี้เพื่อการศึกษาและทดแทนตัวอย่างเก่าที่ชำรุดต่อไป

4.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลสังคมพืชในเชิงปริมาณ ได้ดำเนินการหาค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์ (relative density) ความถี่สัมพัทธ์ (relative frequency) ความเด่นสัมพัทธ์ (relative dominance) และค่าดัชนีความสำคัญ (importance value index) ซึ่งค่าดัชนีความสำคัญนี้มีค่าตั้งแต่ 0-300 เปอร์เซนต์ ไม้ชนิดใดที่มีค่า IVI สูงแสดงว่า ไม้ชนิดนั้นเป็นพรรณไม้เด่น และมีความสำคัญในพื้นที่ สูตรต่างๆ ที่ใช้คำนวณค่าดังกล่าวข้างต้นตาม Mueller-Dombois และ Ellenburg (1974) ดังต่อไปนี้ คือ

$$\text{Relative density : RD (\%)} = \frac{\text{จำนวนต้นของพืชชนิดนั้นทั้งหมด}}{\text{จำนวนต้นของพืชทุกชนิด}} \times 100$$

$$\text{Relative frequency : RF (\%)} = \frac{\text{ค่าความถี่ของพืชชนิดนั้น}}{\text{ผลรวมค่าความถี่ของพืชทุกชนิด}} \times 100$$

$$\text{Relative dominance : RDo (\%)} = \frac{\text{ผลรวมพื้นที่หน้าตัดของพืชชนิดนั้น} \times 100}{\text{ผลรวมพื้นที่หน้าตัดของพืชทุกชนิด}}$$

$$\text{Importance value index : IVI (\%)} = \text{RD} + \text{RF} + \text{RDo}$$

4.3. ข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ป่าในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

ศึกษาสัตว์ป่ามีกระดูกสันหลัง การสำรวจเพื่อให้ได้ข้อมูลความหลากหลายของสัตว์ป่าในสถานีวิจัยฯ ได้ดำเนินการทั้งทางตรง คือสำรวจจริงในสนาม และทางอ้อม คือการสัมภาษณ์ และสังเกต

4.3.1 การสำรวจชนิดสัตว์ป่าโดยทางอ้อม โดยสอบถามเจ้าหน้าที่สถานีวิจัยฯ ประชาชนในบริเวณใกล้เคียงและกระทั่งผู้สูงอายุในชุมชน รวมทั้งศึกษาจากร่องรอยของสัตว์จากสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้ เช่น ขนที่ร่วง หล่น รัง โพรงไข่ มูล ซาก และรอยตีน เป็นต้น

4.3.2 การสำรวจชนิดของสัตว์ป่าโดยทางตรง ดำเนินการตามวิธีการดังต่อไปนี้คือ

การสร้างแนวเส้นสำรวจ (Line Transect Method) เพื่อศึกษาชนิดและจำนวนสัตว์ตามแนวเส้นสำรวจ โดยเน้นที่สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ สัตว์เลื้อยคลาน และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม

1.) เลือกพื้นที่ศึกษา กำหนดแนวเส้นสำรวจในพื้นที่ระบบนิเวศย่อยอย่างน้อย 3 แนวเส้น ในแต่ละพื้นที่ถิ่นอาศัยย่อย ได้แก่ แปลงป่าที่ไม่ถูกรบกวน พุ่มหญ้าเลี้ยงสัตว์ สวนยางพารา สวนปาล์มน้ำมัน และสวนผลไม้ แต่ละแนวเส้นแบ่งออกเป็นช่วงๆ แต่ละจุดห่างกัน เป็นระยะทาง 300-500 เมตร ตามความเหมาะสม

2.) สำรวจชนิดและจำนวนของสัตว์ที่พบเห็นตัวได้โดยตรง สภาพแหล่งอาศัย ที่ทำรัง ที่กินอาหาร ที่หลบพัก และร่องรอยต่างๆ ของสัตว์ภายในขอบเขตรัศมีข้างละ 5 เมตร จากแนวเส้นสำรวจ ในการบันทึกข้อมูลสัตว์ป่า เก็บข้อมูลต่อไปนี้ คือ ชนิดของสัตว์ อายุ และเพศ (หากทราบ) ตำแหน่งที่พบสัตว์ จำนวนสัตว์ ร่องรอยสัตว์ และอายุของรอย สาเหตุการตาย ชนิดของแหล่งที่อยู่ วัน เดือน ปี เวลา ฤดูกาล โดยชื่อ และชนิดของสัตว์ต่างๆ อ้างอิงตาม วิโรจน์ (2544) ; Cox et al. (1998) ; Lekagul & McNeely (1988)

การนับตามจุดสำรวจ (Interval Point Count) เพื่อศึกษาชนิดและจำนวนนกโดยดำเนินการดังนี้

1.) กำหนดจุดสำรวจ แต่ละจุดห่างกัน 50 เมตร ในพื้นที่ระบบนิเวศย่อยต่างๆ ได้แก่ แปลงนิเวศที่ไม่ถูกรบกวน พุ่มหญ้าเลี้ยงสัตว์ สวนยางพารา สวนปาล์มน้ำมัน และสวนผลไม้เชิงเดี่ยว เป็นต้น

2.) นับจำนวนนกทั้งหมดที่พบในรัศมี 25 เมตร จากจุดสำรวจในเวลา 15 นาที ในการบันทึกข้อมูลนกใช้แบบกรอกข้อมูลมาตรฐาน รวบรวมข้อมูล ชนิดนก จำนวนนก พฤติกรรม ชนิดของแหล่งที่อยู่อาศัย วัน เดือน ปี เวลา ฤดูกาล โดยจำแนกชนิดนกตามคู่มือของ Lekagul & Round (1991)

3.) เริ่มสำรวจนกในช่วงเช้าตั้งแต่เวลา 6.00-10.00 น. และช่วงบ่ายเวลา 14.00-18.00 น. โดยเริ่มต้นสำรวจสลับกันไปในแต่ละพื้นที่

การใช้กับดัก เพื่อศึกษาสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดเล็กที่หากินกลางคืนได้ดำเนินการดังนี้

1.) วางกับดักสัตว์ขนาดกลางและขนาดเล็ก ในพื้นที่ระบบนิเวศย่อยต่างๆ เพื่อดักสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่หากินในเวลากลางคืน

2.) วัดขนาด ทำเครื่องหมาย และถ่ายรูป สัตว์ที่ติดกับดัก ปล่อยไปในตอนเช้า

4.3.3 การประเมินสถานภาพของนกและสัตว์ป่า ดำเนินการตามหัวข้อต่อไปนี้เป็น

1.) ประเมินสถานภาพของประชากรนกและสัตว์ป่าในพื้นที่ศึกษา ทั้งในแง่ปริมาณ และคุณภาพ โดยบันทึกชนิดพันธุ์ต่างๆ แยกเป็นชนิดที่มีมาก (Common Species) ชนิดที่มีน้อยมาก (Rare species) ชนิดพันธุ์อพยพ (Migratory species) และชนิดพันธุ์ประจำถิ่น (Endemic species)

2.) เปรียบเทียบสถานภาพความสำคัญของนกและสัตว์ป่าตามบัญชีรายชื่อใน พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า 2535 (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2537)

3.) เปรียบเทียบสถานภาพความสำคัญทางการอนุรักษ์ตามบัญชีของ IUCN ฉบับล่าสุดและสถานภาพทรัพยากรชีวภาพของประเทศไทยของสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม จำแนกกลุ่มของสัตว์ที่ศึกษาออกเป็นสัตว์เสี่ยงสูญพันธุ์ นก สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์เลื้อยคลาน และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ แบ่งสถานภาพของสัตว์ออกเป็น สัตว์ที่มีสถานภาพสูญพันธุ์ในธรรมชาติ (Extinct in the wild) สถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (Critically endangered) สถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (Endangered) สถานภาพมีแนวโน้มสูญพันธุ์ (Vulnerable) สถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (Near threatened) สถานภาพชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (Endemic) สถานภาพข้อมูลไม่เพียงพอ (Data deficient) และไม่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม

4.4. สร้างทางเดินศึกษาธรรมชาติ

โดยการสร้างทางเดินศึกษาธรรมชาติให้มีรูปแบบเส้นทางแตกต่างกัน ในแต่ละระบบนิเวศตามความเหมาะสมไปกับสภาพพื้นที่ ดังเช่นในแปลงนิเวศ A หรือแปลง UNEP ใช้แผ่นคอนกรีตที่มีรูปร่างต่างๆ กัน วางเป็นจุดสลับกันไปตามจังหวะก้าวเดิน ความกว้างของทางเดินประมาณ 50 เซนติเมตร แต่ในระบบนิเวศอื่น บางส่วนเป็นทางเดินดิน และบางส่วนรถยนต์ขับเข้าไปได้ โดยให้ทางเดินที่จัดทำหรือปรับปรุงขึ้นไปเชื่อมต่อกับแปลงโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ โดยผ่านจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์และให้คงสภาพเดิมของพื้นที่มากที่สุด รวมทั้งทำเส้นทางให้วกวนต่อเชื่อมกันกับแปลงอื่นๆ ด้วย โดยให้ผ่านระบบนิเวศที่หลากหลาย กล่าวเช่น ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ที่สถานีวิจัยบุกเบิกจัดสร้างขึ้น ทุ่งหญ้าธรรมชาติดั้งเดิม ป่าพรุ ป่าที่ดอน สวนไม้ผลและพืชยืนต้นเชิงเดี่ยว เป็นต้น

4.5. สร้างและติดตั้งที่อยู่อาศัยและที่หลบภัยสัตว์ผู้ล่า

โดยการใช้คอนกรีตโบกทับดาบยาให้เป็นโพรง หรือมีช่องว่างภายใน แล้วนำเอาโพรงเทียมที่ทำขึ้นไปติดตั้งบนกิ่งหลักของต้นไม้ใหญ่ โดยดำเนินการให้กระจายอยู่ตามระบบนิเวศต่างๆ ภายในบริเวณสถานีวิจัย คลองหอยโข่ง เช่น ตามต้นไม้ใหญ่ในบริเวณแปลงทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ในแปลงนิเวศ แปลงพืชยืนต้นและไม้ผลเชิงเดี่ยวต่างๆ เป็นต้น

4.6. สร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพแก่ชุมชนและเยาวชน

โดยการเอาวิธีการศึกษาวิจัยและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและวิจัยไปเผยแพร่ทั้งแก่นักเรียน นักศึกษา ชาวบ้านทั้งในชุมชนคลองหอยโข่ง และภายนอก ในลักษณะต่างๆ ดังนี้ เช่น เอกสารงานวิจัย ทำเนียบพืช ทำเนียบสัตว์ป่า โปสเตอร์พืช และโปสเตอร์สัตว์ป่า เป็นต้น

5. ผลการดำเนินงาน

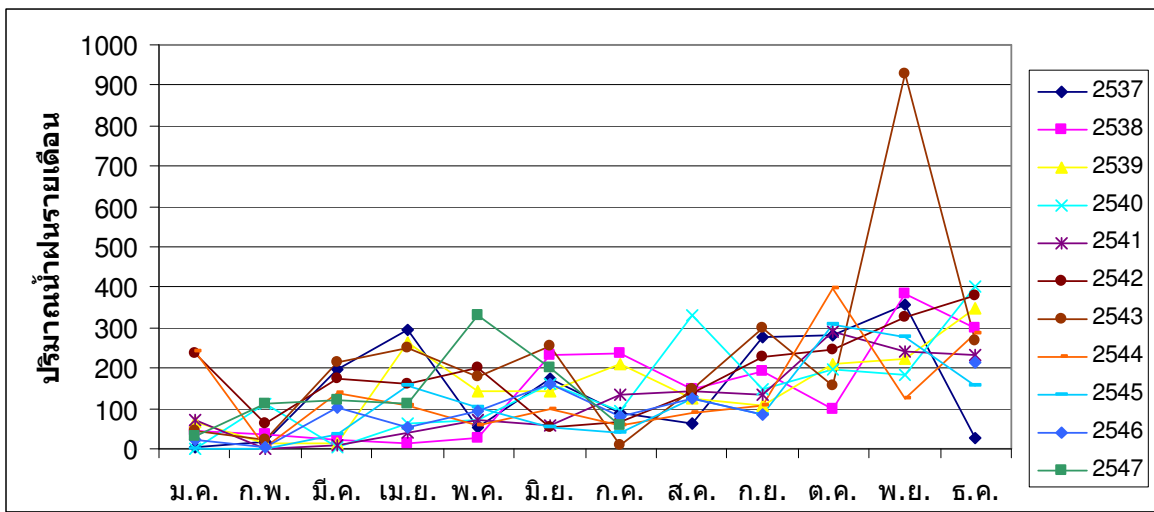
โครงการศึกษาวิจัยนี้เริ่มดำเนินการเมื่อเดือนตุลาคม 2546 ถึงกันยายน 2549 แต่ไม่สามารถดำเนินการให้เสร็จสิ้นตามระยะเวลาที่กำหนดได้ เพราะผู้วิจัยมีภาระหน้าที่งานบริหารเพิ่มขึ้น จึงได้รับความเห็นชอบให้ขยายเวลาเพิ่ม 6 เดือน รวมใช้ระยะเวลา 3 ปี 6 เดือน ข้อมูลพื้นฐานของสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง การศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของพรรณพืชธรรมชาติและสัตว์ป่า การสร้างทางเดินธรรมชาติ และการติดตั้งโครงเทียมแก่สัตว์ป่า มีผลดำเนินการศึกษารายละเอียด ดังต่อไปนี้

5.1. ข้อมูลพื้นฐานสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

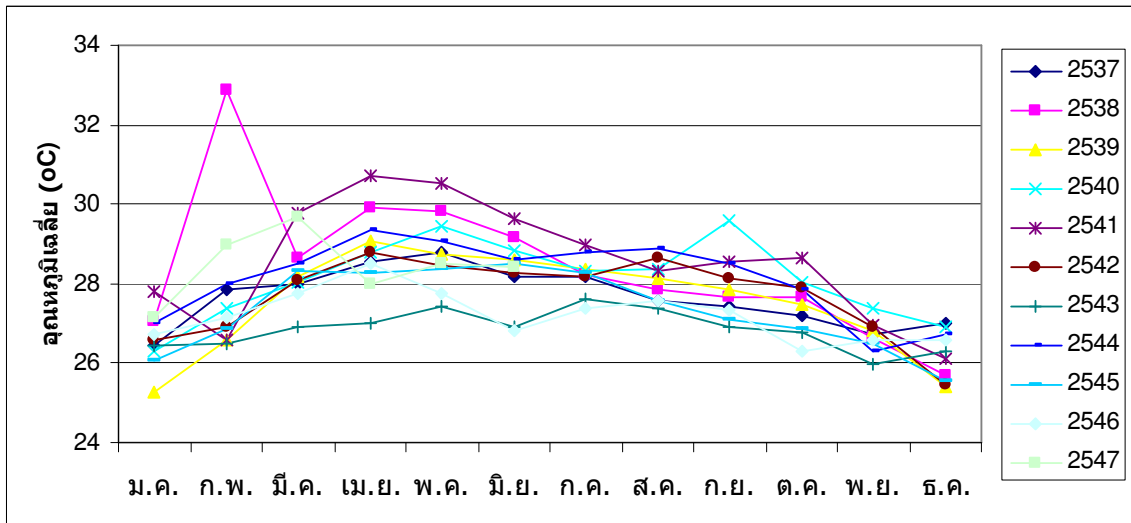
5.1.1 ภาพรวมสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง เป็นหน่วยงานสังกัดโครงการจัดตั้งฝ่ายวิจัยและบริการ อยู่ในความดูแลของคณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ สถานีวิจัยฯ แห่งนี้ได้รับการจัดตั้งขึ้นเป็นลำดับที่ 4 (สถานีวิจัยท่าเขียด-ควนปลิง-เทพา-คลองหอยโข่ง) โดยได้รับทุนสนับสนุนจากประเทศออสเตรเลีย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 ภายใต้ชื่อ “โครงการพัฒนาคณะทรัพยากรธรรมชาติ” และเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อพัฒนาพื้นที่คลองหอยโข่ง ในนามของโครงการตามพระราชดำริคลองจำไทร-หอยโข่ง ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 5 ตำบลคลองหอยโข่ง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ระยะทางห่างจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ไปตามถนนสายหาดใหญ่-ป่าดงเบงการ์ ประมาณ 32 กิโลเมตร สถานีวิจัยฯ เป็นพื้นที่ใช้เพื่อการสนับสนุนงานด้านการเรียนการสอน การวิจัย การฝึกภาคสนามของนักศึกษา และให้บริการวิชาการแก่ชุมชนรอบๆ สถานีวิจัยฯ เช่นเดียวกับสถานีวิจัยอื่นๆ ของคณะทรัพยากรธรรมชาติ

5.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ อำเภอคลองหอยโข่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอหาดใหญ่ ห่างจากอำเภอหาดใหญ่ 8 กิโลเมตร และอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ห่างจากอำเภอเมือง 44 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 274 ตารางกิโลเมตร หรือ 171,250 ไร่ ทิศเหนือ และทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดกับอำเภอหาดใหญ่ ทิศใต้ติดกับอำเภอสะเดา และทิศตะวันตกติดกับจังหวัดสตูล สภาพพื้นที่มีลักษณะเป็นที่ลาดเชิงเขาเทือกเขาและภูเขาสูง ทางทิศตะวันตกสูง 300 เมตร จากระดับน้ำทะเล ความลาดชันของพื้นที่เฉลี่ย 35% มีแหล่งน้ำผิวดินที่สำคัญ คือ คลองยาง คลองหลา คลองจำไทร คลองรำใหญ่ คลองรำน้อย คลองหีบ และคลองรำ ส่วนในพื้นที่สถานีวิจัยคลองหอยโข่งเป็นที่ราบ ทิศเหนือจรดตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ ทิศใต้จรดตำบลคลองหอยโข่ง อำเภอคลองหอยโข่ง ทิศตะวันออกจรดตำบลโคกม่วง อำเภอคลองหอยโข่ง และทิศตะวันตกจรดตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่

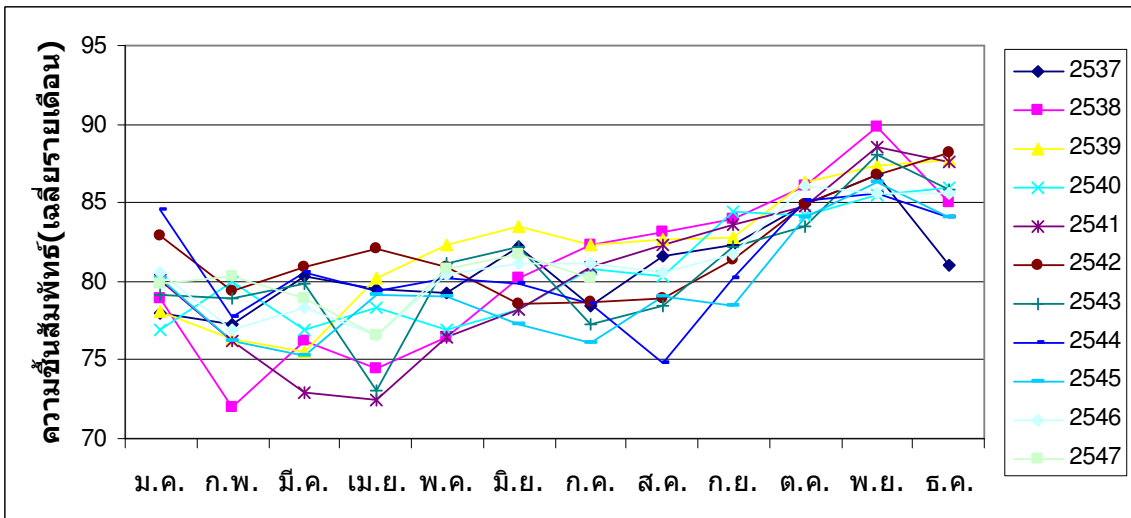
5.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ เป็นแบบมรสุม มี 2 ฤดู คือฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนตุลาคม และฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมกราคม พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการเกษตรกรรม และเป็นที่อยู่อาศัย ข้อมูลปริมาณน้ำฝนรายเดือน อุณหภูมิเฉลี่ยรายเดือน และความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยรายเดือน ตั้งแต่ปี 2537-2547 จากศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออก ทำอากาศยานหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากสถานีวิจัยคลองหอยโข่งทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 7 กิโลเมตร พบว่าปริมาณน้ำฝนตลอดปีโดยเฉลี่ยเท่ากับ 2087.9 มิลลิเมตร โดยปริมาณฝนเฉลี่ยต่ำสุดปี 2541 เท่ากับ 1,419 มิลลิเมตร สูงสุดปี 2543 เท่ากับ 2,778.7 มิลลิเมตร

ภาพที่ 2 แสดงปริมาณน้ำฝนรายเดือน พ.ศ. 2537 -2547

ภาพที่ 3 แสดงปริมาณอุณหภูมิเฉลี่ยรายเดือน พ.ศ. 2537 -2547

ภาพที่ 4 แสดงความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยรายเดือน พ.ศ. 2537 -2547

ป้ายสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

อาคารสำนักงานของสถานีวิจัยฯ

หอพักนักศึกษาฝึกงาน

ห้องประชุมและฝึกอบรม

แปลงศึกษาและอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

สระน้ำข้างอาคารสำนักงาน

ภาพที่ 5 สภาพทั่วไปภายในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

5.1.4 การใช้ประโยชน์ที่ดิน สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง มีพื้นที่ทั้งหมด 884 ไร่ แบ่งลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินออกได้ดังรายละเอียดตามตารางที่ 1 กล่าวคือ ภายในสถานีวิจัยฯ ปัจจุบันสภาพพื้นที่ค่อนข้างเรียบโดยเฉพาะตามพื้นที่ซึ่งได้บุกเบิกเป็นแปลงทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ แต่มีจอมปลวกหลงเหลืออยู่บ้าง ในแปลงปลูกพืชยืนต้นและไม้ผลเชิงเดี่ยวได้เกลี้ยจอมปลวกออกไม่เหลืออยู่เลย สภาพทั่วไปของพื้นที่มีความลาดชันเฉลี่ยน้อยกว่า 2 เปอร์เซ็นต์ ในบริเวณที่เป็นแปลงนิเวศและพื้นที่โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ยังมีจอมปลวกกระจายอยู่โดยทั่วไป โดยภาพรวมดินในบริเวณสถานีวิจัยฯ มีความแตกต่างกันและที่เด่นเป็นดินชุดวิสัย เกิดจากการทับถมของตะกอนดินลำนํ้าเก่า ดินมีการระบายน้ำค่อนข้างเร็วตามกาลเวลาที่ผ่านไป ได้มีการขุดระบายน้ำขนาดใหญ่เป็นแนวยาวผ่านกลางพื้นที่สถานีวิจัยฯ เพื่อระบายน้ำออกจากพื้นที่สถานีวิจัยฯ

ตารางที่ 1 การใช้ประโยชน์ที่ดินภายในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

การใช้ประโยชน์	พื้นที่ (ไร่)	%พื้นที่
แปลงพืชอาหารสัตว์และคอกสัตว์	350	39.6
แปลงพืชยืนต้นไม้ผลเชิงเดี่ยวและพืชไร่		
ศูนย์วิจัยพืชยืนต้นและไม้ผลเมืองร้อน	50	5.7
แปลงปาล์มน้ำมัน	185	20.9
แปลงยางพารา	30	3.4
แปลงพืชไร่	20	2.3
ป่าไม้		
โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ	45	5.0
แปลงพื้นที่สำรอง	84	9.5
แปลงนิเวศวิทยา (A และB)	100	11.3
อาคาร/บ้านพัก/ถนน	20	2.3
รวม	884	100

5.1.5 ระบบนิเวศภายในพื้นที่ศึกษา พื้นที่ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่งแบ่งเป็นระบบนิเวศย่อยๆ ตามลักษณะการจัดการพื้นที่ที่ออกได้เป็น 4 ระบบนิเวศหลักๆ ดังนี้ คือ

1) เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และคอกสัตว์ มีพื้นที่ทั้งหมด 350 ไร่ ภายในแปลงทุ่งหญ้ามียอมปลวกขนาดต่างๆ กระจายอยู่ทั่วไป มักพบต้นไม้อายุหลายชนิดขึ้นอยู่บนจอมปลวกด้วย เช่น ข่อย มะนาวผี พะยอม เนียน เป็นต้น ต้นไม้เหล่านี้เป็นร่มเงาที่สำคัญสำหรับสัตว์เลี้ยงในสถานีวิจัย คือ วัว แพะ และรวมกระทั่งสัตว์ป่าชนิดต่างๆ ในพื้นที่ด้วย โดยในช่วงเวลาที่มีแดดร้อนจัดสัตว์ต่างๆ ดังกล่าวได้ใช้ร่มเงาพักผ่อน และตามบริเวณขอบข้างของแปลงหญ้าแต่ละแปลงมีต้นไม้อายุไม่พุ่มไม้เลื้อยและหญ้าพื้นเมืองหลายชนิดเป็นแนวขวางกั้นอย่างเด่นชัด ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นแหล่งอาหาร ที่หลบภัย สร้างรัง วางไข่ของนก และสัตว์ป่าอื่นๆ หลายชนิด

 <p data-bbox="312 703 722 757">วัวพื้นเมืองเข้าทะเล่ิมในแปลงหญ้า</p>	 <p data-bbox="916 712 1315 757">แพะพัก่อนได้ร้่มไม้บนจอมปลวก</p>
 <p data-bbox="360 1240 671 1285">ทุ่งหญ้าที่มีต้นไม้ร้่มเงามาก</p>	 <p data-bbox="959 1249 1273 1294">ทุ่งหญ้าที่มีต้นไม้ร้่มเงาน้อย</p>
<p data-bbox="229 1361 1059 1415">ภาพที่ 6 สภาพทั่วไปของทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ภายในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง</p>	

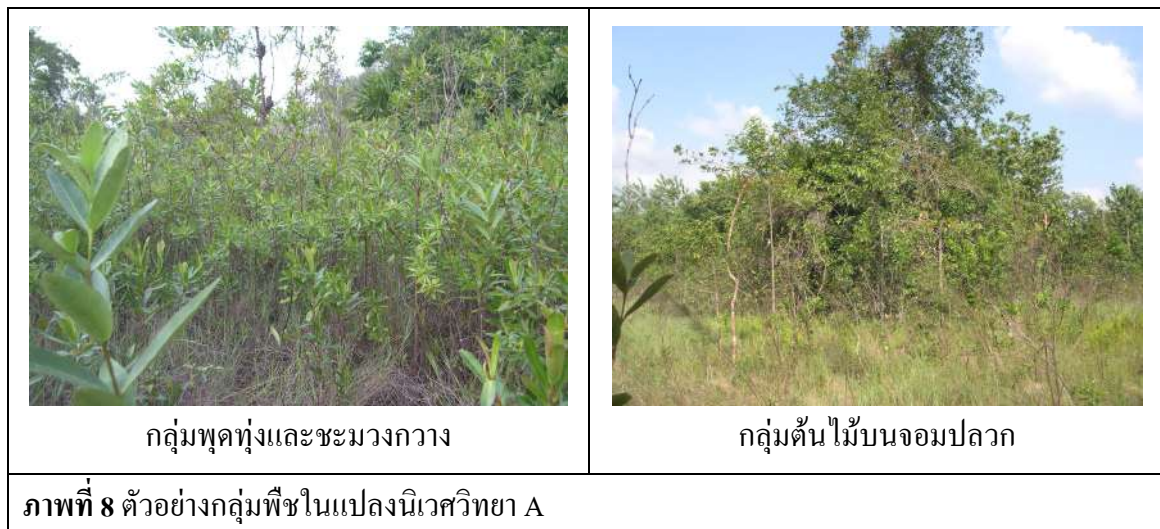
2) เป็นแปลงพืชยืนต้น ไม้ผลเชิงเดี่ยวและพืชไร่ มีพื้นที่รวมทั้งหมด 285 ไร่ คือ เป็นแปลง พาะปลูกพืชยืนต้น และไม้ผลเขตร้อน 50 ไร่ ปาล์มน้ำมัน 185 ไร่ ยางพารา 30 ไร่ และแปลงพืชไร่ 20 ไร่ (แปลง พืชไร่ไม่เหมาะสมเพราะอยู่ในสภาพชื้นแฉะเกือบตลอดปี) มีการจัดการดูแลรักษาแปลงพืชโดยทั่วไป กล่าวเช่น กำจัดวัชพืชอย่างสม่ำเสมอ พรวนดินใส่ปุ๋ย บางแปลงมีระบบการให้น้ำแบบสปริงเกอร์ พื้นที่ภายในแปลงบาง เดือนค่อนข้างเตียนโล่ง ไม่มีไม้พุ่ม และไม้ใหญ่ที่ขึ้นตามธรรมชาติในแปลงไม้ผลดังกล่าวข้างต้น ในแปลงสวน ปาล์มที่ให้ผลผลิตแล้วมีร่องทางเดินระหว่างแถวต้นปาล์ม ทั้งนี้เกิดขึ้นเนื่องจากการขนถ่ายผลผลิต และ เดินทางบำรุงรักษา โดยร่องรอยทางรถนี้มีน้ำท่วมขังในฤดูฝน ส่วนในสวนปาล์มที่อายุน้อยมีการยกร่องระหว่าง แถวปาล์ม เพื่อให้ในช่วงที่ฝนตกไม่มีน้ำขังนาน หรือเป็นร่องระบายน้ำออกจากระหว่างแถวต้นปาล์มน้ำมัน

 <p data-bbox="336 696 692 741">แปลงรวบรวมพันธุ์ปาล์มน้ำมัน</p>	 <p data-bbox="991 696 1241 741">แปลงมะพร้าวน้ำหอม</p>
 <p data-bbox="309 1240 722 1285">แปลงรวบรวมพันธุ์มะม่วงหิมพานต์</p>	 <p data-bbox="970 1240 1262 1285">แปลงรวบรวมพันธุ์ส้มโอ</p>
<p data-bbox="229 1352 911 1397">ภาพที่ 7 ตัวอย่างแปลงทดลองทางการเกษตรของสถานีวิจัยฯ</p>	

3) เป็นป่าไม้ ในสถานีวิจัยฯ มีพื้นที่ป่ารวมทั้งหมด 229 ไร่ ประกอบด้วย แปลงนิเวศวิทยา (A และ B) 100 ไร่ พื้นที่โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ 45 ไร่ และแปลงพื้นที่สำรอง ซึ่งมีสภาพคล้ายป่า 84 ไร่ ในอดีตพื้นที่บริเวณสถานีวิจัยคลองหอยโข่งมีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรมเรียกชื่อเป็นที่รู้จักกันในชุมชนคลองหอยโข่งว่า “ป่าทุ่งยุง” เพราะมีต้นเหียง ซึ่งภาษาท้องถิ่น เรียกว่า ต้นยุง ขึ้นอยู่เป็นไม้เด่นในพื้นที่ สภาพนิเวศดั้งเดิมโดยทั่วไปคล้ายๆ ป่าเต็งรัง ซึ่งสภาพนิเวศแบบนี้พบได้ยากในภาคใต้ และถูกบุกรุกทำกินเมื่อ 40 ปีมาแล้ว แต่เนื่องจากที่ดินไม่อุดมสมบูรณ์และปัญหาภัยจากคอมมิวนิสต์จึงทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ถูกทิ้งรกร้าง มีพืชพรรณธรรมชาติทดแทนขึ้นมาเป็นป่าทดแทน (secondary forest) เป็นผลสืบเนื่องให้พืชพรรณธรรมชาติในบริเวณสถานีวิจัยฯ เป็นพื้นที่ป่าทุติยภูมิที่มีพรรณไม้ดั้งเดิมแทรกเป็นหย่อมๆ ดังกรณีในพื้นที่แปลงนิเวศวิทยา ซึ่งพื้นที่นี้สถานีวิจัยฯ ได้กันไว้เพื่อการศึกษาวิจัยและดำเนินการไปก่อนแล้วโดย UNEP (United Nations Environment Programme) นอกจากนี้เพื่อให้ป่ามีการฟื้นตัวตามธรรมชาติ และเป็นแหล่งอาศัยสืบพันธุ์

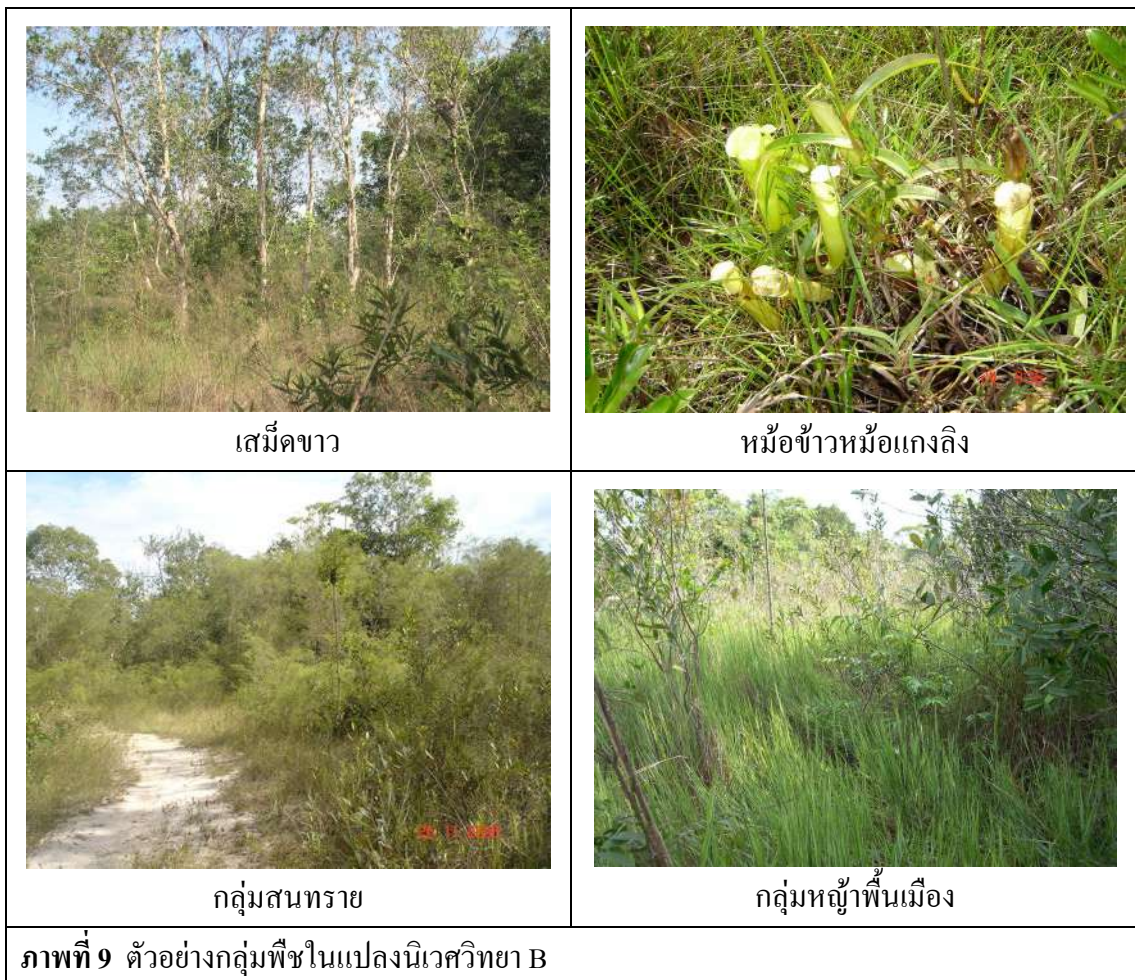
ของสัตว์ป่าโดยไม่มีการรบกวน จึงทำให้พื้นที่นี้มีความซับซ้อนของระบบนิเวศมากกว่าพื้นที่อื่นๆ ซึ่งพื้นที่แปลงนิเวศมี 2 แปลง คือ

พื้นที่แปลงนิเวศวิทยา A พื้นที่ในแปลงนี้มีบางส่วนลักษณะคล้ายป่าพรุ แต่ในหน้าแล้งขาดฝน สภาพพื้นที่จะแห้ง ส่วนในฤดูฝนจะมีน้ำขังอยู่นานในบางแอ่งน้ำภายในพื้นที่ ซึ่งแอ่งน้ำเหล่านี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อสัตว์ป่าในพื้นที่ ขอบด้านหนึ่งของแปลงนิเวศมีคูระบายน้ำกว้างประมาณ 3 เมตร ซึ่งคูระบายน้ำนี้ต่อเนื่องมาจากพื้นที่ปลูกปาล์ม ลักษณะเด่นของพื้นที่ภายในแปลงนิเวศ A คือบางส่วนเป็นทุ่งหญ้าธรรมชาติ มีหญ้าพื้นเมืองขึ้นสูงหนาแน่นปกคลุม และมีจอมปลวกขนาดต่างๆ กระจายทั่วพื้นที่ บริเวณรอบจอมปลวกมีไม้ยืนต้นจำพวก เถาวัลย์ กะพ้อ ใผ่ป่า มะนาวผี ฯลฯ ขึ้นกระจุกตัวอยู่รวมกันเป็นแหล่งที่หาอาหาร และหลบภัยของสัตว์ป่าหลายชนิด เช่น ไก่ป่า นกคุ้ม อีเห็น รูงอวาง เป็นต้น พรรณไม้เด่นที่สามารถพบเห็นได้ง่ายในบริเวณแปลงนิเวศนี้ เช่น ใผ่ป่า ส้านดิน ซึ่งเป็นพืชเถาวัลย์เลื้อย หญ้ารังไก่อเป็นพืชตระกูลเฟิร์นขึ้นเป็นหย่อมๆ สลับกับหย่อมของพุดทุ่ง ซึ่งเป็นพืชยืนต้นขนาดเล็กขึ้นกระจายกลุ่มอยู่ทั่วไป เช่นเดียวกับ ชะมวงกวาง พะวาน้ำ และเสม็ดขาวขึ้นเป็นกลุ่มหย่อมๆ เป็นต้น แต่กระถินณรงค์เป็นพรรณไม้ต่างถิ่นที่บุกรุกเข้ามาใหม่ และคุกคามเข้ามาในพื้นที่แปลงนิเวศมากขึ้นเป็นลำดับ ในแปลงนิเวศ A แต่ละด้านติดอยู่กับ แปลงรวบรวมพันธุ์ปาล์มอายุ 18 ปี (ปลูกปี 2532) สวนปาล์มเล็กอายุ 1 ปี แปลงพืชไร่ และแปลงหญ้าเลี้ยงสัตว์ ส่วนอีกด้านมีคลองกั้นติดกับแปลงโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ และบริเวณดังกล่าวนี้มีพืชพรรณขึ้นตามธรรมชาติส่วนหนึ่ง รวมทั้งที่หามาจาก 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกส่วนหนึ่ง ต้นไม้ขึ้นหนาแน่นมากที่สุด ในแปลงนิเวศ A ตรงบริเวณที่ใกล้กับคลองทางน้ำ ด้านติดกับแปลงอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีตะกอนดิน และมีความชื้นสูงจึงพบมีพรรณไม้หลายชนิดกว่าบริเวณอื่นๆ ในพื้นที่

พื้นที่แปลงนิเวศวิทยา B อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือในแผนที่ของสถานีวิจัยฯ มีขอบเขตด้านหนึ่งติดถนน และตรงข้ามถนนเป็นแปลงหญ้า ด้านหลังติดกับพื้นที่ปลูกผักซึ่งเป็นโครงการของชุมชนอยู่ในความรับผิดชอบดูแลของ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองหอยโข่ง โดยบุกเบิกดำเนินการมาแล้วหนึ่งปี ก่อนการบุกเบิกเป็นที่ปลูกผัก พื้นที่ส่วนนี้มีสภาพเป็นป่าคล้ายคลึงกับแปลงนิเวศ B และอีกด้านหนึ่งติดกับพื้นที่

แปลงสำรวจซึ่งเป็นป่าผสมทุ่งหญ้าธรรมชาติที่มีมาดั้งเดิม ทำให้ป่าแปลงนิเวศผืนนี้มีพื้นที่ซึ่งเป็นป่าคล้ายคลึงกัน โอบอ้อมอยู่สามด้าน เป็นพื้นที่ที่กว้างมากพอที่สัตว์หลายชนิดอาศัยหลบภัยอยู่ได้ดี แต่หลังจากที่ถูก อบต.บูกเบิก เป็นที่ปลูกผักไปแล้ว มีผลทำให้พื้นที่ป่าโดยรวมตรงส่วนนี้แคบลง และเหลืออยู่เพียงส่วนของสถานีวิจัยเท่านั้น สภาพพื้นที่ในแปลงนิเวศ B มีความหลากหลายในบริเวณแคบๆ กล่าวคือ กลุ่มพืชธรรมชาติในพื้นที่กระจายเป็นหย่อมป่า และป่าแต่ละหย่อมมีความหนาแน่นของต้นไม้ไม่สม่ำเสมอกัน ทำให้โครงสร้างป่าแต่ละหย่อมแตกต่างกัน และบางหย่อมป่าในแปลงนิเวศนี้มีน้ำท่วมขังตลอดปี ทำให้มีสภาพเป็นพรุที่สมบูรณ์แต่มีบริเวณไม่กว้างนัก ไม้เด่นในบริเวณพรุเป็นพวกชะมวงกวาง เสม็ดขาว หม้อข้าวหม้อแกงลิง หญ้าคมบาง และกกบางชนิด เป็นต้น อย่างไรก็ตามพื้นที่พรุมีแนวโน้มลดลง และอาจสูญหายไปจากพื้นที่ได้ เนื่องจากการขุดคูระบายน้ำออกเพื่อทำแปลงปลูกผักดังกล่าวข้างต้น ทำให้น้ำในพรุแห้งลง และมีไม้เสม็ดขาวเข้ามาครอบครองพื้นที่เพิ่มมากขึ้นในที่ว่างซึ่งเมื่อก่อนเป็นน้ำ ส่วนหย่อมป่าที่ไม่มีน้ำท่วมขังเลยจะมีสภาพคล้ายป่าชายหาด มีสนทรายเป็นไม้เด่น และพบว่าบางหย่อมป่ามีไม้วงศ์ยางขึ้นอยู่ รวมทั้งมีพรรณไม้เรือนยอดชั้นกลาง และล่างลดหลั่นกันขึ้นร่วมอยู่ด้วย และสังเกตพบว่าไม้ต้นขนาดใหญ่ที่เหลืออยู่ในพื้นที่นั้นทรงต้นคดงไม่ตรงเปลา เรือนยอดของไม้ใหญ่เหล่านี้ปกคลุมหย่อมป่าบริเวณแปลงนิเวศ B ให้มีความชุ่มชื้นคล้ายกับป่าดั้งเดิมอยู่บ้าง และเป็นพื้นที่สำคัญในการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าดั้งเดิมหลายชนิดที่ยังเหลืออยู่ซึ่งจะกล่าวในส่วนของสัตว์ป่าต่อไป

4) เป็นสำนักงานและที่พักอาศัย มีพื้นที่รวมทั้งหมด 20 ไร่ ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ต่างๆ เหล่านี้ คือ ถนนภายในสถานีวิจัยฯ อาคารที่ทำการสำนักงาน อาคารห้องประชุม อาคารหอพักนักศึกษา บ้านพักบุคลากร โรงเก็บรถและวัสดุทางการเกษตร

5.2. ความหลากหลายของพืชในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

การสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของพืชในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง ได้ทำการศึกษาลงคัมพืชมั้ยืนต้นตามวิธีการของ Mueller-Dombois และ Ellenburg (1974) โดยวางแผนขนาด 100 x 100 เมตร ในแปลงนิเวศ A และ B หลังจากนั้นได้แบ่งเป็นแปลงย่อยขนาด 10 x 10 เมตร แล้วเก็บข้อมูลมั้ยืนต้นทุกชนิดตามขนาดที่กำหนดได้ผลการศึกษาดังนี้

5.2.1 แปลงนิเวศวิทยา A จากการเก็บข้อมูลแปลงตัวอย่างพบว่ามั้ยืนต้นที่ระดับ DBH มากกว่าหรือเท่ากับ 7.9 เซนติเมตร มีความหนาแน่นจำนวน 254 ต้น/เฮกตาร์ และสามารถจำแนกพรรณมั้ยืนต้นเหล่านี้ ออกได้ 31 ชนิด 27 สกุล 21 วงศ์ และเมื่อได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลลคัมพืชมั้ยืนต้นในเชิงปริมาณแล้วพบว่า พรรณไม้ที่มีค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์มากที่สุด คือ มะนาวผี (กลูดผี) จ้าม่วง (พวมพร้าว หรือมะม่วงจีกระต่าย) โดยไม้ทั้งสองชนิดนี้มีค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์ 13.39 เท่ากัน รองลงมาได้แก่ เนียน เงียงพริ้านางแอ (คอแห้ง) มวกกอ (คำไก่ หรือแดงเขา) ตามลำดับ พรรณไม้ที่มีค่าความถี่สัมพัทธ์มากที่สุด คือ จ้าม่วง โดยมีค่าความถี่สัมพัทธ์เท่ากับ 14.47 ส่วนพรรณไม้ที่มีค่าความเด่นสัมพัทธ์มากที่สุดคือ พะยอม ซึ่งค่าความเด่นสัมพัทธ์เท่ากับ 15.55 รองลงมาได้แก่ มะนาวผี เนียน จ้าม่วง และเงียงพริ้านางแอ ตามลำดับ ดังนั้นชนิดของต้นไม้มั้ยืนต้นที่พบต่อพื้นที่มากที่สุดในแปลงนิเวศ A คือ ไม้พะยอม และจากการศึกษาพบว่าชนิดไม้มั้ยืนต้นที่มีความสำคัญทางนิเวศวิทยามากที่สุด คือ มะนาวผี รองลงมาได้แก่ จ้าม่วง เนียน พะยอม และเงียงพริ้านางแอ ซึ่งมีค่าดัชนีความสำคัญเท่ากับ 37.98, 36.83, 32.70, 25.54 และ 25.12 ตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความหนาแน่นสัมพัทธ์ ความถี่สัมพัทธ์ ความเด่นสัมพัทธ์ และดัชนีความสำคัญของแปลงนิเวศวิทยา A ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

ลำดับ	วงศ์	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	RD	RF	RDo	IVI
1	ANACARDIACEAE	จ้าม่วง	<i>Buchanania arborescens</i> (Blume) Blume	13.3858	14.4654	8.9754	36.8267
2	AQUIFOLIACEAE	ไทรขี้ได้	<i>Ilex cymosa</i> Blume	0.3937	0.6289	0.1772	1.1998
3	CELASTRACEAE	แดงหิน	<i>Pleurostylia opposita</i> (Wall.) Alston	1.9685	1.2579	1.8932	5.1195
4	DIPTEROCARPACEAE	พะยอม	<i>Shorea roxburghii</i> G. Don	4.3307	5.6604	15.5521	25.5432
5	EBENACEAE	เนียน	<i>Diospyros diepenhorstii</i> Miq.	12.2047	7.5472	12.9457	32.6976
6	EBENACEAE	ลำบิด	<i>Diospyros ferrea</i> (Willd.) Bakh.	0.3937	0.6289	0.1551	1.1778
7	EUPHORBIACEAE	ขันทองพญาบาท	<i>Suregada multiflorum</i> (A.Juss.) Baill.	2.3622	2.5157	1.2641	6.1421
8	EUPHORBIACEAE	สำเภา	<i>Chaetocarpus castanocapus</i> (Roxb.) Thwaites	3.1496	2.5157	1.5514	7.2167
9	EUPHORBIACEAE	เม่าไขปลาคา	<i>Antidesma ghaesemidill</i> Gaertn.	3.9370	5.0314	5.7565	14.7249

ตารางที่ 2 (ต่อ)

10	FLACOURTIACEAE	ตะขบป่า	<i>Flacourtia indica</i> (Burm.f.) merr.	1.1811	1.8868	0.8996	3.9675
11	GENTIANACEAE	กันกรา	<i>Fagraea fragrans</i> Roxb.	0.3937	0.6289	0.2832	1.3059
12	GUTTIFERAE	ตังหน	<i>Calophyllum calaba</i> L.	2.3622	3.1447	1.4644	6.9712
13	GUTTIFERAE	ตัวเกลี้ยง	<i>Cratoxylum cochinchinense</i> (Lour.) Blume	3.5433	5.0314	2.0858	10.6605
14	GUTTIFERAE	พะวา	<i>Garcinia speciosa</i> Wall.	1.1811	1.2579	0.4614	2.9004
15	LABIATAE	ตีนนก	<i>Vitex pinnata</i> L.	2.7559	3.1447	2.4651	8.3656
16	LECYTHIDACEAE	กระโดน	<i>Careya sphaerica</i> Roxb.	0.3937	0.6289	0.3061	1.3287
17	MIMOSOIDEAE	กระถินณรงค์	<i>Acacia auriculiformis</i> A.Cunn. Benth.	0.7874	1.2579	0.6528	2.6980
18	MORACEAE	หาด	<i>Artocarpus dadah</i> Miq.	4.7244	6.2893	4.5277	15.5415
19	MYRTACEAE	ขवाद	<i>Syzygium lineatum</i> (DC.) Merr. & L.M. Perry	0.3937	0.6289	2.9889	4.0115
20	MYRTACEAE	เสม็ดแดง	<i>Syzygium cinereum</i> (Kurz) Chantar.&J. Parn.	0.3937	0.6289	0.4782	1.5009
21	MYRTACEAE	หว่าลิง	<i>Syzygium zeylanicum</i> (L.) DC.	1.1811	1.2579	1.2742	3.7132
22	MYRTACEAE	เสม็ดขาว	<i>Melaleuca quinquenervia</i> (Cav.) S.T.Blake	0.3937	0.6289	0.2461	1.2688
23	MYRTACEAE	ขี้ใต้	<i>Decaspermum parviflorum</i> (Lam.) A.J. Scott	0.3937	0.6289	0.1709	1.1935
24	OLEACEAE	มวกกอ	<i>Olea salicifolia</i> Wall.ex G. Don	5.1181	5.6604	3.0796	13.8581
25	RHIZOPHORACEAE	เถียงพรัานางแอ	<i>Carallia brachiata</i> (Lour.) Merr.	10.2362	7.5472	7.3398	25.1232
26	RUTACEAE	มะนาวผี	<i>Atalantia monophylla</i> (DC.) Correa	13.3858	9.4340	15.1570	37.9768
27	RUTACEAE	กะอวม	<i>Acronychia pedunculata</i> (L.) Miq.	0.3937	0.6289	0.2800	1.3027
28	SAPINDACEAE	มะหาด	<i>Lepisanthes rubiginosa</i> (Roxb.) Leenh.	0.3937	0.6289	0.1994	1.2220
29	SAPOTACEAE	งาไซ	<i>Pouteria obovata</i> (R.Br.) Baehni	0.7874	0.6289	1.0993	2.5156
30	SAPOTACEAE	พิกุลเถื่อน	<i>Payena lucida</i> (G.Don) DC.	0.3937	0.6289	0.8136	1.8362
31	TILIACEAE	พลับพล	<i>Microcos tomentosa</i> Sm.	1.9685	2.5157	1.4537	5.9379

5.2.2 แปลงนิเวศวิทยา B พบจำนวนไม้ยืนต้นความหนาแน่นเฉลี่ย 510 ต้น/เฮกตาร์ และสามารถจำแนกพรรณไม้ยืนต้นออกได้จำนวน 38 ชนิด 34 สกุล 27 วงศ์ หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลสังคมพืชไม้ยืนต้นเชิงปริมาณพบว่า พรรณไม้ที่มีค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์มากที่สุดคือ พะยอม โดยค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์เท่ากับ 27.25 รองลงมาคือ ชันทองพยับบาท (ยายปลวก หรือขอบนางนึ่ง หรือฮ่อสะพายควาย) มะเฒ่า(เฒ่า หรือยา มุยิมมา) มะนาวผี และเสม็ดขาว (เม็ด หรือเหม็ด) พรรณไม้ที่มีค่าความถี่สัมพัทธ์มากที่สุดคือ พะยอม โดยมีค่าความถี่สัมพัทธ์เท่ากับ 21.33 รองลงมาได้แก่ เฒ่า ชันทองพยับบาท มะนาวผี เสม็ดขาว และเถียงพรัานางแอ ตามลำดับ ส่วนพรรณไม้ที่มีค่าความเด่นสัมพัทธ์มากที่สุดคือ พะยอม โดยมีค่าความเด่นสัมพัทธ์เท่ากับ 38.41 รองลงมาได้แก่ มะเฒ่า ตะขบป่า (รอบป่า) มะนาวผี และ เหยิง (ยุง) ตามลำดับ และพรรณไม้ที่มีค่าดัชนี

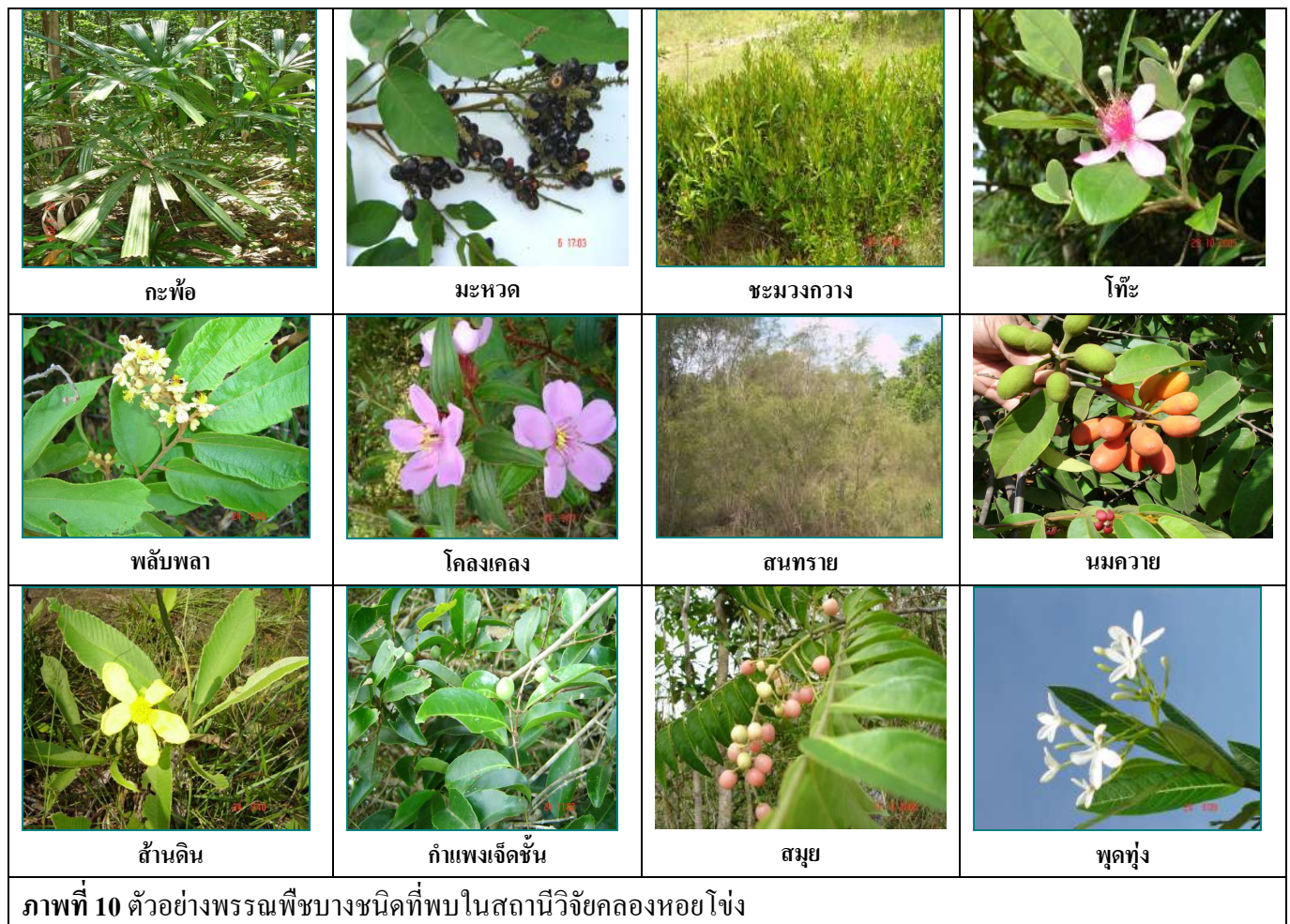
ความสำคัญทางนิเวศวิทยามากที่สุดในแปลง B เป็น พะยอม รองลงมาคือ มะเฒ่า ชั้นทองพญาบาท มะนาวผี และ ตะขบป่า ซึ่งมีค่าดัชนีความสำคัญเท่ากับ 87.00, 24.69, 19.85, 17.73 และ 14.18 ตามลำดับ แสดงตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความหนาแน่นสัมพัทธ์ ความถี่สัมพัทธ์ ความเด่นสัมพัทธ์ และดัชนีความสำคัญของแปลงนิเวศ B ใน สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

ลำดับ	วงศ์	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	RD	RF	RD _o	IVI
1	ANACARDIACEAE	หัวแมงวันหนู	<i>Buchanania sessifolia</i> Blume	0.1961	0.3497	0.1713	0.7170
2	ANACARDIACEAE	-	<i>Mangifera</i> sp.	0.1961	0.3497	0.0573	0.6030
3	ANACARDIACEAE	จ้ำม่วง	<i>Buchanania arborescens</i> (Blume) Blume	1.1765	1.7483	0.4834	3.4081
4	AQUIFOLIACEAE	ไทรขี้ใต้	<i>Ilex cymosa</i> Blume	0.1961	0.3497	0.0863	0.6320
5	BIGNONIACEAE	แคยอดคำ	<i>Stereospermum fimbriatum</i> (Wall.ex G.Don) A.DC.	0.5882	0.6993	0.3227	1.6102
6	CELASTRACEAE	แดงหิน	<i>Pleurostyliya opposita</i> (wall.) Alston	0.5882	0.3497	0.5674	1.5053
7	CAESALPINIOIDEAE	นนทรี	<i>Peltophorum dasyrhachis</i> (Miq.) Kurz	2.9412	4.1958	1.5795	8.7165
8	DILLENACEAE	सानใหญ่	<i>Dillenia obovata</i> (Blume) Hoogland	0.5882	1.0490	0.3140	1.9512
9	DIPTEROCARPACEAE	พะยอม	<i>Shorea roxburghii</i> G. Don	27.2549	21.3287	38.4137	86.9973
10	DIPTEROCARPACEAE	เหียง	<i>Dipterocarpus obtusifolius</i> Teijsm. ex. Miq.	3.1373	1.3986	5.9381	10.4740
11	EBENACEAE	เนี่ยน	<i>Diospyros diepenhorstii</i> Miq.	1.3725	2.0979	1.0695	4.5400
12	EBENACEAE	จันทน์	<i>Diospyros venosa</i> Wall ex A.DC.	4.1176	3.4965	2.2168	9.8309
13	EUPHORBIACEAE	ชั้นทองพญาบาท	<i>Suregada multiflorum</i> (A.Juss.) Baill.	8.8235	6.6434	4.3829	19.8498
14	EUPHORBIACEAE	สำเภา	<i>Chaetocarpus castanocapus</i> (Roxb.) Thwaites	0.7843	1.0490	0.4954	2.3287
15	EUPHORBIACEAE	เฒ่าไขปลา	<i>Antidesma ghaesemidill</i> Gaertn.	6.8627	9.0909	8.7333	24.6869
16	FLACOURTIACEAE	ตะขบป่า	<i>Flacourtia indica</i> (Burm.f.) merr.	4.7059	2.7972	6.6754	14.1785
17	GUTTIFERAE	พะวา	<i>Garcinia speciosa</i> wAll.	0.7843	1.3986	0.6102	2.7931
18	LABIATAE	ตีนนก	<i>Vitex pinnata</i> L.	0.3922	0.6993	0.1510	1.2424
19	LAURACEAE	เขียด	<i>Cinnamomum iners</i> Reinw. Ex Blume	1.1765	1.3986	0.8170	3.3921
20	LECYTHIDACEAE	กระโดน	<i>Careya sphaerica</i> Roxb.	1.5686	2.0979	1.5167	5.1832
21	MELASTOMATAACEAE	พลองแก้มอัน	<i>Memecylon lilacinum</i> Zoll.& Moritzi	0.1961	0.3497	0.0596	0.6053
22	MORACEAE	หาด	<i>Artocarpus dadah</i> Miq.	2.7451	3.8462	2.2893	8.8805
23	MYRTACEAE	หว้าลิง	<i>Syzygium zeylanicum</i> (L.) DC.	1.3725	1.3986	2.3556	5.1268
24	MYRTACEAE	ขี้ใต้	<i>Decaspermum parviflorum</i> (Lam.) A.J. Scott	1.9608	2.7972	0.7002	5.4582
25	MYRTACEAE	เสม็ดขาว	<i>Melaleuca quinquenervia</i> (Cav.) S.T.Blake	5.6863	4.5455	3.6031	13.8348

ตารางที่ 3 (ต่อ)

26	MYRSINACEAE	-	<i>Rapanea</i> sp.	0.3922	0.3497	0.1991	0.9409
27	MYRISTICACEAE	เลือดแรด	<i>Knema globularia</i> (Lam.) Warb.	1.1765	1.7483	1.2929	4.2176
28	OLEACEAE	มวกกอ	<i>Olea salicifolia</i> Wall.ex G. Don	1.5686	2.4476	1.1450	5.1612
29	RHIZOPHORACEAE	เถียงพรั้งนางแอ	<i>Carallia brachiata</i> (Lour.) Merr.	3.3333	4.5455	1.9224	9.8012
30	RUTACEAE	มะนาวผี	<i>Atalantia monophylla</i> (DC.) Correa	6.2745	5.2448	6.2092	17.7285
31	RUTACEAE	กะอวม	<i>Acronychia pedunculata</i> (L.) Miq.	0.7843	1.0490	0.5646	2.3978
32	RUBIACEAE	ยอดเดือน	<i>Morinda elliptica</i> Ridl.	1.1765	1.3986	0.6973	3.2724
33	SAPOTACEAE	ขนุนนก	<i>Palaquium obovatum</i> (Griff.) Engl.	0.3922	0.6993	0.1755	1.2669
34	SAPOTACEAE	งาไซ	<i>Pouteria obovata</i> (R.Br.) Baehni	0.7843	1.0490	1.1407	2.9740
35	THEACEAE	มังตาน	<i>Schima wallichii</i> (DC.) Korth.	2.9412	3.4965	2.3810	8.8187
36	TILIACEAE	พลับพลา	<i>Microcos tomentosa</i> Sm.	0.7843	1.3986	0.3016	2.4846

5.3. ความหลากหลายของสัตว์ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

จากการสำรวจความหลากหลายของสัตว์ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง โดยออกพื้นที่ทำการสำรวจ 30 ครั้ง ครอบคลุมตามความแตกต่างของเวลา (กลางวัน และกลางคืน) และฤดูกาล (ฤดูแล้ง และฤดูฝน) หลังจากเสร็จสิ้นการศึกษาแล้ว พบสัตว์มีกระดูกสันหลังในบริเวณพื้นที่สถานีวิจัยฯ จำนวน 61 วงศ์ 137 ชนิด ประกอบด้วยสัตว์จำพวกนก 82 ชนิด ซึ่งมากกว่าสัตว์ป่าชนิดอื่นๆ รองลงมาเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 35 ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ อีกอย่างละ 10 ชนิด รายละเอียดดังต่อไปนี้

5.3.1 สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม จากการศึกษาได้สำรวจพบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในพื้นที่จำนวน 10 ชนิด ซึ่งสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในจำนวนนี้แบ่งเป็น 7 วงศ์ 4 อันดับ บินได้ 4 ชนิด บินไม่ได้ 6 ชนิด และในจำนวนสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่พบมีอยู่ 3 ชนิดที่มีสถานภาพเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1 หมายถึงสัตว์ซึ่งคนไม่ใช้เนื้อเป็นอาหาร ไม่ล่าเพื่อการกีฬา เป็นสัตว์ที่ทำลายศัตรูพืช หรือขจัดสิ่งปฏิกูล หรือเป็นสัตว์ที่ควรคุ้มครองไว้เพื่อประดับความงามตามธรรมชาติ หรือคุ้มครองไว้ไม่ให้ลดจำนวนลง ซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1 นี้ห้ามมิให้ล่าโดยวิธีทำให้ตาย เว้นแต่จะทำการศึกษาวิจัยทางวิชาการ ชนิดที่พบในสถานีวิจัยฯ คือ ค้างคาวเล็บกุด ค้างคาวมงกุฎเทาแดง และค้างคาวมงกุฎมลายู สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่หากินกลางวัน และสามารถพบเห็นตัวได้ง่ายพบ 2 ชนิด คือ กระแต และกระรอกปลายหางดำ นอกจากนี้ส่วนใหญ่มักเป็นสัตว์ที่ชอบออกหากินเวลากลางคืน จึงทำให้พบเห็นตัวโดยตรงได้ยาก แต่ระหว่างการสำรวจสามารถจับตัวศึกษาได้ โดยการใช้อัดกักอาหาร ซึ่งชนิดที่พบเห็นจับได้โดยกักอาหาร คือ หนูห้วย และหนูพุกใหญ่ สำหรับชนิดที่บินได้ใช้ตาข่ายดักจับขณะที่บินในอากาศโดยวิธีนี้พบค้างคาวกินผลไม้ 2 ชนิด คือ ค้างคาวขอบหูขาวกลาง และค้างคาวเล็บกุด และได้พบค้างคาวกินแมลงอีก 2 ชนิดด้วย คือ ค้างคาวมงกุฎเทาแดง และค้างคาวมงกุฎมลายู ส่วนสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่ไม่ได้พบเห็นตัวโดยตรง แต่ได้ศึกษาจากการพบร่องรอยที่สัตว์ทิ้งไว้ คือ ได้พบรอยตีนของเสือปลา และร่องรอยกองมูลของอีเห็น รายละเอียดของชนิดสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมดังแสดงตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 รายชื่อสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่พบในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

ลำดับ	วงศ์	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	สถานภาพ	เวลาหากิน	การพบ
1	Pteropodidae	ค้างคาวขอบหูขาวกลาง	<i>Cynopterus sphinx</i>	-	กลางคืน	ตาข่าย
2	Pteropodidae	ค้างคาวเล็บกุด	<i>Eonycteris spelaea</i>	P	กลางคืน	ตาข่าย
3	Rhinolophidae	ค้างคาวมงกุฎเทาแดง	<i>Rhinolophus affinis</i>	P	กลางคืน	ตาข่าย
4	Rhinolophidae	ค้างคาวมงกุฎมลายู	<i>Rhinolophus malayanus</i>	P	กลางคืน	ตาข่าย
5	Tupaiainae	กระแตธรรมดา	<i>Tupaia glis</i>	-	กลางวัน	กักดัก เห็นตัว
6	Sciuridae	กระรอกปลายหางดำ	<i>Callosciurus caniceps</i>	-	กลางวัน	กักดัก เห็นตัว
7	Murinae	หนูห้วย	<i>Rattus sabanus</i>	-	กลางคืน	กักดัก
8	Murinae	หนูพุกใหญ่	<i>Bandicota indica</i>	-	กลางคืน	กักดัก
9	Viverridae	อีเห็นข้างลาย	<i>Paradoxurus hermaphoditus</i>	-	กลางคืน	รอยตีน มูล
10	Felidae	เสือปลา	<i>Felis viverrina</i>	P	กลางคืน	รอยตีน

หมายเหตุ : P = สัตว์ป่าคุ้มครอง (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2537)

		
ค้างคาวกินผลไม้	ค้างคาวกินแมลง	ค้างคาวมงกุฎเทาแดง
		
ค้างคาวมงกุฎมลายู	กระแตธรรมดา	กระรอกปลายหางดำ
		
หนูห้วย	หนูพุกใหญ่	เสือปลา
		
อีเห็น	มูลของอีเห็น	รอยตีนของเสือปลา

ภาพที่ 11 ตัวอย่างสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่พบเห็นในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

นิเวศวิทยาและการกระจายของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่พบในพื้นที่ศึกษาทั้ง 10 ชนิด สามารถแบ่งตามพื้นที่หากินได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

อันดับค้างคาว โดยค้างคาวบินหากินทั่วทั้งพื้นที่สถานีวิจัยฯ และพื้นที่ใกล้เคียงในเวลากลางวัน ค้างคาวไปเกาะพักอยู่ตามในถ้ำ หรือใต้ใบไม้ เช่น ใบพืชตระกูลปาล์มบางชนิด (ตาล โตนด สีหรง ลาน เป็นต้น) ส่วนกลางคืนจะบินออกมาหาอาหารกิน พบแยกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ ค้างคาวกินผลไม้ ค้างคาวกินน้ำหวาน และ ค้างคาวกินแมลง ซึ่งค้างคาวกินผลไม้พบค้างคาวขอบหูขาวกลาง ในพื้นที่สถานีวิจัยมีผลไม้ป่าหลายชนิดที่เป็นอาหารของค้างคาว เช่น ฝรั่ง มะม่วง มะหาด มะหาด มะม่วงคัน มะม่วงหิมพานต์ เสม็ดแดง เลียบ ไทร เป็นต้น ค้างคาวกินผลไม้มีบทบาทสำคัญในระบบนิเวศที่ทำให้เกิดการกระจายพันธุ์ เพราะพฤติกรรมการกินผลไม้พบว่า ค้างคาวจะไม่ทำลายเมล็ด แต่จะช่วยแพร่กระจายเมล็ดให้กับผลไม้เหล่านั้น ทำให้พรรณพืชสามารถแพร่กระจายออกไปจากต้นแม่ได้มากขึ้น ค้างคาวกินน้ำหวานพบ 1 ชนิด คือ ค้างคาวเล็บกุด ในขณะที่เข้าไปกินน้ำหวาน ค้างคาวชนิดนี้จะช่วยผสมเกสรให้กับพืช ทั้งพรรณพืชป่า และพืชเศรษฐกิจ เช่น สะตอ และทุเรียน ทำให้ต้นไม้มีอัตราการติดผลได้มากขึ้น ส่วนค้างคาวกินแมลงพบ 2 ชนิด คือ ค้างคาวมงกุฎเทาแดง และค้างคาวมงกุฎมลายู กลุ่มค้างคาวกินแมลงมีบทบาทสำคัญในระบบนิเวศได้มาก เพราะจะช่วยลดจำนวนแมลงในธรรมชาติ และตามพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งจะส่งผลดีทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อมนุษย์ เช่น ลดจำนวนแมลงบางชนิดที่เป็นศัตรูของพรรณพืชธรรมชาติ และไม้ผลเศรษฐกิจลงได้ระดับหนึ่ง

อันดับสัตว์กินแมลง ได้สำรวจพบกระแตเพียงชนิดเดียว โดยพบในพื้นที่แปลงนิเวศ และสวนปาล์มน้ำมันเท่านั้น ไม่พบในทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ กระแตเป็นสัตว์หากินกลางวัน โดยกินแมลงเป็นอาหารหลัก แต่บางครั้งสามารถกินผลไม้ได้ด้วยเช่นกัน กระแตชอบหากินอยู่บนพื้นดินหรือตามพุ่มไม้ระดับต่ำเป็นส่วนใหญ่ ประโยชน์ของกระแตในระบบนิเวศคือ ช่วยควบคุมแมลงที่อยู่บนพื้นดินและตามต้นไม้ และช่วยแพร่กระจายเมล็ดให้กับพรรณไม้ป่าที่มีเมล็ดขนาดเล็ก นอกจากนั้นกระแตเป็นตัวเชื่อมโยงสายใยอาหารให้ซับซ้อนมากขึ้น เพราะตัวกระแตเองเป็นแหล่งอาหารสำคัญของสัตว์ผู้ล่าที่มีขนาดใหญ่กว่า เช่น งู เขี้ยว นกเค้าแมว เป็นต้น

อันดับสัตว์ฟันแทะ ได้สำรวจพบกระรอก และหนู โดยพบกระรอกปลายหางดำ ซึ่งสัตว์ชนิดนี้สามารถอยู่ในพื้นที่ที่ถูกรบกวนได้ระดับหนึ่ง กระรอกปลายหางดำ กินผลไม้ และแมลงเป็นอาหาร โดยจะหากินและเคลื่อนที่บนต้นไม้เป็นส่วนใหญ่ มีโอกาสพบในพื้นที่แปลงนิเวศ และแปลงอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ เท่านั้น ไม่พบในแปลงหญ้า และสวนปาล์ม ส่วนพวกหนูได้พบหนูหวายซึ่งมีหางยาว และปีนต้นไม้ได้เก่ง โดยพบเฉพาะในพื้นที่แปลงนิเวศเช่นกัน และพบหนูพุกใหญ่พื้นที่หากินอยู่ตามแปลงหญ้า

อันดับสัตว์ผู้ล่า พบรอยตีนของเสือปลา และกองมูลของอีเห็น โดยรอยตีนเสือปลาพบในบริเวณสวนปาล์มและแปลงนิเวศ ตามบริเวณที่พื้นดินอ่อนนุ่ม และตามที่ชื้นแฉะ หรือตามข้างขอบแอ่งน้ำ เสือปลาชอบกิน ปลา หนู กบ เขียด รวมทั้งนกบางชนิดที่อาศัย หรือทำรังวางไข่บนพื้นดินเป็นอาหาร ส่วนอีเห็นพบร่องรอยกองมูลในแปลงนิเวศ และตามพื้นที่ของโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ อีเห็นบางชนิดปีนป่าย และหากินบนต้นไม้เก่ง ชอบกินผลไม้สุก เช่น กัลย มะละกอ ไทร สัตว์เลี้ยงคานและสัตว์ปีกขนาดเล็ก เป็นต้น ร่องรอยมูลตามภาพ ในรายงานนี้พบว่าอีเห็นได้กินผลกำขำหรือผลมะหาด เพราะเมล็ดย่อยไม่ได้จึงถ่ายออกมาเป็นมูล อีเห็นจึงเป็นสัตว์ที่ช่วยกระจายพันธุ์ได้ระดับหนึ่งด้วยเช่นกัน

5.3.2 สัตว์ประเภทนก สํารวจพบนกในพื้นที่ศึกษา 82 ชนิด แยกได้เป็น 36 วงศ์ เป็นนกอพยพซึ่งเข้ามาในพื้นที่เป็นบางช่วงของปี 10 ชนิด เป็นนกประจำถิ่นซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ตลอดปี 72 ชนิด นกเหล่านี้มีสถานภาพเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองจำนวน 69 ชนิด และยังเป็นนกที่อยู่ในสภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2539) อีก 2 ชนิด คือ นกเงือกกรมช้าง และนกแอ่นกินรัง โดยพบว่า นกเงือกกรมช้างบินผ่านพื้นที่เท่านั้น ส่วนนกแอ่นกินรังเข้ามาบินหากินในพื้นที่ศึกษา นกที่พบบ่อยและค่อนข้างบ่อย โดยมีโอกาสพบทุกครั้งที่ออกสำรวจ และความถี่ในการพบมากโดยอาจจะเห็นตัวหรือได้ยินเสียงร้องได้ง่ายจำนวน 33 ชนิด ส่วนนกที่พบได้ปานกลางหรือนกที่สามารถพบได้เกือบทุกครั้งที่ออกสำรวจ รวมทั้งความถี่ในการได้ยินเสียงร้อง หรือเห็นตัวน้อยลงกว่ากลุ่มข้างต้นมี 19 ชนิด และนกที่พบน้อยคือนกที่พบเพียงบางครั้งระหว่างการสำรวจหรือพบเห็นตัวได้ยากจำนวน 30 ชนิด รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 นกที่สามารถพบเห็นได้ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

ลำดับ	วงศ์	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	สถานภาพ	กฎหมาย	โอกาสพบ
1	Accipitridae	เหยี่ยวขาว	<i>Elanus caeruleus</i>	R	P	บ่อยมาก
2	Accipitridae	เหยี่ยวกิ้งก่าสีดำ	<i>Aviceda leuphotes</i>	M	P	ปานกลาง
3	Accipitridae	เหยี่ยวกิ้งก่าสีดำ	<i>Spilornis cheela</i>	R	P	ปานกลาง
4	Accipitridae	เหยี่ยวทุ่ง	<i>Circus spilonotus</i>	M	P	ปานกลาง
5	Accipitridae	เหยี่ยวนกเขาพันธุ์ญี่ปุ่น	<i>Accipiter virgatus</i>	M	P	น้อย
6	Accipitridae	อินทรีปีกลาย	<i>Aquila clanga</i>	M	P	น้อย
7	Alcedinidae	นกกระเด็นอกขาว	<i>Halcyon smyrnensis</i>	R	P	บ่อยมาก
8	Anatidae	เป็ดแดง	<i>Dendrocygna javanica</i>	R	P	บ่อยมาก
9	Apodidae	นกแอ่นกินรัง	<i>Aerodramus fuciphagus</i>	R	NT	น้อย
10	Apodidae	นกแอ่นตาล	<i>Cypsiurus balaisiensis</i>	R	-	ค่อนข้างบ่อย
11	Apodidae	นกแอ่นตะโพกขาวหางแฉก	<i>Apus pacificus</i>	R	-	น้อย
12	Apodidae	นกแอ่นบ้าน	<i>Apus affinis</i>	R	-	น้อย
13	Apodidae	นกแอ่นใหญ่หัวตาขาว	<i>Hirundapus giganteus</i>	R	-	น้อย
14	Ardeidae	นกยางกรอกพันธุ์จีน	<i>Ardeola bacchus</i>	M	P	ค่อนข้างบ่อย
15	Ardeidae	นกยางควาย	<i>Bubulcus ibis</i>	R	P	ค่อนข้างบ่อย
16	Ardeidae	นกแขวก	<i>Nycticorax nycticorax</i>	M	P	น้อย
17	Ardeidae	นกยางไฟธรรมดา	<i>Ixobrychus cinnamomeus</i>	R	P	น้อย
18	Bucerotidae	นกเงือกกรมช้าง	<i>Rhyticeros undulates</i>	R	NT,P	พบบินผ่าน
19	Campephagidae	นกพญาไฟสีกุหลาบ	<i>Pericrocotus roseus</i>	R	P	น้อย
20	Campephagidae	นกพญาไฟสีเทา	<i>Pericrocotus divaricatus</i>	R	P	น้อย
21	Charadriidae	นกกระแตแต้แว๊ด	<i>Vanellus cinereus</i>	R	-	บ่อยมาก
22	Caprimulgidae	นกคบบุ้งหางยาว	<i>Caprimulgus indicus</i>	R	P	พบกลางคืน
23	Chloropseidae	ขมิ้นน้อยธรรมดา	<i>Aegithina tiphia</i>	R	P	ปานกลาง
24	Chloropseidae	ขมิ้นน้อยสีเขียว	<i>Aegithina viridissima</i>	R	P	น้อย
25	Columbidae	นกเขาชวา	<i>Geopelia striata</i>	R	-	บ่อยมาก
26	Columbidae	นกเขาใหญ่	<i>Streptopelia tranquebarica</i>	R	-	บ่อยมาก
27	Columbidae	นกเปล้าคอสีม่วง	<i>Treron bicincta</i>	R	P	ค่อนข้างบ่อย

ตารางที่ 5 (ต่อ)

28	Coraciidae	นกตะขาบทุ่ง	<i>Coracias benghalensis</i>	R	P	น้อย
29	Corvidae	นกกาแว่น	<i>Crypcirina temia</i>	R	P	ค่อนข้างบ่อย
30	Corvidae	อีกา	<i>Corvus macrorhynchos</i>	R	P	บ่อยมาก
31	Cuculidae	นกกาเหว่า	<i>Eudynamys scolopacea</i>	R	P	ค่อนข้างบ่อย
32	Cuculidae	นกบั้งรอกใหญ่	<i>Phaenicophaeus chlorophaeus</i>	R	P	บ่อยมาก
33	Cuculidae	นกกระปูดใหญ่	<i>Centropus sinensis</i>	R	P	บ่อยมาก
34	Cuculidae	นกกระปูดเล็ก	<i>Centropus bengalensis</i>	R	P	น้อย
35	Dicaeidae	นกสีชมพูสวน	<i>Dicaeum cruentatum</i>	R	P	บ่อยมาก
36	Diruridae	นกแซงแซวหางปลา	<i>Dicrurus macrocerus</i>	M	P	น้อย
37	Diruridae	นกแซงแซวหางบ่วงใหญ่	<i>Dicrurus paradiseus</i>	R	P	บ่อยมาก
38	Estrildidae	นกกระดัดตะโพกขาว	<i>Lonchura striata</i>	R	P	ค่อนข้างบ่อย
39	Estrildidae	นกกระดัดขี้หมู	<i>Lonchura punctulata</i>	R	P	ค่อนข้างบ่อย
40	Hirundinidae	นกนางแอ่นบ้าน	<i>Hirundo concolor</i>	R	P	ปานกลาง
41	Hirundinidae	นกนางแอ่นตะโพกแดง	<i>Hirundo daurica</i>	M	P	น้อย
42	Laniidae	นกอีเสือสีน้ำตาล	<i>Lanius cristatus</i>	R	P	ปานกลาง
43	Matacillidae	นกเค้าดินทุ่ง	<i>Anthus novaeseelandiae</i>	R	-	บ่อยมาก
44	Meropidae	นกจาบคาหัวสีส้ม	<i>Merops leschenaultia</i>	R	P	น้อย
45	Meropidae	นกจาบคาหัวเขียว	<i>Merops philippinus</i>	R	P	น้อย
46	Meropidae	นกจาบคาคอสีฟ้า	<i>Merops viridis</i>	R	P	น้อย
47	Megalaimidae	นกตีทอง	<i>Megalaima haemacephala</i>	R	P	น้อย
48	Megalaimidae	นกจอกป่าหัวโต	<i>Calorhamphus fuliginosus</i>	R	P	น้อย
49	Nectariniidae	นกกินปลีสีเรียบ	<i>Anthreptes simplex</i>	R	P	น้อย
50	Nectariniidae	นกกินปลีคอสีน้ำตาล	<i>Anthreptes malacensis</i>	R	P	ปานกลาง
51	Nectariniidae	นกกินปลีแก้มสีทับทิม	<i>Anthreptes singalensis</i>	R	P	ปานกลาง
52	Nectariniidae	นกกินปลีคอสีม่วง	<i>Nectarinia calcostetha</i>	R	P	น้อย
53	Nectariniidae	นกกินปลีอกเหลือง	<i>Nectarinia jugularis</i>	R	P	บ่อยมาก
54	Nectariniidae	นกกินปลีคอแดง	<i>Aethopyga siparaja</i>	R	P	น้อย
55	Passeridae	นกกระจอกบ้าน	<i>Passer montanus</i>	R	-	บ่อยมาก
56	Passeridae	นกกระจอกศาล	<i>Passer flaveolus</i>	R	-	ปานกลาง
57	Phasianidae	ไก่ป่า	<i>Gallus gallus</i>	R	P	บ่อยมาก
58	Pycnonotidae	นกปรอดทอง	<i>Pycnonotus atriceps</i>	R	P	ปานกลาง
59	Pycnonotidae	นกปรอดเหลืองหัวจุก	<i>Pycnonotus melanicterus</i>	R	P	น้อย
60	Pycnonotidae	นกปรอดหน้าขาว	<i>Pycnonotus goiavier</i>	R	P	บ่อยมาก
61	Pycnonotidae	นกปรอดทองหลังลาย	<i>Pycnonotus eutilotus</i>	R	P	น้อย
62	Pycnonotidae	นกปรอดสวน	<i>Pycnonotus blanfordi</i>	R	P	บ่อยมาก
63	Pycnonotidae	นกปรอดคอลาย	<i>Pycnonotus finlaysoni</i>	R	P	น้อย
64	Rallidae	นกแก้ว	<i>Amaurornis phoenicurus</i>	R	P	บ่อยมาก
65	Rallidae	นกอี๊ดขั้นนอกเขา	<i>Rallus striatus</i>	R	P	น้อย
66	Rhipiduridae	นกอีแพรดแถบออกดำ	<i>Rhipidura javanica</i>	R	-	บ่อยมาก
67	Scolopacidae	นกปากซ่อมหางเข็ม	<i>Gallinago stenura</i>	M	P	ปานกลาง
68	Strigidae	นกเค้าคู่	<i>Otus bakkamoena</i>	R	P	พบกลางคืน

ตารางที่ 5 (ต่อ)

69	Strigidae	นกแสก	<i>Tyto alba</i>	R	P	พบกลางคืน
70	Sturnidae	นกเอี้ยงสาริกา	<i>Acridotheres tristis</i>	R	P	บ่อยมาก
71	Sturnidae	นกเอี้ยงควาย	<i>Acridotheres fuscus</i>	R	P	ค่อนข้างบ่อย
72	Sturnidae	นกเอี้ยงหงอน	<i>Acridotheres javanicus</i>	R	P	ค่อนข้างบ่อย
73	Sylviidae	นกกระจิ๊ดธรรมดา	<i>Phylloscopus inornatus</i>	M	P	น้อย
74	Sylviidae	นกกระจิ๊ดธรรมดา	<i>Orthotomus sutorius</i>	R	P	บ่อยมาก
75	Sylviidae	นกกระจิ๊ดคอดำ	<i>Orthotomus atrogularis</i>	R	P	น้อย
76	Sylviidae	กระจิบหูฟ้าท้องเหลือง	<i>Prinia flaviventris</i>	R	P	ปานกลาง
77	Timaliidae	นกจาบดินอกลาย	<i>Pellorneum ruficeps</i>	R	P	ปานกลาง
78	Timaliidae	นกกินแมลงอกเหลือง	<i>Macronous gularis</i>	R	P	น้อย
79	Timaliidae	นกกินแมลงป่าฝน	<i>Trichastoma abbotti</i>	R	P	น้อย
78	Turdidae	นกกาขานบ้าน	<i>Copsychus saularis</i>	R	P	ค่อนข้างบ่อย
81	Turnicidae	นกคุ้มอกลาย	<i>Turmix suscitator</i>	R	-	ค่อนข้างบ่อย
82	Zosteropidae	นกแว่นตาขาวสีทอง	<i>Zosterops palpebrosus</i>	R	P	น้อย

หมายเหตุ : R= อาศัยประจำถิ่น (resident) M= อพยพ P= สัตว์ป่าคุ้มครอง

นิเวศวิทยาและการกระจายของนกที่พบในพื้นที่ศึกษา พบนกทั้งหมด 82 ชนิด โดยจำนวนชนิดนกที่พบในแต่ละพื้นที่ไม่เท่ากัน ในแปลงนิเวศพบนกมีจำนวนชนิดมากที่สุด 52 ชนิด รองลงมาคือทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ 47 ชนิด และแปลงเกษตรซึ่งไม่ผล และพืชยืนต้นเชิงเดี่ยวต่างๆ 31 ชนิดตามลำดับ แต่เมื่อเปรียบเทียบความถี่ในการพบเห็นตัวนกพบว่า ทุ่งหญ้ามี่มีความถี่ในการพบเห็นมากที่สุด คือ 609 ครั้ง รองลงมาเป็นแปลงเกษตร 304 ครั้ง และแปลงนิเวศ 243 ครั้ง โดยในพื้นที่แปลงนิเวศมีความหลากหลายของชนิดนก และดัชนีความสม่ำเสมอมากกว่าระบบนิเวศอื่นๆ แต่ในพื้นที่แปลงทุ่งหญ้าซึ่งมีความถี่ในการพบเห็นนกมากที่สุดนั้น เนื่องจากทุ่งหญ้ามี่ความโล่งเตียนทำให้สามารถมองเห็นนกได้ชัดเจนและพบเห็นได้ในระยะไกลกว่าพื้นที่อื่นๆ อย่างไรก็ตามแม้ว่านกที่พบในแปลงหญ้าจำนวนครั้งมากกว่าที่อื่นๆ แต่มักเป็นนกชนิดซ้ำเดิม จึงทำให้มีความหลากหลายของชนิดต่ำกว่าแปลงนิเวศ ส่วนพื้นที่แปลงเกษตรมีความหลากหลาย และความสม่ำเสมอที่น้อยที่สุด แสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความหลากหลาย ความสม่ำเสมอ และเปอร์เซ็นต์ความคล้ายคลึงของนกในระบบนิเวศต่างๆ ของสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

ลักษณะพื้นที่	ชนิด	ความถี่ (ครั้ง)	ดัชนีความ หลากหลาย	ดัชนีความ สม่ำเสมอ	เปอร์เซ็นต์ความคล้ายคลึง		
					ทุ่งหญ้า	แปลงเกษตร	แปลงนิเวศ
แปลงนิเวศ	56	243	3.39	0.86	57.14		
แปลงทุ่งหญ้า	47	609	3.21	0.83		58.97	
แปลงเกษตรต่างๆ	31	304	2.74	0.79			56.09

นกทั้งหมดที่พบในบริเวณสถานีวิจัยฯ สามารถแบ่งออกได้เป็น 10 กลุ่ม คือ กลุ่มนกยูงเลน กลุ่มนกกินแมลง กลุ่มนกล่าเหยื่อ กลุ่มนกกินเมล็ดธัญพืช กลุ่มนกชายเลน กลุ่มนกกินผลไม้ กลุ่มนกที่กินสัตว์เล็ก กลุ่มนกกินซาก กลุ่มนกกินน้ำหวาน และกลุ่มนกว่ายน้ำ

1.) กลุ่มนกยูงเลน พบ 3 ชนิด จำนวนการพบเห็น 97 ครั้ง โดยพบในแปลงทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ 74 ครั้ง ในแปลงนิเวศ 16 ครั้ง และในแปลงเกษตร 7 ครั้ง นกยางกรอกพันธุ์จีนเป็นนกยูงเลนที่พบได้ทั่วไปในบริเวณสถานีวิจัยฯ ส่วนชนิดที่พบได้ทั้งในแปลงนิเวศ และทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ คือ นกยางควาย โดยมักพบหากินอยู่ร่วมกับฝูงวัวในทุ่งหญ้า คอยกินแมลง และสัตว์เล็กที่กระโดดออกมาจากกอหญ้าที่วัวเดินเข้าไปเหยียบย่ำ เมื่อถูกรบกวนจากคนหรือสัตว์บางชนิด มักบินหลบภัยเข้าไปในแปลงนิเวศ กลุ่มนกยูงเลนชอบกินสัตว์เล็กต่างๆ เหล่านี้ เช่น ปลา กุ้ง แมลง กบ และเขียด เป็นอาหาร

2.) กลุ่มนกกินแมลง เป็นกลุ่มนกที่มีจำนวนชนิด และจำนวนการพบเห็นตัวได้มากที่สุดในพื้นที่สถานีวิจัยฯ โดยมีโอกาสพบเห็นตัว 41 ชนิด จำนวนการพบ 410 ครั้ง กล่าวคือพบในแปลงนิเวศ 27 ชนิด 28 ครั้ง ในทุ่งหญ้า 21 ชนิด 247 ครั้ง ในแปลงเกษตรเชิงเดี่ยวต่างๆ 12 ชนิด 135 ครั้ง นกกินแมลงที่พบได้ทุกพื้นที่ในบริเวณสถานีวิจัยฯ เช่น นกแอ่นตาล นกแอ่นใหญ่หัวตาขาว นกนางแอ่นบ้าน นกกระจิบธรรมดา นกเอี้ยงสาธิตา เป็นต้น นกที่มักพบได้ง่ายในแปลงนิเวศ เช่น นกบั้งรอกใหญ่ นกกาแวน นกอีแพรดแถบออกดำ นกขมิ้นน้อยธรรมดา นกแซงแซวหางปลา นกแซงแซวหางบ่วงใหญ่ นกกินแมลงป่าฝน นกกินแมลงอกเหลือง นกกระจิบคอดำ นกแว่นตาขาวสีทอง เป็นต้น นกกินแมลงชนิดที่พบได้ง่ายในทุ่งหญ้า เช่น นกจาบดินอกลาย นกจาบคาหัวเขียว นกเอี้ยงควาย นกเอี้ยงหงอน ซึ่งนกกินแมลงแต่ละชนิดมีพื้นที่หากินแตกต่างกัน กล่าวเช่น นกนางแอ่นบินหากินบนอากาศไม่ลงเกาะบนพื้นดินเลย และมีพื้นที่หากินกว้าง พวกนกขมิ้นน้อย และนกกระจัดหากินบนต้นไม้ ส่วนนกกระแตแต้แวด และนกกลุ่มหากินบนพื้นดินเท่านั้น เป็นต้น นกกินแมลงมีประโยชน์ต่อการช่วยควบคุมหนอน และแมลงศัตรูพืชทางการเกษตรได้ระดับหนึ่ง

3.) กลุ่มนกล่าเหยื่อ ได้สำรวจพบ 8 ชนิด โดยสามารถพบเห็นตัวได้ 97 ครั้ง พบมากที่สุดที่ทุ่งหญ้า 6 ชนิด 72 ครั้ง รองลงมาคือ ที่แปลงเกษตร 3 ชนิด 18 ครั้ง และแปลงนิเวศ 3 ชนิด 7 ครั้ง ชนิดที่พบได้ง่ายในทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ คือ เหยี่ยวนกเขาพันธุ์ญี่ปุ่น เหยี่ยวขาว เหยี่ยวทุ่ง เป็นต้น นกอินทรีปีกลายเป็นชนิดที่พบในแปลงเกษตร และแปลงนิเวศแต่พบเห็นได้น้อย ส่วนชนิดที่พบได้ทุกระบบนิเวศในพื้นที่สถานี คือ เหยี่ยวกิ้งก่าสีดำ และเหยี่ยวรุ้ง ในพื้นที่สถานีวิจัยคลองหอยโข่งนกล่าเหยื่อชนิดที่พบได้ตลอดทั้งปี คือ เหยี่ยวขาว นกเค้าหูยาวเล็ก และนกแสก นอกนั้นพบเห็นได้บางฤดูกาล นกล่าเหยื่อมีล่าสัตว์ต่างๆ ที่มีขนาดเล็กกว่าเป็นอาหาร และมีบทบาทสำคัญในการควบคุมปริมาณหนู ซึ่งหนูเป็นศัตรูพืชสำคัญที่ทำลายพืชผลทางการเกษตรตามทุ่งฉาง คอกสัตว์ และแปลงปลูกพืชต่างๆ เช่น ในสถานีวิจัยฯ หนูมักกัดกินต้นปาล์มเล็กให้เสียหาย ซึ่งในพื้นที่อื่นๆ ของชุมชนใกล้เคียงก็เข้าไปในทำนองเดียวกัน

4.) กลุ่มนกกินเมล็ดธัญพืช พบทั้งหมด 7 ชนิด จำนวนการพบ 192 ครั้ง โดยพบในทุ่งหญ้า 6 ชนิด 82 ครั้ง รองลงมาคือแปลงเกษตรเชิงเดี่ยวต่างๆ 5 ชนิด 82 ครั้ง และพบในแปลงนิเวศ 4 ชนิด 28 ครั้ง นกในกลุ่มนี้ที่พบบ่อย และมักพบได้ทุกระบบนิเวศในบริเวณสถานีวิจัยฯ คือ ไก่ป่า นกเขาใหญ่ และนกเขาขาว

นกกกระดัดจี๋หนู และนกกกระดัดตะโพกขาว เป็นต้น ส่วนนกกินเมล็ดธัญพืชที่พบเฉพาะตามบริเวณที่พักอาศัย และตามสนามหญ้าข้างคอกสัตว์ คือ นกกระจอกบ้าน

5.) กลุ่มนกชายเลน พบเพียงชนิดเดียว คือ นกปากซ่อมหางเข้ม โดยพบจำนวน 15 ครั้ง ระหว่างการสำรวจ ซึ่งมักพบตามบริเวณพื้นที่แปลงหญ้าที่มีน้ำขังในช่วงฤดูฝน หรือตามพื้นที่ขึ้นและในแปลงนิเวศ และในแปลงโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ แม้ว่านกปากซ่อมหางเข้มเป็นนกอพยพ แต่ในพื้นที่สถานีวิจัยคลองหอยโข่งสามารถพบเห็นได้ตลอดปี

6.) กลุ่มนกกินผลไม้ สำรวจพบ 14 ชนิด จำนวนที่พบเห็น 202 ครั้ง โดยพบในแปลงนิเวศ 9 ชนิด 86 ครั้ง ในแปลงทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ 3 ชนิด 81 ครั้ง แปลงเกษตร 2 ชนิด 35 ครั้ง นกกินผลไม้ชนิดที่พบได้ง่ายในทุกพื้นที่ศึกษาวิจัย เช่น นกปรอดหน้าขาว นกเปล้าคอสีม่วง นกปรอดสวน นกปรอดทอง นกตีทอง นกจอกป่าหัวโต นกปรอดเหลืองหัวจุก นกปรอดหงอนหลังลาย นกปรอดคอคลาย เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบนกเงือกกรมช้างบินผ่านพื้นที่ศึกษา 1 คู่ ประมาณ 70 ตัว ในขณะที่กำลังบินผ่านได้ยินเสียงร้องเป็นครั้งคราว และได้ยินเสียงกระพือปีกดังมาก โดยทิศทางการบินไปสู่เทือกเขาบรรทัดซึ่งเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ในพื้นที่สถานีวิจัยฯ มีไม้ป่า และไม้ผลพื้นเมืองหลายชนิดที่เป็นอาหารของนกกินผลไม้ เช่น กล้วย เลียบ ไทร มะเมาะ มะหวด มะหาด สมุย เล็บเหยี่ยว จี๋ใต้ เสม็ดแดง โคลงเคลง โท๊ะ เป็นต้น นกกินผลไม้เป็นสัตว์ที่ช่วยแพร่กระจายเมล็ดให้กับพรรณพืช และช่วยนำเมล็ดพรรณพืชจากภายนอกพื้นที่สถานีวิจัยฯ เข้ามา ทำให้ป่าทดแทนชั้นทุติยภูมิ (secondary succession) ภายในสถานีวิจัยฯ สามารถฟื้นตัวได้เร็วขึ้น

7.) กลุ่มนกที่กินสัตว์เล็ก พบทั้งหมด 10 ชนิด และได้พบเห็นจำนวน 50 ครั้ง โดยพบในทุ่งหญ้า 4 ชนิด 29 ครั้ง รองลงมาในพื้นที่ตามบริเวณแปลงเกษตรเชิงเดี่ยว 3 ชนิด 12 ครั้ง และแปลงนิเวศ 3 ชนิด 9 ครั้ง นกกินสัตว์เล็กที่พบในทุกพื้นที่ศึกษา คือ นกกาเหว่า นกกะปูดเล็ก นกกะปูดใหญ่ นกกระเต็นอกขาว โดยนกกะปูดเล็กมักพบเห็นได้ง่ายตามทุ่งหญ้าพื้นเมืองที่มีกอขึ้นสูงๆ และมักพบตามบริเวณใกล้พื้นที่อาคารที่พักอาศัยในสถานีวิจัยฯ โดยมักพบเห็นทำรังวางไข่ตามกอไม้ใกล้ๆ บ้านพัก

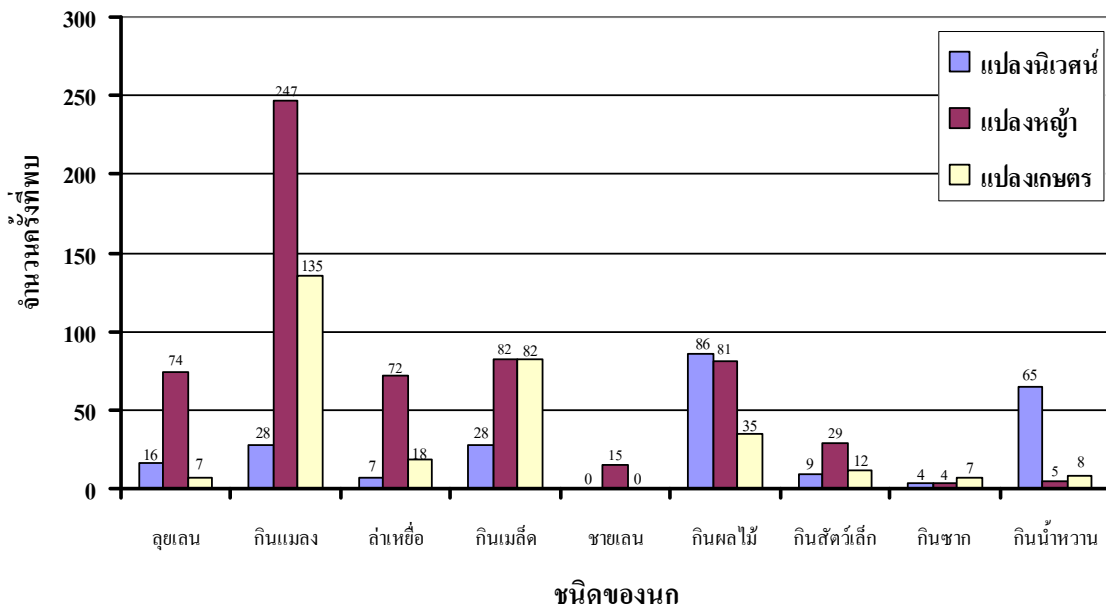
8.) กลุ่มนกกินซาก พบเพียงชนิดเดียว คือ อีกา โดยสามารถพบได้ทั่วไปในพื้นที่ศึกษา และได้พบขณะสำรวจจำนวน 15 ครั้ง โดยพบตามบริเวณทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ 7 ครั้ง ในแปลงเกษตรต่างๆ 5 ครั้ง และในแปลงนิเวศ 3 ครั้ง แม้อีกาจะเป็นนกกินซากซึ่งได้แก่สัตว์เล็กต่างๆ ที่ตายอยู่ในพื้นที่ศึกษา แต่อีกาก็สามารถกินอาหารอย่างอื่นได้ด้วยที่สังเกตเห็นคือ ข้าวโพดสด แดงโมสุก ลูกนกเอี้ยง ไขนกเอี้ยง ไข่ไก่ ลูกไก่ เป็นต้น

9.) กลุ่มนกกินน้ำหวาน ได้พบทั้งหมด 7 ชนิด จำนวนการพบ 78 ครั้ง โดยพบในแปลงนิเวศ 6 ชนิด 65 ครั้ง แปลงเกษตรเชิงเดี่ยวต่างๆ 3 ชนิด 8 ครั้ง และพบที่แปลงทุ่งหญ้า 3 ชนิด 5 ครั้ง นกกินน้ำหวานที่พบได้ง่ายในทุกพื้นที่ศึกษา คือ นกกินปลีอกเหลือง นกสีชมพูสวน นกกินปลีสีเรียบ ชนิดที่พบได้ตามแปลงนิเวศ คือ นกกินปลีแก้มสีทับทิม นกกินปลีคอสีน้ำตาล นกกินปลีคอสีม่วง และนกกินปลีคอแดง นกกินน้ำหวานเป็นนกขนาดเล็กมีสีสวยงาม มีความสำคัญต่อการช่วยผสมเกสรให้ดอกไม้ และพืชเกษตรบางชนิด ในสถานีวิจัยฯ เช่น กล้วย ปาล์ม มะพร้าว ส้มโอ เป็นต้น ในพื้นที่สถานีวิจัยฯ มีดอกไม้ป่าหลายชนิดที่นกใช้กินน้ำหวาน เช่น ดอกหนามแท่ง ดอกเหียง ดอกแค ดอกเข็ม เป็นต้น

10.) กลุ่มนกว่ายน้ำ พบนกเป็ดแดงเพียงชนิดเดียวในพื้นที่ศึกษา โดยระหว่างการสำรวจพบ 17 ครั้งในเวลากลางวัน ที่สระน้ำโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ

จากการศึกษาพบว่าชนิดและกลุ่มของนกที่พบตามระบบนิเวศต่างๆ ในบริเวณสถานีวิจัยฯ ไม่เท่ากัน โดยในแปลงนิเวศพบนกมีจำนวนชนิดมากกว่าที่อื่นๆ รองลงมาคือที่บริเวณแปลงทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และแปลงพืชเกษตรซึ่งเป็นไม้ผลและพืชยืนต้นเชิงเดี่ยวชนิดต่างๆ ตามลำดับ แต่เมื่อเปรียบเทียบความถี่ในการเห็นตัวนกแล้วพบว่า ในบริเวณทุ่งหญ้ามี่ความถี่การพบเห็นตัวนกได้มากที่สุด รองลงมาคือที่แปลงนิเวศ และแปลงเกษตร ดังแสดงในภาพที่ 12 นกกินแมลงพบได้ง่ายโดยสามารถพบได้บ่อยครั้งในทุกพื้นที่ศึกษา แต่ในพื้นที่แปลงนิเวศ และแปลงโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ พบชนิดนกได้มากที่สุด นกกินน้ำหวาน และนกกินผลไม้พบได้มากในแปลงนิเวศ และแปลงโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ เนื่องจากมีพรรณไม้ที่หลากหลายซึ่งให้ดอกและผล เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของนกได้ตลอดปี ส่วนนกขลุ่ยเลนและนกล่าเหยื่อพบหากินตามพื้นที่ทุ่งหญ้าได้ง่าย เนื่องจากเป็นพื้นที่โล่ง และเกื้อกูลอยู่กับสัตว์เลี้ยงที่ทำให้ นกสามารถหาอาหารได้ง่ายขึ้น ในขณะที่นกกินเมล็ดธัญพืชสามารถพบได้บ่อย ทั้งในแปลงหญ้า และแปลงพืชสวนเกษตรเชิงเดี่ยว เนื่องจากหาอาหารจำพวกเมล็ดหญ้า และเมล็ดวัชพืชได้ง่าย และไก่ป่าซึ่งเป็นสัตว์คุ้มครองประเภทที่ 2 หมายถึงสัตว์ป่าซึ่งปกติคนใช้เนื้อกินเป็นอาหาร ตามกฎหมายล่าได้มีไว้ในครอบครองได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตและมีใบอนุญาตติดตัวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจากการสังเกตพบว่าประชากรของไก่ป่าเพิ่มขึ้น และมีความระแวงไพร่น้อยลง

จากสิ่งต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นทำให้สถานีวิจัยคลองหอยโข่งมีนกหลากหลายชนิด และสามารถพบเห็นตัวได้ง่าย เนื่องจากมีระบบนิเวศหลายแบบเหมาะกับการอยู่อาศัยหลบภัยและหาอาหาร จึงเหมาะที่จะสนับสนุนให้เป็นพื้นที่ฝึกหัดดูนกสำหรับนักเรียน นักศึกษา และผู้ที่สนใจทั่วไป

ภาพที่ 12 กราฟแสดงการเปรียบเทียบจำนวนครั้งในการพบนกชนิดต่างๆ ในพื้นที่แปลงนิเวศ แปลงหญ้า และแปลงเกษตร

		
นกปรอดสวน	นกปรอดคอตาย	นกกินแมลงอกส้มท้องขาว
		
นกสีชมพูสวน	นกกระจิบ	นกปากซ่อมหางเข็ม
		
นกกระเต็นอกขาว	นกยางกรอกพันธุ์จีน	ไก่ป่าตัวเมีย

ภาพที่ 13 ตัวอย่างนกที่จับได้ระหว่างการสำรวจในสถานีวิจัย คลองหอยโข่ง

5.3.3 สัตว์เลื้อยคลาน (Class Reptiles) จากการศึกษาพบสัตว์เลื้อยคลานในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง พบจำนวน 35 ชนิด และในจำนวนนี้แยกออกได้เป็น 14 วงศ์ ดังแสดงในตารางที่ 7 โดยสัตว์เลื้อยคลานเหล่านี้มีสถานภาพเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1 ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 จำนวน 5 ชนิด คือ เต่าเหลือง เต่าหก กิ้งก่าแก้ว กิ้งก่าหัวแดง และงูจงอาง และเป็นสัตว์เลื้อยคลานที่อยู่ในสภาพที่ถูกคุกคามระดับโลกอีกจำนวน 2 ชนิด ซึ่งได้แก่ เต่าเหลือง และเต่าหก และในภาคใต้ของประเทศไทยนั้น สามารถพบสัตว์สองชนิดนี้ที่บริเวณป่าฮาลาบาลา ตามแนวเขตชายแดนไทยมาเลเซียที่จังหวัดนราธิวาส (รุ่งรัชณี และคณะ, 2547) แต่จากการสำรวจมีพบในบริเวณสถานีวิจัยฯ นี้เข้าใจว่าน่าจะหลุดมาจากที่ซังของผู้ที่นำมาเลี้ยง หรืออาจถูกผู้เลี้ยงเกิดความเบื่อหน่ายปล่อยทิ้ง แล้วสัตว์เคลื่อนย้ายเข้ามาหลบภัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา ส่วนงูที่พบส่วนใหญ่เป็นงูไม่มีพิษ งูพิษอ่อน และงูที่มีพิษร้ายแรงได้แก่ งูจงอาง งูเห่า และงูกะปะ เป็นต้น

ตารางที่ 7 สัตว์เลื้อยคลานที่สามารถพบเห็นได้ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

ลำดับ	วงศ์	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	สถานภาพ	โอกาสพบ			
					แปลงนิเวศ	แปลงป่าส้ม	ทุ่งหญ้า	บ้านพัก
1	Agamidae	กิ้งก่าแก้ว	<i>Calotes emma</i>	P	มาก	ง่าย	ง่าย	ง่าย
2	Agamidae	กิ้งก่าบิน	<i>Draco obscurus</i>		ง่าย	น้อย	-	ยาก
3	Agamidae	กิ้งก่าหัวแดง	<i>Calotes versicolor</i>	P	มาก	ง่าย	น้อย	ง่าย
4	Boidae	งูหลาม	<i>Python molurus bivittatus</i>		น้อย	น้อย	น้อย	-
5	Boidae	งูเหลือม	<i>Python reticulatus</i>		น้อย	น้อย	น้อย	-
6	Chelydridae	เต่านา	<i>Malayemys subtrijuga</i>	-	น้อย	น้อย	น้อย	-
7	Colubridae	งูเขียวคอกหมาก	<i>Chrysopelea ornata</i>		น้อย	น้อย	-	ง่าย
8	Colubridae	งูเขียวหัวจิ้งจก	<i>Ahaetulla prasina</i>		ยาก	น้อย	-	-
9	Colubridae	งูปลีองฉนวนมลายู	<i>Dryocalamus subannulatus</i>	-	น้อย	-	-	-
10	Colubridae	งูลายสามคอกแดง	<i>Rhabdophis subminiatus</i>		น้อย	น้อย	น้อย	น้อย
11	Colubridae	งูสายมันฟ้าเขียว	<i>Dendrelaphis cyanochloris</i>		ง่าย	น้อย	-	น้อย
12	Colubridae	งูสายมันลายเขียว	<i>Dendrelaphis striatus</i>		ง่าย	น้อย	-	น้อย
13	Colubridae	งูสายมันหลังทอง	<i>Dendrelaphis formosus</i>		ง่าย	น้อย	-	น้อย
14	Colubridae	งูสายรุ้ง	<i>Enhydris enhydris</i>		น้อย	น้อย	-	-
15	Colubridae	งูสายรุ้งลาย	<i>Enhydris jagorii</i>		น้อย	น้อย	-	-
16	Colubrinae	งูสิงห์	<i>Ptyas korros</i>		ง่าย	ง่าย	-	น้อย
17	Elapidae	งูจงอาง	<i>Ophiophagus Hannah</i>	P	น้อย	น้อย	น้อย	-
18	Elapidae	งูสามเหลี่ยม	<i>Bungarus fasciatus</i>		น้อย	-	-	-
19	Elapidae	งูเห่า	<i>Naja sp.</i>	-	ง่าย	ง่าย	น้อย	น้อย
20	Gekkonidae	จิ้งจกบ้าน	<i>Gehyra mutilata</i>		-	-	-	ง่าย
21	Gekkonidae	จิ้งจกบ้านหางหนาม	<i>Hemidactylus frenatus</i>	-	-	-	-	น้อย
22	Gekkonidae	ตุ๊กแก	<i>Gecko sp.</i>		-	น้อย	-	ง่าย
23	Lacertidae	กิ้งก่าน้อยหางยาว	<i>Takydromus sexlineatus</i>	-	น้อย	น้อย	ยาก	-
24	Scincidae	จิ้งเหลนบ้าน	<i>Mabuya multifasciata</i>	-	น้อย	ง่าย	-	มาก
25	Scincidae	จิ้งเหลนเรียขาคเล็ก	<i>Lygosoma quadrupes</i>	-	น้อย	น้อย	-	-
26	Scincidae	จิ้งเหลนหลากหลาย	<i>Mabuya macularia</i>	-	น้อย	น้อย	-	-
27	Testudinidae	เต่าหก	<i>Manouria emys</i>	P, VU	ยาก	-	-	-
28	Testudinidae	เต่าเหลือง	<i>Indotestudo elongate</i>	P, VU	น้อย	น้อย	-	-
29	Typhlopidae	งูดินใหญ่	<i>Typhlops diardi</i>		ยาก	ยาก	-	-
30	Uromastixidae	เขียด	<i>Leiolepis belliana</i>	-	บ่อย	ยาก	ง่าย	-
31	Varanidae	ตะกวด	<i>Varanus bengalensis</i>		น้อย	-	-	-
32	Viperidae	งูกะปะ	<i>Calloselasma rhodostoma</i>		ง่าย	ง่าย	-	-
33	Viperidae	งูเขียวหางไหม้ท้องเขียว	<i>Trimeresurus fucatus</i>		น้อย	น้อย	-	ยาก
34	Viperidae	งูแมวเซา	<i>Daboia russellii saimensis</i>		น้อย	น้อย	-	-
35	Xenopeltidae	งูแสงอาทิตย์	<i>Xenopeltis unicolor</i>		น้อย	น้อย	-	-

หมายเหตุ : P = สัตว์ป่าคุ้มครอง (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2537) VU = มีแนวโน้มสูญพันธุ์

นิเวศวิทยาและการกระจายในพื้นที่ สัตว์เหล่านี้บางชนิดเคลื่อนไหวเชิงซำอยู่ประจำที่ หมายถึงที่หากินเฉพาะที่ และโอกาสพบเห็นตัวได้ง่ายขึ้นหากรู้จักนิสัยและที่หากิน ดังเช่น ที่พบในบริเวณสถานีวิจัยฯ คือ

อันดับเต่า (Order Chelonia) พบเต่า 3 ชนิด ได้แก่ เต่าเหลือง เต่าหก และเต่านา

วงศ์เต่าบก (Family Testudinidae) พบ 2 ชนิด คือ เต่าเหลือง และเต่าหก โดยเต่าเหลืองเป็นเต่าบก พบในสถานีวิจัยคลองหอยโข่งบริเวณที่คอนในป่าโปร่งข้างขอนไม้ ในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ เต่าเหลืองชอบกินส่วนของพืชที่อ่อนๆ เป็นอาหาร เช่น ผลไม้สุกที่หล่นตามพื้นดิน ผักธรรมชาติ พืชสมุนไพร และเห็ดบางชนิด (บางครั้งพบเต่าวัยอ่อนกินไส้เดือนเป็นอาหารด้วย) ส่วนเต่าหกเป็นเต่าบก โดยทั่วไปมักพบในป่าดงดิบความสูงปานกลางและต่ำ กินใบไม้ เห็ด หน่อไม้ หน่อกล้วย ผลมะเดื่อ และผลไม้ป่าอื่นๆ เป็นอาหาร ที่สถานีวิจัยคลองหอยโข่งพบในพื้นที่ข้างแปลงนิเวศทั้ง B แต่เต่ามีร่องรอยได้รับบาดเจ็บน่าจะเกิดจากการปรับพื้นที่ จากการปราบวัชพืช หรืออาจจะบาดเจ็บมาจากที่อื่นก่อนที่จะเคลื่อนย้ายเข้ามาในบริเวณสถานีวิจัยฯ

วงศ์เต่าน้ำ (Family Chelydridae) พบเต่าน้ำซึ่งเป็นเต่าที่ชอบอาศัยอยู่ในน้ำ และตามที่สูงและริมน้ำ หากินตามได้ก้อหญ้า กอบอน หรือตามพืชน้ำ โดยกินหน่อ หรือส่วนอ่อนของพืชดังกล่าวเป็นอาหาร และนอกจากนี้อาจกินปลาน้ำจืด หรือสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำขนาดเล็กเป็นอาหารได้อีกด้วย ในบริเวณพื้นที่สถานีวิจัยฯ สามารถพบเห็นเต่าน้ำได้ตามคูน้ำที่มีน้ำขังนานหลายเดือน และตามแอ่งน้ำในแปลงนิเวศ

อันดับสัตว์เลื้อยคลาน (Order Squamata) แบ่งได้เป็นอันดับย่อยสัตว์คลาน (Suborder Lacertilia) และอันดับย่อยงู (Suborder Serpentes)

อันดับย่อยสัตว์คลาน (Suborder Lacertilia) พบ 12 ชนิด จาก 6 วงศ์ ดังนี้

วงศ์ตุ๊กแก (Family Gekkonidae) โดยพบตุ๊กแกได้ง่ายตามคอกสัตว์ และห้องเก็บของในสถานีวิจัยฯ ส่วนจิ้งจกบ้านและจิ้งจกบ้านหางหนาม พบได้ทั่วไปตามบริเวณอาคารที่พัก ออกหากินในเวลากลางคืน แต่บางครั้งอาจพบเห็นได้ในตอนบ่าย โดยกินแมลงตัวเล็กๆ เป็นอาหารมักพบอยู่บริเวณฝาผนังใกล้หลอดไฟ ในสถานีวิจัยฯ พบได้ตามใกล้หลอดไฟของห้องประชุมอาคารบ้านพักต่างๆ ทั่วไป

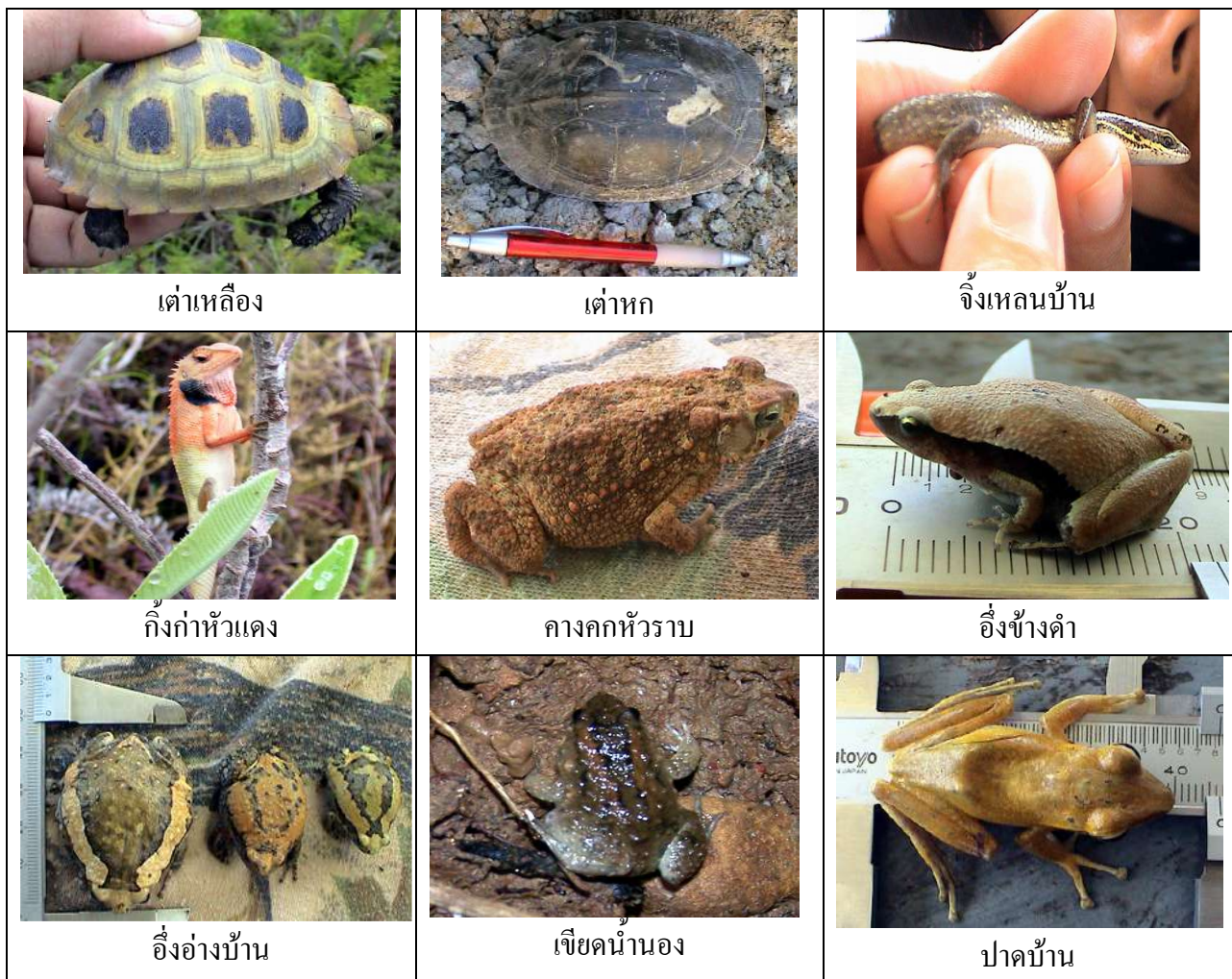
วงศ์กิ้งก่า (Family Agamidae) พบกิ้งก่า 3 ชนิด ได้แก่ กิ้งก่าแก้ว กิ้งก่าหัวแดง และกิ้งก่าบิน โดยพบได้ในทุกพื้นที่ศึกษา แต่พบมากที่สุดที่แปลงนิเวศ กิ้งก่าแก้ว จะมีหนามขนาดใหญ่อยู่บนเหนือตา และหนามอีกสองอันอยู่เหนือ tympanum มักอาศัยเกาะอยู่ตามลำต้นต้นไม้ บริเวณพุ่มไม้ระดับต่ำ และพื้นดินที่มีซากกิ้งก่าไม้แห้งทับถมกัน ส่วนกิ้งก่าหัวแดง พบทั่วไปตาม พื้นที่เกษตรกรรมและป่าโปร่ง มักอยู่บริเวณไม้พุ่มที่มีใบมาก และตามหญ้า ในบริเวณสถานีวิจัยฯ ก็สามารถพบได้ในพื้นที่ลักษณะเดียวกันกับที่ได้กล่าวตามข้างต้น ส่วนกิ้งก่าบิน หากินตามลำต้นของต้นไม้ ซึ่งมีสีกลมกลืนกับเปลือกไม้ กินแมลง และตัวหนอนเป็นอาหาร มีพังพืดข้างลำตัว เมื่อกางออกสามารถร่อนไปยังต้นไม้อื่นได้

วงศ์เขียด (Family Uromastixidae) พบเขียดได้ ขุดรูอาศัยอยู่ตามพื้นดินทราย ออกหากินตอนเช้าเมื่อมีแสงแดดน้ำค้างแห้ง โดยไม่ไปไกลจากรูอาศัยมากนัก ส่วนมากหากินบนพื้นดินจำพวกตัวอ่อนของด้วง ผีเสื้อ และแมลงอื่นๆ และมักวิ่งหลบลงรูเมื่อมีภัย เวลาตอนเย็นเมื่อเลิกหากินกลับลงรูแล้วปิดทางเข้ารูด้วยดิน ซึ่งในสถานีวิจัยฯ พบได้ง่ายตามทางเดิน

วงศ์กิ้งก่าน้อยหางยาว (Family Lacertidae) พบกิ้งก่าน้อยหางยาว อาศัยหากินอยู่บริเวณพื้นที่ที่มีหญ้าสูง มีรูปร่าง และสีลายที่กลมกลืนกับหญ้าแห้งๆ ชอบวางไข่บนพื้นดินบริเวณฐานของกอหญ้า หรือที่อื่นๆ

วงศ์จิ้งเหลน (Family Scincidae) พบจิ้งเหลน 3 ชนิด คือ จิ้งเหลนเรียวขาเล็ก จิ้งเหลนบ้าน และจิ้งเหลนหลากหลาย ซึ่งสามารถพบจิ้งเหลนในแปลงนิเวศ และแปลงเกษตรเท่านั้น โดยจิ้งเหลนเรียวขาเล็ก มีลักษณะเด่นคือ มีรยางค์ที่ลดรูปลงไปมากแต่ยังคงมี 5 นิ้ว มักพบบริเวณขอนไม้ผุๆ กิ่งปลวก และตัวอ่อนของปลวก รวมทั้งแมลงขนาดเล็กๆ เป็นอาหาร จิ้งเหลนบ้าน พบอยู่ใกล้กับที่พักอาศัยของมนุษย์ และตามคลังของแม่น้ำลำธารขนาดใหญ่ในพื้นที่ลุ่มต่ำ หากินในเวลากลางวัน เมื่อมีแดดจะออกมาตากแดด และหาอาหารในพื้นที่โล่ง ตามโขดหิน ต้นไม้ และตามริมรั้ว อาหารหลักคือตัวอ่อนด้งเค้ของแมลง และสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังต่างๆ ส่วนจิ้งเหลนหลากหลาย หากินบนบกตามใต้ไม้พุ่ม มักตากแดดอยู่ตามกิ่งไม้แห้งๆ กิ่งแมลง แมงมุม และสัตว์ตัวเล็กๆ อื่นๆ เป็นอาหาร

วงศ์ตะกวด (Family Varanidae) พบตะกวดในป่าโปร่ง บริเวณโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ กินสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ และไข่ของนกชนิดต่างๆ เป็นอาหาร

ภาพที่ 14 ตัวอย่างสัตว์เลื้อยคลานที่พบเห็นได้ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

อันดับย่อยงู (Suborder Serpentes) พบงู 20 ชนิด จาก 6 วงศ์ ดังนี้คือ

วงศ์งูเหลือม (Family Boidae) พบ 2 ชนิด คือ งูเหลือม และงูหลาม โดยงูเหลือมพบตามที่ดอน บริเวณป่า กินสัตว์เลื้อยคลาน สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำเป็นอาหาร และสัตว์เลื้อยคลานด้วยนมเป็นอาหาร ส่วนงูหลามพบได้ตามที่ลุ่มหรือที่ชื้นและในสถานีวิจัยฯ กินปลา และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำเป็นอาหาร

วงศ์งูพิษอ่อน (Family Colubridae) พบ 10 ชนิด คือ งูปล้องฉนวนมลายู งูเขียวดอกหมาก งูเขียวหัวจิ้งจก งูลายสาบคอแดง งูสายม่านฟ้าเขียว งูสายม่านลายเขียว งูสายม่านหลังทอง งูสายรุ้ง งูสายรุ้งลาย และงูสิงห์ งูพิษอ่อน สามารถพบได้ตามลักษณะที่อยู่อาศัยและที่หากินตามที่ต่างๆ ในสถานีวิจัยฯ ดังต่อไปนี้ คือ งูสิงห์ พบได้ตามแนวร้วต้นไม้ หรือข้างคอกสัตว์ เพราะชอบกินสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ งูชนิดนี้ตื่นตัวง่าย และเคลื่อนที่เร็ว งูสายรุ้ง และงูสายรุ้งลาย อยู่อาศัยและหากินในน้ำ กินกบ เขียด และปลาขนาดเล็กเป็นอาหาร จึงสามารถพบได้ทั่วไปตามคูน้ำ และสระน้ำ ส่วนงูที่เหลืออีก 7 ชนิด อยู่อาศัยหากินบนต้นไม้ในระดับต่างๆ กินจำพวกไข่นก ลูกนก หนูขนาดเล็ก เป็นต้น

วงศ์งูเห่า (Family Elapidae) พบจำนวน 3 ชนิด คือ งูเห่า ส่วนมากหากินในเวลากลางคืน อาศัยอยู่บนบก พบตามพื้นที่ราบและบนภูเขา สามารถปรับตัวเข้าไปอยู่บริเวณพื้นที่เกษตรกรรมและบางครั้งพบใกล้กับแหล่งที่พักอาศัยของมนุษย์ มักล่าสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ งูอื่นๆ ที่ตัวเล็กกว่า นก และสัตว์เลื้อยคลานด้วยนมขนาดเล็กเป็นอาหาร งูสามเหลี่ยม เป็นงูที่นอนคดตัวตามโคนกอไผ่ ป่าละเมาะ พงหญ้าริมน้ำ ออกหากินในเวลาใกล้ค่ำจนถึงกลางคืนตามลำน้ำ เป็นงูที่ไม่ดุ กินงูชนิดอื่นเป็นอาหาร และงูจงอาง งูชนิดนี้ตื่นตัวทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน อาศัยอยู่ตามป่าและพื้นที่เพาะปลูก มักอยู่ใกล้ลำธาร อาหารคืองูชนิดอื่นๆ คางคก กบ กิ้งก่าขนาดใหญ่ ตะกวด รวมทั้งสัตว์เลื้อยขนาดเล็กๆ

วงศ์งูดิน (Family Typhlopidae) พบเพียงชนิดเดียว คือ งูดินใหญ่ ในสถานีวิจัยฯ พบได้ใต้ผิวดินริมขอบคูน้ำ หรือตามขอบสระ ออกหากินตอนกลางคืน

วงศ์งูกะปะ (Family Viperidae) พบ 3 ชนิด คือ งูกะปะ มักพบตามกอไม้ ที่เก็บวัสดุทางการเกษตร กินสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ และสัตว์เลื้อยคลานขนาดเล็กเป็นอาหาร งูแมวเซา พบได้ตามพื้นดินในป่า มักนอนคดตัวเพื่อคอยจับเหยื่อตามพื้นดิน ส่วนงูเขียวหางไหม้ท้องเขียว หากินสัตว์เล็กๆ ตามต้นไม้ต่างๆ

วงศ์งูแสลงอาทิตย์ (Family Xenopeltidae) งูแสลงอาทิตย์ ซึ่งเป็นงูที่ค่อนข้างเชื่อง และไม่ใช่อันตราย การดำรงชีวิตส่วนใหญ่อยู่ใต้ดิน กิน หนู กบ เขียด เป็นอาหาร

5.3.4 สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ พบสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำทั้งหมด 10 ชนิด จาก 4 วงศ์ ซึ่งทั้งหมดอยู่ในอันดับ Anura โดยมีคางคกหัวราบเพียงชนิดเดียวที่มีสถานภาพเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2537) สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำชอบอยู่ในที่ชื้นและเนื่องจากต้องรักษาความชุ่มชื้นของผิวหนัง เพื่อการรักษาสมดุลของน้ำภายในร่างกาย และการแลกเปลี่ยนก๊าซทางผิวหนังร่วมกับการใช้ปอดซึ่งเป็นอวัยวะหลักในการหายใจ ดังนั้นจึงสามารถพบสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำเฉพาะในช่วงที่มีฝนตกชุกและมีน้ำขัง ส่วนในช่วงเวลาอื่นๆ สัตว์เลื้อยคลานเหล่านี้มักจะฝังตัวจำศีลอยู่ในโพรงใต้ดิน จนกว่าจะมีความชื้นที่เหมาะสมจึงออกมาหากินและสืบพันธุ์

ตารางที่ 8 รายชื่อสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำที่พบในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

ลำดับ	วงศ์	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	สถานภาพ	โอกาสพบ			
					แปลงนิเวศ	ปลงป่าล้ม	ทุ่งหญ้า	บ้านพัก
1	Bufo	คางคกหัวราบ	<i>Bufo macrotis</i>	P	น้อย	-	-	-
2	Bufo	คางคกบ้าน	<i>Bufo melanostictus</i>	-	-	-	-	ปานกลาง
3	Microhyla	อึ่งอ่างบ้าน	<i>Kaloula pulchra</i>	-	น้อย	ปานกลาง	น้อย	ปานกลาง
4	Microhyla	อึ่งแม่หนาว	<i>Microhyla berdmorei</i>	-	น้อย	-	น้อย	-
5	Microhyla	อึ่งลายเลอะ	<i>Microhyla butleri</i>	-	น้อย	-	-	-
6	Microhyla	อึ่งข้างดำ	<i>Microhyla heymonsi</i>	-	ปานกลาง	-	-	-
7	Microhyla	อึ่งหลังขีด	<i>Micryletta inornata</i>	-	ปานกลาง	น้อย	-	-
8	Rana	กบนา	<i>Rana tigrina</i>	-	-	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย
9	Rana	เขียดทราย	<i>Occidozyga martensii</i>	-	น้อย	น้อย	น้อย	-
10	Rhacophoridae	ปาดบ้าน	<i>Polypedates leucomystax</i>	-	-	-	-	น้อย

หมายเหตุ : P= สัตว์ป่าคุ้มครอง (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2537)

นิเวศวิทยาและการกระจายในพื้นที่

วงศ์คางคก (Family Bufo) พบคางคก 2 ชนิดคือ คางคกหัวราบ และคางคกบ้าน พบทั่วไปในสวนและพื้นที่เพาะปลูกทั่วประเทศไทย คางคกทั้งสองชนิดนี้ชอบอาศัยอยู่บนพื้นดินที่ชื้นตามโคนต้นไม้

วงศ์อึ่งอ่าง (Family Microhyla) พบอึ่งอ่างทั้งหมด 5 ชนิด ได้แก่ อึ่งอ่างบ้าน อึ่งแม่หนาว และอึ่งลายเลอะ อึ่งข้างดำ และอึ่งหลังขีด โดยสามารถพบอึ่งอ่างบ้าน และอึ่งแม่หนาวได้ในเกือบทุกพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำขัง ในขณะที่อึ่งลายเลอะ อึ่งข้างดำ และอึ่งหลังขีดสามารถพบได้ในแปลงนิเวศ B เท่านั้น ซึ่งอึ่งอ่างทั้งสามชนิดนี้ชอบอาศัยอยู่บนพื้นดินที่ชื้นในบริเวณที่มีต้นไม้ร่มเท่านั้น

วงศ์กบ (Family Ranidae) พบ 2 ชนิด คือ กบนา และ เขียดทราย หรือเขียดน้ำนอง โดยสามารถพบกบนาได้ทุกพื้นที่ ทั้งพื้นที่เกษตรกรรม ป่าไม้ และบ้านเรือน ส่วนเขียดน้ำนองพบใกล้แหล่งน้ำขังโดยมักพบเขียดน้ำนองอยู่ริมน้ำหรือแช่ตัวอยู่ในน้ำ

วงศ์ปาด (Family Rhacophoridae) พบปาดบ้านเพียงชนิดเดียวเท่านั้น โดยพบตามพื้นที่ชื้นและ เช่น ในห้องน้ำ ข้างฝักบัว เหนือโอ่งน้ำ หรือตามที่มีน้ำขังโดยจะเกาะอยู่เหนือน้ำ

5.4. ทางศึกษาธรรมชาติ

การดำเนินการในส่วนนี้ได้จัดสร้าง และปรับปรุงทางศึกษาธรรมชาติตามพื้นที่ต่างๆ ภายในสถานีวิจัยฯ รวมจำนวนความยาวของทางศึกษาธรรมชาติประมาณ 4,800 เมตร และหากรวมเข้ากับทางเดินศึกษาธรรมชาติในส่วนของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ด้วยแล้ว ภายในพื้นที่สถานีวิจัยคลองหอยโข่งได้มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติรวมแล้วประมาณ 6,800 เมตร และในส่วนของโครงการความหลากหลายทางชีวภาพสถานีวิจัยฯ ได้ดำเนินการทำและปรับปรุงเป็นทางศึกษาธรรมชาติรายละเอียดดังนี้

5.4.1. ถนนดินลูกรัง ตั้งแต่จากมุมแปลงนิเวศ A เป็นแนวตรงด้านซ้ายผ่านคอกสัตว์ และนิเวศทุ่งหญ้า ส่วนด้านขวาผ่านแปลงนิเวศ A และผ่านแปลงป่าล้มเล็ก ไปเชื่อมกับส่วนต่อมุมแปลงยางพารา รวมความยาว

เส้นทางนี้ได้ 600 เมตร ซึ่งเดิมบางตอนเป็นร่องลึก ได้ใส่ดินลูกรังเพิ่มแล้วเกลี่ยบดอัดให้ได้ระดับเดียวกัน จุดเด่นของเส้นทางส่วนนี้คือ ฝากหนึ่งเป็นนิเวศป่าและสวนป่าล้มอายุ 1 ปี ส่วนอีกฝากเป็นคอกวัวและทุ่งหญ้า

5.4.2. ถนนดิน ข้างแปลงหญ้าจากส่วนต่อแปลงยางพาราเป็นแนวเส้นตรงถึงรั้วลวดหนาม ความยาว 1,000 เมตร บนถนนส่วนใหญ่เกือบตลอดสายมีหญ้าพื้นเมืองขึ้น แต่มีหลายแห่งที่เป็นหลุมบ่อไม่มีความสะดวก หากเดินหรือใช้ยานพาหนะ ได้นำหน้าดินมาถมเพิ่มตรงจุดที่น้ำขังบ้างบางจุดหรือที่เป็นหลุมบ่อโคลนลึกลงไป ซึ่งการปรับปรุงเส้นทางนี้ ได้พยายามให้อยู่ภายใต้ความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติ และการใช้ประโยชน์ของสัตว์ป่าด้วย ดังนั้นหลุมบ่อบนถนนดินเส้นนี้มีได้มทั้งหมด เพราะนกที่หากินตามทุ่งจะได้รับผลกระทบ และอาจเลือกที่หากินหรือทำรังวางไข่ใหม่ จุดเด่นของเส้นทางส่วนนี้คือ ฝากด้านหนึ่งของถนนเป็นระบบนิเวศ ทุ่งหญ้า และอีกฝากหนึ่งเป็นป่าละเมาะดั้งเดิม ซึ่งมีพืชพรรณธรรมชาติทั้งที่ทดแทนขึ้นมาใหม่ และที่มีเหลืออยู่บ้างดั้งเดิมขึ้นปกคลุมพื้นที่อยู่ ดังนั้นผู้ที่ผ่านเส้นทางนี้จะสามารถพบเห็นสัตว์เหล่านี้ เช่น แอ่นกเขาใหญ่ นกเขาชวา นกคุ้ม นกกระแตแต้แว๊ด นกกระยาง นกจาบคา ไก่ป่า และนกกตะขาบทุ่ง เป็นต้น ซึ่งสัตว์เหล่านี้หากินตามเนินดินบนถนน หรือตามช่องว่างระหว่างพุ่มไม้ ด้านฝั่งป่าละเมาะ และที่บินอยู่กลางอากาศฝั่งด้านนิเวศทุ่งหญ้า เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

5.4.3. เส้นทางติดรั้วลวดหนามเข้าไปในแปลงนิเวศวิทยา B แล้ววกกลับออกมาบรรจบกับเส้นทางที่กล่าวตามข้อ 5.4.2 รวมเส้นทางที่ผ่านแปลงนิเวศ B จำนวนความยาว 1,200 เมตร ได้ดำเนินการขุดย้ายต้นไม้และตอไม้ออกเท่าที่จำเป็นเพื่อมิให้เกิดขวางเส้นทาง ในฤดูแล้งเส้นทางนี้สามารถขับรถยนต์ผ่านเข้าไปได้แต่จะไม่สะดวกหากเป็นฤดูฝน เพราะบางตอนของเส้นทางนี้เป็นโคลนตม ผู้ที่ผ่านในเส้นทางนี้จะสามารถพบเห็น โพรงเทียมที่ติดตั้งไว้บนต้นไม้ นกชนิดต่างๆ ที่หากินในป่าพรุ เช่น นกปากซ่อมหางเข้มน นกกระยาง นกกวัก นกกระปูด และชนิดที่หากินตามป่าละเมาะ เช่น ไก่ป่า นกเป็ดน้ำ นกปรอดต่างๆ และสามารถเห็นพืชพรรณต่างๆ เหล่านี้ เช่น พวกเสม็ดขาว เสม็ดแดง หม้อข้าวหม้อแกงลิง ชะมวงกวาง และสนทราย ฯลฯ

5.4.4. เส้นทางจากส่วนต่อแปลงยางกับแปลงป่าล้มปลูกใหม่ ไปชนรั้วลวดหนามขอบแปลงยางพารา แล้วเลี้ยวขวาตามแนวรั้วไปชนกับพื้นที่โครงการรวบรวมและอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ ทางด้านทิศใต้ ความยาวเส้นทางส่วนนี้ 1,300 เมตร เดิมเป็นถนนดินที่รถแทรกเตอร์สามารถผ่านไปได้นั้น และมีน้ำขังเป็นช่วงๆ ในฤดูฝนแม้จะเป็นรถแทรกเตอร์ก็ผ่านได้ยาก ได้ปรับปรุงด้วยการตัดฟัน กอไผ่ กอเล็บเหยี่ยว รวมทั้งไม้ที่กีดขวางต่างๆ บางส่วนที่ทำให้ถนนแคบลงออก แล้วนำดินมาถมในร่องลึกให้ตื้นขึ้น เพื่อให้รถยนต์สามารถผ่านไปทั้งฤดูฝนและในฤดูแล้ง ผู้ผ่านเส้นทางนี้จะสามารถศึกษาระบบนิเวศสวนยางพารา และสัตว์ป่าที่หากินอยู่ในระบบนิเวศนี้ เช่น นกกระจาบ นกกระตีด นกกระแตแต้แว๊ด และไก่ป่า เป็นต้น

5.4.5. ทางศึกษาธรรมชาติในแปลงนิเวศวิทยา A เป็นทางเดินเท้า ความกว้างเฉลี่ยประมาณ 0.5 เมตร โดยใช้แผ่นคอนกรีตรูปทรงแตกต่างกัน ปูสลับตามจังหวะก้าวคดเคี้ยวไปตามตำแหน่งที่เหมาะสม เส้นทางนี้มีความยาว 700 เมตร ได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของกรรมการประเมินโครงการ ที่ประสงค์จะให้แสดงจุดเด่นของแปลงนิเวศ A เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการศึกษาเรียนรู้ และต่อชุมชนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นเส้นทางเดินเท้าที่ได้จัดสร้างขึ้นนี้ผู้เดินผ่านจะสามารถพบเห็นชนิดของพืชเด่นที่มีขึ้นอยู่ในแปลงดังต่อไปนี้ เช่น เหียง ลำต้นดิน พุดทุ่ง สมุย ไม้ป่า กระพ้อ เสม็ดแดง กระโดน และชะมวงกวาง ฯลฯ เกี่ยวกับสัตว์ตามธรรมชาติ

นั้นในแปลงนิเวศ A มีไถ่ป่าเป็นฝูงบางครั้งเมื่อตกใจคนหรือสัตว์ผู้ล่าจะบินแตกฝูงออกมา หรือมักเห็นเดินข้ามถนนออกไปทางฝักแปลงปาล์มอยู่เสมอๆ และมีชนิดต่างๆ บินหลบเข้ามาชอนตัวในแปลงนิเวศ A แล้วออกไปหากินใหม่เมื่อไม่มีความระแวงภัย รวมทั้งมีสัตว์ป่าหลายชนิดด้วยที่สร้างรังวางไข่อยู่ในแปลงนิเวศนี้ ดังเช่น ไถ่ป่า นกปรอดต่างๆ งูจงอาง เป็นต้น และเส้นทางเดินเท้าจากแปลงนี้ไปเชื่อมต่อกับพื้นที่ทางด้านทิศเหนือ ของแปลงรวบรวมและอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ โดยสามารถเดินเท้าต่อเนื่องเข้าไปในส่วนของโครงการฯ ผ่านสะพานไม้ และตามเส้นทางกวนภายในผ่านทางเดินในป่าพรุ และต่อขึ้นไปเชื่อมกับเส้นทางขอบระบบนิเวศทางพาราไดซ์ดังกล่าวตามข้อ 5.4.4.

5.5. การสร้างและติดตั้งโครงเทียม

การจัดสร้างโครงเทียมให้เป็นที่อยู่อาศัยและที่หลบภัยสัตว์ผู้ล่า เพื่อเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ในพื้นที่สถานีวิจัยฯ โดยพยายามดำเนินการเพื่อจัดสรรที่อยู่อาศัย และที่หลบภัยจากศัตรูธรรมชาติแก่สัตว์ป่า ชนิดที่ชอบอาศัยอยู่ในโพรงไม้ จึงได้ทำโครงเทียมขึ้นแล้วนำไปติดตั้งไว้บริเวณง่ามของต้นไม้ใหญ่หรือตามกิ่งถาวรขนาดใหญ่ โดยได้ดำเนินการจัดสร้างและติดตั้งไว้ทั้งสิ้นจำนวน 60 โครง กระจายอยู่ทั่วไปภายในบริเวณสถานีวิจัยฯ ตามพื้นที่ต่างๆ ดังนี้ คือ บนต้นไม้ในบริเวณแปลงหญ้าเลี้ยงแพะ 10 โครง ในป่าริมลำคลอง ตามแนวเขตแปลงทุ่งหญ้า 5 โครง ในแปลงหญ้าเลี้ยงสัตว์ 20 โครง ในแปลงนิเวศ B 10 โครง ในแปลงนิเวศ A 5 โครง และในพื้นที่โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ 10 โครง หลังการติดตั้ง 6 เดือนได้ไปสังเกตตามจุดตำแหน่งที่เข้าไปติดตั้งไว้ แต่ไม่พบสัตว์ผู้ล่าเข้าอาศัย ทั้งนี้เนื่องจากอาจยังใหม่และความไม่เคยชินของสัตว์ป่า แต่จากการติดตามผล 12 เดือนหลังการติดตั้ง พบร่องรอยของนกผู้ล่าเข้าอาศัยหรือมาวนเวียนสังเกตใกล้ๆ 12 โครง คิดเป็น 20 เปอร์เซ็นต์ จากจำนวน โครงทั้งหมด และเชื่อว่าจะมีสัตว์เข้ามาอาศัยหลบภัยเพิ่มขึ้น เมื่อมีความคุ้นเคยตามเวลาที่ผ่านไป และโครงเริ่มเก่ามีสีใกล้เคียงกับเปลือกไม้ตามธรรมชาติ

ภาพที่ 16 การเตรียมโครงและการติดตั้งบนต้นไม้

ภาพที่ 17 ตัวอย่างโครงเทียมที่ติดตั้งบนต้นกระโดน

5.6. การสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพแก่ชุมชนและเยาวชน

โครงการได้นำข้อมูลจากการศึกษาไปเผยแพร่ใน “งานวันเกษตรครั้งที่ 1” ซึ่งได้ดำเนินการจัดขึ้นเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2549 จากการเก็บข้อมูลสถิติผู้เข้าชมงานโดยเจ้าหน้าที่ของสถานีวิจัยฯ พบว่ามีผู้เข้าร่วมชมงานประมาณ 3,500 คน ประกอบด้วย เกษตรกร นักเรียน นักศึกษา ครู และเจ้าหน้าที่บริหารราชการในท้องถิ่น จากในชุมชนคลองหอยโข่งเอง และจากหมู่บ้านต่างๆ รอบสถานีวิจัยฯ ภายในงานมีการจัดนิทรรศการหลายสาขา หน่วยงานองค์กรเข้าร่วมทั้งภาครัฐ และเอกชนรวม 31 องค์กร เช่น สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ศูนย์วิจัยพัฒนาประมงน้ำจืดจังหวัดสงขลา สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 12 สงขลา ศูนย์บริหารศัตรูพืช สงขลา บริษัทเรือเจริญ โภคภัณฑ์ สหกรณ์การเกษตรเครดิตยูเนียน โลกม่วง โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ และโครงการยกระดับรายได้ในสวนยางขนาดเล็กภายใต้ระบบวนเกษตร เป็นต้น ในงานนี้โครงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง ได้ร่วมกิจกรรมด้วยการจัดประชุมวิชาการจำนวน 2 ชุ้ม ซึ่งเกี่ยวกับความหลากหลายของชนิดสัตว์ 1 ชุ้ม และความหลากหลายของชนิดพืช 1 ชุ้ม และได้สนับสนุนให้เกษตรกร ชาวบ้าน นักเรียน นักศึกษา ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวอย่างการใช้ประโยชน์พืชพรรณตามภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 22 ชนิด ที่สำรวจพบในสถานีวิจัยฯ เช่น กระจูด ยอ กะพ้อ สมุย ดินนง แชะ ใฝ่ไร่ เสม็ดขาว เสม็ดแดง หม้อข้าวหม้อแกงลิง เป็นต้น ขณะเดียวกันได้เปิดโอกาสให้มีการถามตอบปัญหาเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ และให้ผู้เข้าชมงานเรียนรู้วิธีการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ โดยได้ให้มีโอกาสสัมผัสเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษาและวิจัย (ดังภาพที่ 18)

ภาพที่ 18 กิจกรรมสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ

7.สรุปผลการศึกษา

7.1 ข้อมูลสถานภาพสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

สถานีวิจัยคลองหอยโข่งเป็นหน่วยงานสังกัดโครงการจัดตั้งฝ่ายวิจัยและบริการ อยู่ในความดูแลของ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อใช้ในการสนับสนุนงานด้านการเรียนการสอน การศึกษาวิจัย การฝึกภาคสนามของนักศึกษา และให้บริการวิชาการแก่ชุมชน เช่นเดียวกับสถานีวิจัยอื่นๆ ของคณะฯ พื้นที่ส่วนใหญ่ในสถานีวิจัยฯ ใช้เพื่อการเกษตรกรรม และเป็นที่พักอาศัย สภาพพื้นที่ค่อนข้างเรียบ เพราะมีการปรับเกลี่ยให้เข้ากับรูปแบบการเพาะปลูก ดินมีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ดินชั้นล่างเป็นดินแข็ง ชุดดินวิสัย เกิดจากการทับถมของตะกอนดินลำนน้ำเก่า ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมเขตร้อน มี 2 ฤดู คือฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงตุลาคม และฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม สถานีวิจัยฯ มีพื้นที่ทั้งหมด 884 ไร่ แบ่งออกได้เป็น 4 ระบบนิเวศ คือ ระบบนิเวศทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ระบบนิเวศพืชสวนเชิงเดี่ยวชนิดต่างๆ ระบบนิเวศป่า และระบบนิเวศที่พักอาศัย โดยคิดเป็น 39.6, 32.3, 25.8 และ 2.3 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ ตามลำดับ ซึ่งระบบนิเวศทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์อยู่ในสถานภาพคงที่ (stable) มีปริมาณหญ้าเลี้ยงสัตว์ที่เพียงพอต่อสัตว์เลี้ยงที่มีอยู่ในปัจจุบันของสถานีวิจัยฯ ระบบนิเวศพืชสวนเชิงเดี่ยวชนิดต่างๆ พบว่าบางแปลงอยู่ในสถานภาพเสื่อมโทรม (destruction) เช่น แปลงรวบรวมพันธุ์ขุ่นมะม่วง และส้มจุก เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสม มีหน้าดินตื้น ดินล่างเป็นชั้นดินแข็ง แต่ป่าไม้อยู่ในสถานภาพกำลังพัฒนา (developing) เนื่องจากมีกล้าไม้ (seedling) ลูกไม้ (sapling) และไม้หนุ่ม (polling) หลายชนิดที่กำลังเจริญเติบโตขึ้นมาทดแทนต้นไม้ใหญ่ที่ถูกตัดฟันไปใช้ประโยชน์ในอดีต และในส่วนที่เป็นระบบนิเวศสำนักงานที่พักอาศัยและถนน พบว่าสถานีวิจัยฯ ได้มีการปรับปรุงพัฒนาทั้งสภาพภูมิทัศน์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้มีสภาพดีขึ้น และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้รู้เห็นมากขึ้น ดังเช่น การจัดงานวันเกษตรครั้งที่ 1 หรืองานวันเปิดสถานีวิจัยฯ

7.2 ความหลากหลายของพืชในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

พรรณไม้ท้องถิ่นที่ระดับ DBH มากกว่าหรือเท่ากับ 7.9 เซนติเมตร ในแปลงนิเวศวิทยา A และ B จากการวางแผนแปลงตัวอย่างขนาด 100 X 100 เมตร จำนวน 2 แปลง พบว่ามีความหนาแน่นเฉลี่ย 382 ต้น/เฮกตาร์ และจำแนกพรรณไม้ยืนต้นออกได้ 27 วงศ์ 39 สกุล 45 ชนิด โดยไม้พะยอม (*Shorea roxburghii* G. Don) มีความหนาแน่นสัมพัทธ์มากที่สุดเท่ากับ 27.25 รองลงมาได้แก่ จ้าม่วง (*Buchanania arborescens* (Blume) Blume) และมะนาวผี (*Atalantia monophylla* (DC.) Correa) มีค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์เท่ากันเท่ากับ 13.39 พรรณไม้ที่มีค่าความถี่สัมพัทธ์มากที่สุดคือ พะยอม โดยมีค่าความถี่สัมพัทธ์เท่ากับ 21.33 รองลงมาได้แก่ จ้าม่วง มีค่าความถี่สัมพัทธ์เท่ากับ 14.47 ชนิดไม้ที่มีค่าความเด่นสัมพัทธ์มากที่สุดคือ พะยอม มีค่าความเด่นสัมพัทธ์เท่ากับ 38.41 รองลงมาได้แก่ มะนาวผี และเนียน (*Diospyros diepenhorstii* Miq.) ซึ่งมีค่าความเด่นสัมพัทธ์เท่ากับ 15.16 และ 12.95 ตามลำดับ ซึ่งไม้ที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่มากที่สุดคือ พะยอม รองลงมาได้แก่ มะนาวผี จ้าม่วง และเนียน โดยมีค่าดัชนีความสำคัญเท่ากับ 87.00, 37.98, 36.83 และ 32.70 ตามลำดับ

7.3 ความหลากหลายของสัตว์ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

จากการสำรวจศึกษาสัตว์ป่าในพื้นที่สถานีวิจัยฯ 884 ไร่ ได้มีโอกาสพบสัตว์ป่า 61 วงศ์ 137 ชนิด ซึ่งนกเป็นสัตว์ที่พบมากที่สุดจำนวน 36 วงศ์ 82 ชนิด รองลงมาได้แก่สัตว์เลี้ยงลูกจากนม 14 วงศ์ 35 ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 7 วงศ์ 10 ชนิด และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ 4 วงศ์ 10 ชนิด ตามลำดับ ซึ่งสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง เป็นสถานที่หนึ่งที่มีสัตว์เหล่านี้ได้ใช้เป็นที่อาศัย หลบภัย ทำรัง และวางไข่ เนื่องจากในพื้นที่มีหลายระบบนิเวศ และเป็นสถานที่ราชการที่มีการปิดป่าประกาศห้ามล่าสัตว์ป่ากระจายอยู่ทั่วไป จึงทำให้สามารถพบเห็นสัตว์ป่าหลายชนิดได้ง่าย และหลากหลายในบริเวณสถานีวิจัยฯ

7.4 ทางศึกษาธรรมชาติ

โครงการฯ ได้ดำเนินการสร้างทางเดินศึกษาธรรมชาติไว้มีความยาวทั้งหมด 4,800 เมตร ผ่านระบบนิเวศต่างๆ คือ ป่าไม้ในส่วนของแปลงนิเวศ A และ B, ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และแปลงยางพารา ซึ่งเส้นทางที่สร้างขึ้นสามารถเชื่อมต่อไปสู่แปลงโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ แปลงพืชยืนต้นไม้ผลเชิงเดี่ยวต่างๆ และแปลงพืชไร่ ทำให้มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติติดต่อกันได้ทั่วทั้งสถานีวิจัยฯ ในพื้นที่ 884 ไร่ เห็นความหลากหลายของชนิดพืชพรรณธรรมชาติ และชนิดของสัตว์ป่าต่างๆ รวมทั้งได้สัมผัสความหลากหลายของระบบนิเวศต่างๆ ได้หลายรูปแบบ

7.5 การสร้างและติดตั้งโพรงเทียม

โพรงเทียมได้สร้างและติดตั้งไว้จำนวน 60 โพรง โดยได้ติดตั้งไว้ในระบบนิเวศป่าไม้ 30 โพรง และในนิเวศทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ 30 โพรง เพื่อให้สัตว์ผู้ล่าได้อาศัย หลบภัย ทำรัง และวางไข่ ซึ่งจะเกิดประโยชน์ในการกำจัดศัตรูพืชตามชีววิธี และห่วงโซ่อาหารตามระบบธรรมชาติ ทั้งต่อสถานีวิจัยเองและต่อชุมชนข้างเคียง เพราะสัตว์ผู้ล่าบางชนิดมีวิธีการหากิน ไกล และอาจใช้โพรงเทียมในสถานีวิจัยฯ เป็นที่อาศัยหลบภัยตอนกลางวัน แต่พอช่วงกลางคืนออกไปหากินที่อื่น เช่น นกแสก นกเค้าแมว นกฮูก เป็นต้น

7.6 การสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพแก่ชุมชนและเยาวชน

โครงการฯ ได้ดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลการวิจัยในงานวันเกษตรครั้งที่ 1 ไปแล้ว 1 ครั้ง เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2549 นอกจากนี้ได้จัดทำหนังสือทำเนียบ 2 เล่ม คือ 1) ทำเนียบพืชท้องถิ่นบางชนิดในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง และ 2) ทำเนียบสัตว์ป่าบางชนิดในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง และได้จัดทำโปสเตอร์ 8 ชุด คือ 1) โปสเตอร์ตัวอย่างความหลากหลายพรรณพืชพบในนิเวศดินทรายของสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง 2) โปสเตอร์ตัวอย่างความหลากหลายพรรณพืชท้องถิ่นพบในนิเวศที่ดอนของสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง 3) โปสเตอร์ตัวอย่างความหลากหลายของพรรณพืชท้องถิ่นพบในนิเวศชุ่มน้ำที่สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง 4) โปสเตอร์สัตว์เลี้ยงลูกจากนมไม่มีเขาที่พบในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง 5) โปสเตอร์สัตว์เลี้ยงลูกจากนมที่มีเขาและไม่มีเขาพบในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง 6) โปสเตอร์นกหากินตามทุ่งที่พบได้ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง 7) โปสเตอร์นกหากินตามที่สูงและที่พบได้ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง 8) โปสเตอร์นกหากินตามป่าละเมาะที่พบได้ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง ซึ่งจะเผยแพร่ไปสู่ศูนย์เรียนรู้ชุมชนทางการเกษตรสถานีวิจัยต่างๆ ของคณะทรัพยากรธรรมชาติ ให้นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจได้ศึกษาเรียนรู้ต่อไป เพื่อให้รู้จักทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในสถานีวิจัยฯ และนำ

ข้อมูลที่ได้มาใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและเป็นแบบอย่างที่ดี

8. วิจารณ์

สถานีวิจัยคลองหอยโข่งของคณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีพื้นที่ทั้งหมด 884 ไร่ หลังเสร็จสิ้นการวิจัยพบว่าแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันซึ่งใช้อ้างอิงกันอยู่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง จึงอาจมีผลทำให้เปอร์เซ็นต์การใช้ประโยชน์ที่ดินตามรายงานฉบับนี้คลาดเคลื่อนกับแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินของสถานีวิจัยฯ ที่มีและใช้อ้างอิงอยู่เดิม เพราะได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และที่ผ่านมามีความเหมือนว่าการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสัตว์เคี้ยวเอื้องบางชนิดจะเป็นไปได้ดี ทั้งนี้อาจจะเพราะว่าลักษณะทางนิเวศเหมาะสม และเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์พื้นที่แบบดั้งเดิม ซึ่งตามกฎหมายชุมชนได้ใช้พื้นที่บริเวณนี้เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ แต่เมื่อบุกเบิกมาเป็นสถานีวิจัยฯ ใช้เพื่อการศึกษาทดลองทางวิชาการ จึงมักพบกับข้อจำกัดบางประการเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ และความอุดมสมบูรณ์ของดิน ซึ่งสถานีวิจัยฯ เองก็ต้องดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตั้งสถานีวิจัยฯ นี้ขึ้นมา กล่าวคือให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษาและชุมชน ด้านแปลงสาธิตให้เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งต่อนักศึกษา ประชาชน ซึ่งดำเนินการได้ยากหากงบประมาณไม่เพียงพอ และทรัพยากรธรรมชาติไม่เหมาะสม หรือถ้าหากทำได้ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก แต่การรู้จักใช้ประโยชน์พื้นที่ภายใต้ข้อจำกัด และรู้จักทำจุดอ่อนให้เป็นจุดแข็งของสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง น่าจะเป็นแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ดีที่สุด และเกิดประโยชน์กับทุกสิ่งทุกอย่างได้แนวทางหนึ่ง แต่ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจและแรงผลักดันร่วมกัน

การศึกษาวิจัยนี้ได้ประเมินสถานภาพความหลากหลายต่างๆ ไปภายในสถานีวิจัยฯ ที่เกี่ยวข้องไว้หลายสาขาวิชา ซึ่งข้อมูลที่พบนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและวิชาการทั่วไปแล้ว ยังสามารถนำมาเป็นข้อมูลเพื่อหาแนวทางปรับปรุงสถานีวิจัยฯ ให้เป็นพื้นที่เรียนรู้ และศึกษาวิจัยที่เหมาะสมในอนาคต การเข้าใจถึงความชุกชุม และการกระจายของชนิดพันธุ์ทั้งพืชและสัตว์ ในพื้นที่ตามระบบนิเวศต่างๆ จะทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิต ตามสภาพของระบบนิเวศธรรมชาตินั้นๆ อันจะนำไปสู่การจัดการพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ และปูพื้นฐานไปสู่การศึกษาวิจัยที่ลึกซึ้งเข้มข้นได้มากขึ้น รวมทั้งเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งคณะทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีนโยบายไว้ตั้งแต่แรกเริ่มของการคิดก่อตั้งคณะฯ ที่ต้องการให้เกิดความแตกต่างกับคณะเกษตรของสถาบันอื่น การให้ความรู้ในเรื่องของการกิจกรรมที่สัมพันธ์กับความหลากหลายทางชีวภาพ และการประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ น่าจะเป็นจุดเด่นของบัณฑิตคณะทรัพยากรธรรมชาติที่จะได้รับเลือกเข้าทำงาน หรือช่วยพัฒนาประเทศได้แตกต่างจากสถาบันการเกษตรอื่นๆ

9. ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้สถานีวิจัยเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งเพื่อการศึกษาและเกิดประโยชน์ต่อชุมชน มีความเห็นว่าจะเลือกกิจกรรมการศึกษาวิจัยให้เกื้อกูลกับสภาพนิเวศ และนำความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสถานีวิจัยฯ และชุมชน ดังมีข้อเสนอแนะต่อไปนี้ เช่น

- เนื่องจากแผนที่ใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันมีขนาดพื้นที่ไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริง น่าจะทำการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่จริงปัจจุบัน
  - พื้นที่ซึ่งบุกเบิกเป็นแปลงขนุนแต่ไม่ได้ผลจนต้องล้างแปลงทิ้ง น่าจะปลูกแก้วมังกร หรือพืชชนิดอื่นๆ ที่ทนแล้ง และมีราคาทางเศรษฐกิจดี โดยยึดหลักปลูกพืชให้เหมาะสมกับระบบนิเวศและดิน
  - หน้าที่เหลือใช้ในบางฤดูกาลควรจำหน่ายเป็นรายได้ ขณะเดียวกันบำรุงรักษาแปลงหญ้าให้ใช้ประโยชน์ได้ตามระยะเวลาที่เหมาะสม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาและชุมชน
  - มูลสัตว์เลี้ยงทั้งหมดหาวิธีการพ่นถ่ายไปใส่พืชปลูกให้เหมาะสมตามฤดูกาลและสม่ำเสมอ
  - งบประมาณด้านน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้กับเครื่องยนต์ ในส่วนที่ใช้ขนหญ้าให้วัวและแพะหรือขนถ่ายวัสดุสิ่งของบางชนิด สามารถลดลงได้โดยลากจูงด้วยม้าที่มีอยู่แล้วแทนเครื่องยนต์
  - บำรุงรักษาความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ และทำให้เกิดประโยชน์กับการศึกษาองค์กรและชุมชนให้มากขึ้น โดยทำให้เห็นว่ากรที่มีสถานีวิจัยฯ อยู่เขาเหล่านั้น ได้รับประโยชน์ด้วย
  - นำผลผลิตจากพืชพรรณธรรมชาติในพื้นที่สถานีวิจัยฯ ออกจำหน่ายในประเด็นผักปลอดสารพิษ เช่น สมุย แซะ แด้ว จิกน้ำ ถั่วฝักยาว เลียบ เสาะเทาะ ฯลฯ สนับสนุนนโยบายใช้พืชท้องถิ่นและยังชีพแบบพอเพียง
  - หอพักหลังจากหมดระยะฝึกงานนักศึกษาแล้วควรมีกิจกรรมการใช้ประโยชน์ต่อเนื่องจะได้มีความพร้อมและเกิดประโยชน์เพิ่มขึ้น
  - เปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือสถานศึกษาอื่นมาใช้ประโยชน์ร่วม โดยมีงบประมาณในการบำรุงรักษามาสมทบ
  - วันเสาร์และอาทิตย์น่าจะเปิดบริการและหารายได้จากสิ่งต่อไปนี้ โดยนำนักศึกษามาร่วมดำเนินการและให้ผลตอบแทน เช่น
    - บริการนำเที่ยวเชิงนิเวศหรือการท่องเที่ยวชมศึกษาธรรมชาติในพื้นที่สถานีวิจัยฯ แก่กลุ่มนักเรียน นักศึกษา บุคลากรของมหาวิทยาลัย และผู้สนใจอื่นๆ
    - แร่ลึ่ววิชาการในพื้นที่สถานีวิจัยฯ โดยจัดกิจกรรมให้เข้ากับหลากหลายทางชีวภาพ เช่น ลักษณะนิเวศ สัตว์ และพืชพรรณไม้ หรือการใช้ประโยชน์โดยให้สนองความต้องการได้ทั้งเป็นกลุ่มหรือเป็นครอบครัว เป็นต้น
    - ใช้เส้นทางศึกษาธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ เช่น เพื่อกีฬาจักรยานด้าวิบาก กีฬาจี้ม้า กีฬาอิงธนูตามจุดที่จัดทำไว้ให้ เป็นต้น
- ถ้ามีกิจกรรมเหล่านี้เกิดขึ้นจะมีรายได้มาบริหารสถานีวิจัยฯ ส่วนหนึ่ง ช่วยลดปัญหาหรือยุติปัญหา ผู้ลักลอบเข้ามาล่าสัตว์ ตัดไม้ในสถานีวิจัยฯ เพราะการดูแลไม่ทั่วถึงเนื่องจากเวรยามมีน้อยได้อีกส่วนหนึ่ง และเกิดประโยชน์ร่วมกับชุมชนได้อีกส่วนหนึ่ง ดังสุภาภิตไทยเปรียบเหมือนยิงปืนนัดเดียวได้นกหลายตัว

10. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2537. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535. กรุงเทพฯ.
- ชวลิต นิยมธรรม, พินิจ พิทยจรูญ และ อภิชาติ รัตนวิระกุล. 2543. พันธุ์ไม้ในป่าฮาลา-บาลา. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- นิพนธ์ เอี่ยมสุภายิต. 2548. การประเมินคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่เกษตร. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- นิพนธ์ เอี่ยมสุภายิต และ อภินันท์ กำเนิดรัตน์. 2549. การเสริมสร้างความสามารถในการทำงานวิจัยของชุมชน โครงการเกษตรแบบยั่งยืนเพื่อสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- นิวัติ เรืองพานิช. 2541. นิเวศวิทยาทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพฯ : คณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุษบง กาญจนสาขา และ สัญญา บัวหุน. 2545. การติดตามศึกษาความชุกชุมและการแพร่กระจายของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ในพื้นที่ป่าคลองแสง จ. สุราษฎร์ธานี. ว. สัตว์ป่าเมืองไทย 10 : 39-50.
- มนัส กันตวิรุฒ. 2550. ครอบบอบ 40 ปีสงขลานครินทร์. สงขลา. : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- รุ่งรัชณี พิมาทัย และคณะ. 2547. บัญชีรายชื่อพื้นที่สำคัญเพื่อการอนุรักษ์นกในประเทศไทย. กรุงเทพฯ. สมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทยและองค์การอนุรักษ์นกสากล.
- รุจ ศุภวิไล และ คณะ. 2542. โครงการประยุกต์ใช้ข้อมูลจากการสำรวจระยะไกลและระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อสำรวจตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิโรจน์ นุตตะพันธ์. 2544. สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บ้านและสวน.
- วิสุทธิ ไบไม้. 2536. ทรัพย์สินทางชีวภาพของชาติ : ทางเลือกใหม่ในการพัฒนาแบบยั่งยืน. ใน ความหลากหลายทางชีวภาพกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. (บรรณาธิการ : วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์). หน้า 40-41. กรุงเทพฯ.
- วิสุทธิ ไบไม้. 2538. สถานภาพความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554). กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540. รายงานการประชุมเพื่อจัดสถานภาพทรัพยากรชีวภาพแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.
- สุเมธชา พรหมบุญ. 2545. ความหลากหลายทางชีวภาพ. ใน ความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย. หน้า 5-12. สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ.

- อภิพรณ พุทภักดี. 2541. วนเกษตร : ระบบการปลูกพืชที่นำความหลากหลายทางชีวภาพมาใช้ให้เกิดประโยชน์.
ว. เกษตรก้าวหน้า 13 : 33-35.
- อำพล เสนาณรงค์. 2536. วัฒนาการเกษตร. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรการเกษตรยั่งยืน. กรุงเทพฯ : กองการเจ้าหน้าที่ กรมวิชาการเกษตร.
- อำพล เสนาณรงค์. 2536. วนเกษตรหรือเกษตรวนกรรม. ว. กสิกร 66 : 343-350.
- อุทิศ ภูอินทร์. 2542. นิเวศวิทยาพื้นฐานเพื่อการป่าไม้. กรุงเทพฯ : ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Cox, J.M., Paul van Dijk, P., Nabhitabhata, J. and Thirakhupt, K. 1998. Snakes and Other Reptiles of Thailand and South-east Asia. Bangkok : Asia books.
- Lekagul, B. and Round, P.D. 1991. A Guide to the Birds of Thailand. Bangkok : Saha Karn Bhaet.
- Lekagul, B. and McNeely, J.A. 1988. Mammals of Thailand. Bangkok : Damsutha Pree.
- Maxwell, J. F. 1986. An Enumeration of the Vascular Flora of Klong Hoi Khong. J. Sci. 8 : 295-314.
- Mueller-Dombois, D. and Ellenburg, H. 1974. Aims and Methods of Vegetation Ecology. John Wiley

11. ภาคผนวก

- ทำเนียบพืชท้องถิ่นบางชนิดในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง
- ทำเนียบสัตว์ป่าบางชนิดในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง
- โปสเตอร์ตัวอย่างความหลากหลายพรรณพืชพบในนิเวศดินทรายของสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง
- โปสเตอร์ตัวอย่างความหลากหลายพรรณพืชท้องถิ่นพบในนิเวศที่ดอนของสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง
- โปสเตอร์ตัวอย่างความหลากหลายของพรรณพืชท้องถิ่นพบในนิเวศชุ่มน้ำที่สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง
- โปสเตอร์สัตว์เลื้อยคลานไม่มีขาที่พบในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง
- โปสเตอร์สัตว์เลื้อยคลานที่มีหางและไม่มีหางพบในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง
- โปสเตอร์นกหากินตามทุ่งที่พบได้ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง
- โปสเตอร์นกหากินตามที่ชื้นแฉะที่พบได้ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง
- โปสเตอร์นกหากินตามป่าละเมาะที่พบได้ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

ทำเนียบพืชท้องถิ่นบางชนิดในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี

คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

คำนำ

ทำเนียบพืชท้องถิ่นในสถานีวิจัยคลองหอยโข่งเล่มนี้ เกิดขึ้นจากโครงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ โดยงบประมาณแผ่นดินปี 2547-2549 หลังเสร็จสิ้นโครงการฯ แล้วมีความคิดว่าหากได้ทำเป็นรูปเล่ม แสดงตัวอย่างชนิดพืชที่พบได้ในบริเวณพื้นที่สถานีวิจัยฯ และให้ข้อมูลการใช้ประโยชน์ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้พอสังเขป ก็น่าจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน นักศึกษา นักวิจัย หรือผู้สนใจที่จะเป็นข้อมูลศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม จึงได้จัดรวมเป็นรูปเล่มทำเนียบความหลากหลายของชนิดพืชในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง หากผู้สนใจพบเห็นข้อบกพร่อง หรือมีข้อมูลเพิ่มเติมที่เห็นว่าจะเกิดประโยชน์ โปรดชี้แนะมาที่ผู้จัดทำ (คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90112 โทรฯ 074-212847) ก็จะเป็นพระคุณยิ่ง ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป

ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี

5 ตุลาคม 2550

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
กะพ้อ	1
กระซิก	2
กระโดน	3
กาซะ	4
กำแพงเจ็ดชั้น	5
ขมุน	6
ข่อย	7
ขำลิง	8
จีเหล็ก	9
จีใต้	10
แคหางค่าง	11
โคลงเคลง	12
จิ้ง	13
จิกน้ำ	14
จิกสวน	15
เจียงพราณางแอ	16
ชะมวง	17
ชมวงกวาง	18
ตะขบป่า	19
ตาลโตนด	20
ตั่วเกลี้ยง	21
ตีนนก	22
ตังหน	23
ตำเสา	24
โทะ	25
นนทรี	26

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
นมควาย	27
นมตำเลีย	28
นมวัว	29
นมแมว	30
เนียง	31
เนียน	32
ไผ่ป่า	33
พยอม	34
เพกา	35
พลับพลာ	36
พุดทุ่ง	37
พวา	38
เฟิร์นน้ำ	39
มะขาม	40
มะขามป้อม	41
มะเดื่อดิน	42
มะเดื่อปล้อง	43
มะนาวผี	44
มะพร้าว	45
มะมุด	46
มะม่วงคัน	47
มะม่วงหิมพานต์	48
มะเฒ่า	49
มะยม	50
มะหาด	51
มะหวด	52
มังคุด	53
มังตาล	54
ยอป่า	55
ย่านาง	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
รสสุคนธ์	57
รักป่า	58
ลิเกายู่่ง	59
ลิเกาใหญ่	60
ลำเพ็ง	61
เล็บเหยี่ยว	62
เล็บ	63
สนทราย	64
ส้มจุก	65
ส้มโอ	66
ลับประดเคี้ยว	67
เสม็ดขาว	68
เสม็ดแดง	69
ส้านดิน	70
ส้านใหญ่	71
สาบเสือ	72
สมุย	73
หมากหมก	74
หนามแท่ง	75
หม้อข้าวหม้อแกงลิง	76
หยาดน้ำค้าง	77
หวายลิง	78
หว่า	79
เหียง	80
บรรณานุกรม	81

กะพ้อ

ชื่อท้องถิ่น : พ้อ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Licuala spinosa* Thunb.

ลักษณะสำคัญ : เป็นไม้แตกกอ กระจุกปาล์ม ใบรูปพัด สีเขียวเข้ม ก้านใบยาวมีหนาม เมื่อเจริญเติบโต ใต้ระยะหนึ่งจะเกิดหน่อออกมาตามบริเวณโคนต้น ดอกช่อยาว ผลกลมเมื่อสุกมีสีแดง

การใช้ประโยชน์ : ใบแก่ใช้ทำหลังคา ใบอ่อน ใช้ห่อขนมเทศกาล ใช้ทำวัสดุจักสาน ก้านใบใช้ทำเครื่องมือจับปลา (ช้อน) ใช้ทำตอกเย็บจากมุงหลังคา ลำต้นเป็นไม้ใช้สอยทำด้ามมีดขวานทำไม้เสาค้ำปลูกลด้วยไม้ (แวนด้า) ยอดอ่อนกินสดและสามารถปรุงเป็นอาหารได้หลายรูปแบบ

กระซิก

ชื่อท้องถิ่น : ครี

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dalbergia parviflora* Roxb.

ลักษณะสำคัญ : ไม้พุ่มที่เลื้อยทอดลำต้นและเกี่ยวขึ้นไปกับต้นไม้อื่น มีหนาม กิ่งอ่อนมีขนเล็กน้อย เมื่อแก่เกลี้ยง ใบประกอบแบบขนนกเรียงสลับ ดอกมีขนาดเล็ก กลิ่นหอม ออกเป็นช่อตามปลายกิ่งหรือง่ามใบใกล้ยอด ผล เป็นฝักแบน ขอบฝักบางคมคล้ายมีด ฝักแก่ไม่แตก เมล็ด รูปไต มี 1-2 เมล็ด สีน้ำตาลอมแดง

การใช้ประโยชน์ : เนื้อไม้ใช้ทำเครื่องเรือน เครื่องกลึง แกะสลัก เครื่องดนตรี ลักษณะคล้ายไม้ชิงชัน น้ำมันจากเนื้อ ไม้ใช้ รักษาแผลเรื้อรัง เนื้อไม้ใช้เป็นยาแก้ไข้ แก่นและรากมีกลิ่นหอมใช้ทำธูป

กระโดน

ชื่อท้องถิ่น : โคน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Careya sphaerica* Roxb.

ลักษณะสำคัญ : ไม้ยืนต้นขนาดกลาง หน้าแล้งทิ้งใบหมดแล้วผลิใบใหม่พร้อมออกดอก ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับที่ปลายกิ่ง รูปไข่กลับ ดอกออกเป็นช่อ กลีบเลี้ยง 4 กลีบ โคนกลีบติดกันเป็นรูปประฆัง กลีบดอก 4 กลีบ สีขาว เกสรเพศผู้มีจำนวนมาก ผลรูปไข่หรือกลม ปลายผลมีกลีบเลี้ยงติดอยู่

การใช้ประโยชน์ : เนื้อไม้ค่อนข้างแข็งพรวนปานิยมนำมาทำพานทำยี่ปิ่นเพราะมีความเชื่อว่ากะแล้ว โคน นอกจากนั้นใช้เพื่อการก่อสร้างทำเครื่องเรือน เครื่องมือ เครื่องใช้ได้ดีหรือนำมาอาบน้ำยาใช้เป็นหมอนรองรางรถไฟ ใบอ่อนและดอกรับประทานเป็นผักสด เปลือกทาบเป็นเส้นใยทำเบาะรองหลังช้าง ทำกระดาษ ทำยาฟาดสมานลิ้น แก้เคล็ดเมื่อย ดอกและน้ำจากเปลือกผสมน้ำผึ้งกินเป็นยาแก้หวัด แก้ไอ ทำให้ชุ่มคอ และเป็นยาบำรุงสตรีหลังคลอดบุตร ผลเป็นยาช่วยย่อยอาหาร เมล็ดเป็นยาแก้พิษ? รากและใบใช้เป็นยาเบื่อปลา

กาแซะ

ชื่อท้องถิ่น

: แซะ พุงหมู

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Callerya atropurra*(Wall.) A.M. Schot.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงกลาง ทรงพุ่มหนา ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก ใบย่อยรูปรีหรือรูปไข่ เบี้ยวเล็กน้อย ปลายใบแหลม โคนใบมนหรือกลม ช่อดอกออกตามปลายกิ่ง ดอกสีชมพูถึงม่วงเข้ม กลีบเลี้ยงรูปประฆัง เบี้ยว ปลายแยกเป็นแฉกเล็กๆ ไม่เท่ากัน มีขนเป็นมันเงาทั้งสองด้าน กลีบกลางรูปรีหรือเกือบกลม มีแถบสีเหลืองตรงกลางด้านใน กลีบคู่ล่างเท่าๆ กับกลีบคู่บน รูปไข่กลับ แผ่นเกสรเพศผู้ ผลรูปรีหรือไข่กลับ แบน เมล็ด 1-2 เมล็ด

การใช้ประโยชน์

: ใบอ่อนกินเป็นผัก เนื้อไม้อ่อนใช้ทำฝืนหรือโรงเรือนชั่วคราว (แพมอด) ผลเป็นอาหารของสัตว์จำพวกกระเจิง เก้งหรือฟาน ปัจจุบันใบแก้ไข้เลี้ยงแพะแกะหรือใช้เลี้ยงมดแดงได้ดีเพราะมีใบมาก และผลัดใบไม่พร้อมทั้งต้น

กำแพงเจ็ดชั้น

ชื่อท้องถิ่น : หลุ่มนก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Salacia chinensis* L.

ลักษณะสำคัญ : ไม้พุ่มรอเลื้อย สูง 2-6 เมตร ใบเป็นใบเดี่ยว รูปรีหรือรูปไข่ ปลายแหลมหรือมน ดอกออกเป็นกลุ่มหรือเป็นช่อสั้นๆ ที่ง่ามใบ โคนก้านดอกมีใบประดับเล็กๆ 2-3 ใบ ดอกเล็ก สีเขียวอมเหลืองหรือสีเหลือง กลีบดอกมี 5 กลีบ ผลค่อนข้างกลมหรือรี ผลสุกสีแดงหรือแดงอมส้ม มี 1 เมล็ด เมล็ดค่อนข้างกลม

การใช้ประโยชน์ : ผลสุกกินได้เนื้อหุ้มเมล็ดสีส้มรสหวาน เมล็ดมีรสขมจัด เถาต้มหรือดองสุราดื่ม บำรุงโลหิต ฟอกโลหิต แก้โลหิตเป็นพิษทำให้ร้อน แก้ปวดตามข้อ แก้ไขข้อพิการ แก้ประดง ขับลม ฟอกและขับระดู รากต้มหรือดองสุราดื่ม ขับระดู บำรุงโลหิต ดับพิษร้อนของโลหิต

ขนุน

ชื่อท้องถิ่น

: ขนุน

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Artocarpus heterophyllus* Lamk.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นขนาดกลาง แก่นสีเหลือง ใบรูปกลมรี เนื้อใบเหนียวและหนา สีเขียวเข้ม เรียบเป็นมัน ดอกออกเป็นกลุ่มตามโคนกิ่ง ผลเป็นผลรวมกลมหรือยาวขนาดใหญ่ หนักประมาณ 10-60 กิโลกรัม เมล็ดกลมรี เนื้อหุ้มเมล็ดสีเหลือง มียางสีขาวคล้ายน้ำมันทั้งที่ต้นและผลหากทำให้เกิดรอยแผล

การใช้ประโยชน์

: ใบอ่อน ผลอ่อนขนาดข้อมือกินสดหรือลวก เป็นผักเครื่องเคียง ผลอ่อนขนาดใหญ่ที่มีเมล็ดแล้วลิดตุ่มหนามออกใช้แกงขนุน ทำซุบขนุน เนื้อหุ้มเมล็ดผลสุกกินเป็นผลไม้ เมล็ดหมกขี้เถ้าให้สุกหรือต้มเกลือกินเล่นเป็นของว่างหรือนำเมล็ดไปแกงไตปลา เนื้อไม้นิยมใช้ทำกลองยาว ชิม โทน รำมะนา ระนาด หวี ครก สากกระเดื่อง และเสาโครงสร้างที่พักอาศัย แก่นทำสีเหลืองใช้ย้อมผ้าและแพรไหม รากปรุงเป็นยาแก้ท้องร่วง แก้ไข้ ใบแก่เผาไฟกับขงข้าวโพดเอาถ่านรวมกับก้นกะลามะพร้าวชูดโรยรักษาบาดแผล

ข่อย

ชื่อท้องถิ่น : ข่อย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Stereblus asper* Lour.

ลักษณะสำคัญ : ไม้ยืนต้นขนาดกลาง แตกกิ่งก้านสาขามาก เรือนยอดเป็นพุ่มกลม เปลือกต้นสีเทา ค่อนข้างขาวขรุขระ ใบเป็นใบเดี่ยวรูปไข่ ใบหนา หยาบคล้ายกระดาษทราย ดอกออกเป็นช่อ มีขนาดเล็ก ดอกเพศผู้และเพศเมียอยู่ต่างช่อกัน ดอกเพศผู้มีสีเขียวอ่อน ดอกเพศเมียมีสีเหลืองอ่อน ผลกลมเรียบ ผลสุกมีสีเหลือง พบขึ้นตามพื้นที่ราบและป่าเบญจพรรณทั่วไป

การใช้ประโยชน์ : ใบใช้รูดเมือกปลาไหล ให้วัวแพะแกะกินหลังเกิดลูกใหม่ๆ เพื่อให้รกออกง่าย เปลือกมีสรรพคุณแก้โรคฟัน รักษาแผล แก้ท้องร่วง โดยต้มกับเกลือให้เค็มเป็นยาอมแก้รำมะนาด ยางจากต้นมีน้ำย่อยชื่อ milk (lotioning enzyme) ใช้ย่อยน้ำมัน รากใช้เป็นยาใส่แผล เนื้อไม้ใช้ผสมกับยาสูบ (คนเชียงใหม่ใช้แก่นข่อยหั่นเป็นฝอยมวนเป็นบุหรี่สูบแก้ริดสีดวงจมูก) กิ่งอ่อนทุบให้มันคล้ายปลายพูกันใช้สีฟัน ผลสุกกินได้รสหวาน เมล็ดเป็นส่วนผสมยาอายุวัฒนะ บำรุงธาตุ และเจริญอาหาร

ข่าลิง

ชื่อท้องถิ่น : ข่าลิง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Alpinia conchigera* Griff.

ลักษณะสำคัญ : ไม้ล้มลุกข้ามฤดูแตกกอ สูงประมาณ 0.50-1.5 เมตร มีเหง้าอยู่ใต้ดิน ลำต้นมีข้อเห็นชัดเจน ใบเรียวยาว ปลายใบแหลมเหมือนใบข่าบ้านออกแบบสลับมีกาบหุ้มลำต้น ใบสีเขียวเข้มเป็นมัน ดอกออกเป็นช่อที่ยอด ก้านดอกยาว ดอกย่อยมีขนาดเล็ก กลีบดอกมีสีขาว ผลแก่กลมสีเขียวเมื่อผลสุกเปลี่ยนเป็นสีส้ม

การใช้ประโยชน์ : เหง้าอ่อนและแก่เป็นเครื่องเทศปรุงอาหารได้หลายชนิด เช่น แกงขี้กิ้ง ต้มข่าไก่ ต้มข่าปลาช่อน ผลอ่อนหน่ออ่อนกินสด ยอดอ่อนต้มกินเป็นผัก มีสรรพคุณด้านสมุนไพรทำให้อบอุ่น ขับลม เหง้าแก้กามโรค แก้ปวดท้อง แก้จุกเสียดแน่นเฟ้อ ตัน (กาบใบ) แก้ฝีดาษฝีเส้น ฝัทราย ฝีฝักบัว ใบแก้เกลื่อนน้อย เกลื่อนใหญ่ ฆ่าพยาธิต่างๆ ดอกขับพยาธิในลำไส้ รากแก้ฝี

ขี้เหล็ก

ชื่อท้องถิ่น : ขี้เหล็ก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cassia siamea* Britt.

ลักษณะสำคัญ : ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ เนื้อเหนียวแก่นสีดำ มีกิ่งก้านสาขามากแตกออกรอบลำต้น เรือนยอดแผ่ขยายเป็นพุ่ม เปลือกบางเรียบสีเทาปนน้ำตาล ใบแบบขนนกเรียงสลับ แผ่นใบรูปขอบขนาน เนื้อใบค่อนข้างบางสีเขียวเข้มเป็นมัน ขอบใบเรียบ ดอกออกเป็นช่อปลายกิ่งสีเหลืองสด กลีบรองกลีบดอกโค้งมีขน ผลเป็นฝักภายในมีเมล็ดประมาณ 20-30 เมล็ด

การใช้ประโยชน์ : ดอกและใบอ่อนใช้ประกอบอาหารได้หลายรูปแบบ เช่น แกงเลียง แกงกะทิกับปลากระเบนย่าง แกงกะทิกับเนื้อย่าง เนื้อไม้แข็งเหนียว แปรรูปเป็นไม้ใช้สอยหรือทำเครื่องมือเฉพาะ เช่น ด้ามจอบ ด้ามมีดและพั่ว ด้ามจวกหรือทัพพี พานทำยี่ปั้น เป็นสมุนไพรใช้รักษาโรคเส้นประสาทนอนไม่หลับ ฯลฯ

จี้ใต้

ชื่อท้องถิ่น : จี้ใต้

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Decaspermum parviflorum* (Lum.)A.J.Scott

ลักษณะสำคัญ : ไม้ยืนต้น เรือนยอดเป็นพุ่มทรงสูง เปลือกต้นสีน้ำตาลเทาคล้ำ เรียบถึงแตกเป็นร่อง และเป็นแผ่นเกร็ด เปลือกชั้นในสีน้ำตาล กิ่งอ่อนและช่อดอกมีขนขาวคล้ายเส้นไหม ใบรูปขอบขนานถึงรูปไข่ ด้านบนเกลี้ยง ด้านล่างมีขนขาว ปลายใบเรียวแหลม โคนใบมน ดอกเล็กสีขาว ผลกลมเป็นขนาดเล็ก ประมาณเมล็ดถั่วเขียว ผลสุกสีม่วงคล้ำถึงดำ

การใช้ประโยชน์ : เนื้อไม้ใช้ทำฟืน ผลเป็นอาหารของสัตว์ป่าจำพวกนก

ແກ່ຫາງຄ່າງ

ชื่อท้องถิ่น

: แคะ

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Markhamia stipulate* var. *kerrii* Sprage

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ผลัดใบ ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว ใบย่อย 4-8 คู่ รูปขอบขนานหรือแกมรูปรี ปลายใบแหลม โคนใบแหลมถึงเกือบกลม แผ่นใบเกลี้ยงหรือมีขนประปราย ใบอ่อนมีขนสีน้ำตาลแดง ก้านใบสั้น ดอกออกเป็นช่อ มี 4-10 ดอก กลีบดอกสีเหลือง บางครั้งปนสีแดงด้านใน หลอดกลีบ ผัก รูปแถบยาวมีขนปุย

การใช้ประโยชน์

: ไม้เนื้อแข็งใช้ทำเครื่องเรือนที่พอกอาศัย ดอกกินเป็นผักสดเปลือกต้นแก้ท้องอืดท้องเฟ้อ ใบแก้โรคผิวหนังผื่นคันหูดห้ามเลือด เมล็ดบำรุงโลหิตขับเสมหะ

โคลงเคลง

ชื่อท้องถิ่น

: เหม

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Melastoma malabathricum* L.

ลักษณะสำคัญ

: เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 1 - 2 เมตร ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงตรงข้ามเป็นคู่สลับ แผ่นใบรูปขอบขนานแกมรูปรี ผิวใบมีเกล็ดเล็กแหลมสั้นๆ ปลายใบแหลม ดอกสีชมพูแกมม่วงสด ถ้วยรองดอกมีเกล็ดเล็กๆ สีขาว ผลรูปถ้วย มีเมล็ดจำนวนมาก เนื้อในผลสีดำ กระจายพันธุ์อยู่ตามชายป่าพรุที่มีแสงแดดส่องถึงหรือตามทุ่งโล่งในบริเวณที่ชื้นและดินไม่อุดมสมบูรณ์

การใช้ประโยชน์

: ผลสุกกินได้รสชาติหวานหรือเป็นอาหารของนก หลังจากกินผลสุกใหม่ๆ จะทำให้ลิ้นเป็นสีม่วงดำแต่จะหาได้เองเมื่อกลิ่นน้ำลายบ่อยๆ ใบใช้รดปลาไหลขจัดเมือกได้ดี รากใช้ปรุงเป็นยาดับพิษไข้ แก้อาการร้อนในกระหายน้ำ ดอกเป็นยาระงับประสาทและห้ามเลือดในคนเป็นริดสีดวงทวาร

จิ้ง

- ชื่อท้องถิ่น** : จิ้ง
- ชื่อวิทยาศาสตร์** : *Rhipis excelsa*.
- ลักษณะสำคัญ** : จิ้งเป็นปาล์มที่มีขนาดเล็ก ลำต้นเป็นกอกคล้ายกอไผ่มีความแข็งแรงมาก ใบมีใบย่อยประมาณ 5-10 ใบ ก้านใบเล็กมีสีเขียวและแข็ง
- การใช้ประโยชน์** : ยอดอ่อนกินเป็นผักหรือแกง จัดเป็นไม้ประดับทนร่มที่นิยมใช้ตกแต่งภายในอาคารหรือในห้องแอร์

จิกน้ำ

ชื่อท้องถิ่น

: จิก

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Barringtonia acutangula* (L.) Gaertn.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นขนาดขนาดกลาง ลำต้นมักเป็นพุ่มปม แผ่กิ่งก้านออก ส่วนของปลายกิ่งจะ
 ตู่ลง จิกเป็นไม้ผลัดใบ ที่ผลิใบใหม่ได้รวดเร็วใบอ่อนจะมีสีแดงเรื่อมน้ำตาล เป็นใบเดี่ยวติดกันเป็นกลุ่มตอน
 ปลายกิ่ง แผ่นใบรูปไข่กลับหรือรูปหอกยาว เปลือกลำต้นสีน้ำตาลเข้มมีลักษณะหยาบและหนา ดอกเล็กสีแดง มี
 กลิ่นหอม ออกรวมกันเป็นช่อห้อยย้อยลงที่ปลายกิ่ง ชอบขึ้นอยู่ริมคลอง หนอง บึงและตามคันนา

การใช้ประโยชน์

: ยอดอ่อนและดอกอ่อนรับประทานเป็นผักสด รสชาติฝาดมัน ใบแก้ท้องเสีย
 เปลือกเป็นยาลดไข้ และรักษาไข้มาลาเรีย ผลแก้ไอ แก้หวัด เมล็ดแก้จุกเสียด น้ำคั้นจากเมล็ดเป็นยาหยอดตา ราก
 เป็นยาระบายอ่อน ๆ และทำให้อาเจียน

จิกสวน

ชื่อท้องถิ่น : จิกสวน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Barringtonia racemosa*.

ลักษณะสำคัญ : ไม้ยืนต้นเป็นพุ่มขนาดกลาง เรือนยอดแผ่กว้าง ใบเดี่ยวเรียงสลับกันไปตามข้อต้น ใบมักอยู่รวมกันเป็นกระจุกที่ปลายกิ่ง ใบหนาสีเขียวค่อนข้างยาวเขียวเป็นมัน ดอกออกเป็นช่อห้อยยาว ตรงส่วนปลายกิ่ง ดอกสีขาว ชมพูหรือแดง กลิ่นหอมอ่อน ผลรูปไข่หรือรี สีเขียวปลายผลแหลมทั้งสองด้าน

การใช้ประโยชน์ : ดอกและยอดอ่อนกินเป็นผักรสชาติฝาดมัน เมล็ด ใช้เป็นยาแก้ปวดท้อง ตาเจ็บ และแก้จุกเสียด แต่ถ้านำเมล็ดมาผสม กับน้ำมันจะแก้โรคดีซ่าน โรคเกี่ยวกับน้ำดีนอกจากนี้ ยังเป็นยาฆ่าแมลง และยาเบื่อปลาด้วย เปลือกใช้เป็นยาขับพยาธิ ใช้เบื่อปลาและใช้ทำเป็นยาฆ่าแมลงได้ ราก นำมาทำเป็นยารักษาโรคไข้มาลาเรีย และเป็นยาเย็น ผล ชาวอินเดียได้นำผลของต้นมาพอกแก้โรคผิวหนังพุพอง และพอกแก้เจ็บคอ นอกจากนี้ยังแก้ท้องเสีย แก้หืด แก้ไอ ใบ นำมาตำแล้วพอกแก้คัน และแก้ไข้ทรพิษ

เจียงพราณางแอ

ชื่อท้องถิ่น

: คอแห้ง

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Carallia brachiata* (Lour.) Merr.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นตั้งตรงเรือนยอดเป็นพุ่มทึบ เปลือกขรุขระ แตกเป็นร่องสะเก็ดสีดำเล็กน้อย ใบเดี่ยวออกสลับ ใบรูปหอกปลายใบแหลมผิวใบเรียบเป็นมันขอบใบเรียบ เนื้อใบแข็งกรอบ ขยี้ให้ฉีกหักได้ง่าย เนื้อไม้แข็งเปราะ ดอกออกเป็นช่อที่ปลายยอดหรือกิ่ง แต่ละช่อมีดอกย่อยจำนวนมากรวมกันเป็นกระจุก กลีบเลี้ยงมีสีเขียวอ่อน กลีบดอกสีครีม ผลสดรูปร่างกลม ผลเป็นมันมีหลายสี ได้แก่ สีเขียว เหลือง แดงอมส้ม เมื่อสุกสีแดงแล้วเปลี่ยนเป็นสีม่วงแดง

การใช้ประโยชน์

: เนื้อไม้แข็งเปราะแตกและหักง่ายมักใช้ทำฟืน ใบใช้เป็นอาหารเลี้ยงแพะและ
สรรพคุณทางยา

ชะมวง

ชื่อท้องถิ่น : มวง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Garcinia cowa* Roxb.

ลักษณะสำคัญ : ไม้ยืนต้นขนาดกลาง แตกกิ่งสาขาตอนบนของลำต้น เปลือกต้นสีน้ำตาลเข้ม ลำต้นตรงเปลา ใบเป็นใบเดี่ยวขอบใบเรียบ ใบอ่อนสีเขียวหรือเขียวอมม่วงแดง ใบแก่สีเขียวเข้ม ใบค่อนข้างหนา และแข็งกลอบ ดอกสีขาวมี 3 กลีบ ดอกมีขนาดเล็ก กลีบดอกแข็งคล้ายดอกมะดัน สีสวนเหลืองมีกลิ่นหอมและออกจำนวนมาก ดอกออกตามกิ่ง ผลกลมข้างผลว้าเป็นพู่ เมื่อสุกมีสีเหลืองส้มรสเปรี้ยว

การใช้ประโยชน์ : ใบอ่อนใช้เป็นส่วนประกอบอาหารได้หลายรูปแบบ เช่น ต้มกับเนื้อ แกงเลียง แกงส้ม ผลสุกหั่นตากแห้ง เก็บไว้ใส่ในแกง เนื้อไม้แข็งใช้ทำเครื่องเรือน รากปรุงเป็นยาถอนพิษไข้ แก้บิด แก้ไข้ตัวร้อน ใบปรุงเป็นยากัดฟอกเสมหะและโลหิต แก้ไอ เป็นยาระบายท้อง ผลอ่อนหั่นเป็นแว่นตากแห้ง กินเป็นยาแก้บิด เป็นยาระบาย แก้ไข้

ชะมวงกวาง

ชื่อท้องถิ่น : มวงกวาง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ploiarium alternifolium* (Vahl) Melch.

ลักษณะสำคัญ : ไม้ยืนต้นตรงเปลาเรือนยอดเป็นพุ่มสูงแตกกิ่งก้านขนาดเล็ก มักขึ้นเป็นกลุ่มหนาแน่นในที่ชื้นและน้ำขังหรือในพื้นที่ป่าพรุ ลำต้นมีรากค้ำยัน เปลือกสีส้มแกมเทาแตกเป็นร่องลึกเปลือกชั้นในสีแดงถึงน้ำตาลแดง แผ่นใบรูปขอบขนานแกมรูปไข่ ผิวใบเกลี้ยงปลายใบแหลมโคนใบตัดหยักเว้าเล็กน้อย เส้นแขนงใบไม่เด่นชัด ดอกสีขาวถึงสีชมพูอ่อน ออกเดี่ยวหรือเป็นช่อสั้นๆ 2-3 ดอก ตามง่ามใบ ผลรูปกระสวย เมื่อแก่แตกจากโคนมาหาปลาย

การใช้ประโยชน์ : เนื้อไม้แข็งตรงเปลา นิยมใช้ทำโครงสร้างที่พักอาศัยประเภทโครงหลังคา ยอดอ่อนกินเป็นผักสดมีรสเปรี้ยวเล็กน้อย

ตะขบป่า

ชื่อท้องถิ่น : ขบป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Flacourtia indica* (Burm.f.) Merr.

ลักษณะสำคัญ : ไม้พุ่มเตี้ยแตกกิ่งก้านสาขามาก ลำต้นมีเปลือกสีน้ำตาล ตามกิ่งมีหนามตลอดทั้งต้น กิ่งก้านอ่อนห้อยลู่ลง ใบเดี่ยวออกจากกิ่งแบบสลับใบมีรูปร่างหลายแบบ ทั้งรูปขอบขนานหรือรูปรี ดอกออกเป็นช่อที่ปลายยอด มีดอกย่อย 4-6 ดอก ดอกเพศผู้และเพศเมียแยกกันอยู่คนละต้น เกสรตัวผู้มีจำนวนมาก ผลกลมรี ผลสุกมีสีดำ

การใช้ประโยชน์ : ผลสุกรสหวานกินเป็นผลไม้และเป็นอาหารของสัตว์ป่า

ตาลโตนด

ชื่อท้องถิ่น

: โหนด

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Borassus flabellifer* L.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นลำต้นเดี่ยว ใบรูปประกอบแบบรูปมือ ก้านใบแข็งและหนามีหยักบางคมตลอดตามแนวขอบก้านใบ ดอกตัวผู้ และตัวเมียอยู่คนละต้น ดอกออกบนช่อที่มีกิ่งก้านแขนง ช่อดอกใหญ่ยาวเป็นทะลาย ช่อดอกแทงออกจากต้นระหว่างกาบใบ ผลอยู่รวมเป็นทะลาย ผลกลมมีขนาดใหญ่ เมื่ออ่อนสีเขียวอมเหลือง เมื่อสุกเต็มที่ผลภายนอกสีดำ เนื้อผลด้านในสีเหลืองมีใยมาก

การใช้ประโยชน์

: ผลอ่อนบริเวณหัวนำมาประกอบอาหารได้หลายชนิดหรือกินเนื้อลูกตาลอ่อน ผลสุกใช้ทำขนมตาล ช่อดอกใช้ทำน้ำตาลสดนำมาแปรรูปเป็นน้ำตาลแว่น สาโท น้ำส้มสายชูหมักหรือกินสด ใบใช้ทำหลังคา ทำของเล่นเด็ก ลำต้นใช้ทำเครื่องเรือน ก้านใบใช้ทำรั้วบ้าน ทำเครื่องจักสาน กาบใบใช้ทำเชือก ทำแปรง ฯลฯ

ตัวเกลี้ยง

ชื่อท้องถิ่น : ตัว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cratogeomys cochinchinense*(Lour)Blume.

ลักษณะสำคัญ : ไม้ยืนต้นผลัดใบ เปลือกเรียบสีน้ำตาลเทา ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม แผ่นใบรูปรี ผิวใบเกลี้ยงด้านล่างสีอ่อนกว่าด้านบน ดอกเล็กสีแดงสดรูประฆัง ออกเป็นช่อตามง่ามใบและปลายกิ่ง ผลรูปกระสวย เมื่อแห้งแตกเป็น 3 กลีบ เมล็ดมีขนาดเล็กจำนวนมาก

การใช้ประโยชน์ : เนื้อไม้ใช้ก่อสร้างได้ มีความทนทานแต่ไม่นิยมนำเนื้อไม้มาใช้ประโยชน์มากนัก

ตีนนก

ชื่อท้องถิ่น

: นน

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Vitex pinnata* L.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นผลัดใบ ลำต้นเมื่อแก่มีคดงอ เปลือกสีเทาแกมเหลืองแตกล่อนเป็นสะเก็ด ยาว กิ่งอ่อนมีขนสั้นคลุม ใบประกอบเรียงตรงข้ามสลับกัน แผ่นใบย่อยรูปรีปลายเรียวแหลม ผิวด้านบนเกลี้ยง และมีขนตามเส้นใบ ผิวด้านล่างมีขน ดอกเล็กสีขาวอมม่วง ออกเป็นช่อแยกแขนงที่ปลายกิ่ง ผลค่อนข้างกลม ผลแก่สีม่วงคล้ำเมื่อสุกสีดำ

การใช้ประโยชน์

: ยอดอ่อนกินเป็นผักได้รสชาติหอมๆ (เผื่อน) เนื้อไม้แข็งเหนียวทนทานใช้ทำเครื่องมือกลกรรม เช่น หางยาม คันไถ หัวไถ ตัวแอกหรือด้ามจอบมีดพรว้า ผลสุกเป็นอาหารสัตว์จำพวกของนก

ตั้งหน

- ชื่อท้องถิ่น** : ตั้งหน
- ชื่อวิทยาศาสตร์** : *Calophyllum calaba* L.
- ลักษณะสำคัญ** : ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ เรือนยอดเป็นพุ่มกลมเปลือกเรียบสีเทาอ่อนหรือสีน้ำตาลปนเหลืองเป็นแนวตามความยาวของต้นหรือกิ่ง ยางสีเหลืองข้น ดอกออกเป็นช่อตา ปลายกิ่ง ผลกลมหรือเกือบกลม
- การใช้ประโยชน์** : ผลสุกกินได้รสชาติ..... เนื้อไม้ตรงเปล้าแข็งทนทานนิยมใช้เป็นโครงสร้างบ้านเรือนประเภทโครงหลังคาที่พักอาศัย ยางใช้เป็นส่วนผสมของยางที่ทำขึ้นเพื่อดักนกหรือดักหนู หากผสมด้วยยางตั้งหนจะทำให้ยางดักนกที่ทำขึ้นนั้นไม่เหนียวเมื่ออากาศร้อนและไม่แข็ง(ยางตาย)หรือไม่ให้เสริมสภาพไว

ตำเสา(กันเกราหรือมันปลา)

ชื่อท้องถิ่น

: ตำเสา

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Fagraea fragrans* Roxb..

ลักษณะสำคัญ

: เป็นไม้ยืนต้นเปลือกหนาแตกเป็นร่อง ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ แผ่นใบรูปรี รูปขอบขนาน หรือรูปหอกแกมรูปขอบขนาน ปลายใบเรียวแหลม โคนใบสอบ ขอบเรียบ ดอกสีขาวนวลถึงเหลือง ออกตามง่ามใบใกล้ปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงค่อนข้างกลม กลีบดอกรูปไข่กลับหรือรูปวงกลม ดอกหอมเวลาเย็น..... ผลกลมถึงกลมรี ไม้ตำเสาชอบขึ้นตามริมขอบป่าพรุหรือตามบริเวณที่ดินมีความชุ่มชื้นสูง

การใช้ประโยชน์

: ผลสุกเป็นอาหารของสัตว์จำพวกนกเนื้อไม้สีขาวแข็งทนทานนิยมนำมาใช้เป็นโครงสร้างบ้านเรือนและที่พักรักษาพยาบาลเพราะมีความเชื่อว่าเป็นไม้ที่ไฟไหม้ได้ยากหรือติดไฟยาก ง่ามกิ่งขนาดใหญ่นิยมนำมาใช้ทำหัวโตของไถหัวหมู ปัจจุบันนิยมนำดอกหรือแก่นไม้ใช้ประดับแต่งบ้าน

โทะ

ชื่อท้องถิ่น

: โทะ

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Rhodomyrtus tomentosa*.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้น สูง 1-2 เมตร กิ่งอ่อนและยอดอ่อนมีขนสีขาว ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามกัน แผ่นใบรูปรีถึงรูปขอบขนาน ด้านบนเกลี้ยง ด้านล่างมีขนสีขาวเป็นพู่ ดอกสีขาวออก 1-2 ดอกตามง่ามใบ ออกดอกทั้งปี ผลแก่สีเขียวผลสุกสีม่วงคล้ำถึงดำรูปกลมมีขนสีขาวสั้นๆ ผลมีเมล็ดมากผลแก่สีเขียวแข็งเมื่อสุกสีดำนิ่ม

การใช้ประโยชน์

: ผลสุกกินได้มีรสหวานช่วยให้ขับถ่ายง่าย ใบอ่อนและผลแก่มีรสฝาดใช้แก้วกลงน้ำ แก้ท้องเสีย สมัยโบราณนิยมนำใบอ่อนใส่โรงศพช่วยดับกลิ่น (ผลแก่ในมาเลเซีย ใช้รักษาโรคบิดและโรคท้องร่วง ในอินโดเนเซียใช้รากและใบต้มน้ำแก้ท้องร่วงและปวดท้อง) เนื้อไม้แข็งเหนียวนิยมนำมาทำง่ามหนังสติง ทำไม้เสียบเวลาอย่างเนื้ออย่างปลา ทำค้ำจวงจักทัพพี ทำไม้เสียบหมาตักน้ำ ทำแอกคู่หนีบคอวัวเพื่อลากไถลากเกวียน ทำไม้เสียบอกไก่หลังคาจาก

นนทรี

ชื่อท้องถิ่น

: นนทรี

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Peltophorum dasyrhachis* (Miq.) Kurz

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ทรงพุ่มสูงเรื้อนยอดรูปร่มแผ่กว้าง เปลือกต้นค่อนข้างเรียบหรือแตกสะเก็ด ใบประกอบแบบขนนกออกตรงกันข้าม ยอดอ่อนปลายใบมีขนสีน้ำตาลปกคลุม ดอกออกเป็นช่อที่ปลายกิ่ง ดอกมีขนาดเล็กสีเหลืองมีกลิ่นหอม ผลเป็นฝักแบนรูปรีปลายและโคนสอบแหลมสีน้ำตาลอมม่วง เมื่อแก่จัดจนแห้งสีน้ำตาลดำ นนทรีชอบขึ้นตามบริเวณที่แห้งแล้งดินแข็งหน้าดินตื้น

การใช้ประโยชน์

: ยอดอ่อนกินเป็นผักได้ เนื้อไม้มีน้ำหนักเบา มักใช้ทำไม้พายเรือ ทำไม้เชื้อเพลิง (ไม่นิยมนำมาทำโครงสร้างถาวรเพราะเป็นไม้เนื้ออ่อนและหักง่าย) เปลือกใช้เป็นยากล่อมเสมหะ แก้โรคท้องร่วง เป็นยาขับลม

นมควาย

ชื่อท้องถิ่น

: นมควาย

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Uvaria rufa* Bl.

ลักษณะสำคัญ

: เป็นไม้พุ่มรอเลื้อยลำเถาอ่อนและมีขนละเอียดสีน้ำตาลแดง ใบเป็นใบเดี่ยว รูปรี ออกเรียงสลับกันไปตามข้อต้น ใบสาก ผิวใบมีขนสีน้ำตาลแดงทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นกระจุก 2-3 ดอก ตามกิ่ง ก้านหรือตามง่ามใบ กลีบดอกสีแดงเข้ม กลิ่นหอม ผลเป็นผลกลุ่ม รูปไข่หรือรูปไข่กลับ เมื่อสุกมีสีแดง

การใช้ประโยชน์

: ผลสุกกินได้รสหวาน แก่นและรากต้มดื่มแก้ไข้ไข้ไข้กลับเนื่องจากกินของแสลง รากแก้ผอมแห้งแรงน้อยสำหรับสตรีที่อยู่ไฟไม่ไหวหลังคลอดบุตรและช่วยบำรุงน้ำนม ผลตำผสมกับน้ำทาแก้เม็ด ผดผื่นคัน

นมตำเลีย

ชื่อท้องถิ่น

: นมเหมียว

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Hoya ovalifolia* W. & A.

ลักษณะสำคัญ

: เป็นไม้อิงอาศัยต้นไม้อื่นแบบกล้วยไม้ ลำต้นเป็นเถากลมเล็กมียางสีขาว ไบหนามมากและแข็งรูปร่างต่างๆ (รูปหัวใจ รูปกระสวย) ผิวใบเป็นมันคล้ายขี้ผึ้ง ดอกออกเป็นกระจุกคล้ายช่อ ผักชี สีขาว สีนวลอมม่วง เวลาบานมีกลิ่นหอม (ส่วนมากส่งกลิ่นในเวลากลางคืน)

การใช้ประโยชน์

: โดยทั่วไปใช้ประโยชน์เป็นไม้ประดับประเภทใบสวยงาม

นมวัว

ชื่อท้องถิ่น : นมวัว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Anomianthus dulcis* Sincl.

ลักษณะสำคัญ : ไม้พุ่มเถากิ่งที่ปลายเป็นหนามแข็งๆอยู่ตามลำต้น เปลือกเรียบสีเทา ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับสองด้านในระนาบเดียวกัน ผิวใบด้านบนเป็นมัน ด้านล่างเป็นขนสาก ดอกเดี่ยวหรือเป็นกระจุก 2-4 ดอกสีชมพูหรือสีเหลืองจำปาออกที่ซอกใบ ผลสุกสีเหลือง

การใช้ประโยชน์ : ผลสุกกินได้รสหวาน โดยทั่วไปมักเป็นอาหารของสัตว์ป่า

นมแมว

ชื่อท้องถิ่น

: นมแมว

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Cyathosternma micranthum*.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้พุ่ม สูง 1 – 2 เมตร เปลือกของลำต้นสีเทา ผิวเรียบลอกออกได้ง่าย ใบเป็นใบเดี่ยว กระจายทั่วกิ่งเรียงสลับกัน ผิวใบมีไขขาวและมีสีเขียว ดอกเป็นดอกเดี่ยวห้อยลง เกิดตามซอกมุมใบสีเหลือง ผลเป็นผลกลุ่ม เมื่อแก่สีเขียวเข้มเมื่อสุกสีเหลืองเปลือกนอกบางเรียบภายในมีเมล็ดสีดำ

การใช้ประโยชน์

: ผลสุกกินได้รสหวาน กลิ่นดอกหอมใช้ปรุงแต่งเครื่องดื่มหรืออาหาร รากแก้กาฬผอมแห้งของสตรีที่อยู่ไฟไม่ได้ แก้พิษแมลงกัดต่อย เนื้อไม้แก้ไข้หวัด ไข้ทับระดู ขับเสมหะ

เนียง

ชื่อท้องถิ่น

: เนียง

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Archidendron jiringa* Nielsen.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง เปลือกลำต้นสีเทาหรือน้ำตาลปนเทา เรือนยอดเป็นพุ่มกลม ใบมีลักษณะแบบขนนกสองชั้นแตกแขนงตรงข้ามกัน แต่ละช่อมีใบย่อย 2-4 คู่ ดอกมีสีขาวขนาดเล็กออกเป็นช่อ ผลเป็นฝักแบนเป็นเกลียวไปทางเดียวกันมีส่วนคอดเว้าระหว่างเมล็ด ฝักสีน้ำตาล มีเมล็ดไม่เกิน 10 เมล็ดต่อฝัก

การใช้ประโยชน์

: เมล็ดอ่อนกินสดเป็นผักเครื่องเคียง ส่วนเมล็ดแก่นิยมเอามาเพาะให้แตกเป็นต้นอ่อนแล้วนำไปเลี้ยงมากินเป็นผักสดหรือเมล็ดแก่นำมาหั่นฝอยเป็นชิ้นเล็กบางใส่ข้าวยาหรือนำทั้งเมล็ดมาต้มกินกับมะพร้าวแก่ ยอดอ่อนรสผาดนำมากินเป็นผักได้

เนียน

ชื่อท้องถิ่น

: เนียน

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Diospyros diepenhorstii* Miq.

ลักษณะสำคัญ

: เป็นไม้พุ่มถึงไม้ต้นขนาดใหญ่ เปลือกต้นสีคล้ำ ใบเรียบลื่น เรียงสลับระนาบเดียวกัน ขอบใบเรียบ ดอกออกเป็นช่อกระจุกสั้นๆ หรือออกเดี่ยว ตามซอกใบหรือตามกิ่งและลำต้น กลีบเลี้ยงติดทน กลีบดอกเชื่อมติดกัน ผลมีรูปร่างกลมรี

การใช้ประโยชน์

: ผลสุกรับประทานได้รสหวานอมฝาด ผลแก่มียางมากใช้เป็นกาวติดกระดาษเด็กๆ ตามชนบทสมัยก่อนมักตัดผลแก่เอาอย่างมาติดว่าว เนื้อไม้ใช้ทำโรงเรือนชั่วคราวหรือใช้ทำฝืน

ไผ่ไร่

ชื่อท้องถิ่น : ไผ่ไร่

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Gigantochloa albociliata* (Munro) Munro

ลักษณะสำคัญ : ไผ่ไร่เป็นไม้เป็นไผ่ที่มีลำขึ้นแน่นเป็นกอลำจะมีสีเขียวแกมเทาโค้ง สูงราว 7-10 เมตรมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.5 – 3.0 ซม. ข้อนูนเห็นได้ชัดปล้องยาวประมาณ 15 – 40 ซม. กาบหุ้มลำ ยาว 10-20 ซม. ใบยอดกาบ ยาว บางทียาวกว่าตัวกาบ มีรูปหอก (lanceolate) ปลายเรียวแหลม โคนกว้าง ขนาดของใบ ยาว 15-20 ซม. กว้างราว 2.0 – 2.5 ซม. ก้านใบสั้น ยาว 0.2 – 0.3 ซม.

การใช้ประโยชน์ : ลำต้นใช้ทำค้ำฟ้าผูกประเภทเถา หรือใช้ทำเครื่องจักสาน ใบใช้ห่อขนมบ๊ะจ่าง ขนมซั้ง ทำเปียว หน่ออ่อนกินเป็นผักหรือปรุงเป็นอาหารได้หลายรูปแบบ

พยอม

ชื่อท้องถิ่น : ยอม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Shorea roxburghii* G. Don.

ลักษณะสำคัญ : ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ เรือนยอดเป็นพุ่มกลม เปลือกหนาสีเทาเข้มแตกเป็นร่องตามยาวของลำต้นและมักมียางไหลออกมาเกาะแข็งติดอยู่กับลำต้นเป็นก้อน ๆ กระจายไปตามลำต้นและกิ่งก้าน ใบเป็นใบเดี่ยวรูปขอบขนานออกสลับ ดอกสีขาว กลิ่นหอม ออกตามกิ่งและปลายกิ่ง ผลรูปรี กลีบเลี้ยงเจริญไปเป็นปลียาว 3 ปีกสั้น 2 ปีกคล้ายผล ยางขึ้นตามป่าที่เป็นดินทรายและมักพบเห็ดเผาะ (เห็ดเม็ดยนุ) ใต้ร่มต้นยาง

การใช้ประโยชน์ : หาเห็ดเผาะมาประกอบอาหาร เปลือกใส่เครื่องหมักดองเพื่อกันบูด เนื้อไม้เดือนเป็นชิ้นเล็กๆเดียวกับกินแทนหมาก ใช้ในการฟอกหนัง ยางนำมาใช้เพื่อการยาเรือ ทำซีดี ทำยางดักนกหนู เนื้อไม้แปรรูปใช้ในการก่อสร้างบ้านเรือนและที่พักอาศัยอื่นๆได้ดี

เพกา(ลิ้นฟ้า)

ชื่อท้องถิ่น

: เพกา

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Oroxylum indicum* (L.) Kurz.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นขนาดกลาง เปลือกลำต้นเรียบสีขาวมีรอยแผลเป็นจากการหลุดร่วงของใบ

ใบเป็นใบประกอบมีใบย่อยจำนวนมาก ใบรูปไข่ปลายแหลมขอบและผิวใบเรียบ ดอกเป็นช่อสีม่วงมีฝักคล้ายดาบ ภายในเมล็ดแบนมีปีกบางใส เมื่อแก่เปลือกฝักแตกออกเป็นสองส่วนและเมล็ดข้างในปลิวลมออกไป

การใช้ประโยชน์

: เปลือกลำต้นฝนกับน้ำปูนใสทาแก้อาการบวม ฟกช้ำ อักเสบ เมล็ดเป็น

ส่วนประกอบในน้ำ "จับเลี้ยง" ดื่มแก้ร้อนใน ยอดอ่อนผักอ่อน และดอกกินเป็นผักสดหรือแกง นำฝักอ่อนมาเผาไฟ หรือลวกน้ำร้อนก่อนเพื่อลดความขม ฝักอ่อนขับลมฝักแก่แก้ร้อนในกระหายน้ำ เมล็ดแก่แก้ไข้ขับเสมหะ ตำผสมสุราฟันทามตัวสตรี ทนการอยู่ไฟไม่ได้ ให้ผิวหนังชา ตำผสมกับมดแดงและเกลือสินเธาว์ กินขับลมในลำไส้ แก้บิด แก้จุกเสียด ฝนกับสุรากลดปากแก้ซาง รากบำรุงธาตุทำให้เกิดน้ำย่อยอาหาร

พลับพล

ชื่อท้องถิ่น

: พลา

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Microcos tomentosa* Sm.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก เปลือกสีน้ำตาลลอกออกได้ง่าย เนื้อไม้สีขาว ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปไข่ปลายใบแหลม ดอกออกเป็นช่อตามง่ามใบและปลายกิ่ง กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีอย่างละ 5 กลีบ ผลกลมหรือรูปไข่ผิวมีขน ผลแก่สีเขียวผลสุกสีดำ

การใช้ประโยชน์

: ผลครึ่งอ่อนครึ่งแก่ใช้ทำกระสุนดับไฟง (ของเด็กเล่นสมัยโบราณซึ่งทำจากไม้ไผ่ป้า) ผลสุกกินได้รสหวานอมเปรี้ยวผลแก่มีรสฝาด เนื้อไม้ใช้ทำโรงเรือนชั่วคราว ใช้เป็นไม้เชื้อเพลิง มักนิยมนำมาเผาถ่าน

พุดทุ่ง

ชื่อท้องถิ่น

: พุด

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Holarrhena densiflora.*

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ขนาดเล็กสูงประมาณ 2-5 ฟุต ลำต้นกลมตั้งตรง เปลือกต้นและลำต้นมีสีน้ำตาลดำ มีน้ำยางสีขาว ใบเดี่ยวรูปหอกปลายใบแหลมเนื้อใบหนา ออกดอกเป็นช่อกลีบดอกสีขาวและหนา ผลเป็นฝักกลมยาวเมื่อฝักแก่แตกออกข้างในมีเมล็ดจำนวนมากแต่ละเมล็ดมีปีกติดและปลิวลมออกไปได้ง่าย

การใช้ประโยชน์

: ฝักแก่ใช้เป็นของเล่นเด็กโดยฉีกฝักออกโปรยเหนื่อลมแล้ววิ่งไล่แย่งจับกัน ต้นและรากมีรสร้อน ขับเลือดและหนองให้ตก กระจายเลือดลม ขับลม ขับพยาธิ รากต้มน้ำดื่มแก้บิด แก้ท้องเสีย หรือผสมกับรากตัวขน ต้มน้ำดื่มแก้ผิวดำแดง

พวา

ชื่อท้องถิ่น

: วา

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Garcinia speciosa* Wall.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มค่อนข้างทึบ แตกกิ่งตั้งฉากกับลำต้น ลำต้นเปลาตรง เปลือกนอกเรียบหรือแตกเป็นสะเก็ดสีเทาดำ เปลือกในสีส้ม มีน้ำยางขาวแล้วเปลี่ยนเป็นสีเหลือง ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม แผ่นใบรูปไข่หรือรูปไข่แกมขอบขนานขอบเรียบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกแยกเพศอยู่ต่างต้น ดอกเพศผู้ออกเป็นช่อกระจุกที่ปลายกิ่ง ผลค่อนข้างกลม ผิวเกลี้ยง ผลสุกสีแดงสด

การใช้ประโยชน์

: เนื้อไม้แข็งใช้ทำเครื่องเรือนจำพวกเสาไม้ นิยมทำไม้กระดานเพราะแตกง่าย ผลสุกรับประทานได้ รสหวานหอม

แฟบน้ำ

ชื่อท้องถิ่น : แฟบ นูลิง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Hymenocardia wallichii* Tul.

ลักษณะสำคัญ : เป็นไม้พุ่มขึ้นเป็นกอขณะยังเล็กมีหนามที่โคน แตกกิ่งก้านมาก ใบเล็กผลแบนสีเขียวรสเปรี้ยวขนาดโตประมาณหัวแม่มือ ออกผลในฤดูแล้งช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม ชอบขึ้นอยู่ตามที่ราบระดับต่ำชื้นแฉะหรือตามริมขอบของห้วยหนองคลองบึง

การใช้ประโยชน์ : ผลอ่อนใช้แกงเลียง แกงส้มหรือกินเล่นจิ้มน้ำปลาหวาน เนื้อไม้มีสรรพคุณทางยา แก้ปวดเมื่อยร่างกาย ไตพิการ ขับปัสสาวะ

มะขาม

ชื่อท้องถิ่น : ขาม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Tamarindus indica* L.

ลักษณะสำคัญ : ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ แตกกิ่งก้านสาขามาก เปลือกต้นขรุขระและหนา ใบเป็นใบประกอบออกตามกิ่งก้าน ใบเป็นคู่ใบย่อยเป็นรูปขอบขนาน ปลายใบและโคนใบมน ดอกออกตามปลายกิ่งดอกมีขนาดเล็ก กลีบดอกสีเหลืองและมีจุดประสีแดงอยู่กลางดอก ผลเป็นฝักยาวมักรูปร่างโค้ง ฝักอ่อนเปลือกสีเขียวอมเทาเนื้อในติดกับเปลือก เมื่อฝักสุกเปลี่ยนเป็นเปลือกแข็งกรอบหักง่าย สีสน้ำตาลเนื้อในกลายเป็นสีน้ำตาลหุ้มเมล็ดและเนื้อไม้ติดเปลือก

การใช้ประโยชน์ : ฝักอ่อน ฝักแก่และฝักสุกกินได้และประกอบอาหารได้หลากหลาย เนื้อไม้สีขาวแก่นสีแดงแกมดำนิยมนำมาใช้ทำเชือก

มะขามป้อม

ชื่อท้องถิ่น

: ขามป้อม

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Phyllanthus emblica* L.

ลักษณะสำคัญ

: เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก เปลือกต้นสีน้ำตาลปนเทาผิวค่อนข้างเรียบ ใบเป็นใบประกอบขนาดเล็ก ดอกออกรวมกันเป็นกระจุกตามง่ามใบ ดอกขนาดเล็กมาก สีเหลืองนวล ผลทรงกลมสีเขียวอ่อนค่อนข้างใส มีรสเปรี้ยว

การใช้ประโยชน์

: ผลกินได้ รากต้มน้ำดื่มเป็นยาลดไข้ ฟอกเลือดและทำให้อาเจียน เปลือกต้น เป็นยาฝาดสมาน ใบนำมาต้มอาบลดไข้ ดอกเข้ายาฝาดสมานลดไข้ ขับปัสสาวะ บำรุงหัวใจ ฟอกเลือด ผลสดคั้นเอาน้ำดื่มแก้โรคตับปิดตับเปิด ยางผลใช้หยอดตาแก้อักเสบ เนื้อผลแห้งใช้เป็นยาฝาดสมาน แก้กิดสีดวงทวาร แก้บิด แก้ท้องเสีย ใช้ควบกับยาธาตุเหล็กแก้โรคดีซ่านและช่วยย่อย ถ้าหมักผลจะได้แอลกอฮอล์ กินแก้อาหารไม่ย่อย แก้ไอ และแก้โรคดีซ่าน

โมกเครือ

ชื่อท้องถิ่น : มะเต๋อดิน, เต๋อไม้

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Aganosma marginata* (Roxb.) G. Don.

ลักษณะสำคัญ : ไม้เถาเลื้อย เปลือกลำต้นเรียบสีน้ำตาลเข้ม มีตุ่มสีขาวตามลำต้น มียางสีขาวข้น ใบเป็นใบเดี่ยว ออกตรงข้ามกัน รูปใบรียาว ปลายใบเรียวแหลม โคนใบมนเว้าเล็กน้อย เส้นใบแตกออกจากเส้นกลางใบ ออกดอกเป็นช่อตามบริเวณปลายกิ่ง มีสีขาว ฝักเรียวยาว ผิวเรียบ สีเขียวฝักแห้งเป็นสีน้ำตาล และแตก้าออกเห็นเมล็ดข้างในมีสีน้ำตาลและมีขนสีขาวเมล็ดปลิวลมได้ง่าย

การใช้ประโยชน์ : ยอดอ่อนรับประทานได้ เช่น เป็นส่วนผสมของผักแกงเรียง มีสรรพคุณทางยา ต้นซึ่งมีรสฝืดปนฝาด เข้ายารักษาประดง (อาการผิวหนังมีผื่นคัน มักมีไข้ด้วย) แก้พิษฝึภายใน รากบำรุงกำลังตอนฟื้นไข้ แก้ไตพิการ ตับพิการบำรุงและขับระดู หรือผสมกับแก่นลำทม ต้มน้ำดื่มเป็นยาระบาย ใบแก้เมื่อยขบเข่า ยาทารักษาฝีและริดสีดวงทวาร

มะเดื่อปล้อง

ชื่อท้องถิ่น : เดื่อยปล้อง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ficus hispida*.

ลักษณะสำคัญ : ไม้ยืนต้นขนาดกลาง กิ่งแขนงแตกเป็นพุ่มตามกิ่งก้าน ต้นมีรอยควั่นเป็นข้อคล้ายปล้อง ไม้ไผ่ ใบเป็นใบเดี่ยว ผิวใบหยาบสาก ดอกมีสีเหลืองแกมเขียว ออกช่อกระจุกแน่น ผลขนาดเล็ก กลมเป็นติตเป็นกลุ่มแน่น เนื้อไม้อ่อนนุ่มเหนียว

การใช้ประโยชน์ : เนื้อไม้ใช้เป็นไม้ฝืน ใบใช้รูดเมือกปลาไหล ผลอ่อนรสฝาดมันกินเป็นผักเครื่องเคียง ผลสุกรสหวานกินได้แต่โดยทั่วไปมักเป็นอาหารของสัตว์ เปลือกกล่อมเสมหะ แก้ท้องเสีย แก้ประดง เม็ดแก้ผด ผื่นคันตามผิวหนัง แก้เม็ดฝี และแก้พิษในกระดุก

มะนาวผี

- ชื่อท้องถิ่น** : กตุตผี
- ชื่อวิทยาศาสตร์** : *Atalantia monophylla* (DC.) Correa
- ลักษณะสำคัญ** : ไม้พุ่มขนาดกลางแตกกิ่งก้านตามยอดลำต้นค่อนข้างแผ่เป็นเหลี่ยมหลายรูปแบบ (ไม่กลม) มีหนามตามซอกใบ ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ แผ่นใบรูปไข่ ดอกออกเป็นช่อ กลีบเลี้ยงแยก 2 แฉก ขนาดไม่เท่ากัน กลีบดอก 3 กลีบ ผลกลมขนาดเล็ก เมล็ดรูปไข่ ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง มักพบได้ง่ายตามจอมปลวก
- การใช้ประโยชน์** : เนื้อไม้ใช้ทำโรงเรือนชั่วคราวหรือ เป็นเชื้อเพลิง สรรพคุณทางยา ใบใช้ในโรคทางเดินหายใจ

มะพร้าว

ชื่อท้องถิ่น

: พพร้าว

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Cocos nucifera* L.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้น ใบเป็นใบรวม มีใบย่อยเป็นแผ่นแคบยาว ดอกออกเป็นช่อตามบริเวณกาบที่หุ้ม ดอกย่อยขนาดเล็ก ผลเป็นรูปกลมหรือรี เปลือกนอกเรียบเกลี้ยง ผลอ่อนมีสีเขียว เมื่อแก่มีสีน้ำตาล

การใช้ประโยชน์

: ก้านใบใช้ทำเครื่องจักสานหลายประเภท ลำต้นแปรรูปใช้ทำเครื่องเรือน ช่อดอกให้น้ำหวาน ผลใช้ประโยชน์ได้ทั้งผลอ่อนและสุกเป็นอาหารคาวหวาน

มะมุด

ชื่อท้องถิ่น

: มุด

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Mangifera foetida* Lour.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นเรือนยอดเป็นพุ่มทรงสูงถึงค่อนข้างกลม ลำต้นตรงเปลือกสีน้ำตาลอมเขียวคล้ำ แตกเป็นสะเก็ดหยาบ แผ่นใบรูปขอบขนานแกมรูปรี ดอกเล็กสีชมพูถึงสีแดง ออกเป็นช่อตามปลายกิ่ง ผลรูปไข่ ผลแก่สีเขียวอมเหลืองเมื่อสุกสีเหลืองอมเขียวกลิ่นหอมจัดเนื้อในสีเหลืองมีเยื่อใยมาก

การใช้ประโยชน์

: ผลอ่อนหั่นบางกินกับขนมจีน ผลแก่รสเปรี้ยวใช้ประกอบอาหารได้หลายรูปแบบ ผลสุกใช้กินเป็นผลไม้ตามฤดูกาลรสหวานมัน เนื้อไม้อ่อนน้ำหนักเบาสีขาวดอกตะปูแก่นิยมแปรรูปทำกรงนก

มะม่วงก้น

ชื่อท้องถิ่น : ม่วงก้น

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Mangifera pentandra* Hook.f.

ลักษณะสำคัญ : ไม้ยืนต้นสูง 20-30 เมตร เรือนยอดค่อนข้างกลม เปลือกสีเทาคล้ำ แตกเป็นร่องลึก และร่อนออกเป็นสะเก็ดหนาเปลือกชั้นในสีเหลืองเรียงซ้อนกันเป็นชั้นหนา แผ่นใบรูปหอกโคนใบทู่ถึงมนกลม ผิวใบเกลี้ยง เส้นแขนงใบ 12-23 คู่ ก้านใบยาว 1.5-3.5 เซนติเมตร ดอกเล็กสีขาวนวลถึงเหลืองอ่อน ออกเป็นช่อแยกแขนงตามปลายกิ่ง ผลแก่สีเขียวเมื่อสุกสีเหลืองส้มกลิ่นหอมรสหวานอม

การใช้ประโยชน์ : ต้นที่อายุมากมีแก่นลวดลายสวยงามนิยมนำมาทำหัวกรงนก ด้ามมีด โต้ะแก้วี ฯลฯ ผลกินได้หากยังอ่อนรสเปรี้ยวใช้ปรุงเป็นอาหารได้หลายรูปแบบ ผลสุกรสหวานหอมกินเป็นผลไม้ตามฤดูกาล

มะม่วงหิมพานต์

ชื่อท้องถิ่น

: ยาร่วง, หัวครก

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Anacardium occidentale* L.

ลักษณะสำคัญ

: เป็นไม้เนื้ออ่อนลำต้นคดงอ เปลือกต้นสีน้ำตาล ใบเป็นใบเดี่ยว สีเขียวเข้ม ใบหนาแข็ง ดอกออกเป็นช่อตามปลายกิ่ง มีกลิ่นอ่อนๆ เมื่อดอกบานจะกลายเป็นสีชมพู ส่วนของฐานรองดอกจะเจริญค่อยๆ กลายเป็น ผลโดยจะขยายใหญ่พองโตคล้ายกับผลชมพู เมื่อสุกกลายเป็นสีเหลือง หรือสีแดงคล้ำ

การใช้ประโยชน์

: เนื้อในเมล็ดกินได้ทั้งดิบและสุก ยอดอ่อนกินเป็นผัก ผลแก่ใกล้สุกปรุงแต่งเป็นอาหารได้หลายประเภท ผลสุกนำมาฆ่าหรือกินเป็นผลไม้ตามฤดูกาล

เม่าไข่ปลา

ชื่อท้องถิ่น : เม่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Antidesma ghaesemilla* Gaertn.

ลักษณะสำคัญ : เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ลำต้นตั้งตรงสูง กิ่งอ่อนและยอดอ่อน มีขน ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่ถึงรูปวงรี ผิวด้านบนเกลี้ยงหรือมีขนประปรายด้านล่างมีขนสั้นๆ ดอกออกเป็นช่อที่ซอกใบและปลายกิ่ง ดอกย่อยมีจำนวนมากสีเขียวขนาดเล็ก ผลสดรูปทรงกลม มีเมล็ดเดียวเมื่อสุกสีแดงคล้ำถึงดำความโตแต่ละผลขนาดประมาณเมล็ดถั่วเขียว

การใช้ประโยชน์ : ผลแก่กินได้รสเปรี้ยวอมฝาดผลสุกรสหวานอมเปรี้ยว ยอดอ่อนกินเป็นผักสด ลวกกะทิ แกงเลียง ช่วยระบายท้องผูก

มะยม

ชื่อท้องถิ่น

: ยม

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Phyllanthus acidus* Skeels.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ลำต้นตั้งตรง เปลือกต้นขรุขระสีเทาปนน้ำตาล ใบเป็นใบรวม มีใบย่อยออกเรียงแบบสลับกัน ดอกออกเป็นช่อตามกิ่ง ดอกย่อยมีสีเหลืองอมน้ำตาล ผลอ่อนสีเขียวเมื่อแก่เปลี่ยนเป็นสีเหลือง เนื้อฉ่ำน้ำ เนื้อไม้อ่อนสีขาวเปลาะหักได้ง่าย

การใช้ประโยชน์

: ผลแก่แปรรูปเป็นอาหารคาวหวานได้หลายประเภท ใบอ่อนกินเป็นผัก รากแก้ไข้รักษาโรคผิวหนังน้ำเหลืองเสียผื่นคัน ใบต้มน้ำอาบแก้คัน แก้ไข้เลือดหัด อีสุกอีใส ใช้เป็นส่วนผสมในยาเขียวแก้ไข้ ต้มกับใบมะเฟืองใบหมากผู้หมากเมียทำน้ำอาบแก้คันจากพิษไข้หัว (มีไข้ร่วมกับอาการผื่นคันหรือมีตุ่ม) เปลือกต้มน้ำแก้ไข้ ต้มอาบแก้เม็ดผดผื่นคัน ผลกัสดเสมหะ แก้ไอ บำรุงโลหิต ระบายท้อง

มะหาด

ชื่อท้องถิ่น : หาด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Artocarpus dadah* Miq.

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ : ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ผลัดใบและผลิใบใหม่ไว ลำต้นเปลาตรง เรือนยอดเป็นพุ่มกลมทึบ กิ่งอ่อนและปลายยอดอ่อนมีขนสีเทาถึงสีน้ำตาล ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ เนื้อใบค่อนข้างหนา มีขนสากทั้งสองด้าน ดอกเล็ก สีเขียวอมเหลือง ออกเป็นช่อกลมตามง่ามใบช่วงปลาย กิ่ง ช่อดอกเพศผู้และเพศเมียอยู่ต่างช่อกัน แต่รวมอยู่ในต้นเดียวกัน ผลรวม รูปทรงกลมบวบเบี้ยว สีเหลืองแดงเมื่อสุก พนักของผลย่อยจะเชื่อมติดกัน แต่ละผลย่อยจะมีเมล็ด 1 เมล็ด

การใช้ประโยชน์ : เป็นไม้เนื้อแข็งใช้ทำโรงเรือนที่พักอาศัย ทำเครื่องดนตรีประเภทเคาะ เช่น กลับโปงราง ระนาด ผลสุกกินได้รสชาติเปลี่ยนจากหวานมีกลิ่นหอมขึ้นจนมูก มะหาดใช้เป็นยาถ่ายพยาธิเส้นด้าย พยาธิไส้เดือนและพยาธิตัวตืดสำหรับเด็ก สารที่ออกฤทธิ์คือ 2, 4, 3, 5- tetrahydroxystillbene

มะหาด

ชื่อท้องถิ่น

: กำขำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Lepisanthes rubiginosa* (Roxb.) Leenh.

ลักษณะสำคัญ

: เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง เปลือกค่อนข้างเรียบสีน้ำตาลถึงสีเทา ใบประกอบแบบขนนกเรียงสลับมีใบย่อยเรียงตรงข้ามกัน แผ่นใบย่อยรูปไข่ถึงรูปหอก ผิวใบมีขนยาวประปรายทั้ง 2 ด้าน ดอกออกเป็นช่อตามปลายกิ่งและตามง่ามใบใกล้ยอด ดอกเล็กมีสีขาวถึงสีเหลือง กลิ่นหอม ผลกลม น้ำน้ำ เมื่อสุกมีสีม่วงแดงถึงดำ

การใช้ประโยชน์

: ใบใช้รองพื้นและคลุมข้าวสำหรับทำขนมจีนเพื่อกันบูด เนื้อไม้แข็งใช้ทำโรงเรือน ผลสุกกินเป็นผลไม้ตามฤดูกาลรสหวาน รากแก้ไข้แก้พิษฝอยใน ตำพอกหัวแก้ไข้ แก้ปวดหัวและพอกรักษาโรคผิวหนัง ผื่นคัน ผสมกับสมสมุนไพรรื่น ต้มน้ำดื่ม แก้ซาง เมล็ดแก้โรคไอหอบ ใช้ขางเด็ก ไอกรน ผล บำรุงกำลัง

มังคุด

ชื่อท้องถิ่น : มังคุด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Garcinia mangostana* L.

ลักษณะสำคัญ : ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ใบเป็นใบเดี่ยว มีขนาดใหญ่ หนาและแข็ง ดอกเดี่ยวดอกเป็นทั้งดอกตัวผู้และดอกตัวเมีย ดอกตัวผู้จะเป็นสีเหลืองอมแดงหรือม่วง ส่วนดอกตัวเมียจะเป็นสีชมพู ผลกลม ผลอ่อนมีสีเขียว เมื่อสุกมีสีม่วงอมแดง

การใช้ประโยชน์ : เปลือกผลใช้เป็นสีย้อม เนื้อไม้ใช้ทำเสาที่ปักอาศัย ผลสุกรสหวาน เปลือกผลแห้งมีสารแทนนินเป็นยาฝาดสมาน แก้กโรคท้องร่วง ท้องเสียเรื้อรังและโรคเกี่ยวกับลำไส้ พบสาร xanthone ในเปลือกผลมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อแบคทีเรียซึ่งทำให้เกิดหนอง โดยสามารถฆ่าได้ทั้งสายพันธุ์ปกติและสายพันธุ์ที่ดื้อต่อยาเพนนิซิลิน มีฤทธิ์ต้านเชื้อราที่เป็นสาเหตุของโรคผิวหนังหลายชนิดและลดอาการอักเสบด้วย จึงมีการพัฒนาในรูปแบบครีมผสมสารบริสุทธิ์ที่แยกได้จากเปลือกผล ใช้รักษาแผลที่เป็นหนองและผิวหนังที่เกิดจากการติดเชื้อรวมทั้งใช้ช่วยลดร่องรอยต่างดำนบนใบหน้าด้วย

มังตาล

ชื่อท้องถิ่น

: พันต้น

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Schima wallichii*(DC.) Korth.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นขนาดกลาง เรือนยอดค่อนข้างกลม เปลือกนอกขรุขระและแตกเป็นร่องลึก ตามยาวสีน้ำตาลอมเทา ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับ ใบรูปหอกหรือรูปรีแกมขอบขนาน ใบมักเป็นกระจุกอยู่ใกล้ปลายกิ่ง ดอกเป็นดอกเดี่ยวสีขาวหรือสีขาวนวล ออกตามซอกใบใกล้ปลายกิ่ง กลิ่นหอมอ่อน บางกิ่งอาจมีหลายดอก ผลรูปกลมแป้น เมื่อแก่เป็นสีน้ำตาลเข้ม จะแตกตามรอยเป็น 4-5 แฉก แต่ละแฉกมี 4-5 เมล็ด

การใช้ประโยชน์

: เนื้อไม้สีขาวใช้ทำเครื่องเรือน กลางคืนก่อไฟข้างต้นจะมีแมลงทับบินมาหากองไฟ (เพราะบางฤดูแมลงทับกินใบพันต้นเป็นอาหาร) แล้วจับแมลงทับไปต้มเกลือกินเล่นหรือปรุงแต่งเป็นอาหารหวาน ดอกแห้งแช่หรือขงเป็นชาให้สตรีคลอดบุตรใหม่ดื่มช่วยแก้ขัดเบา สมชัก ลมบ้าหมู ต้นและกิ่งอ่อน แก้วคลื่นได้ หยอดหูแก้ปวด เปลือกต้นใช้เบื่อปลาหรือบดเป็นผงแต่งกลิ่นรูปหอม

ยอป่า

ชื่อท้องถิ่น

: ยอ, ยอป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Morinda elliptica* Ridl.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นแก่นสีเหลือง ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงตรงกันข้าม รูปรี หน้าใบและหลังใบมีขนสั้นละเอียดปกคลุมหนาแน่น เส้นใบมีสีเขียวออกขาวนวลแผ่นใบมีสีเขียวค่อนข้างเข้ม ออกดอกตามซอกใบมีกลิ่นหอมอ่อนๆ กลีบดอกสีขาว ผลเป็นผลรวมสีเขียวรูปร่างค่อนข้างกลมเมื่อสุกมีสีดำ

การใช้ประโยชน์

: แก่นใช้ทำสีเหลืองย้อมผ้าหรือปรุงแต่งอาหาร เนื้อไม้ใช้ทำโรงเรือนชั่วคราวหรือทำไม้เชื้อเพลิง ส่วนลำต้นขนาดด้ามจอบนิยมปักทำเสารั้วเพราะติดเป็นต้นใหม่ได้ง่าย ใบเผาไฟหุงข้าวย้อมสีข้าว ยำ ยอดอ่อนใช้ทำห่อหมก ผลแก่ทำให้แตกนำไปเป็นส่วนผสมของแกงเลียง ผลสุกเป็นอาหารของสัตว์ป่า แก่นต้มน้ำดื่มเป็นยาฟอกเลือด ขับลม

ย่านนาง

ชื่อท้องถิ่น : ย่านนาง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Tiliacora triandra* Diels.

ลักษณะสำคัญ : พืชเถาเลื้อยไปตามพื้นดินหรือบางครั้งพันขึ้นต้นไม้อื่น ใบเป็นใบเดี่ยวยาวรีผิวใบเรียบสีเขียวเข้มเป็นมัน ยอดย่านนางอ่อนจะมีขนสีเทาขึ้นติดอยู่ ส่วนเถาแก่จะมีผิวเกลี้ยงสีเขียวเข้มมีความเหนียว ออกดอกสีเหลืองมีขนาดเล็กเป็นช่อสั้น ๆ ตามง่ามใบ ผลกลมสีเขียวเมื่อสุกมีสีแดงเข้มเมล็ดในสีดำ คุณค่าทางสารอาหาร พบว่าใบย่านนางมีสารเบต้า - แคโรทีน แคลเซียม และธาตุเหล็กในปริมาณที่สูง

การใช้ประโยชน์ : ใบตำให้ซ่ำใส่น้ำคั้นแล้วนำไปแกงหน่อไม้ ลดความขื่นของหน่อไม้ ยอดใช้แกงเลียงเถาใช้เป็นเชือกผูกมัดหลังคาเรือนและใช้ผูกมัดสิ่งของอื่นๆ ได้ดีหรือใช้ทำชอนตัดปลาโดยใช้เถาย่านนางกลองกับก้านกะพ้อ รากต้มดื่มใช้เป็นยาแก้พิษและแก้ไข้เกือบทุกชนิด เช่น ไข้หวัด ไข้อีสุกอีใส ไข้เชิงงู เป็นต้น ใบสรรพคุณเหมือนกับราก แต่ส่วนใหญ่จะนำมาประกอบอาหารซึ่งช่วยถอนพิษสุราและแก้เมาหัดได้ดี

รสสุคนธ์

ชื่อท้องถิ่น : ปด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Tetracera loureiri*. (Finet & Gagnep.) Pierre ex Craib

ลักษณะสำคัญ : เป็นเถาเลื้อยเนื้อเหนียว ใบเดี่ยวออกสลับ แผ่นใบรูปรี ปลายแหลมโคนเรียวแหลม ขอบจักเนื้อใบสาก ดอกสีขาวเป็นช่อกลิ่นหอม ออกดอกเป็นช่อตามซอกใบและกิ่ง กลีบเลี้ยง 5 กลีบรูปรีโค้งติดทนจนเป็นผล กลีบดอก 5 กลีบร่วงง่ายเมื่อบานเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.8 ซม. เกสรตัวผู้จำนวนมากเป็นเส้นคล้ายเส้นด้าย ผลค่อนข้างกลม เมล็ดรูปไข่ 1-2 เมล็ด มีเนื้อหุ้มสีแดง

การใช้ประโยชน์ : ใบใช้รูดเมือกปลาไหล เถาใช้ผูกมัดโรงเรือนหรือผูกมัดทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งของที่มีขนาดใหญ่ๆ สำหรับคนปาดตาลมักนิยมนำเถาปดไปผูกมัดไม้ไผ่(มะอง)แล้วรัดโอบติดกับต้นตาลขึ้นไปเป็นช่วงๆจนถึงยอดตาล ปัจจุบันปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับ ดอกของรสสุคนธ์เป็นสมุนไพรชนิดหนึ่งที่ใช้เป็นส่วนผสมในยาหอมแก้ลมและบำรุงหัวใจ

รักป่า

ชื่อท้องถิ่น : รัก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Semecarpus curtisii* King.

ลักษณะสำคัญ : ไม้ยืนต้นสูงประมาณ 15 เมตร เรือนยอดแคบแตกกิ่งน้อย เปลือกสีน้ำตาลเทาถึงคล้ำเรียบหรือแตกสะเก็ด เปลือกชั้นในสีน้ำตาลแกมเหลือง แผ่นใบรูปขอบขนานแกมรูปไข่กลับยาวประมาณหนึ่งฟุต ผิวใบด้านล่างขาวนวล ปลายใบเป็นติ่งแหลมโคนใบสอบ ดอกสีขาวนวลถึงเหลืองอ่อนมีลายเส้นสีน้ำตาลออกเป็นข้อแฉกแขนงตามปลายกิ่ง ผลดกค่อนข้างกลม

การใช้ประโยชน์ : ยางของต้นรักใช้ในการทำหัตถกรรมลงรักปิดทองเพื่อความสวยงามหลากหลายรูปแบบ คนแพ้อัก (อาจจะแพ้ละอองเกสรหรือยาง) จะทำให้มีอาการเป็นเม็ดผื่นคล้ายเริม (งูสวัด) และคันหากเกามากๆ จะทำให้เกิดแผลพุพองน้ำเหลืองเยิ้มปลิวคล้ายหิวมันสำปะหลังหมกไฟ กาฝากรักนำไปแกะเป็นปลัดขิก หรือนกสาริกาถูหน้าเข้าหากันแล้วนำไปผ่านการปลุกเสกใช้ในทางมหาเช่นความรักและติดต่อด้าย

ลิเภายู่ง

ชื่อท้องถิ่น : ยี่เภายู่ง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Lygodium microphyllum*.

ลักษณะสำคัญ : ต้นเป็นเถาเล็กแยกออกเป็นชิ้นส่วนยาวๆ ใด้ยากและกรอบขาดง่าย แตกกิ่งได้อิสระ มีขนสีน้ำตาลเข้มปกคลุมหนาแน่น ใบ เลื้อยปีนป่าย ไปได้หลายเมตร ก้านใบส่วนที่ออกจากเหง้ายาว. สีฟางเข้ม ผิวค่อนข้างเกลี้ยง ตลอดความยาวมีครีบแคบๆ ที่ผิวด้านบน แขนกกลางใบ

การใช้ประโยชน์ : ดึงเถาม้วนเป็นหมวกคลุมหัวกันร้อนจากแสงดวงอาทิตย์

เถาใหญ่

ชื่อท้องถิ่น : เถาใหญ่

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Lygodium flexuosum*.

ลักษณะสำคัญ : เป็นเฟิร์นดิน ลำต้นเป็นเถาเลื้อยฉีกแยกให้เป็นชั้นยาวๆได้ง่ายและมีความเหนียว พบตามป่าโปร่งหรือป่าเบญจพรรณทั่วประเทศไทย เหง้าสั้นอยู่ในดิน มีขนสีน้ำตาลปกคลุม เลื้อยปีนป่าไปได้สูงหลายเมตร ก้านใบส่วนที่ออกจากเหง้า ยาวได้มากกว่า 50 เซนติเมตร โคนก้านสีน้ำตาลอ่อนถึงเข้ม ผิวเกือบเกลี้ยง มีขนปกคลุมประปราย

การใช้ประโยชน์ : เถาลอกแยกเอาไต้ในออก แล้วนำไปใช้ทำเครื่องจักรสานเป็นพานะเครื่องใช้ ทำเป็นเครื่องมือจับสัตว์ขนาดเล็กหรือใช้ผูกมัดสิ่งของทั่วไปที่มีขนาดเล็กๆ มีความคงทนทั้งอยู่ที่เปียกและแห้ง ส่วนไต้ในใช้เป็นของเล่นเด็กโดยหากนำไปไต้ในน้ำจะทำให้เกิดการเคลื่อนไหวได้คล้ายสัตว์มีชีวิต

ลำเพ็ง

ชื่อท้องถิ่น : ลำเพ็ง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Stenochlaena palustris* (Burm.) Bedd.

ลักษณะสำคัญ : เป็นเฟิร์นเลื้อยเถา มีลักษณะกลมสีเขียว ใบย่อยเป็นใบประกอบแบบขนนกเรียงสลับ แผ่นใบรูปขอบขนาน ปลายใบเรียวแหลม ฐานใบกลม ขอบใบหยักไม่เป็นระเบียบ มีหนามแหลมคมที่ปลายหยัก ใบย่อยสร้างสปอร์ แผ่นใบรูปรี ขอบใบมีขนขึ้นด้านบน ด้านล่างมีอับสปอร์ สีน้ำตาลปกคลุม ใบอ่อนมีสีแดงอ่อน ถึงแดงเข้ม ลำเพ็งพบทั่วไปในป่าที่มีน้ำท่วมขัง แสงแดดส่องถึง และหากพบขึ้นในที่โล่งจะแผ่ขยายเป็นวงกว้างหนาแน่น

การใช้ประโยชน์ : ใบอ่อนใช้แกงเลียง (น้ำแกงมีสีแดงม่วง) หรือลวกจิ้มเป็นผักเครื่องเคียง เถาแก่ลิด ใบออกตากแดดพอมืดใช้ผูกมัดได้ดีและทนความเปียกชื้น นิยมใช้เถาลำเพ็งผูกมัดหมาตักน้ำที่ทำจากกาบใบของต้นหลาวชะโอน

เล็บเหยี่ยว

ชื่อท้องถิ่น : ยับยั่ว, แสงชัน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Zizyphus oenoplia* Mill.

ลักษณะสำคัญ : ไม้รอเลื้อยหรือไม้พุ่มเตี้ยชอบขึ้นพันเกี่ยวต้นไม้อื่นอยู่ตามที่ปลวก กิ่งและเถามีหนาม ใบเป็นใบเดี่ยวเดี่ยว เรียงตัวแบบสลับระนาบเดียว ดอกช่อมีสีขาว ผลและเมล็ดกลม ผิวเรียบผลสุกสีดำ ขนาดประมาณเมล็ดถั่วเขียว

การใช้ประโยชน์ : ผลสุกกินได้รสหวานอมเปรี้ยว ผลแก่รสเปรี้ยวอมฝาด ยอดอ่อนจิ้มน้ำพริกแกงโรคนิว รากต้มน้ำกินขับปัสสาวะแก้นิ่ว

เลียบ

ชื่อท้องถิ่น : เลียบ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ficus lacor* Buch.

ลักษณะสำคัญ : เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ผลัดใบทั้งต้น ใบเป็นใบเดี่ยวออกแบบสลับ มีสีเขียวรูปรีหรือรูปไข่ปนขอบขนาน ปลายใบมนทู่ ขอบใบเรียบ ผิวใบมัน ใบอ่อนจะมีสีชมพู หรือชมพูอมเขียวและมีปดอกหุ้มใบในระยะเริ่มแรก พอเจริญเต็มที่ ใบอ่อนกลายเป็นใบแก่ปดอกหุ้มใบร่วงหลุดไป ดอกออกเป็นช่อ ตามซอกใบ ผลอ่อนสีเขียวเปลี่ยนเป็นสีชมพูแดงม่วงหรือดำเมื่อสุก

การใช้ประโยชน์ : ยอดอ่อน ใบอ่อนรับประทานเป็นผักสดลวกจิ้มเป็นผักเครื่องเคียงหรือปรุงแต่งเป็นอาหารได้ เนื้อไม้อ่อนหักง่ายใช้ทำไม้เชื้อเพลิง ผลสุกเป็นอาหารของสัตว์ป่าเนื้อไม้ผสมยาต้มกินเป็นยาสมานและคุมธาตุ แก้ไข้สลับร้อนสลับหนาว

สนทราย

ชื่อท้องถิ่น

: สนทราย

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Baeckea frutescens* L.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้พุ่ม ใบคล้ายรูปเข็มเรียงเวียนสลับออกตรงข้ามหรือเป็นกระจุก ไร่ก้านหรือเกือบ ไร่ก้าน มีต่อมเส้นใบไม่ชัดเจน ดอกขนาดเล็กออกเดี่ยวหรือเป็นกระจุก กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีจำนวนอย่างละ 5 กลีบ จานฐานดอกรูปถ้วย (hypanthium) รูปถ้วย ผลแห้งแล้วแตก เนื้อไม้มีความแข็งและเหนียว

การใช้ประโยชน์

: นิยมตัดกิ่งหรือทั้งต้นมาทำรั้วหรือตกแต่งซุ้มประตูเมื่อมีงานพิเศษต่างๆหมู่บ้าน หรือชุมชน และนำกิ่งขนาดพอเหมาะใช้ทำไม้เรียวตีสัตว์เวลาลากไถเกวียนหรือใช้งานอื่นๆ

ส้มจุก

ชื่อท้องถิ่น

: ส้มจุก

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Citrus reticulata* Blanco.

ลักษณะสำคัญ

: ส้มจุก เป็นส้มในกลุ่มส้มเปลือกอ่อนเช่นเดียวกับส้มโชกุนและส้มเขียวหวาน มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างจากส้มชนิดอื่น คือบริเวณขั้วผลมีปุ่มยื่นออกมาคล้ายจุก ผลสุกรสชาติหวานหอม

การใช้ประโยชน์

: ผลสุกกินเปผลไม้มัประจำฤดูกาล จัดเป็นผลไม้สำคัญตามฤดูกาลของภาคใต้ที่หากินได้ยาก

ส้มโอ

ชื่อท้องถิ่น

: ส้มโอ, ลูกโอ

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Citrus maxima* Merr.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นขนาดกลางลำต้นคดงอสีน้ำตาล แตกกิ่งก้านสาขาและมีหนามเล็ก ใบเป็นใบเดี่ยวลักษณะเป็นรูปมนรี ปลายใบ และโคนใบมนขอบใบเป็นคลื่นเล็กน้อยพื้นใบสีเขียวและเป็นมัน ท้องใบมีขนสั้น ๆ ดอกสีขาวอมชมพู เนื้อไม้สีขาว

การใช้ประโยชน์

: ผลสุกกินเป็นผลไม้ตามฤดูกาล ใบแก้ท้องอืดแน่นเพื่อ ตำพอกแก้ปวดหัว ดอก ขับเสมหะขับลม เปลือกลูกขับเสมหะ แก้แน่นจุกเสียด แก้ไส้เลื่อน ต้มอาบแก้คัน ผิวเปลือกปรุงยาหอม แก้ลมวิงเวียน หน้ามืดตาลาย แก้จุกเสียดแน่นเพื่อ เมล็ดแก้ปวดท้อง รากแก้หวัด แก้ไอ แก้ปวดท้อง ปวดกระเพาะอาหาร เนื้อของผลแก้เสมหะ บำรุงโลหิต ทำให้ชุ่มคอ

สับปะรดเขียว

ชื่อท้องถิ่น : ยานัดเขียว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ananas comosus* Merr.

ลักษณะสำคัญ : ไม้ล้มลุกอายุหลายปี สูง 90-100 เซนติเมตร มีลำต้นอยู่ใต้ดิน ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับซ้อนกันถี่มากรอบต้น กว้าง 6.5 เซนติเมตร ยาวได้ถึง 1 เมตร ไม่มีก้านใบ ดอกช่อ ออกจากกลางต้น มีดอกย่อยจำนวนมาก ผลเป็นผลรวม รูปทรงกระบอก มีใบเป็นกระจุกที่ปลายผล

การใช้ประโยชน์ : ผลแก่แคงหรือปรุงแต่งเป็นอาหารได้หลายรูปแบบ ผลสุกกินเป็นผลไม้หรือของว่าง ตำรายาไทยใช้จุกสับปะรดเขียวต้มน้ำดื่มรักษาโรคหนองใน เนื้อผลเป็นยาแก้ไอ ขับเสมหะ เหง้าเป็นยาขับปัสสาวะ แก้นิ่ว พบว่าลำต้นและผลมีเอนไซม์ย่อยโปรตีน ชื่อ bromelain ใช้เป็นยาลดการอักเสบและบวมจากการถูกกระแทกบาดแผลหรือการผ่าตัด

เสม็ดขาว

ชื่อท้องถิ่น

: เหม็ด

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Melaleuca quinqueneriva* (Cav.) S.T. Blake

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นเปลือกสีขาวเป็นแผ่นบางเรียงซ้อนกันเป็นปีกหนานุ่ม กิ่งอ่อนและใบอ่อนมีขนสีขาวเป็นมันคล้ายเส้นไหมแผ่นใบรูปหอก ดอกเล็กสีขาว ออกดอก 1-3 ดอกตามง่ามใบ ส่วนใหญ่ใบลดรูปลงทำให้มีหลอดคล้ายข้อแบบหางกระรอกที่ปลายกิ่ง ผลรูปถ้วยปลายปิด เสม็ดขึ้นในมراป่าพรุตรงที่ดอนหรืออาจพบได้ง่ายตรงบริเวณที่เป็นเนินทรายน้ำท่วมถึง (มักพบเห็ดเสม็ดขึ้นในป่าเสม็ด) เนื้อไม้สดสีน้ำตาลเนื้อ

การใช้ประโยชน์

: ไม้

เสม็ดแดง

ชื่อท้องถิ่น

: เม็ดขุน

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Syzygium cinereum* (Kurz) Chantar.&J. Parn.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นเรือนยอดเป็นพุ่มทรงกรวย เปลือกสีส้มถึงแดงคล้ำ เรียบถึงล่อนเป็นแผ่นบาง เปลือกชั้นในสีน้ำตาลแดง ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงตรงข้ามกัน แผ่นใบรูปขอบขนานถึงรูปหอก ดอกเล็กสีขาว ออกเป็นช่อกระจายแยกแขนงตามง่ามใบและปลายกิ่ง ผลสุกสีขาวกลมแป้น เนื้อไม้สดสีแสดแดง

การใช้ประโยชน์

: ใบอ่อนกินได้เป็นผักสด เนื้อไม้ใช้ทำเครื่องเรือนชั่วคราวหรือทำเชื้อเพลิง เปลือกใช้ผสมกับยางของพะยอมทำไม้จุดไฟ ผลสุกกินได้มีรสหวานหอม

सानดิน

ชื่อท้องถิ่น

: สานดิน

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Dillenia hookeri* Pierre.

ลักษณะสำคัญ

: พืชล้มลุกอายุหลายปี ใบรูปไข่กลับ ขอบใบหยักซี่ฟัน แผ่นมักพบเป็นด่างขาว ตอนกลางติดกับเส้นกลางใบ ดอกมีกลีบดอกสี

การใช้ประโยชน์

: -

सानใหญ่

ชื่อท้องถิ่น : ส้าน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dillenia obovata* (Blume) Hoogland.

ลักษณะสำคัญ : ไม้ยืนต้นผลัดใบสูงประมาณ 20-30 เมตร ใบรูปไข่กลับยาว 20 - 40 เซนติเมตรเป็นครีบกจนถึงโคนใบ ดอก 1 - 3 ดอกออกตามกิ่งข้างเส้นผ่าศูนย์กลาง 14 - 16 เซนติเมตร กลีบดอกสีเหลืองเกสรตัวผู้เรียง 2 ชั้น ผลสีเหลืองอมส้มกลมเส้นผ่าศูนย์กลาง 35 - 40 มิลลิเมตร ภายในมีเมล็ดมาก ลักษณะทางนิเวศวิทยาขึ้นตามป่าเบญจพรรณหรือชายป่าดงดิบภาคใต้ มีถิ่นกำเนิดในอินโดนีเซีย ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

การใช้ประโยชน์ : ลำต้นต้มน้ำดื่มขับน้ำคาวปลาให้สตรีหลังอยู่ไฟ เปลือกต้นเคี้ยวฟันเป่าแผล รักษาแผล แก้ไฟไหม้

สาบเสือ

ชื่อท้องถิ่น

: ขี้เป็ด, ขี้ไก่

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Eupatorium odoratum* L.

ลักษณะสำคัญ

: วัชพืชอายุหลายปี ลำต้นและกิ่งก้านปกคลุมด้วยขนอ่อนนุ่ม ก้านและใบเมื่อขยี้จะมีกลิ่นแรง ใบเดี่ยวออกจากลำต้นที่ข้อแบบตรงกันข้าม ขอบใบหยักปลายใบแหลมฐานใบกว้างเรียวสอบเข้าหากันสีเขียวอ่อน เส้นใบเห็นชัดเจน 3 เส้นมีขนปกคลุมผิวใบทั้งสองด้าน ดอกเป็นช่อสีขาวหรือฟ้าอมม่วง ดอกวงนอกบานก่อน กลีบดอกหลอมรวมกันเป็นหลอด ผลขนาดเล็กรูปร่างเป็นห้าเหลี่ยมสีน้ำตาลหรือดำ มีหนามแข็งบนเส้นของผล ส่วนปลายผลมีขนสีขาวช่วยพองให้ผลและเมล็ดปลิวตามลม

การใช้ประโยชน์

: ใบอ่อนขยี้ให้แหลก โปะห้ามเลือดแผลสด ผสมกับปูน(กินหมาก)ทาแก้คัน ใบแก่หมักปนกับ สะเดา ตะไคร้ จิงข่า ใช้เป็นยาปราบแมลงศัตรูพืช ใช้ทำของเด็กเล่น เช่น ก้านหรือลำต้นส่วนที่อ่อนหักแล้วลอกออกเป็นช่วงๆทำเป็นสร้อยคอ สร้อยข้อมือ ตุ้มหู ใบเทศลาดเอามาวางบนนิ้วชี้กับนิ้วหัวแม่มือ แล้วตบทำให้เกิดเสียงดัง ลำต้นหรือกิ่งที่แห้งตัดยาวหนึ่งนิ้วเอาไสในออกใช้เป็นแกนหลอดกั้งหันลมที่ทำจากใบตาลโตนด ฯลฯ

สมุย

ชื่อท้องถิ่น : มุย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Micromelum minutum*.

ลักษณะสำคัญ : เป็นไม้พุ่มขนาดเล็กถึงขนาดกลาง แตกก้านใบจากกิ่งเป็นคู่ขนาดตลอดก้าน ใบประกอบผิวใบเป็นคลื่นมีขนเล็กน้อย ดอกช่อขนาดเล็กสีขาว เนื้อไม้สีขาว

การใช้ประโยชน์ : ยอดและดอกใช้รับประทานเป็นผักสด นิยมกินกับแกงไตปลา น้ำพริกและขนมจีน ใบแก่ใช้เป็นวัสดุรมบาดพระ (ให้ดำ) ผลสุกเป็นอาหารของสัตว์ป่า

หมากหมก

ชื่อท้องถิ่น

: หมากหมก

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Lepionurus sylvestria* Bl.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้พุ่มขนาดเล็กสูงประมาณ 1 – 4 เมตร ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับรูปไข่ขอบขนาน แผ่นใบรูปหอกหรือไข่กลับ ดอกออกเป็นช่อที่ซอกมุมใบ ผลกลมรียาวประมาณ 1 เซนติเมตร ผลแก่สีเขียวเมื่อสุกสีแดงสด

การใช้ประโยชน์

: ใบอ่อนใช้แกงเลียงหรือลวกจิ้มเป็นผักเครื่องเคียง รากผสมกับสมุนไพรอื่นต้มน้ำดื่มรักษาอาการทางกล้ามเนื้อ

หนามแท่ง

ชื่อท้องถิ่น

: แค็ด

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Catunaregam spathulifolia* Tirveng.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก แตกกิ่งก้านจะขนาดกบพื้น ตามกิ่งก้านและลำต้นมีหนามแหลมยาวประมาณ 3-6 เซนติเมตร ออกเป็นคู่ๆ ตรงข้ามกัน ใบมนรูปไข่กลับมีขนปกคลุมตลอดทั้งใบ ดอกสีขาวผลสีน้ำตาลขนาดข้อมือเปลือกแข็งมีเมล็ดมาก ชอบขึ้นตามบริเวณที่ดินเป็นทรายแห้งแล้ง มีน้ำหวานนกลชอบกิน

การใช้ประโยชน์

: เว้นไว้ตามแนวรั้วเพื่อให้หนามเป็นสิ่งกีดขวาง ลำต้นนิยมใช้ทำเสาทำข่าว (เพราะหนักแข็งแรงเหนียว) ผลแก่ผ่าเอาแต่เมล็ด ขยี้หัวใช้กำจัดเหา ผสมน้ำใช้ซักผ้า ถูตัวใช้ทำความสะอาดร่างกายรวมทั้งใช้สระผม หากนำมาขยี้หัวก่อนเมื่อกแห้งสามารถจัดแต่งเป็นรูปทรงต่างๆได้และหากทิ้งไว้นานๆก่อนล้างออกจะช่วยปรับสีผมให้ดำขึ้นได้ด้วย นอกจากนั้นน้ำจากการแช่ผลใช้เพื่อการเบื่อปลา คนอีสานนิยมนำกิ่งมาทำเสาทำเพราะเชื่อว่าช่วยดูดสารพิษจากอาหารได้ ในทางสมุนไพรเด็ดทั้งห้าปรุงเป็นยารักษาโรคเบาหวาน โรคมะเร็งตับ มะเร็งกระดูก วัณโรค

หม้อข้าวหม้อแกงลิง

A

ชื่อท้องถิ่น

: หม้อแกงลิง

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Nepenthes mirabilis*.

ลักษณะสำคัญ

: เป็นเถาเลื้อยมักขึ้นอยู่รวมกันเป็นกอหนาแน่น หรือถ้าเป็นต้นอ่อนจะขึ้นอยู่โดดเดี่ยว ลำต้นอาจเลื้อยไปตามพื้นดิน ปลายใบเป็นกระเปาะคล้ายเหยือก เมื่อยังอ่อนฝาจะปิดเมื่อแก่ฝาจะเปิด กระเปาะมีขนป้องกันแมลงที่ตกเข้าไปไม่ให้ออก (เป็นพืชกินสัตว์) ดอกออกเป็นช่อตามส่วนยอดของลำต้น หม้อแกงลิงชอบขึ้นอยู่ตามที่ชื้นแฉะ

การใช้ประโยชน์

: ใบที่เป็นกระเปาะใช้ใส่ข้าวเหนียวห่อหนึ่งทำขนม เถวตากแดดพอมาดใช้ทำเชื้ออสุกมัดทั่วไป

หยาดน้ำค้าง

ชื่อท้องถิ่น : บัดน้ำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Drosera peltata* J.E.Smith ex Willd.

ลักษณะสำคัญ : พืชล้มลุกมีลำต้น มีหัวใต้ดินขนาดเล็ก ใบที่โคนหลุดร่วงง่าย ช่อดอกตั้งตรงไม่แตกกิ่ง กลีบเลี้ยงรูปไข่แกมรูปรี กลีบดอกรูปไข่กลับ เกสรเพศผู้มี 5 อัน เกสรเพศเมียมี 3 อัน แยกเป็นหลายแฉก มีเขตการกระจายพันธุ์กว้างในแถบประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ศรีลังกา จีน ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย ในประเทศไทยพบทุกภาคขึ้นตามที่ชื้นแฉะ

การใช้ประโยชน์ : ใช้ตกแต่งหรือปลูกประดับเพื่อความสวยงาม

หวายลิง

ชื่อท้องถิ่น

: หวายลิง

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Flagellaria indica.*

ลักษณะสำคัญ

: เป็นพืชชอบน้ำลำต้นเป็นเถาเลื้อยสีเขียวพันเกี่ยวกับไม้ชนิดอื่น ใบเป็นใบเดี่ยวรูปรียาวปลายใบเรียวแหลม เมื่อใบเจริญเต็มที่ปลายใบจะม้วนงอ ดอกออกเป็นช่อที่ปลายยอด ดอกสีเหลืองขนาดเล็ก ประกอบด้วยดอกย่อย ผลกลม ผลอ่อนมีสีเขียวเมื่อแก่จัดจะเป็นสี ชมพูอมแดง

การใช้ประโยชน์

: ยอดอ่อน ดอก ผลอ่อนลวกจิ้มน้ำพริกหรือนำมาดองกินเป็นผักเครื่องเคียงของแกงหรือขนมจีนได้ ลำต้นใช้ผูกมัดชั่วคราวควรถากแดดให้หมาดก่อนใช้งานมิเช่นนั้นจะเปราะและขาดง่าย

หว้า

ชื่อท้องถิ่น : หว้าขี้แพะ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Syzygium cumini*. (L.) Skeels

ลักษณะสำคัญ : ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงใหญ่ เปลือกหนาขรุขระ ใบเป็นใบเดี่ยว แผ่นใบรูปไข่ โคนมน ผิวใบเรียบลื่น ใบมีสีเขียวเข้มเป็นมัน ดอกออกเป็นช่อตามปลายกิ่ง มีดอกย่อยจำนวนมาก ผลสดเป็นช่อ เมื่อสุกมีสีม่วงดำ ผิวเรียบ เนื้อฉ่ำน้ำ รสฝาดหรือหวานปนฝาด เมล็ดกลมมีสีขาว

การใช้ประโยชน์ : เนื้อไม้ใช้ทำเชื้อเพลิง ยอดอ่อนกินเป็นผักสด ผลสุกกินได้รสหวาน เมล็ดต้มหรือบดกินแก้โรคเบาหวาน แก้บิด แก้ท้องร่วง แก้หิวาตโรค ใบแก้บิดมูกเลือด ต้มชะล้างบาดแผล ตำทาแก้โรคผิวหนัง เปลือกของลำต้นแก้ท้องร่วง ปวดธาตุ แก้น้ำลายเหนียว ต้มชะล้างบาดแผล

เหียง

ชื่อท้องถิ่น

: ยุง

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Dipterocarpus obtusifolius* Teijsm. Ex. Miq.

ลักษณะสำคัญ

: ไม้ยืนต้นขนาดกลางลำต้นตรง เปลือกแตกเป็นสะเก็ดหนาๆ และเป็นร่องลึกไปตามยาวของลำต้น ใบเดี่ยว โคนใบมนหรือหยักเว้าตื้นๆ แผ่นใบจیبเป็นร่อง โคนกลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย กลีบดอกมี 5 กลีบ สีชมพู ปลายกลีบบิดเวียนตามเข็มนาฬิกาเหมือนกังหัน ผลรูปทรงกลมแข็งและเกลี้ยงเป็นมัน มีปีกยาว 2 ปีก

การใช้ประโยชน์

: ดอกกินได้เป็นผักสดมีรสเปรี้ยวอ่อนๆ เนื้อไม้ใช้ทำโรงเรือนลึงปลูกสร้าง ใบต้มกับเกลือเล็กน้อยแก้ปวดฟัน แก้ฟันโยกคลอน ใบกับยางกินเป็นยาตัดลูก ยางสมานแผลแก้หนอง ขับเสมหะ ขับปัสสาวะ รักษาแผลในทางเดินปัสสาวะ แก้กษาว เปลือกของลำต้นต้มน้ำดื่มแก้ท้องเสีย

บรรณานุกรม

- เกริก ท่วมกลาง. 2537. เทคนิคการปลูกผักพื้นบ้าน ผักริมรั้ว. กรุงเทพฯ. : สำนักพิมพ์สถาพรบุ๊ค.
- โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2548. รายงานความก้าวหน้าโครงการ. สงขลา. : คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- โครงการจัดตั้งศูนย์วิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ. 2547. พรรณไม้และพันธุ์สัตว์ในหุบเขาลำพญา. ยะลา. : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ชวลิต นิยมธรรม, พิชา พิทยขจรวุฒิ และ อภิชาติ รัตนวิระกุล. 2543. พันธุ์ไม้ในป่าฮาตา-บาลา. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- เต็ม สมิตินันท์. 2544. ชื่อพันธุ์ไม้แห่งประเทศไทย ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ. : ส่วนพฤกษศาสตร์ป่า สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้.
- ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี และ คณะ. 2550. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง. สงขลา. : คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ยุพดี จอมพิทักษ์. 2537. อาหารพื้นบ้านเพื่อสุขภาพ. กรุงเทพฯ. : สำนักพิมพ์คุณพ้อ.
- ราชันย์ ภูมา. 2549. สารานุกรมพืช. กรุงเทพฯ. : หอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- ลันนา เจริญสิทธิชัย. 2546. ผักพื้นบ้านอีสาน. กรุงเทพฯ. : สำนักพิมพ์ไต้ยเขียน.
- ส่วนพฤกษศาสตร์ป่าไม้. 2542. พรรณไม้ต้นของประเทศไทย. กรุงเทพฯ. : สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้.
- สุขุม วงศ์ศิริกร. 2546. ยาแผนโบราณตำรับกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์. กรุงเทพฯ. : สำนักพิมพ์ไพลินบุ๊คเน็ต.
- อรุณี วิเศษสุข และ คณะ. 2542. ผักพื้นบ้านภาคใต้. กรุงเทพฯ. : สำนักพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- อุไร จิมงคลการ. 2547 ผักพื้นบ้าน เล่ม 1. กรุงเทพฯ. : สำนักพิมพ์บ้านและสวน.
- Maxwell, J. F. 1986. An Enumeration of the Vascular Flora of Klong Hoi Khong. J. Sci. 8 : 295-314.
- Middleton, D.J. 1999. Apocynaceae. In T. Santisuk & K. Larsen (eds.), Flora of Thailand Vol. 7(1) : 76.

โครงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิทยาเขตหาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90112

ทำเนียบสัตว์ป่าบางชนิดในสถานวิจัยคลองหอยโข่ง

ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี

คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กิตติกรรมประกาศ

ทำเนียบสัตว์ป่าในสถานีวิจัยคลองหอยโข่งเล่มนี้ เกิดขึ้นจากการศึกษาโครงการความหลากหลายทางชีวภาพของสถานีวิจัยคลองหอยโข่งคณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ โดยงบประมาณแผ่นดินปี 2547-2549 หลังเสร็จสิ้นโครงการฯ แล้ว มีความคิดว่าหากได้ทำเป็นรูปเล่ม แสดงตัวอย่างชนิดสัตว์ที่พบได้ในบริเวณพื้นที่สถานีวิจัยฯ และให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทั่วไป อาหาร และสถานะไว้พอสังเขป ก็น่าจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน นักศึกษา นักวิจัย หรือผู้สนใจที่จะเป็นข้อมูลศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม จึงได้จัดรวมเป็นรูปเล่มขึ้น ภาพบางส่วนในเอกสารนี้ได้รับความอนุเคราะห์ จาก รศ. ดร. ชัยรัตน์ นิลนนท์ และนำมาจากบรรณานุกรมท้ายเล่ม เพราะผู้วิจัยไม่มีอุปกรณ์และเครื่องมือถ่ายภาพระยะไกล และขอแสดงความขอบคุณแก่องค์กรและบุคคลตามที่กล่าวมาข้างต้นไว้ ณ ที่นี้ ส่วนผู้สนใจหากพบเห็นข้อบกพร่องหรือมีข้อมูลเพิ่มเติมที่เห็นว่าจะเกิดประโยชน์ โปรดชี้แนะมาที่ผู้จัดทำ (คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90112 โทรฯ 074-212847) ก็จะเป็นพระคุณยิ่ง ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป

ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี

5 ตุลาคม 2550

สารพืง

	หน้า
คำนำ	ก
สารพืง	ข
นกกะจอกบ้าน	4
นกกะจิบคอดำ	5
นกกะจิบหญ้ำทองเหล็อง	6
นกกะจิบธรรมดา	7
นกกะตีดขี้หมู	8
นกกะตีดตะโพกขาว	9
นกกะแตแต่แ้วด	10
นกกะเต้นอกขาว	11
นกกะปุดเล็ก	12
นกกะปุดใหญ่	13
นกกวัก	14
นกกาแวน	15
นกกาหว่า	16
นกกางเขนบ้าน	17
นกกินปลีแก้มสีทับทิม	18
นกกินปลีคอแดง	19
นกกินปลีคอสีน้ำตาล	20
นกกินปลีสีเรียบ	21
นกกินปลีอกเหล็อง	22
ไก่ป่า	23
นกเขาขวา	24
นกเขาใหญ่	25
นกเขวก	26
นกขมึ้นน้อยสีเขียว	27
นกขมึ้นน้อยธรรมดา	28
นกลุ่มอกลาย	29
นกเค้าหญาวเล็ก	30

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
นกจอกป่าหัวโต	31
นกจาบคาคอสีฟ้า	32
นกจาบคาคอสีเขียว	33
นกจาบคาคอสีส้ม	34
นกจาบดินอกลาย	35
นกแซงแซวหางป่องใหญ่	36
นกแซงแซวหางปลา	37
นกเด้าดินทุ่ง	38
นกตบยุงหางยาว	39
นกตะขาบดวง	40
นกตีทอง	41
นกนางแอ่นบ้าน	42
นกนางแอ่นตะโพกแดง	43
นกบั้งรอกใหญ่	44
นกปรอดคอลาย	45
นกปรอดหน้าขาว	46
นกปรอดสวน	47
นกปรอดเหลืองหัวจุก	48
นกปากซ่อมหางเข็ม	49
นกเป็ล้าคอสีม่วง	50
นกยางกรอกพันธุ์จีน	51
นกยางควาย	52
นกยางไฟธรรมดา	53
นกสีชมพูสวน	54
เหยี่ยวกิ่งก่าสีดำ	55
เหยี่ยวกิ่งก่าสีดำ	56
เหยี่ยวขาว	57
เหยี่ยวทุ่ง	58
นกอัญชันนอกเทา	59

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
อีกา	60
นกอีแพรดแถบอกดำ	61
นกแอ่นตาล	62
นกแอ่นบ้าน	63
นกเอี้ยงควาย	64
นกเอี้ยงสาริกา	65
นกเอี้ยงหงอน	66
กระแตธรรมดา	68
กระรอกปลายหางดำ	69
ค้างคาวขอบหูขาวกลาง	70
ค้างคาวมงกุฎเทาแดง	71
ค้างคาวมงกุฎมลายู	72
ค้างคาวเล็บงูด	73
หนูพุกใหญ่	74
หนูหวาย	75
เสือดาว	76
อีเห็นข้างลาย	77
กิ้งก่าแก้ว	79
กิ้งก่าน้อยหางยาว	80
กิ้งก่าหัวแดง	81
งูจงอาง	82
งูปล้องจนวนมลายู	83
งูเห่า	84
จิ้งจกบ้านทางหนาม	85
จิ้งเหลนบ้าน	86
จิ้งเหลนเรียวกาเล็ก	87
จิ้งเหลนหลากหลาย	88
เต่าเหลือง	89

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตำหก	90
แยไต้	91
กบหนอง	93
เจียดทราย	94
คางคกบ้าน	95
คางคกหัวราบ	96
ปาดบ้าน	97
๕- องอ่างบ้าน	98
๕- องข้างดำ	99
๕- องแม่หนาว	100
๕- องลายเลอะ	101
๕- องหลังซิด	102
บรรณานุกรม	103

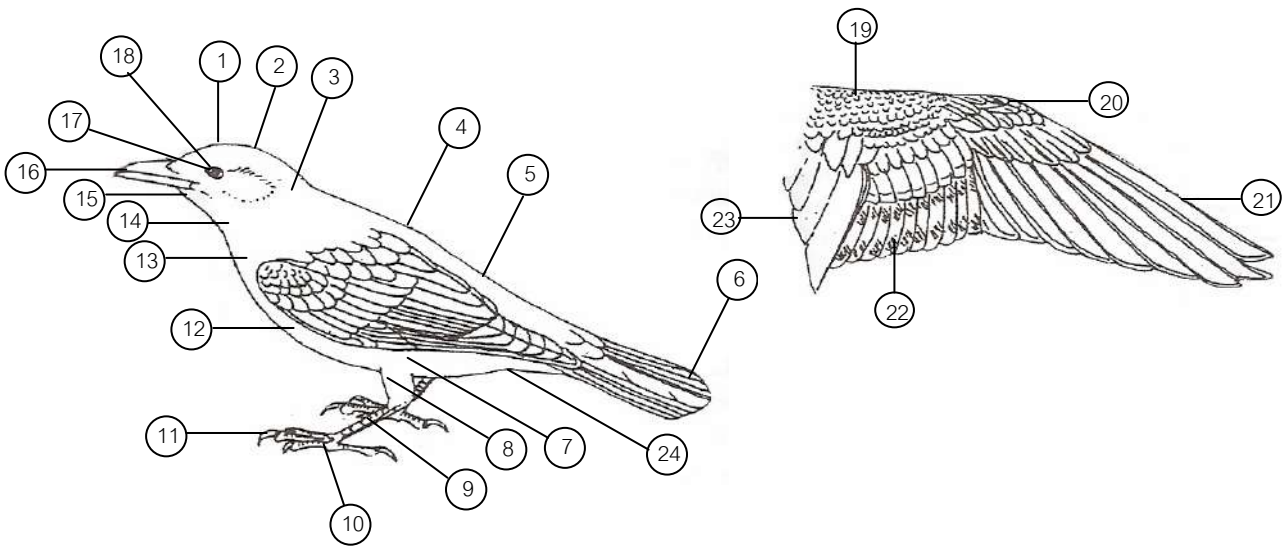
นก

นกเป็นสัตว์มีกระดูกสันหลังชนิดหนึ่งซึ่งอยู่ในชั้น *Aves* โดยมีลักษณะทั่วไปคือ เป็นสัตว์เลือดอุ่น ออกลูกเป็นไข่ รยางค์คู่หน้าเปลี่ยนแปลงไปเป็นปีก มีขนและมีกระดูกที่กลวงเบา ในปัจจุบันทั่วโลกมีนกอยู่ประมาณ 8,800 ถึง 9,800 ชนิด (ตามการจัดอนุกรม วิชาที่ต่างกัน) จึงนับว่านกมีความหลากหลายมากที่สุด ในบรรดาชั้นของสัตว์มีกระดูกสันหลังทั้งหลายที่อาศัยอยู่บนโลก และมีความหลากหลายทั้งขนาดลำตัว สี สันเสียงร้อง ชนิดของอาหารการกิน และถิ่นที่อยู่อาศัย นกจึงเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญเป็นอันมากทั้งต่อระบบนิเวศและต่อชีวิตมนุษย์ การเกี่ยวกลั่นระหว่างนกกับสรรพสิ่งต่างๆ ในธรรมชาตินั้นเป็นไปอย่างแนบแน่นและลึกซึ้ง

ดังนั้นการรู้จักนกจะมีประโยชน์ทั้งทางตรงทางอ้อม เพราะมนุษย์ก็ยังคงต้องอยู่ร่วมกับธรรมชาติอีกต่อไปและสรรพสิ่งล้วนพันเกี่ยว

โครงสร้างของนก

รูปร่างและส่วนต่างๆ ของนก

1. หน้าผาก	5. ตะโพก	9. แข้ง	13. อก	17. ตา	21. ขนปลายปีก
2. กระหม่อม	6. หาง	10. นิ้ว	14. คอหอย	18. วงรอบขอบตา	22. ขนกลางปีก
3. คอด้านหลัง	7. สีข้าง	11. เล็บ	15. คาง	19. ขนคลุมปีก	23. ขนโคนปีก
4. หลัง	8. ต้นขา	12. ท้อง	16. ปาก	20. ขนปีกน้อย	24. ก้น

โครงสร้างของนก นับว่ามีความสำคัญสำหรับพื้นฐานในการดูนก การดูนกในธรรมชาติจะต้องเป็นคนที่ช่างสังเกตอย่างละเอียดตั้งแต่ปาก คอ ลำตัว ปีก หางและขา ว่ามีลักษณะรูปร่าง ขนาดเป็นอย่างไร โดยสามารถจำแนกตามลักษณะที่สังเกตเห็นได้ ดังนี้

ขนาดของนก (size) เป็นอันดับแรกในการสังเกตเห็น ขนาดของนกส่วนใหญ่จะวัดจากปลายปากจนถึงปลายหาง แต่เป็นการยากต่อการวัดขนาดเมื่อพบเห็นในธรรมชาติ ดังนั้นจำเป็นต้องใช้ขนาดของนกที่พบเห็นบ่อยเป็นตัวเปรียบเทียบ ว่าขนาดใหญ่กว่าหรือขนาดเท่ากันหรือขนาดเล็กกว่า ชนิดของนกที่เปรียบเทียบได้ ดังนี้

ขนาดใหญ่่มาก (very large) ความยาวตั้งแต่ 81 ซม. ขึ้นไปเทียบกับห่าน

ขนาดใหญ่ (large) ความยาวตั้งแต่ 51-80 ซม. เทียบกับเป็ดบ้าน

ขนาดกลาง (medium) ความยาวตั้งแต่ 31-50 ซม. เทียบกับอีกา

ขนาดเล็ก (small) ความยาวตั้งแต่ 16-30 ซม. เทียบกับนกเอี้ยงสาธิตา

ขนาดเล็กมาก (very small) ความยาวตั้งแต่ 5-10 ซม. เทียบกับนกกระจอกบ้าน

ลักษณะชนิดของนก

นกแต่ละชนิดมีลักษณะรูปร่างเฉพาะแตกต่างจากชนิดอื่น ลักษณะเฉพาะของนกนั้นเมื่อพบเห็นก็สามารถจำแนกชนิดได้เลย ลักษณะรูปร่างเฉพาะที่แตกต่างของนก มีลักษณะสำคัญสามารถจำแนกได้ดังนี้

1. ปาก (bill) ปากของนกมีลักษณะรูปร่างหลายแบบ มีส่วนช่วยในการจำแนกกลุ่มและชนิดของนกได้ ได้แก่

- ปากตรง (straight)
- ปากโค้ง (decurved)
- ปากแบนข้าง (compressed)
- ปากแบน (depressed)
- ปากกรวย (conical)
- ปากช้อน (spoonbill)
- ปากขอ (hooked)
- ปากแหลม (acute)
- ปากแอน (recurved)

2. หาง มีลักษณะที่แตกต่างกัน สามารถนำมาจำแนกชนิดได้ ดังนี้

- หางตัด (square)
- หางเว้า
- หางบ่วง (racket)
- หางมน (round)
- หางบัง (graduated)
- หางแพนและหางพลั่ว (fan nad wedge sha)
- หางแฉก (elongate outer feather)
- หางเข็ม (elongate central feather)

นกกระจอกบ้าน

ชื่อท้องถิ่น : นกจอก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Passer montanus*.

ลักษณะ : นกขนาดเล็กมาก (15 ซม.) ทั้งสองเพศมีลักษณะและสีเหมือนกัน ปากอ้วนสั้นเป็นรูปกรวย หัวค่อนข้างใหญ่ คอสั้น ปีกสั้น ปลายปีกมน หางค่อนข้างสั้น ปลายหางหักเว้าไปทางโคนหางเล็กน้อย ขาค่อนข้างสั้น กระหม่อมสีน้ำตาลเข้ม หัวด้านข้างและคอสีขาว ขนบริเวณหุมีแถบสีดำ คอหอยสีดำ ลำตัวด้านบนและปีกสีน้ำตาลเข้ม ขนปลายปีกและขนโคนปีกมีแถบสีขาวสองแถบ ลำตัวด้านล่างสีน้ำตาลอ่อน หากินใกล้บ้านคนตามสนามหญ้าและบริเวณบ้าน ชอบทำรังตามชายคาบ้านและช่องรูตามที่อยู่อาศัยของคน ไข่ลายประสีน้ำตาล

อาหาร : ัญพืชเมล็ดเล็กๆ เมล็ดหญ้าต่าง ๆ แมลง ตัวอ่อนของแมลง ตัวหนอน ข้าวสุก

สถานภาพ : นกประจำถิ่น ชอบอาศัยอยู่บริเวณที่พักอาศัยของมนุษย์

นกกระจิบคอดำ

ชื่อท้องถิ่น : นกฝ้าย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Orthotomus atrogularis*.

ลักษณะ : นกขนาดเล็ก (11 ซม.) แตกต่างจากนกกระจิบธรรมดาโดยขนคลุมโคนหางด้านล่างสีเหลือง บางครั้งลำตัวด้านบนสีเขียวแกมเหลืองเข้มกว่า ในห้องปฏิบัติการจะเห็นขอบปีกเป็นสีเหลือง ตัวเมียและตัวไม่เต็มวัยคล้ายกับนกกระจิบธรรมดา ส่วนตัวผู้บริเวณคอหอยตอนล่างและด้านข้างของคอมีสีออกดำ หัวตาและกระหม่อมสีน้ำตาลแดงท้ายทอยสีน้ำตาลแดงหรือเขียวแกมเหลือง หากินตามต้นไม้ระดับต่ำ ทำรังโดยม้วนห่อใบไม้ขนาดใหญ่เป็นกรอบนอกด้านในบุด้วยปุยขนหรือปุยพุดทุ่ง ไข่สีเขียวลาย

อาหาร : หนอนและแมลงขนาดเล็กๆ

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกกระจิบหญ้าท้องเหลือง

ชื่อท้องถิ่น : นกฝ้าย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Prinia flaviventris*.

ลักษณะ : นกขนาดเล็ก (13 ซม.) แตกต่างจากนกกระจิบหญ้าสีเขียวโดยบริเวณหัวเป็นสีเทา ลำตัวด้านบนสีเขียวแกมเหลือง ท้องสีเหลือง คอหอยและอกสีขาวครีม คิ้วและวงรอบเบ้าตาสีขาว ซึ่งบางครั้งมองไม่เห็นเมื่อดูในธรรมชาติ แตกต่างจากพวกนกกระจิบย่อยต่างๆ โดยหางยาวกว่า ตัวไม่เต็มวัยลำตัวด้านบนมีลายแต้มสีน้ำตาล ลำตัวด้านล่างและคิ้วสีเหลืองอ่อน ปลายขนหางสีขาว

อาหาร : หนอนและแมลงขนาดเล็กๆ

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกกระจิบธรรมดา

- ชื่อท้องถิ่น** : นกฝ้าย
- ชื่อวิทยาศาสตร์** : *Orthotomus sutorius*.
- ลักษณะ** : นกขนาดเล็ก หัวตาและคิ้วสีเนื้อ ลำตัวด้านบนสีเขียวถึงสีเขียวแกมเหลือง ลำตัวด้านล่างสีเนื้ออ่อน บางครั้งอกและคอหอยมีโคนขนเป็นสีเข้ม ทำให้มีแถบสีเทา ช่วงฤดูผสมพันธุ์หางของตัวผู้อาจยาวกว่า หากินตามต้นไม้ระดับต่ำ ทำรังโดยม้วนท่อใบไม้ขนาดใหญ่เป็นกรอบนอกด้านในบุด้วยปุยขนหรือปุยพุดทุ่ง ไข่สีเขียวลาย
- อาหาร** : หนอนและแมลงเล็กๆ
- สถานภาพ** : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกกระตีดขี้หมู

ชื่อท้องถิ่น

: นกโพง

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Lonchura punctulata*.

ลักษณะ

: นกขนาดเล็ก (11 ซม.) ตัวเต็มวัยแตกต่างจากนกกระตีดตะโพกขาว ขนคลุมโคนขนหางด้านบนและหางเป็นสีน้ำตาลมักมีสีเหลืองแซม ออก ท้อง และขนคลุมโคนขนหางด้านล่างสีขาวมีลายเกล็ดสีน้ำตาลเข้ม ยกเว้นบริเวณตรงกลางท้อง ตัวไม่เต็มวัยลำตัวด้านบนสีน้ำตาล ลำตัวด้านล่างสีออกเป็นสีเนื้อไม่มีลายเกล็ด แตกต่างจากนกกระตีดสีอิฐและนกกระตีดหัวขาวตัวไม่เต็มวัยโดยขากรรไกรบนสีดำ ชอบหากินเป็นฝูงตามทุ่งหญ้าสูงๆหรือตามไร่นา ทำรังบนต้นไม้โดยใช้เศษต้นหญ้าแห้ง ไข่สีขาว

อาหาร

: เมล็ดธัญพืชขนาดเล็กๆและเมล็ดหญ้าต่างๆ

สถานภาพ

: นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกกระตีดตะโพกขาว

ชื่อท้องถิ่น : นกคู้ลา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Lonchura striata*.

ลักษณะ : เป็นนกขนาดเล็ก ตัวเต็มวัยสีน้ำตาล ตะโพกสีขาว ท้องสีขาวแกมสีเนื้อ หางสีดำ ปลายหางแหลม โดยมีขนหางคู่กลางยื่นยาวกว่าขนหางคู่อื่นเล็กน้อย ขนบริเวณที่เป็นสีเข้มมีลายขีดเล็ก ๆ สีขาว ออกมีลายแกมสีเนื้อ ท้องมีลายขีดสีเข้มไม่เด่นชัด ตัวไม่เต็มวัยสีจางกว่า ตะโพกสีขาวแกมสีเนื้อ หากินตามทุ่งหญ้าที่มีลำต้นสูง ชอบรวมฝูง ทำรังบนต้นไม้

อาหาร : รัชพืชขนาดเล็ก ๆ เมล็ดหญ้าต่าง ๆ

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกกระเตแต้แว๊ด

ชื่อท้องถิ่น : นกตีเทียวเห็ด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Vanellus cinereus*.

ลักษณะ : นกขนาดกลาง ปากตรงยาวปานกลางสีแดง ปลายปากสีดำ คอค่อนข้างสั้น ปีกกว้างและปลายปีกมน หางยาวปานกลาง ขาค่อนข้างยาว ขาและนิ้วสีเหลืองนิ้วหลังเล็กมากลักษณะคล้ายเป็นติ่งและอยู่ในระดับสูงกว่านิ้วอื่น ๆ บริเวณหัว คอ และอกเป็นสีดำ ตัดกับสีลำตัวด้านล่าง ซึ่งเป็นสีขาวชัดเจน ด้านข้างของหัวมีสีขาวพาดจากบริเวณด้านล่างของตาไปจนจรดคอด้านข้าง จากตาข้างหนึ่งไปยังตาอีกข้างหนึ่งมีติ่งเนื้อสีแดงชัดเจน ลำตัวด้านบนสีน้ำตาลมีเหลืองส้มม่วงและเขียว ขณะบิน จะเห็นปลายปีกสีดำ ขนคลุมโคนขนหางด้านบนสีดำ ขนหางตอนปลายสีขาว ร้องเสียงดัง หากินบนพื้นดินตามทุ่งหญ้าสั้นๆ ทำรังบนพื้นดิน

อาหาร : หนอน แมลงและสัตว์เล็กๆ

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกกระเต็นอกขาว

ชื่อท้องถิ่น : นกฟังกะ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Halcyon smyrnensis*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (27-28 ซม.) ปากสีแดงขาตั้งสีแดง บริเวณคอหอยและอกสีขาว ตัดกับสีหัวและท้องซึ่งเป็นสีน้ำตาล ลำตัวด้านบนสีน้ำเงินสด ขณะบินจะเห็นปีกเป็นสีน้ำเงินสดโคนขนปลายปีกมีแถบใหญ่สีขาว ปลายขนปลายปีกและขนคลุมปีกแถวอกสีดำ ขนคลุมขนปีกแถวกลางเป็นสีน้ำตาล ตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะและสีสันทันที่เหมือนกัน ร้องเสียงดังชอบนั่งนิ่งๆตามต้นไม้สูง เสารั้วหรือสายไฟฟ้ามองหาอาหารแนวต่ำ ทำรังโดยขุดรูเข้าไปในดินตามขอบสระน้ำ ข้างถนนที่ถูกตัดดินออกเป็นหน้าฝาชันหรือขอบบ่อทราย ไข่สีขาว

อาหาร : กุ้ง ปลา แมลงและสัตว์ขนาดเล็กตามทุ่ง

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกกระปูดเล็ก

ชื่อท้องถิ่น : นกคูดคา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Centropus bengalensis*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก-กลาง (36-38 ซม.) ปากหนาและโค้งเล็กน้อย คอสั้น ปีกยาวแหลมหางยาว ขาอยู่ตรงกลางลำตัว ทั้งสองเพศมีลักษณะเหมือนกัน ตัวเต็มวัยในฤดูผสมพันธุ์หัวและลำตัวมีสีดำ หลังสีดำมีสีน้ำตาลแดงแซม ปีกสีน้ำตาลแดง ตัวเต็มวัยช่วงนอกฤดูผสมพันธุ์และตัวไม่เต็มวัย บริเวณหัวคอ และช่วงไหล่มีสีน้ำตาลมีลายขีดสีเนื้อ ขนปีกสีน้ำตาลอมเหลือง ตะโพกและขนคลุมโคนขนหางด้านบนสีออกดำ มีลายสีน้ำตาลเหลือง หางสีน้ำตาลเข้มเหลืองเขียว มีลายสีน้ำตาลอมเหลือง ลำตัวด้านล่างสีเนื้อแกมน้ำตาล มีลายสีอ่อนกว่าลำตัวด้านบน ตัวไม่เต็มวัยในระยะแรก หัว คอ ช่วงไหล่ และปีก สีเนื้อแกมน้ำตาลเหลือง หัวและคอมีลายขีดสีดำ บริเวณปีกและช่วงไหล่มีลายสีดำ หางมีลายสีเนื้อแกมน้ำตาลเหลือง หากินตามพื้นดิน ร้องเสียงดังและร้องเป็นเวลา ทำรังบนต้นไม้

อาหาร : กินแมลงและสัตว์ขนาดเล็ก

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกกระปูดใหญ่

ชื่อท้องถิ่น : นกคูด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Centropus sinensis*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดกลาง (50-53 ซม.) ปากหนาและโค้งเล็กน้อย คอสั้น ยาวประมาณ 18 ซม. หางยาว ขาและนิ้วแข็งแรง ขาอยู่กึ่งกลางลำตัว ซึ่งแตกต่างจากนกชนิดอื่นที่มีขาออกไปทางด้านท้ายของลำตัว เล็บของนิ้วหลังยาวกว่า 1.9 ซม. ปากสีดำ ตาสีแดง หัวและคอสีดำเหลือบน้ำเงิน หลังและปีกสีน้ำตาลแดง ลำตัวด้านล่างและหางสีดำเหลือบน้ำเงิน ขาและนิ้วสีดำ ทั้งสองเพศมีลักษณะเหมือนกัน ตัวไม่เต็มวัยมีลักษณะคล้ายกับตัวเต็มวัย แต่บริเวณที่มีสีน้ำตาลแดงจะมีลายขีดสีดำและบริเวณที่มีสีดำจะมีลายขีดสีเทา ตาสีเทา ปากสีออกเหลืองหรือเทา หากินตามพื้นดินในกอหญ้าแหล่งน้ำหรือสระน้ำ ร้องเสียงดังและร้องเป็นเวลาทำรังบนต้นไม้ ไข่ลายประ

อาหาร : ลูกกบ เขียด สัตว์เลื้อยคลานขนาดเล็ก หนอน ไข่เดือนและแมลง

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกกวัก

ชื่อท้องถิ่น : นกกวัก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Amauornis phoenicurus*.

ลักษณะ : นกขนาดเล็ก-กลาง (31-33 ซม.) ปากเรียวยาวแหลมสีเขียว คอยาวปานกลาง ปีกกว้าง ปลายปีกมน ขายาวปานกลาง แข็งและนิ้วสีเขียว ตัวเต็มวัย กระจงมอม ท้ายทอย คอด้านบน และลำตัว ด้านบนสีเทาดำ หน้าผาก หัวด้านข้าง คอด้านล่าง ออก และท้องเป็นสีขาว ขนคลุมโคนขนหางด้านล่างและ หางด้านล่างสีน้ำตาลแดง ตัวไม่เต็มวัยลำตัวด้านบนสีน้ำตาล ลำตัวด้านล่างสีขาวหม่น หากินริมน้ำ บน วัชพืชลอยน้ำหรือตามใบบัว ร้องเสียงดังเป็นจังหวะ ทำรังตามวัชพืชใกล้น้ำ ไข่ลายประสีน้ำตาล

อาหาร : กุ้ง ปลาแมลงและสัตว์น้ำขนาดเล็กๆ

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกกาแวน

- ชื่อท้องถิ่น** : นกแขงแขว
- ชื่อวิทยาศาสตร์** : *Crypcirina temia*.
- ลักษณะทั่วไป** : นกขนาดเล็ก-กลาง (33 ซม. รวมหางซึ่งยาวกว่า 20 ซม.) แตกต่างจากพวกนกแขงแขวโดยที่ปากหนากว่า ตาสีน้ำเงิน สีขนของร่างกายเป็นสีดำเหลือบเขียว หางยาวกว่า ร้องเสียงดัง หากินตามพุ่มไม้ระดับกลาง ทำรังบนต้นไม้
- อาหาร** : แมลง ตัวหนอนและสัตว์ขนาดเล็ก อาจกินผลไม้บางชนิดด้วย
- สถานภาพ** : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกกาเหว่า

ชื่อท้องถิ่น : นกตุเหา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Eudynamys scolopacea*

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก-กลาง (43 ซม.) เมื่อเปรียบเทียบกับนกคัตคูแซงแซว นกกาเหว่าจะมีขนาดใหญ่กว่า และแตกต่างจากอีกาตรงที่ปากสีเขี้ยวอ่อน ตาสีแดง ขาและนิ้วสีเทา ส่วนอีกามีปาก ตา ขา และนิ้วเป็นสีดำ นกกาเหว่ามีหางยาว ปีกสั้น ปลายปีกมน ตัวผู้หัวและลำตัวทั้งหมดเป็นสีดำเป็นมันเหลือบสีน้ำเงิน ตัวเมียสีน้ำตาลเข้ม มีลายจุดและลายขีดสีขาวและสีเนื้อทั่วร่างกาย ร้องเสียงดัง หากินตามต้นไม้บริเวณขอบทุ่ง ทำรังบนต้นไม้แต่มีลักษณะโฉบกินไข่นกชนิดอื่น ไข่ลายประสีน้ำตาล

อาหาร : กินผลไม้ โดยเฉพาะลูกโพธิ์ไทร ฝรั่ง หวี แมลงและตัวอ่อนของแมลงตามต้นไม้ในระดับสูง

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกนางเขนบ้าน

Oriental Magpie Robin
(*Copsychus saularis*)

C&W

ชื่อท้องถิ่น : นกบินหลา

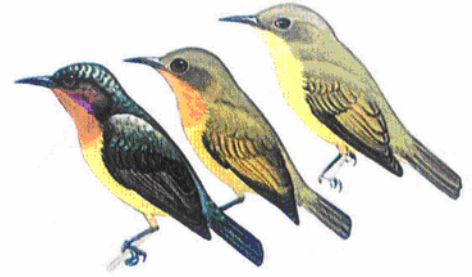
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Copsychus saularis*.

ลักษณะ : นกขนาดเล็ก (23 ซม.) ปากลักษณะเรียวแหลม คอสั้น ปีกยาวแหลม หางยาวปลายหางมนและแผ่ออกเล็กน้อยเป็นรูปพัด ขายาวปานกลาง ตัวผู้ลำตัวด้านบนทั้งหมดเป็นสีดำ ปีกดำมีแถบสีขาวชัดเจน หางสีดำโดยขนหางคู่นอกๆ เป็นสีขาว คอหอยและอกสีดำ ลำตัวด้านล่างส่วนที่เหลือเป็นสีขาว ตัวเมียลักษณะคล้ายตัวผู้โดยบริเวณที่เป็นสีดำในตัวผู้เป็นสีเทาเข้ม ตัวไม่เต็มวัยบริเวณที่เป็นสีเข้มมักไม่มีลายจุดด้วย ร้องเสียงดัง หากินตามพื้นดินหรือพุ่มไม้ระดับต่างๆ ทำรังตามโพรงไม้ ไข่สีเขียวลายประดำ

อาหาร : แมลงและหนอน

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกกินปลีแก้มสีทับทิม

ชื่อท้องถิ่น : นกปลีกิ้ว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Anthreptes singalensis*.

ลักษณะทั่วไป : นกตัวผู้โตเต็มวัย ลำตัวด้านบนสีเข้ม สีเขียวเป็นมันสะท้อนแสง แก้ม และ ขนคลุมหู สีทองแดง คั่นด้วยเส้นแคบๆสีม่วง ออก และ คอสีน้ำตาลแดง ส่วนที่เหลือ อื่นๆ ด้านล่างของลำตัวสีเหลืองขอบปีกสีออกดำหางสีดำมีบางส่วนสีออกเขียวอมฟ้า ม่านตาสีแดง ปากสีออกดำ ขาสีออกเขียวอมเทา ตัวเมียที่โตเต็มวัยลำตัวด้านบนส่วนใหญ่สีเขียวมะกอก แต่บริเวณส่วนใหญ่ของปีกสีออกเหลือง ลำตัวด้านล่างสีเขียวอมเหลืองเหมือนของตัวผู้ นกที่ยังไม่เต็มวัยคล้ายนกตัวเมีย แต่ต่างกันที่ได้คอสีเหลือง(ตัวเต็มวัยคอสีน้ำตาลแดง) ทำรังตามปลายกิ่งไม้

อาหาร : แมลงขนาดเล็ก หนอน ผลไม้สุกบางชนิด น้ำหวานจากดอกไม้บางชนิด

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกกินปลีคอแดง

ชื่อท้องถิ่น : นกปลีกล้วย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Aethopyga siparaja*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็กมาก (11 ซม.) ขนาดเล็กกว่านกกะจอกบ้าน ปากเรียวแหลมและโค้ง หัวเล็ก ลำตัวเพรียว หางสั้น เพศผู้ หน้าผากสีดำเหลือบกระหม่อม ท้ายทอย หน้า คอหอยและหลังสีแดงสด เคราสีม่วงคล้ำ ท้องสีเทาอมม่วง ตะโพกสีส้มอมเหลือง ปีกสีดำ หางสีดำน้ำเงิน ขนหางคู่กลางยาวมาก เพศเมีย หัว คอและหลังสีเขียวอมน้ำตาลคล้ำ ปีกและหางสีน้ำตาลอมดำ คอหอย ออก ท้องสีเขียวอมเหลืองคล้ำ ทำรังตามปลายกิ่งไม้

อาหาร : น้ำหวานดอกไม้และหนอน

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกกินปลีคอสีน้ำตาล

ชื่อท้องถิ่น : นกปลีกล้วย

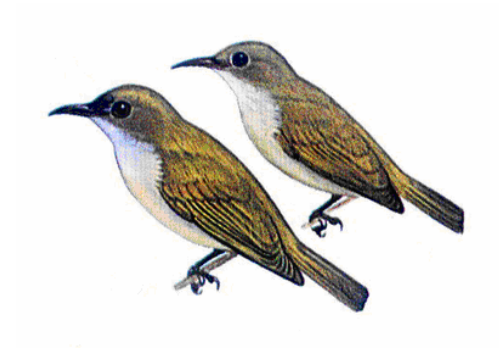
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Anthreptes malacensis*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็กมาก (11 ซม.) ขนาดเล็กกว่านกกะจอกบ้าน ปากเรียวยาวแหลมและโค้ง หัวเล็ก ลำตัวเพรียว หางสั้น ทำรังตามปลายกิ่ง นกตัวผู้ หัว และท้ายทอยสีเขียวเป็นมัน แก้มและได้คอสีน้ำตาล ลำตัวด้านล่างสีเหลือง ลำตัวด้านบน สีเขียวเป็นมัน โคนปีก มีแถบขนาดใหญ่สีม่วงเป็นมัน ขนคลุมปีก มีแต้มสีเขียวเล็กน้อย นกตัวเมีย แตกต่างจาก นกตัวผู้ ขนคลุมลำตัวด้านบนสีเขียวเข้ม ปน เขียวอ่อน ลำตัวด้านล่าง สีเหลืองแกมเขียวสด ปีกและหาง สีน้ำตาล ปลายขนปีกสีออกเหลือง ปลายหางไม่มีสีจาง แต่อาจมีสีขาว บริเวณขอบตอนปลายขนหาง มีวงรอบตาสีออกเหลือง

อาหาร : น้ำหวานดอกไม้และหนอน

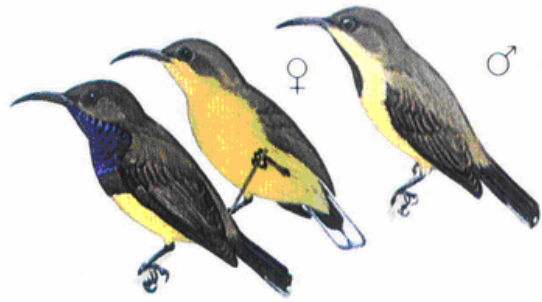
สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกกินปลีสีเรียบ

- ชื่อท้องถิ่น** : นกปลีกกล้วย
- ชื่อวิทยาศาสตร์** : *Anthreptes simplex*.
- ลักษณะทั่วไป** : ทำรังตามปลายกิ่งไม้
- อาหาร** : น้ำหวานดอกไม้ หนอนตามใบไม้และแมลงบางชนิด
- สถานภาพ** : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกกินปลีอกเหลือง

ชื่อท้องถิ่น : นกปลีกล้วย

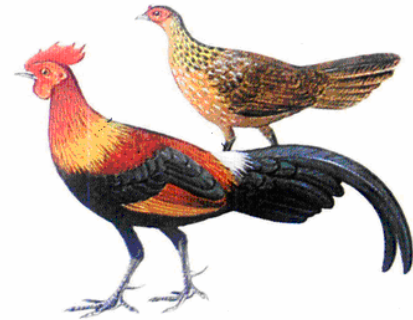
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Nectarinia jugularis*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็กประมาณ 11 ซม. ตัวผู้คอและอกตอนบนสีน้ำตาลเงินเป็นมัน แต่มักมองเห็นเป็นสีดำ ท้องและขนคลุมโคนขนหางด้านล่างสีเหลืองสด ปลายหางด้านล่างสีขาว ลำตัวด้านบนสีเขียวแต่ในบริเวณที่แสงสว่างไม่เพียงพออาจมองเห็นเป็นสีน้ำตาล พุ่มขนที่อกสีเหลืองถึงสีส้ม แต่มักถูกปกคลุมด้วยขนปีก ตัวผู้บางตัวช่วงนอกฤดูผสมพันธุ์มีสีคล้ายตัวเมีย แต่จะมีแถบสีน้ำตาลเงินถึงดำพาดกลางคอหอย และมีสีส้มแซมคอหอยตอนล่างและอกตอนบน ตัวเมียแตกต่างจากตัวเมียของนกกินปลีอื่นๆ โดยลำตัวด้านล่างและคอหอยสีเหลืองสด แตกต่างจากนกกินปลีคอสีน้ำตาลตัวเมียโดยหางด้านล่างมีแถบสีขาว ทำรังตามปลายกิ่งไม้

อาหาร : น้ำหวานดอกไม้ แมลงบางชนิดและตัวหนอนตามใบไม้

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

ไก่ป่า

ชื่อท้องถิ่น : ไก่เถื่อน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Gallus gallus*.

ลักษณะ : นกขนาดกลาง ความยาววัดจากปลายปากถึงปลายหางประมาณ 43-76 ซม. (รวมหางของตัวผู้ซึ่งอาจยาวกว่า 27 ซม.) ตัวผู้มีหงอนค่อนข้างใหญ่ มีขาเดือยแหลม ขนหางยาวและมักโค้งลงเป็นหางกะลวย ตะโพกสีขาว หงอนสีแดง สร้อยคอสีเหลืองแกมสีส้ม ออกและท้องสีดำ หลังสีแดง ขนกลางปีกสีน้ำตาลเหลือง ขนปลายปีกสีดำ ตัวเมียมีหงอนไม่ใหญ่เท่ากับของตัวผู้ ขาหรือแข้งไม่มีเดือย หางยาวปานกลางเป็นหางแพนลำตัวสีน้ำตาลออกเทา ไม่เด่นเหมือนตัวผู้ ทั้งสองเพศแข้งและนิ้วสีเทาจนถึงดำ หากินตามพื้นดินและบินได้ปราดเปรียว ทำรังตามกอหญ้าหรือใต้สมทุมพุ่มไม้ ชอบนอนบนต้นไม้ ไข่สีน้ำตาลอ่อนๆ

อาหาร : เมล็ดธัญพืช เมล็ดหญ้า ขุยไผ่ และผลไม้สุกที่หล่นจากต้น นอกจากนี้ยังกินแมลงตัวหนอน ไข่เดือนและสัตว์ขนาดเล็กที่อยู่ตามพื้นดิน

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 2

นกเขาชวา

ชื่อท้องถิ่น : นกเขาเล็ก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Geopelia striata*.

ลักษณะ : ตัวผู้และตัวเมียสีคล้ายกัน ขันเสียงดัง ชอบหากินตามทุ่งหรือตามชายทุ่งบนพื้นดินแต่ทำรังบนต้นไม้ใช้เศษไม้และต้นหญ้า ไข่สีขาว คอสั้น หัวเล็ก ปากเล็กเรียวกลม หน้าผากจนถึงกลางหัว แก้ม คางและใต้คอสีเทาอมฟ้า ท้ายทอยสีเทาแกมน้ำตาลแดง รอบๆ คอลงมาถึงด้านข้างหน้าอกเป็นลายบั้งสีดำสลับขาวถี่ๆ ส่วนหลัง ตะโพก ขนคลุมหางและขนคลุมปีกสีเทาแกมน้ำตาลอ่อน ปลายขนเป็นสีดำดูเป็นลายๆ

อาหาร : เมล็ดธัญพืช เมล็ดหญ้า

สถานภาพ : นกประจำถิ่น

นกเขาใหญ่

ชื่อท้องถิ่น : นกเขาใหญ่

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Streptopelia chinensis*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดประมาณ (29-30 ซม.) ตัวผู้และตัวเมียสีคล้ายกัน หัวสีเทา ปากสีน้ำตาล คอขนข้างยาวและตรง คอคอขนข้างสั้น คอด้านบนมีแถบสีดำ ลายจุดสีขาว ลำตัวด้านบนสีออกน้ำตาล ปีกสีน้ำตาลเข้มกว่า ขนคลุมขนปีกแฉวนอกและบริเวณหัวปีกมีแถบสีเทา อกสีน้ำตาลอ่อน ท้องและขนคลุมโคนขนทางด้านล่างสีขาว หางยาวปานกลาง ขนหางคู่บนสุดกว้างมีสีดำและปลายสีขาว ขาและนิ้วสีแดง ทั้งสองเพศมีลักษณะและสีขนเหมือนกัน ชันเสียงดัง ชอบหากินตามทุ่งหรือตามชายทุ่งบนพื้นดิน แต่ทำรังบนต้นไม้แบบง่ายๆ ใช้เศษไม้และต้นหญ้าน้อยชิ้นมองเห็นไข่บนรังได้ง่าย ไข่สีขาว

อาหาร : เมล็ดธัญพืช ดอกหญ้าและเมล็ดหญ้าตามทุ่ง

สถานภาพ : นกประจำถิ่น

นกแขวก

ชื่อท้องถิ่น : นกขัณฑ์

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Nycticorax nycticorax*.

ลักษณะทั่วไป : หากินริมน้ำและตามที่ชื้นแฉะ ทำรังวางไข่ตามกอหญ้าหรือวัชพืชริมน้ำ ปากยาวอวบใหญ่สีดำ กระหม่อมและหลังสีดำ ท้ายทอยมีขนเป็นเปียสีขาวสองเส้น ปีกและหางสีเทา บริเวณหน้ามีแถบสีขาวลากผ่านระหว่างกระหม่อมและตาสีแดง ลำตัวด้านล่างสีขาว ขาสีเหลือง ขนาดประมาณ 60 เซนติเมตร

อาหาร : กุ้ง ปลาแมลงและสัตว์น้ำขนาดเล็กๆ

สถานภาพ : นกอพยพ สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 2

นกขมิ้นน้อยสีเขียว

ชื่อท้องถิ่น : นกขมิ้น

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Aegithina viridissima*.

ลักษณะทั่วไป : มีขนาดพอๆ กับนกกระจอกบ้าน ยาวจากปลายปากถึงปลายหาง 15 ซม. ขนปกคลุมลำตัว ค่อนข้างยาว หนาแน่น และฟู โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขนที่ตะโพก ซึ่งยาวและฟูเห็นได้ชัด หางยาวปานกลาง ปากมีลักษณะเล็กแหลม และ ตรง ขาสั้น หนา และ นิ้วเท้าเล็ก แต่แข็งแรง นกตัวผู้และตัวเมีย สีขนแตกต่างกันไม่มากนัก แต่ ก็แยกความแตกต่างได้ หากพิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วน ทำรังบนต้นไม้

อาหาร : หนอนตามใบไม้และแมลงขนาดเล็กๆ

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกขมิ้นน้อยธรรมดา

ชื่อท้องถิ่น : นกขมิ้น

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Aegithina tiphia*.

ลักษณะ : นกขนาดเล็กมาก (15 ซม.) ใกล้เคียงกับนกระจอกบ้าน ปากสั้นสีเทา หัวเล็ก ลำตัวป้อมเล็กน้อย หางสั้น หัวไหล่มีแถบสีน้ำตาลสีขาว 2 แถบ เพศผู้ กระหม่อม ท้ายทอยสีดำอมเทา หน้า คอหอยออก ท้องและก้นสีเหลืองสด หลังและตะโพกสีเขียวอมเหลือง ปีกและหางสีดำ ขนขอบปีกสีเหลือง เพศเมีย กระหม่อม หลัง ตะโพกและหางสีเหลืองอมเขียว ทำรังบนต้นไม้

อาหาร : หนอนตามใบไม้และแมลงขนาดเล็กๆ

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกคุ่มอกลาย

ชื่อท้องถิ่น : นกคุ่ม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Turnix suscitator*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (17 ซม.) มีปากเรียวยาวแหลมสีเทา คอค่อนข้างสั้น ปีกมน ปีกแต่ละข้างยาวประมาณ 7.3-9.8 ซม. หางมนและสั้นมาก ขาและนิ้วสีเทา ตัวเมียลำตัวด้านบนสีน้ำตาล มีลายจุดสีดำและสีขาวกระจาย คอหอยและอกตอนบนสีดำ ลำตัวด้านล่างสีน้ำตาลแดง ลำตัวด้านข้างมีลายขีดสีดำตัวผู้แตกต่างจากตัวเมียตรงที่คอหอยสีขาว บริเวณอกตอนบนเป็นลายสีดำ ไม่เกาะต้นไม้หากินตามพื้นดินและทำรังวางไข่ใต้กอหญ้า ไข่ลายประสีน้ำตาล ร้องเสียงเบาหุ่ม ชอบคลุกดินทำความสะอาดตัวประจำที่หากไม่ถูกรมกวน หาอาหารด้วยการคุ้ยเขี่ยตามพื้นดินเช่นเดียวกับพวกไก่

อาหาร : เมล็ดธัญพืช เมล็ดหญ้า แมลง ตัวหนอนและสัตว์ขนาดเล็ก

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกเค้าหูยาวเล็ก

Oriental Scops Owl
(*Otus sunia*)

C&W

ชื่อท้องถิ่น : นกตุก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Otus sunia* (Hodgson).

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (19 ซม.) แต่ละตัวมีสีขนแตกต่างกันตั้งแต่สีน้ำตาลถึงสีน้ำตาลแกมเทา แต่ส่วนใหญ่เป็นสีน้ำตาลแกมเทา นกเค้าหูยาวเล็กแตกต่างจากนกเค้ากู่ตรงที่มีขนาดเล็กกว่า (ปีกยาว 13.4-15.8 ซม.) รอบคอไม่มีแถบสีเนื้อ ตาสีเหลือง ลำตัวด้านล่างมีลายขีดชัดเจนกว่า ตัวที่มีสีน้ำตาลเหลืองแตกต่างจากนกเค้ากู่และนกเค้ากู่เขาตรงที่สีคิ้วออกสีขาว ลำตัวด้านล่างมีลายขีดสีดำ ทำรังวางไข่ตามโพรงไม้ ไข่มีสีขาว

อาหาร : กินสัตว์ขนาดเล็ก เช่น หนู นก กิ้งก่า และแมลงบางชนิด

สถานภาพ : นกประจำถิ่น กฎหมายจัดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง

นกจอกป่าหัวโต

ชื่อท้องถิ่น : นกจุก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Calorhamphus fuliginosus*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็กปากค่อนข้างใหญ่สีดำหรือสีน้ำตาลเข้ม ลำตัวด้านบนสีน้ำตาลเข้ม อาจมีลายแต้มสีเหลือง คอหอยและคอด้านล่างสีส้ม ลำตัวด้านล่างสีขาวแกมเทา ขาและนิ้วสีแดงสดหรือสีส้ม เห็นได้ชัดเจน อาศัยอยู่ตามป่าดงดิบชื้น และป่ารุ่น พบอยู่โดดเดี่ยว เป็นคู่ หรือฝูงเล็ก ๆ ประมาณ 3-4 ตัว ปกติเกาะอยู่ตามใบไม้ กิ่งไม้ และลำต้นของต้นไม้สูง โดยสามารถเกาะได้ทุกแนวระดับ แต่บางครั้งก็ลงมาเกาะในระดับต่ำ หรือลงมายืนตามพื้นป่า นกจอกหัวโตร้องเสียงแหลมและสูง แต่ไม่ดังนัก

อาหาร : แมลง หนอน และผลไม้

สถานภาพ : นกประจำถิ่น

นกจาบคาคอสีฟ้า

Blue-throated Bee-eater
(*Merops viridis*) juv.

C&W

ชื่อท้องถิ่น : นกจาบคา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Merops viridis*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (27–28 ซม.) ตัวผู้และตัวเมียมีลักษณะและสีขนเหมือนกัน คือมีคอหอยสีฟ้า กระจงมอม ท้ายทอย และหลังตอนหน้าเป็นสีน้ำตาลถึงน้ำตาลเข้ม ออกและลำตัวด้านล่างสีเขียวอมฟ้า ขนหางคู่กลางยาวกว่าขนหางคู่อื่น ขณะบินเห็นตะโพกเป็นสีฟ้าตัดกับสีลำตัวด้านบนซึ่งเป็นสีเขียวเข้ม ตัวไม่เต็มวัยกระจงมอม ท้ายทอย และหลังตอนท้ายสีเขียวเข้ม ขนหางคู่กลางไม่ยาวเหมือนของตัวเต็มวัย ชอบบินหาอาหารกลางอากาศ นั่งตามกิ่งไม้แห้งหรือสายไฟฟ้าตามระดับสูงๆ ทำรังโดยขุดรูเข้าไปในดินตามขอบบ่อทรายหรือริมถนนที่ดินถูกตัดเป็นหน้าผา

อาหาร : แมลงที่บินได้ต่าง ๆ เช่น ผีเสื้อ ต่อ แตน ตัวด้วง ตั๊กแตน เป็นต้น

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกจาบคาคอสีเขียว

ชื่อท้องถิ่น : นกจาบคา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Merops philippinus*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (30 ซม.) เฉพาะขนหางคู่กลางยาว 12 ซม. ทั้งสองเพศมีลักษณะและสีสันทันเหมือนกัน ตัวเต็มวัยบริเวณหัวสีเขียว แลบคาดตาเป็นสีดำ ใต้แลบเป็นสีขาว คอหอยสีออกเหลือง ระหว่างคอหอยและอก มีแถบกว้างสีน้ำตาลแดง ลำตัวสีเขียวอมเหลือง ปีกสีเขียวและมีสีฟ้าแซม ตะโพกและหางสีฟ้า ตัวไม่เต็มวัยแถบระหว่างลำตัวและอกมีสีที่บึกว่าของตัวเต็มวัย และขนหางคู่กลางไม่มียาวกว่าตัวเต็มวัย ชอบบินหาอาหารกลางอากาศ นั่งตามกิ่งไม้แห้งหรือสายไฟฟ้าตามระดับสูงๆ ทำรังโดยขุดรูเข้าไปในดินตามขอบบ่อทรายหรือริมถนนที่ดินถูกตัดเป็นหน้าผา

อาหาร : แมลง ที่บินกลางอากาศหรือตามระดับผิวดิน

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกจาบคาคอสีส้ม

ชื่อท้องถิ่น : นกจาบคา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Merops leschenaultii*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (22-23 ซม.) ทั้งสองเพศมีลักษณะและสีขนเหมือนกัน ตัวเต็มวัยปากสีดำ แลบคางดำมืด บริเวณหัว คอด้านบน และช่วงไหล่เป็นสีน้ำตาลแดง ลำตัวด้านบนสีเขียว ตะโพกสีฟ้าเห็นได้ชัดเจนขณะบิน ลำตัวด้านล่างสีเขียวจางกว่าลำตัวด้านบนเล็กน้อย คอหอยและแก้มสีเหลือง มีแถบเล็กสีน้ำตาลแดงเข้มคั่นคอหอยกับอก หางยาวปานกลาง ขนหางคู่กลางไม่ออกยาวเลยปลายหาง ตัวไม่เต็มวัยมีสีไม่สดใสเท่ากับตัวเต็มวัย วัย ชอบบินหาอาหารกลางอากาศ นั่งตามกิ่งไม้แห้งหรือสายไฟฟ้าตามระดับสูงๆ ทำรังโดยขุดรูเข้าไปในดินตามขอบบ่อทรายหรือริมถนนที่ดินถูกตัดเป็นหน้าผา

อาหาร : กินแมลงที่กำลังบิน เช่น ผีเสื้อ แมลงวัน แมลงเม่า หรือปลวก เป็นต้น

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกจางดินนอกลาย

ชื่อท้องถิ่น : นกกรงดิน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pellorneum ruficeps*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (17 ซม.) กระจงอมสีน้ำตาลแดงเข้ม คิ้วสีเหลืองอ่อน คอหอยสีขาวออกและสีข้างสีเหลืองและมีลายขีดสีน้ำตาลเข้มเด่นชัด ลำตัวด้านบนสีน้ำตาลแกมเขียว ท้องสีเหลืองอ่อน ขนบริเวณคอหอยฟูออกคล้ายเป็นเครา แต่ละชนิดย่อยมีลักษณะ ขนาด จำนวนและความเข้มของลายขีดที่อกแตกต่างกัน ชอบหากินตามพื้นดินได้ป่าโปร่ง ร้องเสียงเส้าตอนเย็นๆหรือใกล้เที่ยง ทำรังบนดินด้วยเศษหญ้าผสมใบไม้แห้งรูปถ้วยปิด

อาหาร : แมลงเล็กๆ ไข่เดือนและอื่นๆ

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกแซงแซวหางป๋วงใหญ่

ชื่อท้องถิ่น : นกขาไทร

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dicrurus paradiseus*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก-กลาง (32 ซม.) แตกต่างจากนกแซงแซวหางป๋วงเล็กตรงที่มีขนาดใหญ่กว่าบริเวณโคนปากมีพุ่มขนขนาดใหญ่และยาวปลายหางเว้า ขนหางคู่บนอกมีก้านขนยื่นยาวออกไปมากปลายก้านขนจะมีแผงขนเฉพาะทางด้านนอกแต่เพียงด้านเดียว ซึ่งนกแซงแซวหางป๋วงเล็กจะมีแผงขนทั้งสองด้าน ตัวไม่เต็มวัยพุ่มขนอาจสั้นและไม่มีก้านขนที่ขนหางคู่บนอก หากินบนต้นไม้ตามความสูงระดับกลางพุ่มลงมาของใกล้ผิวดิน ร้องเลียนสัตว์ชนิดอื่นๆได้เหมือน เช่น แมว ลูกหมาและนกชนิดอื่น ทำรังบนต้นไม้ ไข่มีสีขาว

อาหาร : แมลง และหนอนตามใบไม้

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกแขวงแขวหางปลา

ชื่อท้องถิ่น

: นกแขวงแขว

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Dicrurus macrocercus*.

ลักษณะทั่วไป

: นกขนาดเล็ก (28 ซม.) หางยาว 125-184 มม. ตัวเต็มวัยสีดำแต่อาจไม่เป็นมันเท่ากับนกแขวงแขวอื่นๆ หางเว้าลึก ปลายขนหางคู่บนสุดโค้งขึ้นเล็กน้อย ตัวไม่เต็มวัยมักมีลายเกดสีดำบริเวณขนปีกด้านล่าง ออกตอนล่าง ท้อง และขนคลุมโคนขนหางด้านล่าง ร้องเลียนแบบสัตว์อื่นๆ ได้ ชอบหากินตามพุ่มไม้ระดับต่ำๆ

อาหาร

: แมลงและหนอนตามใบไม้

สถานภาพ

: นกอพยพ สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกเด้าดินทุ่ง

ชื่อท้องถิ่น : นกขี้ไถ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Anthus novaeseelandiae*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (16-20 ซม.) ปากยาวและค่อนข้างตรง มีแถบคาดตาเล็กๆ สีดำ ตัวเต็มวัยลำตัวด้านบนสีน้ำตาลมีลายขีดขนาดใหญ่สีดำ ลำตัวด้านล่างสีเนื้อ คอหอยและท้องสีขาว สีข้างไม่มีลายขีด แตกต่างจากนกเด้าดินออกแดงโดยขนหางคู่ที่ 2 จากด้านบนนอกมีแผงขนด้านบนนอกส่วนใหญ่สีขาว แผงขนด้านล่างมีลายขีดยาวสีขาว โดยเฉพาะบริเวณใกล้กับก้านขน เล็บนิ้วหลังยาวกว่าตัวนิ้ว ตัวไม่เต็มวัยลำตัวด้านบนสีจางกว่า ลายขีดทางลำตัวด้านล่างกว้างกว่าและมีจำนวนมากกว่า ลำตัวด้านล่างมักเป็นสีเนื้อสดใกว่า หากินตามพื้นดินบริเวณที่มีหญ้าสั้นๆหรือตามรอยขี้ไถบริเวณดินดอน ทำรังบนพื้นดินคล้ายรังนกคุ้มตามทุ่งแจ้งหรือใกล้ทางเดิน

อาหาร : ไข่เดือน หนอนและแมลง

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกตบยุงหางยาว

ชื่อท้องถิ่น : นกตบยุง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Caprimulgus macrurus* (Hodgson).

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (30 ซม.) ตัวเต็มวัยจะมีหางยาวไม่น้อยกว่า 14.6 ซม. ตัวผู้สีส้มโดยทั่วไป เป็นสีน้ำตาลแกมเทา บริเวณกลางขนปลายปีกมีลายแถบสีขาวเด่นชัด 4 แถบ บริเวณปลายหางมีแถบใหญ่สีขาว 2 แถบด้านนอก รอบคอด้านบนมีลายสีน้ำตาลแดง คอหอยสีขาว ท้องและขนคลุมโคนขนหางด้านล่างมีสีเนื้อ มีลายแถบเล็กสีส้ม ตัวเมียมีลักษณะคล้ายตัวผู้ แต่ลายแถบที่ขนปลายปีกมีขนาดเล็กกว่าและเป็นสีเนื้อแกมน้ำตาลเหลือง ขนปลายหางด้านบนก็มีแถบสีเนื้อและแคบกว่าแถบสีขาวของตัวผู้ ตัวผู้ไม่เต็มวัยมีลักษณะคล้ายตัวเมีย แต่สีจาง ออกสีเนื้อมากกว่า แถบที่ขนปลายหางด้านบนไม่เด่นชัดและเป็นสีน้ำตาลแดง หากินเวลากลางคืน ชอบนั่งตามตอไม้หรือเสารั้ว ทำรังวางไข่บนพื้นดิน กลางวันนอนบนพื้นดินตามใต้สมทุมพุ่มไม้ที่ไกลเสียงดังรบกวน ไข่ลายประสีน้ำตาลดำ

อาหาร : ยุง ผีเสื้อกลางคืนและแมลงกลางคืนที่มีขนาดเล็กๆ

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกตะขาบทุ่ง

ชื่อท้องถิ่น : นกฉีกผ้าร้าย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Coracias denghalensis*

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (29-30 ซม.) ทั้งสองเพศมีลักษณะและสีขนเหมือนกันปากกว้าง ปากและขาเป็นสีแดงแกมส้ม ลำตัวเป็นสีน้ำตาลแกมเขียวเข้ม ผสมกับสีม่วงแกมดำ บริเวณหัวมีสีเข้มกว่าบริเวณอื่น ขณะบินจะเห็นบริเวณโคนปลายปีกมีวงสีน้ำเงินจางๆ บางตัวออกเป็นสีน้ำเงิน ลักษณะคล้ายเหรียญเงิน จึงเป็นที่มาของชื่อสามัญว่า Dollar-bird ตัวไม่เต็มวัยปากเป็นสีดำ ชอบนั่งคอยหาอาหารตามต้นไม้แห้งหรือสายไฟฟ้า

อาหาร : แมลง เช่น ตัวง ตัวกั๊กแตน จักจั่น จิ้งหรีด ปลวกที่บินได้ เป็นต้น (ไม่กินแมลงหรือสัตว์เล็กที่ตายแล้ว) และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เช่น กิ้งก่า

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกตีทอง

ชื่อท้องถิ่น : นกปุก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Megalaima haemacephala*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (16-17 ซม.) จัดเป็นนกโพระดกที่มีขนาดเล็กที่สุด ตัวเต็มวัยลำตัวด้านบนสีเขียวหน้าผากสีแดงกระหม่อมตอนหน้าสีดำ ใบหน้าสีดำมีคิ้ว และบริเวณใต้ตาสีเหลือง คอหอยสีเหลืองคอล่างมีแถบสีแดง ออกตอนบนสีเหลือง ออกตอนล่างและท้องสีขาวอมเหลืองมีลายขีดสีเขียว ตัวไม่เต็มวัยลำตัวด้านบนและหัวสีเขียว บริเวณที่เป็นสีเหลืองขีดกว่าของตัวที่เต็มวัย ออกตอนสีออกเทา ลายขีดที่ออกตอนล่างและท้องสีเทาแกมเขียว ร้องเสียงดังชอบนั่งร้องระดับยอดไม้ ทำรังวางไข่โดยเจาะโพรงเข้าไปในคอกบไม้ผุบนต้นไม้

อาหาร : ผลไม้ขนาดเล็ก หนอนและแมลงบนต้นไม้

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกนางแอ่นบ้าน

ชื่อท้องถิ่น : นกแอ่น

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Hirundo rustica*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็กมาก (15 ซม.) ขนหางคู่บนอกอาจยาว 5 ซม. หรือมากกว่า ขณะบินจะเห็นสีขาวทั้งด้านบนและด้านล่าง ตัวเต็มวัยลำตัวด้านบนสีน้ำเงินเข้ม ออกมีลายพาดสีเช่นเดียวกับลำตัว คอหอยและหน้าผากสีน้ำตาลเหลือง หางเว้าลึกโดยขนหางคู่บนอกยาวมาก ลำตัวด้านล่างรวมทั้งปีกสีขาวจนถึงสีน้ำตาลเหลือง ตัวไม่เต็มวัยลำตัวด้านบนสีเป็นมันน้อยกว่าและมีลายแต้มสีออกน้ำตาล ลายแถบที่อกเป็นสีน้ำตาลเข้ม ขนหางคู่บนอกไม่ยาวมากนัก ทำรังด้วยดินผสมหญ้า ไข่สีขาว

อาหาร : แมลงขนาดเล็กที่บินกลางอากาศ

สถานภาพ : นกอพยพ สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกนางแอ่นตะโพกแดง

ชื่อท้องถิ่น : นกแอ่น

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Hirundo daurica*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (18 ซม.) ปากสั้นสีดำ หัวเล็ก ลำตัวเพรียว หางยาวเล็กน้อย ปีกยาวแหลม มีสองรูปแบบ รูปแบบที่ 1 หน้าผาก กระหม่อม ท้ายทอย หลังและไหล่สีดำเหลือบ ตะดกสีแดงคล้ำ ข้างคอมีขีดสีน้ำตาลแดง คอหอย ออกและท้องสีขาว มีลายขีดปะสีน้ำตาลแดงเข้ม ขนปีกสีเทาคล้ำ รูปแบบหางเว้าลึก รูปแบบที่ 2 คอหอย ออก ท้องและใต้หัวไหล่สีน้ำตาลแดง เพศผู้และเพศเมียเหมือนกัน

อาหาร : แมลงเล็กๆที่บินกลางอากาศ

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกบั้งรอกใหญ่

ชื่อท้องถิ่น : นกกด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Phaenicophaeus tristis*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดกลาง (51-56 ซม.) เฉพาะหางยาวประมาณ 37-38 ซม. ซึ่งจัดว่ายาวมากกว่า 14 ซม. ปากสีเขี้ยวอ่อน หน้กรอบตาสีแดง ลำตัวด้านบนสีเทาแกมเขียวเข้ม ลำตัวด้านล่างสีเทาอ่อน คอหอยและอกสีจางกว่าท้องเล็กน้อย ปลายขนหางสีขาว ขนหางด้านล่างมีลายแถบสีขาว 5 แถบ หากินตามเรือนยอดพุ่มไม้ระดับสูงปานกลาง ทำรังวางไข่บนต้นไม้ ไข่สีขาว

อาหาร : ตัวหนอน แมลงและตัวอ่อนของแมลงตามใบไม้

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกปรอดคอลาย

ชื่อท้องถิ่น : นกทรงดอกแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pycnonotus finlaysoni*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (19 ซม.) แตกต่างจากนกปรอดอื่นตรงที่มีลายขีดสีเหลืองกระจายบริเวณหน้าผาก ใบหน้า และคอหอย ลำตัวด้านบนสีเขียวแกมน้ำตาล ท้องตอนหน้าสีขาวแกมสีเทาท้องทางด้านท้ายและขนคลุมโคนขนหางด้านล่างสีเหลือง เสียงร้องเป็นจังหวะรัว หากินตามป่าโปร่ง ทำรังวางไข่ตามพุ่มไม้ระดับต่ำๆ โดยการใช้เปลือกไม้บางชนิดขุดเป็นวงกลมลงระหว่างง่ามไม้และตรงส่วนกลางของรังใช้เส้นหญ้าและเศษเถาวัลมาขดกลางเป็นรูปถ้วยเปิด ไข่ลายประสีน้ำตาล

อาหาร : ผลไม้สุกและแมลง

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกปรอทหน้าขาว

ชื่อท้องถิ่น : นกกรงหน้าขาว – นกกรงหน้าขาว – นกกรงหน้าหมา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pycnonotus goiavier*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (20 ซม.) ตัวเต็มวัยลำตัวด้านบนสีน้ำตาล กระจงและหัวตาสีดำ มีคิ้วกว้างสีขาว ลำตัวด้านล่างสีขาว ออกมีสีน้ำตาลแซมขนคลุมโคนหางด้านล่างสีเหลืองแกมเขียว หางไม่มีสีขาว ตัวไม่เต็มวัยคิ้วสีออกเทา ร้องเสียงดังเป็นจังหวะชอบนอนเป็นฝูงในพุ่มไม้ ตอนใกล้รุ่งประมาณ 0.5 นาฬิกา จะส่งเสียงร้องคล้ายสนทนากันทั้งฝูง ชอบหากินตามป่าละเมาะ ทำรังวางไข่ตามพุ่มไม้ระดับต่างๆ โดยการใช้เปลือกไม้บางชนิดขุดเป็นวงกลมลงระหว่างง่ามไม้และตรงส่วนกลางของรังใช้เส้นหญ้าและเศษเถาวัลมาขุดกลางเป็นรูปถ้วยเปิด ไข่ลายประสีน้ำตาล

อาหาร : แมลงและผลไม้สุก

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกปรอทสวน

ชื่อท้องถิ่น : นกแก้วดๆ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pycnonotus blandfordi*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (20 ซม.) ลักษณะไม่แตกต่างจากนกปรอดสีไพลใหญ่ แต่สีโดยทั่วไปจางและออกเป็นเขียวอมเหลืองมากกว่าบริเวณหมีหลายชนิดสีขาวและมักเด่นชัดกว่า ตาสีเทา ปากสีเขียว ขนคลุมโคนขนทางด้านล่างสีเหลืองอ่อน ตัวไม่เต็มวัยตาสีน้ำตาล ชอบหากินตามป่าโปร่ง ทำรังวางไข่ตามพุ่มไม้ระดับต่ำๆ โดยการใช้เปลือกไม้บางชนิดขุดเป็นวงกลมลงระหว่างง่ามไม้และตรงส่วนกลางของรังไข่ เส้นหญ้าและเศษเถาวัลมาขดกลางเป็นรูปถ้วยเปิด ไข่ลายประสีน้ำตาล

อาหาร : ผลไม้สุก แมลงและตัวหนอนตามใบไม้

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่1

นกปรอทเหลืองหัวจุก

ชื่อท้องถิ่น : นกกรงหัวดำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pycnonotus melanicterus*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (19 ซม.) หัวมีหงอนขนยาวสีดำ ลำตัวค่อนข้างป้อมลำตัว หัวและคอสีดำ ออก ท้อง ก้น หลัง หางและตะโพกสีเหลือง ปีกสีน้ำตาลอมเหลือง วงรอบเบ้าตามีขอบสีขาวเพสผู้และเพศเมียสีเหมือนกัน ชอบหากินตามป่าโปร่ง ทำรังวางไข่ตามพุ่มไม้ระดับต่ำๆ โดยการใช้เปลือกไม้บางชนิดขุดเป็นวงกลมลงระหว่างง่ามไม้และตรงส่วนกลางของรังไข่เส้นหญ้าและเศษเถาวัลมาขดกลางเป็นรูปถ้วยเปิดไข่ลายประสีน้ำตาล

อาหาร : ผลไม้สุก น้ำหวานดอกไม้ หนอนและแมลง

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกปากซ่อมหางเข้ม

ชื่อท้องถิ่น

: นกสัก

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Gallinago stenura*.

ลักษณะทั่วไป

: นกขนาดเล็ก (19 ซม.) ปากเรียวยาวตรงและยาวสีเทาอมน้ำตาล หัวเล็ก ลำตัวอ้วนป้อม หางสั้นมาก หัวตาดำ หน้า ตา และคิ้วหน้าสีเทาอมน้ำตาลอ่อน ข้างกระหม่อมมีแถบยาวสีดำ คอหอยสีน้ำตาลอ่อน คอ ออกสีน้ำตาลอ่อนมีลายขีดประสีน้ำตาลท้องสีขาวข้างมีลายเกล็ดสีดำ หลังสีน้ำตาลมีลายขีดพาดตามยาว หางสีน้ำตาลแดง หากินบนพื้นดินตามที่ชื้นแฉะหรือตามทุ่งนาที่ชื้นแฉะ ด้วยการใช้ปากแทงลงไปบนเนื้อดินเพื่อหาอาหาร ทำรังวางไข่ตามกอหญ้า

อาหาร

: แมลง หนอนและไส้เดือนในดิน

สถานภาพ

: นกอพยพ สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกเป็ล้าคอสีม่วง

ชื่อท้องถิ่น : นกเป็ล้า

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Treron vernans*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (24-25 ซม.) แตกต่างจากนกเป็ล้าเล็กหัวเทาและนกเป็ล้าคอสีม่วง น้ำตาลตรงที่หางสีเทา ไก้ปลายหางมีแถบสีดำ ปลายหางสีเทา นกเป็ล้าคอสีม่วงตัวผู้หัวและคอหอยสีเทา ปากสีน้ำตาลเงินจาง คอและอกตอนบนสีม่วงแกมชมพู อกตอนล่างสีส้ม หลังและสะโพกสีเขียว ช่วงไหล่สีเขียว ปีกสีเขียวมีแถบสีเหลืองอมเขียว ขนคลุมโคนขนหางด้านล่างสีแดงแกมน้ำตาลเข้ม ท้องสีเขียวอมเหลือง ต้นขามีลายสีเขียวเข้ม ขาและนิ้วสีแดง ตัวเมียลำตัวสีเขียวทึบ ท้องสีเขียวอมเหลืองดูจางกว่าบริเวณอื่น ต้นขามีลายสีเขียว ขนคลุมโคนขนหางด้านล่างสีขาวแกมสีเนื้อ หรือสีแดงอ่อน เสียงร้องเป็นจังหวะต่อเนื่องกันเป็นช่วงๆ ชอบหากินเป็นฝูงบนเรือนยอดต้นไม้ไม่ลงดินและทำรังวางไข่บนต้นไม้

อาหาร : ชอบกินผลไม้สุกและดอกหรือผลไม้แก่บางชนิด โดยเฉพาะผลไม้ที่มีขนาดเล็ก

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกยางกรอกพันธุ์จีน

ชื่อท้องถิ่น

: นกยางกรอด

ชื่อวิทยาศาสตร์

: *Ardeola bacchus*.

ลักษณะทั่วไป

: นกขนาดกลาง (46 ซม.) ช่วงนอกฤดูผสมพันธุ์มีลักษณะเหมือนกับนกยางกรอกพันธุ์ขาวและนกยางกรอกพันธุ์อินเดียจนไม่สามารถแยกออก แต่ในฤดูผสมพันธุ์นกยางกรอกพันธุ์จีนบริเวณหัวและคอเป็นสีน้ำตาลแก่ หลังสีดำแกมเทา อกสีแดงเลือดนกปนน้ำตาล ชอบหากินตามที่เป็นทุ่งมีความชื้นและ ทำรังวางไข่บนต้นไม้

อาหาร

: สัตว์น้ำ สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำขนาดเล็ก แมลง ไข่เดือน

สถานภาพ

: เป็นนกอพยพ สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกยางควาย

ชื่อท้องถิ่น : นกยาง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Bubulcus ibis*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดกลาง (51 ซม.) ทั้งสองเพศมีลักษณะเหมือนกัน ปากยาวปานกลางและโค้งเล็กน้อย สีเหลือง สันขากรรไกรบนยาวประมาณ 5.0-6.6 ซม. ผิวหนังบริเวณใบหน้าเป็นสีเหลืองแกมเขียว หัวกลม คอเรียวและยาวปานกลาง ปีกกว้างปลายปีกมน ปีกยาว 24.0- 26.8 ซม. ขายาวปานกลาง แข็งและนิ้วสีออกดำหรือเหลืองแกมเขียว ลำตัวสีขาว ช่วงฤดูผสมพันธุ์ปาก ผิวหนังบริเวณใบหน้า ขา และนิ้วเป็นสีแดง ขนบริเวณหัว คอ และหลังเป็นสีส้ม ชอบหากินริมน้ำหรือตามที่เป็นทุ่งมีความชื้นแฉะใกล้ัวหรือควาย ทำรังวางไข่บนต้นไม้

อาหาร : สัตว์น้ำสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำขนาดเล็ก แมลงและไส้เดือน

สถานภาพ : เป็นนกอพยพ สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกยางไฟธรรมดา

ชื่อท้องถิ่น : นกขันทองแดง

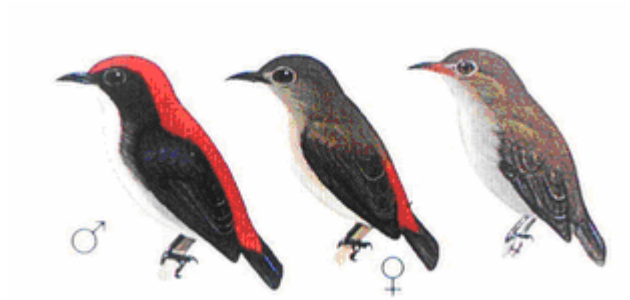
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ixobrychus cinnamomeus*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก-กลาง (37-38 ซม.) ปากยาวตรงสีเหลือง สันขากรรไกรบนยาว 4.3-5.1 ซม. คอยาวปานกลาง แห้งและนิ้วสีเขียวแกมเหลือง หัว ปลายปีก กลางปีก ปลายหาง และลำตัวด้านบนเป็นสีน้ำตาลแดง คอด้านข้างมีลายขีดสีขาว ลำตัวด้านล่างสีจางกว่าลำตัวด้านบน ตัวเมียแตกต่างจากตัวผู้ตรงที่ลำตัวด้านล่างมีลายขีดสีน้ำตาลเข้มตั้งแต่คอจรดโคนหาง ตัวไม่เต็มวัยมีสีคล้ายตัวเมียแต่ลำตัวด้านล่างมีลายขีดมากกว่า ชอบหากินริมน้ำตามที่ชื้นแฉะหรือริมห้วยหนองคลองพืง ทำรังวางไข่พุ่มไม้ริมน้ำ

อาหาร : สัตว์น้ำสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำขนาดเล็ก แมลงและไส้เดือน

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกสีชมพูสวน

ชื่อท้องถิ่น : นกกาฝาก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dicaeum cruentatum*.

ลักษณะ : นกขนาดเล็กมาก (9 ซม.) ตัวเต็มวัยทั้งสองเพศกลางลำตัวด้านล่างมีแถบสีขาวแกมสีเนื้อ ตัวผู้ลำตัวด้านบนบนสีแดง ปีก หาง หัวด้านข้าง และลำตัวเป็นสีดำ ตัวเมียแตกต่างจากนกกาฝากอื่นๆ โดยตะโพกและขนคลุมโคนขนหางด้านบนบนสีแดงตัวไม่เต็มวัยแทบไม่แตกต่างจากนกกาฝากสีเขียว ยกเว้นมีแต้มสีส้มอ่อนบริเวณตะโพกและขนคลุมโคน ขนหางด้านบนที่มีสีเขียวอ่อนถึงเขียว แต่มักมองไม่เห็นเมื่อดูในธรรมชาติ ทำรังวางไข่บนต้นไม้ ลักษณะคล้ายผสมใบไม้แห้งห้อยติดอยู่ตามใบไม้หรือกิ่งไม้ ไข่ลายประสีน้ำตาล

อาหาร : หนอนตามใบไม้ ผลไม้สุกบางชนิดโดยเฉพาะผลกาฝาก

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

เหยี่ยวรุ้ง

Crested serpent Eagle
(*Spilornis cheela*)

©5W

ชื่อท้องถิ่น : นกรุ้ง - ยีว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Spilornis cheela*.

ลักษณะทั่วไป : นกตัวเมียยาวจากปลายปากจดปลายหาง 71 ซม. นกตัวผู้มีขนาดเล็กกว่า ยาวจากปลายปากจดปลายหาง 51 ซม. หัวค่อนข้างโต คอสั้น ตากลมโต เหนือตา มีสันกระดูกยื่นออกมา ปากของเหยี่ยวรุ้งแข็งแรง บริเวณโคนปากมีแผ่นหนังเปลือยเปล่าซึ่งนิ่มกว่าปาก ปีกยาว มีขนปลายปีก ขาสั้น และมีนิ้วเท้ายื่นไปข้างหน้า 3 นิ้ว ยื่นไปข้างหลัง 1 นิ้ว นิ้วเท้ามีเล็บแหลมคม โดยเฉพาะเล็บที่นิ้วเท้าหลังจะแข็งแรงมาก

อาหาร : ุงเป็นส่วนใหญ่

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

เหยี่ยวกิ่งกำสีดำ

ชื่อท้องถิ่น : หวาดผึ้งกา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Aviceda leuphotes*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก-กลาง (31-33 ซม.) หัวสีดำ มีหงอนขนสีดำ ขณะเกาะกิ่งไม้หงอนขนมักตั้งขึ้น ลำตัวด้านบนสีดำ ปีกมีลายแถบสีขาว เล็กน้อยบริเวณกลางปีก คอหอยและคอสีดำ ออกเป็นแถบสีขาว ลำตัวด้านล่างส่วนอื่นเป็นลายแถบสีขาว สลับน้ำตาล หางสีดำ ขณะบินเห็นปีกกว้าง ปลายปีกมน เห็นขนคลุมขนปีกด้านล่างและขนคลุมโคนขน หางด้านล่างเป็นสีดำ ตัดกับสีของขนปีกที่มีสีเทาเข้มและแถบสีขาว บริเวณกลางปีกชัดเจน ลักษณะการบินคล้ายอีกา ตัวไม่เต็มวัยสีออกน้ำตาล ชอบล่ากิ่งกำและสัตว์ขนาดเล็กๆ ทำรังวางไข่บนต้นไม้

อาหาร : กิ่งกำ นกขนาดเล็ก แมลงปีกแข็งจิ้งจั่น และตุ๊กแต่นางชนิด

สถานภาพ : นกอพยพ สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

เหยี่ยวขาว

ชื่อท้องถิ่น : นกหวาด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Elanus caeruleus*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็กจนถึงขนาดเล็กกลาง (28-35 ซม.) ปากแหลมคม ปลายปากขอหัวใหญ่ คอสั้น ปีกยาว 25.9-28.7 ซม. ปลายปีกแหลม หางยาวเรียว ปลายหางตัด ขาและนิ้วแข็งแรงเล็บแหลมคม ทั้งสองเพศมีลักษณะและสีเหมือนกัน แต่ตัวเมียมีขนาดใหญ่กว่าเล็กน้อย ขณะร่อนกลางอากาศจะเห็นขนปลายปีกสีเข้มตัดกับสีขาวของลำตัว ปลายปีกแหลมหักเป็นมุมและหางตัดชัดเจน ในธรรมชาติขณะเกาะจะเห็นช่วงไหล่สีดำตัดกับลำตัวด้านบนสีเทาอ่อนลำตัวด้านล่างสีขาว หางสีดำ ตัวไม่เต็มวัยสีสันทคล้ายคลึงกับตัวเต็มวัย แต่ลำตัวด้านบนมีลายสีน้ำตาลอ่อนประปราย ออกสีน้ำตาลอ่อน

อาหาร : สัตว์ขนาดเล็กจำพวกกิ้งก่า นกขนาดเล็ก แมลงปีกแข็งจิ้งจั่น และตุ๊กแต่นางชนิด

สถานภาพ : ประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกเหยี่ยวทุ่ง

ชื่อท้องถิ่น : ยีว

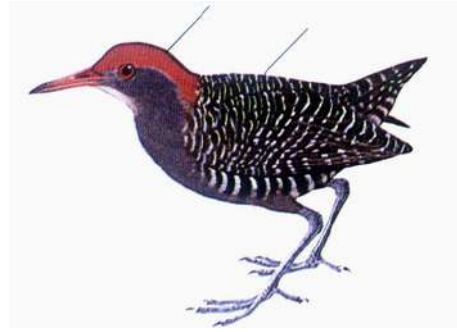
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Circus spilonotus*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดกลาง (48-56 ซม.) แต่จัดว่ามีขนาดใหญ่ที่สุดในบรรดาเหยี่ยวทุ่งด้วยกัน ปีกกว้าง ปลายปีกมน สีส่วนใหญ่เป็นสีน้ำตาลแกมสนิมเข้ม ช่วงไหล่และหัวออกเป็นสีเนื้อหรือสีน้ำตาลแกมเหลือง ตัวผู้หาง ขนกลางปีก และขนคลุมขนปีกบางส่วนเป็นสีเทาถึงเทาอ่อน ขณะบินจะเห็นปีกกว้าง มีลายแถบสีเทาตัดกับสีขนที่ปลายปีกที่มีสีดำชัดเจน ตัวเมียมีลักษณะที่แตกต่างจากเหยี่ยวทุ่งชนิดชนิดอื่น โดยเฉพาะเหยี่ยวต่างดำนางตรงสะโพกไม่มีลายสีขาว ตัวไม่เต็มวัยสีขนคล้ายตัวเมีย

อาหาร : นกขนาดเล็กต่างๆ เช่น นกอัญชัน นกกระต๊อ นกพงหญ้า นกกระจาบบึงอ่อน เป็นต้น นอกจากนี้ยังกินสัตว์อื่นๆ เช่น หนู แมลง ปลา

สถานภาพ : นกอพยพ สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกอีguasนอกเทา

ชื่อท้องถิ่น : นกขัน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Rallus striatus*.

ลักษณะทั่วไป : ขนาดเล็กมากจนถึงขนาดกลาง (14 - 50 ซม.) ปากยาว ปีกสั้น หางสั้น ขนหางอ่อนนุ่ม นิ้วหลังยาว และ เกือบอยู่ในระดับเดียวกับนิ้วหน้า ขน มีแถบขนรอง ปกติในวงศ์นี้ อาศัยอยู่ตามแหล่งน้ำจืด มักเดินลุยน้ำ หรือ ว่ายน้ำ บินได้ไม่ดีนัก บางชนิดแทบบินไม่ได้เลย ทำรังตามกอหญ้า หรือ พืชในน้ำ หรือ ชายน้ำ รังเป็นแบบง่ายๆ เพียงใช้ใบพืชวางซ้อนกัน ไข่มีลายจุดหรือขีด

อาหาร : เมล็ดหญ้า ต้นอ่อนของหญ้า หรือ พืชน้ำ หอย ปู ปลา ตัวหนอน และ แมลงต่างๆ

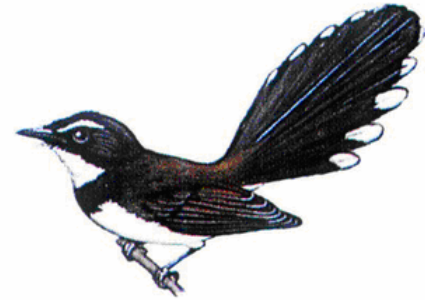
สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกอีกา

- ชื่อท้องถิ่น** : กา
- ชื่อวิทยาศาสตร์** : *Corvus macrorhynchos*.
- ลักษณะทั่วไป** : นกขนาดกลาง (51 ซม.) มีสีดำทั่วตัวจะมองเห็นเป็นมันเมื่อมีแสงจัด ปากใหญ่สันบนโค้งมาก ร้องเสียงดังชอบลักขโมย ทำรังวางไข่บนต้นไม้ เปลือกไข่สีเขียวอ่อน
- อาหาร** : กินอาหารได้หลายชนิดทั้งของสดและของแห้งไม่ว่าจะเป็นเนื้อสัตว์อื่นหรือผลไม้
- สถานภาพ** : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกอีแพรดแถบอกดำ

ชื่อท้องถิ่น : นกบินหลาขี้ควาย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Rhipidura javanica*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก 18 ซม. ตัวเต็มวัยมีลายพาดสีดำผ่านอกตอนบน ตัดกับสีของคอหอยที่มีสีขาว และท้องที่มีสีขาวแกมสีเนื้อ ลำตัวด้านบนสีเทาเข้ม-น้ำตาล หัวสีออกดำ คิ้วและปลายขนหางสีขาว ตัวไม่เต็มวัยตะโพกและขนคลุมโคนขนหางด้านบนสีน้ำตาลแกมน้ำตาลแดง ปีกมีลายพาดสีน้ำตาลแดง แลบบที่ออกขนาดเล็กและมีลายสีขาวร้องเสียงเดียวและจิ้งหหวะเดียว ชอบหากินตามพื้นดินและใต้เรือนยอดพุ่มไม้ระดับต่ำๆ ทำรังวางไข่บนต้นไม้

อาหาร : หนอนตามกิ่งไม้ ตั๊กแตนและแมลงเล็กๆ

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกแอ่นตาล

ชื่อท้องถิ่น : นกแอ่น

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cypsiurus balasiensis*.

ลักษณะทั่วไป : นกเขาขนาดเล็กมาก (12-13 ซม.) ลำตัว ปีก และหางเรียวย ลำตัวทั้งหมดสีน้ำตาลเข้ม บางครั้งมองเห็นออกเป็นสีดำ มันมีลักษณะแตกต่างจากนกนางแอ่นกินรัง(swift let) ตรงที่มันมีหางเรียวกว่าและและเว้าลึกกว่า (มากกว่าร้อยละ 30 ของความยาวหาง) ตะโพกและหลังสีเข้ม บินหาอาหารกลางอากาศ ไม่ชอบเกาะต้นไม้ ทำรังวางไข่ตามโพรงตามโพรงดินโดยใช้เศษดินเลนและหญ้า

อาหาร : แมลงเล็กๆที่บินกลางอากาศ เช่น ผีเสื้อ มวนแมลงปีกแข็ง เป็นต้น

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกแอ่นบ้าน

- ชื่อท้องถิ่น** : นกแอ่น
- ชื่อวิทยาศาสตร์** : *Apus affinis*.
- ลักษณะทั่วไป** : นกเขาขนาดเล็กมาก (15 ซม.) ปากสั้นมาก สีดำ หัวโต ลำตัวเพรียว หางสั้นเว้าลึก ตีน ปีกยาว ปลายมน หัว ออก ท้อง กั้น หลัง ปีก และ หางสีดำ คอหอยและตะโพกสีขาว ทำรังวางไข่โดยใช้เศษดินเลนและหญ้า
- อาหาร** : แมลงเล็กๆที่บินกลางอากาศ เช่น ผีเสื้อ มวนแมลงปีกแข็ง
- สถานภาพ** : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกเอี้ยงควาย

ชื่อท้องถิ่น : นกเอี้ยงควาย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Acridotheres fuscus*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (24 ซม.) แตกต่างจากนกเอี้ยงสาธิตาและนกเอี้ยงหงอนโดยปากเป็นสีเหลือง โคนปากเป็นสีน้ำตาลเงินแก่ ตาสีเหลือง มีพุ่มหงอนบนหัวแต่สั้น ลำตัวด้านบนสีน้ำตาลเทาเข้ม หัวสีออกดำ คอหอยและอกสีเทาเข้ม ขนคลุมโคนขนหางด้านล่างสีขาว แตกต่างจากนกเอี้ยงสาธิตาโดยไม่มีแผ่นหนังบริเวณรอบเบ้าตา ขนคลุมโคนขนหางด้านล่างสีเทา นิ้วสีส้มหรือเหลือง ตัวไม่เต็มวัย หัวมีสีที่มากกว่า สีออกเป็นสีน้ำตาลมากกว่า และลำตัวด้านล่างเป็นสีขาว ชอบหากินตามทุ่งที่มีวัวควาย ทำรังวางไข่บนต้นไม้ เปลือกไข่สีเขียว

อาหาร : หนอน แมลง ไข่เดือนและผลไม้สุกบางชนิด

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกเอี้ยงสาลิกา

ชื่อท้องถิ่น : นกเอี้ยง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Acridotheres tristis*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (25 ซม.) เป็นนกชนิดเดียวในสกุลนี้ที่ขนคลุมขนปีกด้านล่างมีสีขาว ตัวเต็มวัยสีส่วนใหญ่ของร่างกายเป็นสีน้ำตาลเข้ม โดยบริเวณหัว คอหอย และอกตอนบนเป็นสีดำ ปาก หงษ์ บริเวณหัว คอหอย และอกตอนบนเป็นสีดำ ปาก หงษ์บริเวณวงรอบเบ้าตา และนิ้วเป็นสีเหลือง ขนคลุมโคนขนหางด้านล่างสีขาว ไม่มีพุ่มหงอนขนต่างจากนกชนิดอื่นในสกุลนี้โดยตาสีแดงถึงน้ำตาลแดง ขณะบินจะเห็นลายพาดสีขาวบริเวณโคนของขนปลายปีก ตัวไม่เต็มวัยสีที่มกว่า หัวและคอหอยเป็นสีน้ำตาล ชอบหากินตามทุ่งที่มีวัชพวย ทำรังวางไข่บนต้นไม้ เปลือกไข่สีเขียว

อาหาร : หนอน แมลง ไข่เดือนและผลไม้สุกบางชนิด

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

นกเอี้ยงหงอน

ชื่อท้องถิ่น : เอี้ยงหงอน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Acridotheres javanicus*.

ลักษณะทั่วไป : นกขนาดเล็ก (25 ซม.) สีดำโดยทั่วไปเป็นสีดำ หัวมีพุ่มหงอนขนยาว ขาและนิ้วสีเหลือง มีลายพาดสีขาวบริเวณโคนของขนปลายปีก ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนบิน ปลายหางมีแถบขนาดกว้างสีขาว ขนคลุมโคนขนหางด้านล่างสีขาว ตาสีน้ำตาลจนถึงน้ำตาลแกมส้ม ชอบหากินตามทุ่งที่มีวัชควาย ทำรังวางไข่บนต้นไม้ เปลือกไข่ลายประสีน้ำตาล

อาหาร : หนอน แมลง ไข่เดือนและผลไม้สุกบางชนิด

สถานภาพ : นกประจำถิ่น สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม

สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม (Mammal) เป็นสัตว์มีกระดูกสันหลัง ลักษณะเด่นคือมีต่อมน้ำนม ซึ่งในเพศเมียจะผลิตน้ำนมเพื่อใช้เลี้ยงลูกวัยแรกเกิด เป็นสัตว์เลือดอุ่นมีขนเป็นเส้นๆ (hair) หรือขนอ่อน (fur) ปกคลุมเพื่อรักษาอุณหภูมิในร่างกาย ยกเว้นสัตว์น้ำที่ไม่มีขน สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมมีประมาณ 5,500 ชนิด ส่วนใหญ่เป็นสัตว์บก สัตว์น้ำที่เลี้ยงลูกด้วยนม ได้แก่ โลมา วาฬ และพะยูน สัตว์ปีกประเภทเดียวที่เลี้ยงลูกด้วยนม คือค้างคาว ส่วนกระรอกบิน และบางไม่จัดเป็นจำพวกสัตว์ปีก เพราะปีกใช้ร่อนไปได้เพียงระยะหนึ่งเท่านั้น สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมส่วนใหญ่ออกลูกเป็นตัว ยกเว้นตุ่นปากเป็ดที่ออกลูกเป็นไข่

กระแตธรรมดา

ชื่อท้องถิ่น : เลี้ย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Tupaia glis*.

ลักษณะทั่วไป : ความยาวลำตัวและหัว 16.23 ซม. หางยาว 15-20 ซม. น้ำหนัก 85-185 กรัม รูปร่างคล้ายกระรอกแต่มีส่วนหน้ายาวเรียกว่า ไบฮูมีสีน้ำตาลไม่มีขน หางใต้หางแบนและหางไม่ยาวเป็นพวงเหมือนกระรอก ขนตามลำตัวมีสีน้ำตาลเข้มอมเขียว ไม่มีฟันแทะคู่ใหญ่อย่างกระรอก ชอบหากินระดับต่ำใกล้พื้นดิน

อาหาร : ผลไม้สุกหลายชนิด แมลงต่างๆ ปลวก มด ตัวด้วง และหนอนแมลงตามเปลือกไม้

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

กระรอกปลายหางดำ

ชื่อท้องถิ่น : รอก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Collosciurus caniceps*.

ลักษณะทั่วไป : ความยาวลำตัวและหัว 22 ซม. หางยาว 24 ซม. เป็นกระรอกขนาดกลาง ปกติขนด้านหลังมีสีน้ำตาลแกมเขียว และด้านหลังมีสีเทาเงินหางยาวเท่าลำตัว หางเป็นพวงมีปลายเป็นปล้องสีดำอ่อน ปลายหางสีดำ ในช่วงฤดูแล้ง สีขนด้านหลังเปลี่ยนไปเป็นสีน้ำตาลแดง ตัวเมียมีเต้านม 2 คู่

อาหาร : โดยทั่วไปพบอยู่บนต้นไม้ ลงมาหาอาหารตามพื้นดินเป็นครั้งคราว อาหารได้แก่ ผลไม้ เช่น กระจับปี่ มะพอก นอกจากนี้กินใบไม้ยอดไม้ และหนอนแมลง

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

ค้างคาวขอบหูขาวกลาง

ชื่อท้องถิ่น : ค้างคาว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cynopterus sphinx*.

ลักษณะทั่วไป : มีความยาวลำตัวและหัว 8-9 ซม. ความยาวหาง 0.7-1.2 ซม. ลำแขนช่วงปลายยาว 6.5-7.5 ซม. น้ำหนัก 33-67 กรัม รูปร่างลักษณะโดยทั่วไปคล้ายคลึงกับค้างคาวกินผลไม้ชนิดอื่น คือมีดวงตาขนาดใหญ่ช่วยให้สามารถมองเห็นในที่มืดดีขึ้น มีหูที่ยาวไม่มีขนปกคลุม ขอบหูโดยรอบเป็นสีขาว บริเวณขนตามลำตัวมีสีเทาปลายปลายขนมีสีน้ำตาลเทา ขนบริเวณคออ่อนข้างยาวจะมีสีน้ำตาลแดงเข้ม ค้างคาวตัวผู้มีขนาดใหญ่กว่าค้างคาวตัวเมียเล็กน้อย

อาหาร : ผลไม้

สถานภาพ : ไม่เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง

ค้างคาวมงกุฎเทาแดง

ชื่อท้องถิ่น : ค้างคาว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Rhinolophus affinis*.

ลักษณะทั่วไป : ความยาวลำตัวและหัว 5.8-6.3 ซม. หางยาว 2-3 ซม. ปลายแขนยาว 4.6-5 ซม. เป็นค้างคาวกินแมลงที่มีขนสีสววย ด้านหลังสีน้ำตาลแกมเทาจนถึงสีน้ำตาลแกมเหลือง ปีกสีน้ำตาลเข้ม หูสีน้ำตาล แผ่นจมูก(noseleaf) ก่อหน้าเล็ก แผ่นจมูกส่วนหน้า(anterior noseleaf)รูปร่างคล้ายเกือกม้า ขนาดกว้างแต่ไม่สามารถปิดส่วนปากได้หมด แผ่นจมูกส่วนหลัง(lancet)ยอหดแหลมลักษณะเป็นรูปลิ้ม มีปุ่มจมูก(connecting process) เป็นรูปครึ่งวงกลม มีหางค่อนข้างยาวอยู่ภายในแผ่นหางที่ซึ่งอยู่ระหว่างเท้าหลังทั้งสองข้าง

อาหาร : แมลงชนิดต่างๆ เช่น ปลวก มด ฯลฯ

สถานภาพ : สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

ค้างคาวมงกุฎมลายู

ชื่อท้องถิ่น : ค้างคาว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Rhinolophus malayanus*.

ลักษณะทั่วไป : เป็นค้างคาวกินแมลง ขนมี 2 รูปแบบ คือ สีเทาจาง และสีเทาเข้ม สีของขนจะแตกต่างกันชัดเจนระหว่างด้านบนและด้านล่างของลำตัว ปลายหูแหลม ริมฝีปากล่างเป็นร่องแนวตั้ง 3 ร่อง ปลายจมูก (connecting process) มน ยอดบนสุดของกลีบจมูก (lancet) เรียวยาว

อาหาร : แมลง

สถานภาพ : สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

ค้างคาวเล็บกุด

ชื่อท้องถิ่น : ค้างคาว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Eonycteris spelaea*.

ลักษณะทั่วไป : เป็นค้างคาว ขนสั้น ขนบริเวณหัวสีเทาเข้ม ขนด้านหลังสีน้ำตาล ขนบริเวณท้องมีสีเทา ขนบนคอยาวสีเทาเข้มออกเหลือง ลักษณะหน้าคล้ายค้างคาวขอบหูขาว แต่นิ้วที่ 2 ไม่มีเล็บ จมูกและปากค่อนข้างยาว ลิ้นยื่นได้ยาว

อาหาร : น้ำหวานจากดอกไม้

สถานภาพ : สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

หนูพุกใหญ่

ชื่อท้องถิ่น : หนูพุก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Bandicota indica*.

ลักษณะทั่วไป : ขนาดใหญ่ น้ำหนักตัวโดยเฉลี่ยเมื่อโตเต็มที่ประมาณ 400-600 กรัม มีขนตามลำตัวสีดำ หรือสีน้ำตาล บริเวณส่วนหลังจะมีขนแข็ง ๆ โผล่มาอย่างเห็นได้ชัด เท้ามีสีดำ หน้าค่อนข้างสั้น เพศเมียมีเต้านมที่อก 3 คู่ และที่ท้องอีก 3 คู่ มีนิสัยชอบขุด เมื่อพบเห็นศัตรู หรือสิ่งที่จะทำให้เป็นอันตรายกับตัวมัน

อาหาร : ธัญพืช และผลิตผลการเกษตรต่างๆ

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

หนูหวาย

ชื่อท้องถิ่น : หนู

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Rattus sabanus*.

ลักษณะทั่วไป : หนูพุกเล็ก คล้ายหนูพุกใหญ่ ทั้งสีขน เต้านมในเพศเมีย แตกต่างจากหนูพุกใหญ่ที่เท่าไม่ดำ และไม่มีขนเป็นแผงบริเวณส่วนหลัง มีนิสัยชอบขบขู่เมื่อพบสิ่งที่จะทำให้เกิดอันตรายกับมัน หรือพบศัตรู น้ำหนักตัวโดยเฉลี่ยเมื่อโตเต็มที่ประมาณ 200-250 กรัม

อาหาร : ข้าว ข้าวโพด อ้อย สับปะรด มะพร้าว ถั่วต่าง ๆ ไม้ผล ไม้ยืนต้น ปาล์ม น้ำมัน และโกโก้

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

เสือปลา

ชื่อท้องถิ่น : เสือปลา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Felis viverrina*.

ลักษณะทั่วไป : รูปร่างคล้ายแมวบ้านแต่ตัวโตกว่า หน้าสั้น ขาสั้น หางสั้นกว่าครึ่งของลำตัว ใบหูกลม มีขนสีเทาแกมน้ำตาลมีลายสีน้ำตาลดำสั้นๆเรียงเป็นแนวตามตัว

อาหาร : ปู กบ เขียด นก หนู และหอย แต่ปลาเป็นเหยื่อที่เสือปลาชอบมากที่สุด

สถานภาพ : สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

อีเห็นข้างลาย

ชื่อท้องถิ่น : มูฮั้ง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Paradoxurus hermaphroditus*.

ลักษณะทั่วไป : จัดอยู่ในกลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมกลางคืน ความยาวลำตัวและหัว 43-71 ซม. หางยาว 40-66 ซม. น้ำหนัก 2-5 กิโลกรัม ขนที่ใบหน้าเป็นสีดำ แต่มีลายสีขาวพาดขวางหน้าผากผ่านทางใต้หู มีจุดสีขาวด้านล่างขอบตาและข้างๆจมูก ส่วนขนตามลำตัวมีสีเทาเข้มเกือบดำ ขนที่จมูก หู และปลายเท้า มีสีดำ และมีเท้ามน 3 คู่

อาหาร : ผลไม้สุก แมลง นกเล็กๆ สัตว์เลื้อยคลานขนาดเล็กจนถึงซากสัตว์

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

สัตว์เลื้อยคลาน

สัตว์เลื้อยคลาน เป็นสัตว์ที่มีกระดูกสันหลัง เป็นสัตว์เลือดเย็นหายใจทางปอด ผิวหนังที่ลำตัวค่อนข้างหนา และมักมีเกล็ดปกคลุมอยู่ทั่วไป สัตว์เลื้อยคลานบางชนิดจะอาศัยอยู่บนบกเท่านั้น ส่วนพวกเต่า เป็สัตว์เลื้อยคลานที่อาศัยอาศัยอยู่ได้ทั้งบนบกและปอน้ำ ทั้งแหล่งน้ำจืดและน้ำเค็ม โดยปกติแล้วจะขึ้นมาวางไข่บนบก ลักษณะของไข่มีเปลือกหุ้มค่อนข้างแข็ง สัตว์เลื้อยคลานตัวอ่อนที่เพิ่งฟักออกมาจากไข่จะมีรูปร่างลักษณะเหมือนกับพ่อ แม่ของมัน เพียงตัวเล็กกว่าเท่านั้นเอง

กิ้งก่าแก้ว

ชื่อท้องถิ่น : ผิงกา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Calotes emma*.

ลักษณะทั่วไป : จากปลายปากถึงก้น 85-98 มม. หางยาว 240-243 มม. ขนาดกลาง ลำตัวยาว หางยาวมากกว่าสองเท่าของความยาวหัวกับลำตัว หัวมีเกล็ดใหญ่เรียงไม่เป็นระเบียบ เกล็ดลำตัวมีปลายชี้ไปทางด้านหลังและด้านบน สันหลังมีเกล็ดเป็นหนามแหลม พาดยาวตลอดถึงโคนหาง ขาและนิ้วค่อนข้างยาว ขาคู่หลังยาวกว่าคู่หน้า ลำตัวพบมีสีได้หลากหลาย มีสีน้ำตาลออกเขียว น้ำตาลคล้ำ หรือบางครั้งสีน้ำตาลออกแดง ในฤดูผสมพันธุ์ตัวผู้มีลำตัวสีออกชมพูส้มและมีแถบสีดำบนหน้าดูคล้ายใส่หน้ากากสีดำ ใต้ท้องสีออกน้ำตาลเหลือง ใต้คอมีสีคล้ำ ประด้วยจุดสีส้มจางๆ ลำตัวมีแถบพาดขวางสีดำ 6 แถบ หางมีแถบพาดขวาง 12-13 แถบ ขามีแถบพาดขวางสีจางๆ ใต้ท้องสีออกเทาและบางบริเวณมีสีประสีเหลืองด้วย

อาหาร : แมลงและหนอนตามกิ่งไม้ในระดับต่ำๆ

สถานภาพ : สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

กิ้งก่าน้อยหางยาว

ชื่อท้องถิ่น : จิ้งเหลน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Takydromus sexlineatus*.

ลักษณะทั่วไป : ขนาดวัดจากปลายปากถึงก้น 38 มม. หางยาว 76 มม. ขนาดเล็ก ห้อยยาวเรียว และมีหางยาวกว่าลำตัวมาก ด้านหลัง คอและแผ่นหลังปกคลุมด้วยเกร็ดรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าเรียงต่อกันตามแนวกว้างไปจนถึงโคนหาง เกล็ดใต้ท้องเป็นสันชัดเจน มีจำนวน 10-14 แถว เกล็ดทวารมีมีเกล็ดเดียวขนาดใหญ่ และอีกสองเกล็ดเล็กกว่าอยู่ทางด้านข้างทั้งสองข้าง รวมเป็น 5 เกล็ด ลำตัวสีน้ำตาลเหลือง สีก้นกว่าบนหัว และแผ่นหลัง หางสีน้ำตาลอ่อนมาก ใต้ท้องสีออกขาว ไม่พบจุดบนลำตัวและหาง

อาหาร : แมลงและหนอนตามพื้นดิน

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

กิ้งก่าหัวแดง

ชื่อท้องถิ่น : ผิงกา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Calotes versicolor*.

ลักษณะทั่วไป : ขนาดวัดจากปลายปากถึงก้น 80-95 มม. หางยาว 172-260 มม. ขนาดกลางถึงค่อนข้างใหญ่ หัวโต หางยาวมากกว่าสองเท่าของความยาวหัวและลำตัว เกือบบนลำตัวชี้ไปทางด้านหลังและด้านบน บริเวณหัวใหญ่ไม่มีพมมีรอบพับ ขาทั้งสองคู่ยาวเรียวและนิ้วยาวเรียวมาก ลำตัวมีสีได้หลากหลายและแตกต่างกันไปตามอายุ ลูกกิ้งก่าตัวสีน้ำตาลคล้ำ หรือสีน้ำตาลอ่อนมาก เมื่อโตขึ้นเป็นกิ้งก่าวัยรุ่น สีจะค่อนข้างคล้ำขึ้น มีแถบสีขาวพาดตามแนวข้างลำตัวสองข้าง เมื่อโตเต็มวัยตัวผู้มีสีออกน้ำตาลเหลืองสีคล้ำบนหัว บนลำตัวและหางมีลายพาดขวางสีคล้ำๆ โดยตลอด เมื่อถึงช่วงฤดูผสมพันธุ์ราวฤดูฝน ตัวผู้จะมีสีแดงส้มสดบนส่วนหัวและหน้าของลำตัวโดยสีแดงจะปกคลุมไปจนถึงประมาณเลยช่วงไหล่ไปเล็กน้อย ลำตัวที่เหลืองและหางสีน้ำตาลเหลือง ตัวเมียสีออกน้ำตาลคล้ำ หรือสีน้ำตาลเหลืองตลอดปี

อาหาร : แมลงและหนอนตามกิ่งไม้

สถานภาพ : สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

งูจงอาง

ชื่อท้องถิ่น : ฐบองหลา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ophiophagus hannah*.

ลักษณะทั่วไป : เป็นงูพิษที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก หัวกลมทู่ใหญ่ แม่แม่เบี้ยได้ไม่มีลายดอกจันอย่างงูเห่า แต่ทำเสียงขู่คล้ายงูเห่า ลำตัวเรียวยาว เป็นงูสีน้ำตาลแดงอมเขียวเป็นส่วนใหญ่ สีสันมีบ้าง ท้องของงูจงอางเหลืองเกือบขาว ใต้คอมักมีสีแดงหรือส้ม

อาหาร : งูที่มีขนาดเล็กกว่ารวมทั้งสัตว์ต่างๆ

สถานภาพ : สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

งูปล้องฉนวนมลายู

- ชื่อท้องถิ่น** : ๘
- ชื่อวิทยาศาสตร์** : *Dryocalamus subannulatus*
- ลักษณะ** : เป็นงูไม่มีพิษชนิดหนึ่ง จะมีอยู่สองลักษณะคือลายที่ลำตัว จะมีลายขวาง และลายตามยาว
- อาหาร** : สัตว์ขนาดเล็ก
- สถานภาพ** : สัตว์ประจำถิ่น

งูเห่า

ชื่อท้องถิ่น : งูเห่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Naja Kaouthia*.

ลักษณะทั่วไป : งูเห่า เป็นงูบกขนาดกลาง มีหลายสี คือ ดำ น้ำตาล เขียวอมเทา เหลืองหม่น รวมทั้งสีขาว มีทั้งที่มีลายตามตัว และไม่มีลายเลย เป็นงูที่มีอันตราย นิสัยดุ ฉกกัด เมื่อเกิดอาการตกใจมักทำเสียงขู่ฟูๆ และเป็นงูที่มีพิษร้ายแรง มีร่องและรูทางออกของน้ำพิษทางด้านหลังของเขี้ยวพิษ เขี้ยวพิษขนาดใหญ่ นักซึ่งฉกกัดติดแน่นกับซากกรรไกรขยับไม่ได้ นอกจากเขี้ยวพิษแล้วอาจมีเขี้ยวสำรองอยู่ติด ๆ กันอีก 1 - 2 อันที่ซากกรรไกรล่างไม่มีฟัน งูเห่าเมื่อโตเต็มวัย มีความยาวประมาณ 120-150 เซนติเมตร เมื่อเทียบตามส่วนแล้ว งูเห่าสามารถแผ่แม่เบี้ยได้กว้างที่สุดกว่าชนิดอื่น ยกตัวชูคอแผ่แม่เบี้ยได้สูงที่สุดประมาณ 1 ใน 3 ของความยาวลำตัว เกือบบนหัวมีขนาดใหญ่

อาหาร : คางคก เขียด หนู ไก่ ปลา และงูที่มีขนาดเล็กกว่า

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

จิ้งจกบ้านทางหนาม

ชื่อท้องถิ่น : จิ้งจก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Hemidactylus frenatus*.

ลักษณะทั่วไป : ขนาดวัดจากปลายปากถึงก้น 56-61 มม. หางยาว 58-63 มม. ขนาดกลาง ผิวหนังดูเรียบแต่ปกคลุมด้วยเกล็ดละเอียดที่ปนด้วยเกล็ดสั้นและเกล็ดกลมขนาดใหญ่ห่างๆ กัน นิ้วเท้าแผ่แบนและเห็นเล็บชัดเจน หลังมีเกล็ดปุ่มขนาดใหญ่สองแถวที่ห่างกันด้วยแถวเกล็ดละเอียด 4 แถว หางมีแถวปุ่มข้วนโดยรอบเห็นได้ชัดเจน ขนาดของปุ่มค่อยๆ เล็กลง ไปสู่ปลายหาง

อาหาร : แมลงตามบริเวณฝาหรือฝ้าผดานบ้าน

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

จิ้งเหลนบ้าน

ชื่อท้องถิ่น : จิ้งเหลน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Mabuya multifasciata*.

ลักษณะทั่วไป : วัดจากปลายปากถึงก้น 81-91 มม. หางยาว 142-156 มม. ขนาดใหญ่ หัวกว้างพอๆ กับลำตัว หางยาวกว่าความยาวหัวและลำตัว ลำตัวแบนราบเป็นมันวาว เกือบบนหัวมีขนาดใหญ่กว่าเกือบบนหลัง เกือบบนหลังมักมี 3-5 สัน บนแต่ละเกล็ด ลำตัวออกสีน้ำตาลเขียว มีลายสีดำพาดตามยาวสองข้างของแถวเกล็ด ด้านข้างมีแถบสีน้ำตาลพาดโดยตลอด ใต้ท้องสีขาวออกเทาหรือออกเหลือง เกือบริมฝีปากสีออกจางกว่าบริเวณอื่นของส่วนหัว

อาหาร : หนอน แมลงขนาดเล็กและขนาดกลางตามพื้นดิน

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

จิ้งเหลนเรียวยาวเล็ก

- ชื่อท้องถิ่น** : จิ้งเหลน
- ชื่อวิทยาศาสตร์** : *Lygosoma quadrupes*.
- ลักษณะทั่วไป** : ขนาดวัดจากปลายปากถึงก้น 25 มม. หางยาว 33 มม. (ตัวโตเต็มวัยจะมีขนาดวัดจากปลายปากถึงก้น 59-68 มม. หางยาว 68-72 มม.) เป็นจิ้งเหลนขนาดเล็ก ลำตัวเรียวยาวมาก แบนราบ ขาทั้งสองมีขนาดเล็กมากจนมองไม่เห็น และตั้งอยู่ห่างกันมาก ระยะระหว่างปลายปากถึงขาคู่หน้ามีความยาวเป็น 20 เปอร์เซ็นต์ของระยะระหว่างขาคู่หน้าถึงขาคู่หลัง หัวมีลักษณะแบนราบและปลายหัวทู่ รูเปิดของหูเล็กมากและถูกเกล็ดคลุมไปบางส่วน แลวเกร็ดรอบตัวตรงกึ่งกลางของลำตัว 24-26 แถว ใต้นิ้วที่สี่ ซึ่งเป็นนิ้วที่ยาวที่สุด มีเกล็ด 5 เกล็ด ลำตัวมีสีน้ำตาลคล้ำเกือบดำ มีลายขีดสีเข้มเห็นได้ชัดตามความยาวของลำตัว 8 ลาย ตามแนวแถวของเกล็ดหลังจนตลอดความยาวของหาง สีด้านข้างและใต้ท้องออกจางกว่า เกล็ดริมฝีปากเล็กกว่าบริเวณอื่นๆ ของหัว
- อาหาร** : หนอน แมลง และตัวอ่อนของแมลงตามพื้นดิน
- สถานภาพ** : สัตว์ประจำถิ่น

จิ้งเหลนหลากหลาย

ชื่อท้องถิ่น : จิ้งเหลน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Mabuya macularia*.

ลักษณะทั่วไป : ขนาดวัดจากปลายปากถึงก้น 50-56 มม. หางยาว 63-70 มม. ลูกจิ้งเหลนยาวตลอดทั้งตัว 50-53 มม. ขนาดเล็ก หัวค่อนข้างกลม ลำตัวพองออกตอนกลางตัว แล้วคอดลงไปสู่หาง เกือบบนลำตัวมีสันบนเกล็ด 3-5 สัน แต่เกล็ดบนหางมีสันบนเกล็ด 4 สัน เกล็ดใต้ท้องเรียบ จำนวนแฉกรอบตัวตรงกึ่งกลางลำตัว 30 แฉก ลำตัวออกสีน้ำตาล ออกแดงคล้ายสีทองแดง สีข้างออกคล้ำกว่าสันหลัง โดยเฉพาะบริเวณข้างคอ ซึ่งมีแถบเล็กๆ สีขาวขลิบอยู่ทางด้านบน แถบสีขาวนี้จะค่อยๆ จางไปทางด้านหลัง หลายตัวมีจุดแต้มสีดำบริเวณเหนือโคนหาง ใต้ท้องสีขาวออกเหลือง ในฤดูผสมพันธุ์ทั้งสองเพศมีไ้คางสีออกส้มคล้ำๆ ตัวเมียสีส้มจางกว่าตัวผู้

อาหาร : หนอน แมลง และตัวอ่อนของแมลงตามพื้นดิน

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

เต่าเหลือง

- ชื่อท้องถิ่น** : เต่าฝั่ง
- ชื่อวิทยาศาสตร์** : *Indotestudo elongate*.
- ลักษณะทั่วไป** : ขนาดวัดจากกระดองหลัง (ลูกเต่า) 134 x 104 มม. กระดองหลังโค้งนูน กระดองท้องเรียบ บุ่มลงเล็กน้อย หัวมีเกล็ดคลุมหนา ขาทั้งสี่มีเล็บ ไม่พบพังผืดที่นิ้วเท้า ลำตัวสีออกเหลืองส้ม หัวสีจางกว่าเห็นได้ชัด บริเวณเกล็ดกระดองหลังมีลายแต้มสีคล้ำๆ กระจายไปทั่วทุกเกล็ด เกล็ดใต้ท้องสีเหลืองจางกว่าและมีลายแต้มเล็กๆ ไม่มากนัก ส่วนใหญ่ลายแต้มอยู่ทางด้านระหว่างขาคู่หลัง
- อาหาร** : โดยปกติชอบกินเห็ดโคน ผลไม้สุกร่วงหล่นบนพื้นดิน
- สถานภาพ** : สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1 มีแนวโน้มสูญพันธุ์

เต่าหก

- ชื่อท้องถิ่น** : เต่า
- ชื่อวิทยาศาสตร์** : *Manouria emys*
- ลักษณะ** : เป็นเต่าบก สาเหตุที่เรียกชื่อว่าเต่าหก เพราะว่าขาหลังส่วนบนมีเดือยแข็งเพื่อใช้ยันพยางค์ขึ้นที่สูง มองผิวเผินคล้ายมีหกขา ในธรรมชาติชอบอาศัยอยู่ตามป่าดิบ ระดับต่ำจนถึงสูงปานกลาง ออกหาอาหารตอนเช้าและพลบค่ำ ช่วงเวลากลางวันจะนอนพักผ่อน
- อาหาร** : ผลไม้สุกที่ร่วงตามพื้นดิน ผักธรรมชาติพืช ทั่วไปไม้ เห็ด หน่อไม้ หน่อกล้วย เป็นต้น
- สถานภาพ** : สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1 มีแนวโน้มสูญพันธุ์

แย้ใต้

ชื่อท้องถิ่น : แย้

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Leiolepis belliana*.

ลักษณะทั่วไป : ลำตัววัดจากปลายปากโดยตลอดยาวประมาณ 11.5 ซม. หางยาวประมาณ 23.8 ซม. ตัวแบนหางราบ สีข้างแผ่ขยาย ไม่มีแผงหนามที่สันหลัง ช่องหูใหญ่ เยื่อหูจมใต้ผิวหนัง ผนังข้างคอมีรอยพับตามขวาง รอบลำตัวมีเกล็ดประมาณ 40 แถว หัวและหลังสีมะกอก มีจุดเหลืองขอบดำเรียงเป็นแนวข้างตัว มีแถบดำสลับเหลืองค้อมีลวดลายร่างแหดำ ประกอบสีครีม ท้องและอกสีส้มสด ตัวผู้จะมีพังพืดด้านข้างและสวयกว่าตัวเมีย พบมากตามดินทรายที่ดอนในป่าเสม็ดใกล้ทะเล อยู่ในรูใต้ดิน ลึกประมาณ 1 เมตร รูข้างในสามารถกลับตัวได้ และจะมีรูพิเศษอีกรูหนึ่ง ที่ใช้หนี เมื่อถูกศัตรูรุกราน

อาหาร : หนอน แมลงและตัวอ่อนของแมลงตามพื้นดินรวมทั้งผลไม้สุกที่ร่วงลงดินบางชนิด เช่น โทะ เหมล และตัวอ่อนของแมลงตามพื้นดิน หนอน แมลง และตัวอ่อนของแมลงตามพื้นดิน

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ

สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ หรือบ้างครั้งก็เรียกว่าสัตว์สะเทินบกสะเทินน้ำสัตว์สะเทินบกสะเทินน้ำนี้ เป็นสัตว์ที่ใช้ชีวิตช่วงหนึ่งอาศัยอยู่ในน้ำ และอีกช่วงหนึ่งอยู่บนบก แต่ก็มีบางชนิดอาศัยอยู่ในน้ำตลอดชีวิตและบางชนิดก็แทบจะไม่ลงไปใต้น้ำเลย สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำเป็นสัตว์เลือดเย็นเช่นเดียวกัน สัตว์เลื้อยคลาน ปลา และแมลงซึ่งอุณหภูมิในร่างกายจะเปลี่ยนแปลงไปตามอุณหภูมิของสภาพแวดล้อม มีผิวหนังที่ชื้น ไม่มีขนหรือเกล็ดปกคลุมร่างกาย การหายใจของสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำจะใช้วิธีอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือใช้วิธีหลายอย่างรวมกันคือ เหงือก ปอด ผิวหนัง เยื่อบุช่องปาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดและประเภทของสัตว์นั้นๆ

กบหนอง

ชื่อท้องถิ่น : กบหนอง - กบทุ่ง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Fejervarya limnocharis*.

ลักษณะทั่วไป : ขนาดลำตัว 42-62 มิลลิเมตร ลำตัวสีเขียวมะกอก ปลายปากแหลมรูปไข่ แผ่นหูใหญ่เท่ากับขนาดของตา เหนือหูมีรอบพับเด่น ผิวบนหลังมีตุ่มและสันนูนตามยาว มีจุดดำกระจายบนหลัง ขอบปากมีแถบสีเข้ม บางตัวอาจมีเส้นกลางตัว ท้องสีครีม ขาสั้น ปลายนิ้วตีนแหลมหรือค่อนข้างทู่ไม่แผ่แบน นิ้วหัวแม่มือยาวกว่านิ้วชี้เห็นได้ชัดเจน ระหว่างนิ้วมีพังผืด ทำให้เห็นนิ้วเท้าดูยาวกว่าปกติ ลำตัวมีสีหลากหลาย ตั้งแต่น้ำตาลออกเขียว น้ำตาลแดง จนถึงน้ำตาลคล้ำ บางตัวมีแถบขาวพาดตรงกึ่งกลางหลัง มือและเท้ามีสีจางกว่าสีลำตัว ที่ท้องและใต้แขนขา ตัวผู้สังเกตได้ง่ายโดยมีปื้นสีดำเด่นชัด 2 ปื้นที่ใต้คาง ซึ่งเป็นจุดที่ตั้งของถุงลม

อาหาร : แมลง และปลาขนาดเล็กๆ

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

เขียดทราย

ชื่อท้องถิ่น : เขียด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Occidozyga martensii*.

ลักษณะทั่วไป : เป็นเขียดขนาดเล็ก ขนาดตั้งแต่ปลายปากตลอดด้วยยาวประมาณ 2.5 เซนติเมตร ทำย่ำตัวมีตุ่มเล็กๆ กระจายอยู่ทั่วไป หัวค่อนข้างแบน ส่วนหัวและหลังมีสีเทาแกมน้ำตาล ผิวหนังบนหัวและหลังด้านหน้าเรียบ ท้องสีขาวแกมเหลือง ขาหน้าสั้น นิ้วเท้าหน้านิ้วแรกยาวเท่ากับนิ้วที่สอง แต่ละนิ้วมีพังผืดยึดตั้งแต่ 3 ใน 4 ถึง 4 ใน 5 ของความยาวนิ้ว ไม่มีพังผืดระหว่างนิ้วแรกกับนิ้วที่สอง อาศัยอยู่ตามแอ่งน้ำข้างถนน ในไร่นาและป่าเสม็ด

อาหาร : แมลงขนาดเล็ก

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

คางคกบ้าน

ชื่อท้องถิ่น : คางคก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Bufo melanostictus*.

ลักษณะ : ขนาดวัดจากปลายปากถึงกัน 68-105 มม. ผิวหนังแห้งและเป็นปุ่มปมทั่วตัว แผ่นหูเด่นชัด มีขนาดเล็กกว่าลูกตาสีเล็กน้อย หัวมีสันเป็นแนวยาวหลายสัน โดยเฉพาะบริเวณด้านหลังลูกตาเป็นต่อม parotoid รูปทรงคล้ายเมล็ดถั่วยาว 25 มม. และกว้าง 10 มม. ส่วนใหญ่ล่าตัวสีน้ำตาลอ่อน หรือออกสีเทาจางๆ บริเวณยอดสันและปุ่มปมมักมีสีเข้มกว่าสีพื้นโดยรอบ ใต้ท้องหยาบสีน้ำตาลออกเหลืองอ่อน ยกเว้นลูกคางคกมีสีใต้ท้องสีออกขาวซีด พบได้ตามใต้ถุนและมุมอับข้างๆบ้าน

อาหาร : มด ปลวกและแมลงต่างๆ

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

คางคกหัวเรียบ

ชื่อท้องถิ่น : คางคก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Bufo macrotis*

ลักษณะ : คางคกหัวเรียบมีขนาดเล็ก มีต่อมพาราธอยด์กลมๆ กล้องเสียงภายนอกมีขนาดเท่าลูกตา ลำตัวปกคลุมด้วยตุ่มขรุขระหลายขนาด นิ้วไม่ติดกันเป็นพังผืด ปลายนิ้วมีพังผืดเล็กๆ

อาหาร : แมลงขนาดเล็ก

สถานภาพ : สัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1

ปาดบ้าน

ชื่อท้องถิ่น : ปาด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Polypedates leucomystax*.

ลักษณะทั่วไป : ลำตัวขนาดใหญ่ 50-80 มิลลิเมตร ผิวลำตัวดูเรียบ แต่เป็นเม็ดละเอียดคล้ายกระดาษทราย ลำตัวสีเทา น้ำตาลเหลือง แดงหรือเขียว มีจุดหรือแต้มสีน้ำตาลเข้ม มีเส้นยาว 4 เส้น ขนานกัน หัวค่อนข้างยาว แผ่นหูเห็นชัดเจน หลังเรียบ ท้องหยาบ ขาหน้ามีสันนูนตามขอบด้านนอก ขาหลังมีลายพาดขวาง ปลายนิ้วตีนขยายใหญ่ ระหว่างนิ้วตีนหลังมีแผ่นหลังยึดเพิ่มความยาวนิ้วพบได้บริเวณห้องน้ำและตามที่ชื้นซำๆบ้าน

อาหาร : แมลงต่างๆ

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

อิงอ่างบ้าน

ชื่อท้องถิ่น : อิงอ่าง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Kaloula pulchra*.

ลักษณะทั่วไป : ขนาดวัดปลายปากถึงกัน 58-70 มม. ลำตัวอ้วนกลม หัวกว้าง ปลายปากแหลมไม่มาก ขาและแขนค่อนข้างสั้น มีความยาวไล่เลี่ยกัน นิ้วมือ นิ้วเท้าตอนปลายแผ่แบน ตัดตรงทางด้านหน้านิ้วค่อนข้างเรียบ มีปุ่มปมเล็กๆ กระจายทั่วแผ่นหลัง ปุ่มนี้มีจำนวนมากเป็นพิเศษบนขาคู่หลัง ใต้ฝ่าเท้ามีแผ่นแข็งยาวสองแผ่นใช้ในการขุดดิน ลำตัวด้านหลังสีออกน้ำตาลคล้ำหรือน้ำตาลแกมแดงมีลายแถบกว้างสีน้ำตาลอ่อนพาดเหนือลูกตาถึงโคนขา 2 ข้าง ใต้ท้องสีออกคล้ำ โดยเฉพาะใต้คางมีสีเกือบดำ บริเวณอื่นๆ เป็นลายตาข่ายสีออกม่วงคล้ำ เห็นไม่ชัดเจน ชอบซ่อนตัวตามใต้โอ่งน้ำ ใต้น้ำ ใต้อ่างน้ำข้างบ้าน เมื่อเวลามีฝนตกกลางคืนจะออกจากที่ซ่อนหาอาหาร

อาหาร : แมลงต่างๆ

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

อิงข้างดำ

ชื่อท้องถิ่น : อิงอ่าง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Microhyla heymonsi*.

ลักษณะทั่วไป : ขนาดวัดจากปลายปากถึงก้น 15-22 มม. ลำตัวแบนราบ ท้องป่อง หัวแหลม ไม่เห็นแผ่นหู มีรอยพับของผิวหนังจากลูกตาไปยังรักแร้ รูจมูกอยู่ค่อนข้างไปทางปลายมากกว่าใกล้ตำแหน่งลูกตา นิ้วมือค่อนข้างสั้น ปลายนิ้วแผ่เป็นแผ่นแบน ขาคู่หลังสั้น นิ้วเท้ามีพังผืดยึดเพียงนิดหน่อย ผิวหนังเรียบสีเทาคล้ำ หัวสีคล้ำมากกว่าหลัง บางตัวมีแผ่นหลังสีออกน้ำตาลแดง แผ่นหลังมีจุดสีดำเล็ก 1 คู่ ตรงกึ่งกลาง หน้าและด้านข้างลำตัวสีคล้ำจนเกือบดำสนิท ขาและแขนมีลายพาดสีจาง ก้นมีปื้นสีดำใหญ่เด่นชัด ใต้ท้องสีเหลืองอ่อนๆ มีจุดละเอียดสีดำกระจายอยู่ทั่วไปคอคและใต้คาง

อาหาร : แมลงต่างๆ

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

อึ่งแม่หนาว

ชื่อท้องถิ่น : อึ่งอ่าง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Microhyla berdmorei*.

ลักษณะ : ขนาดลำตัววัดจากปลายปากถึงก้น 30-35 มม. ในพวกอึ่งขนาดเล็ก ชนิดนี้มีขนาดโตที่สุด ลำตัวอ้วนกลมและแบนราบลง ทำให้ดูท้องป่อง หัวแหลม ขาคู่หลังยาวเรียวยาว นิ้วหัวแม่มีอ้านกว่านิ้วชี้ชัดเจน ขามีพังผืดยึดระหว่างนิ้ว ปลายนิ้วแผ่ออกเป็นปุ่มกลมและมีร่องฝ่าครีงอยู่ด้านบนบนปุ่ม ลำตัวออกสีน้ำตาลคล้ำบนหลังมีลายสีเข้มกว่าเป็นรูปทรงคล้ายนาฬิกาทรายเห็นได้ชัดในบางตัว ส่วนใหญ่ลายนี้ค่อนข้างเลอะเลือน ใต้ลำคอสีออกเทา ใต้ท้องสีเหลืองสด สีนี้ค่อยๆ จางลงไปข้างใต้โคนขา บนแผ่นหลัง แขน ขา และฝ่าเท้ามีจุดสีคล้ำรูปร่างไม่แน่นอน

อาหาร : แมลงต่างๆ

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

อิงลายเลอะ

ชื่อท้องถิ่น : อิงอ่าง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Microhyla butleri*.

ลักษณะ : ขนาดวัดจากปลายปากถึงก้น 21-26 มม. มีผิวหนังหยาบ ปากมนกลม มีแผ่นหูแต่ซ่อนอยู่ใต้ผิวหนังที่มองไม่เห็นจากภายนอก ตัวผู้มักมีแถวตุ่มสีขาวเด่นจากใต้ตาลงไปที่มุมขากรรไกร เป็นลักษณะเด่นของชนิดนี้ ตัวเมียมีแถวตุ่มนี้ไม่ค่อยชัด ปลายนิ้วแผ่ออกเป็นแผ่นกลม มีรอยเว้าอยู่ด้านบนตรงกลาง นิ้วเท้ามีพังผืดยึดประมาณ 1 ใน 3 ของความยาวนิ้ว แผ่นหลังสีออกน้ำตาลคล้ำจนถึงน้ำตาลอ่อนออกเหลือง มีลวดลายสีดำกระจายไปทั่ว ไม่เป็นรูปทรงที่แน่นอน บางครั้งมีขอบเป็นสีขาว ใต้ท้องสีออกขาวหรือเหลืองอ่อน ตัวผู้ใต้คางมีสีคล้ำ แขนและขามักมีลายขวางชัดเจนถึงมีรอยจางๆ

อาหาร : แมลงต่างๆ

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

อิงหลังขีด

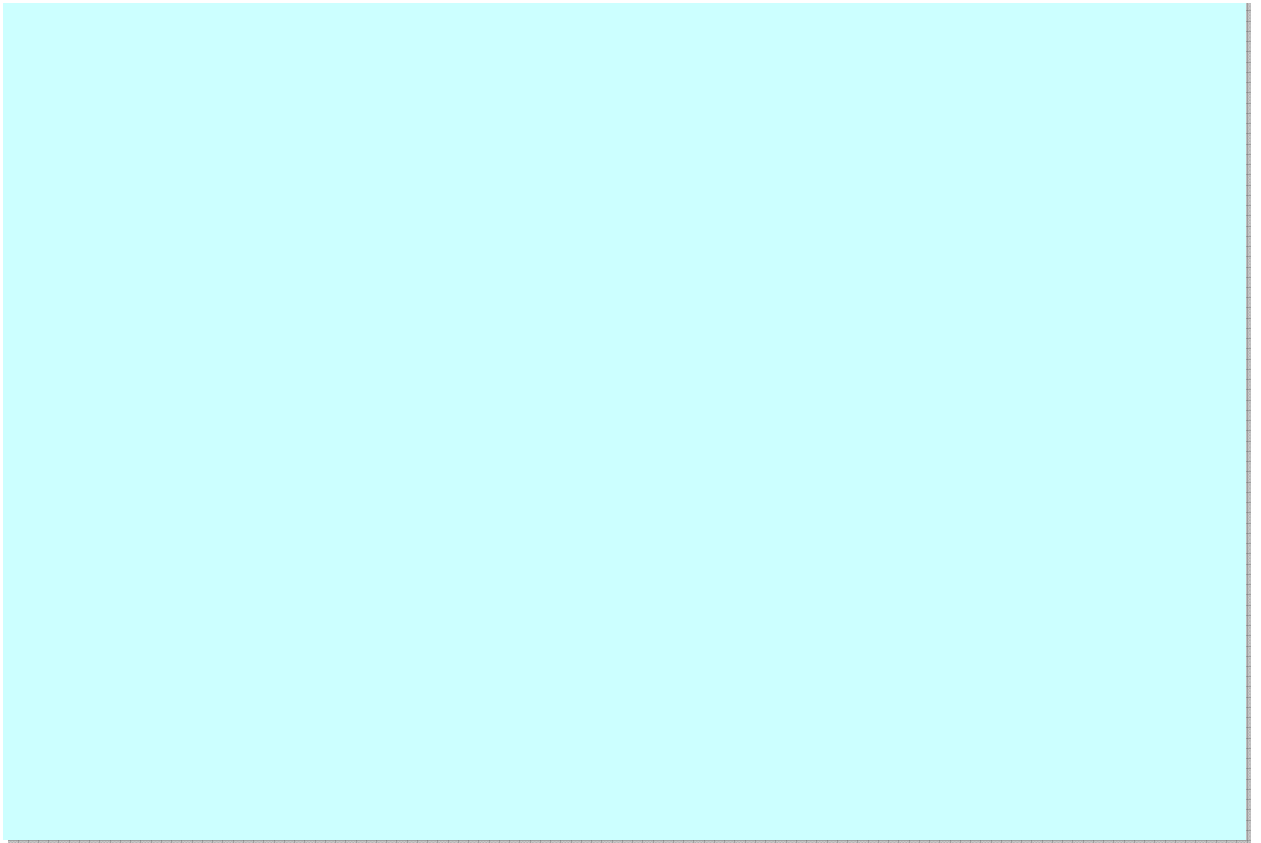
ชื่อท้องถิ่น : อิงอ่าง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Micryletta inornate*.

ลักษณะ : ขนาดวัดจากปลายปากถึงก้น 20 มม. มีรูปร่างและนิสัยแตกต่างจากอิงชนิดอื่นๆ มาก รูปร่างกลมป้อม แขนและขาดูยาวกว่าอิงชนิดอื่นๆ ลักษณะคล้ายลูกคางคกบ้านขนาดเล็ก นิ้วหัวแม่มีมือสั้นกว่านิ้วชี้ แผ่นหูพอสังเกตเห็นได้แต่ไม่เต็มทั้งแผ่น ปลายนิ้วเท้าแผ่ออกเพียงเล็กน้อย ลำตัวสีออกเทาน้ำตาล มีจุดสีเข้มกว่าประทั่วแผ่นหลังและบนต้นขา มือและเท้าสีอ่อนกว่าสีหลัง ใต้ท้องสีออกเหลืองอ่อนๆ ประด้วยจุดละเอียดสีคล้ำคล้ายผงพริกไทย

อาหาร : แมลงต่างๆ

สถานภาพ : สัตว์ประจำถิ่น

บรรณานุกรม

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2537. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535. กรุงเทพฯ.
- กรมป่าไม้. 2544. คู่มือคุณกในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. กรุงเทพฯ. : ส่วนอุทยานแห่งชาติ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้.
- ชุดิอร กาญจน์กกิจ. 2543. สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในประเทศไทยและภูมิภาคอินโดจีน. กรุงเทพฯ. : กองทุนสัตว์ป่าโลก สำนักงานประเทศไทย.
- ัญญา จันอาจ. 2539. การสำรวจเบื้องต้นสำหรับสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกและสัตว์เลี้ยงลูกในป่าบาลาจังหวัดนราธิวาส. ว. สัตว์ป่าเมืองไทย. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ธันวาคม 2539 .
- _____. 2546. คู่มือสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกในเมืองไทย. กรุงเทพฯ. : สำนักพิมพ์ด้านสุทธา.
- _____, ยอดชาย ช่วยเงิน, และ ศิริพร ทองอารีย์. 2546. ความหลากหลายของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกและสัตว์เลี้ยงลูกในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฮาลา-บาลา จังหวัดยะลา และนราธิวาส. รายงานการวิจัยในโครงการ BRT (2546):254-258.
- บุญชู ชงนำชัยมา และ โรเบิร์ต มาเธอร์. 2540. สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง. ปทุมธานี. : สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย.
- บุษบง กาญจนสาขา และ ลัญญา บัวหนูน. 2545. การติดตามศึกษาความชุกชุมและการแพร่กระจายของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ในพื้นที่ป่าคลองแสง จ. สุราษฎร์ธานี. ว. สัตว์ป่าเมืองไทย 10 : 39-50.
- รุ่งรชนี พิมทัย และ คณะ. 2547. บัญชีรายชื่อพื้นที่สำคัญเพื่อการอนุรักษ์นกในประเทศไทย. กรุงเทพฯ. สมาคมนกอนุรักษ์นและธรรมชาติแห่งประเทศไทยและองค์กรอนุรักษ์นกกสากล.
- วิโรจน์ นุตพันธุ์. 2544. สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกในประเทศไทย. กรุงเทพฯ. : สำนักพิมพ์บ้านและสวน.
- ศิริพร ทองอารีย์, ัญญา จันอาจ, ยอดชาย ช่วยเงิน, และ อังสนา มองทรัพย์. ไม่ระบุปีที่พิมพ์. สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกในป่าฮาลา-บาลา. กรุงเทพฯ. : กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช.
- สุรินทร์ มัจฉาชีพ. 2535. สัตว์ป่าเมืองไทย.กรุงเทพฯ. : ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ.
- โอบาส ขอบเขตต์. 2541. นกในเมืองไทย เล่มที่ 1. กรุงเทพฯ. : สำนักพิมพ์สารคดี.
- _____. 2542. นกในเมืองไทย เล่มที่ 2. กรุงเทพฯ. : สำนักพิมพ์สารคดี.
- _____. 2543. นกในเมืองไทย เล่มที่ 3. กรุงเทพฯ. : สำนักพิมพ์สารคดี.
- _____. 2544. นกในเมืองไทย เล่มที่ 4. กรุงเทพฯ. : สำนักพิมพ์สารคดี.
- _____. 2544. นกในเมืองไทย เล่มที่ 5. กรุงเทพฯ. : สำนักพิมพ์สารคดี.
- Beyan, L.S., Peter Paul van Dijk and Douglas B. H. 2001. Photographic Guide to the turtles of Thailand Laos Vietnam and Cambodia. Wildlife Conservation Society.
- Cox, J.M., Paul van Dijk, P., Nabhitabhata, J. and Thirakhupt, K. 1998. Snakes and Other Reptiles of Thailand and South-east Asia. Bangkok : Asia books.

Lekagul, B. and Round, P.D. 1991. A Guide to the Birds of Thailand. Bangkok : Saha Karn Bhaet.

_____, and McNeely, J.A. 1988. Mammals of Thailand. Bangkok : Darnsutha Pree.

ตัวอย่างความหลากหลายของพรรณพืช พบขึ้นในนิเวศดินทรายของสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี
โครงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง
คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อท้องถิ่น : แซะ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Callerya atropurra* (Wall.)

กาแซะ

ชื่อท้องถิ่น : ฝัก
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Markhamia* sp.

แลหางค่าง

ชื่อท้องถิ่น : จิกสวน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Barringtonia racemosa* (L.) Spreng.

จิกสวน

ชื่อท้องถิ่น : ลอนเท้ง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Carallia brachiata* (Lour.) Merr.

เงียงพร้านางเอ

ชื่อท้องถิ่น : ตังหน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Calophyllum calaba* L.

ตังหน

ชื่อท้องถิ่น : โปะ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Rhodomyrtus tomentosa* (Aitton) Hassk.

พรวด

ชื่อท้องถิ่น : นมแมว
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cyathosternum micranthum* (A.D.C.) J. Sinclair

นมแมว

ชื่อท้องถิ่น : วา
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Gacuinia speciosa* Wall.

พะวา

ชื่อท้องถิ่น : ยอม
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Xylocarpus ruber* (G. Don)

พยอม

ชื่อท้องถิ่น : ฝัด
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Holarrhena densiflora* Radl.

พุดทุ่ง

ชื่อท้องถิ่น : พลา
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Microcosmum tomentosum* Sm.

ปลับพลา

ชื่อท้องถิ่น : ยาว่วง หัวครก
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Anacardium occidentale* L.

มะม่วงหิมพานต์

ชื่อท้องถิ่น : เมา
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Gmelina arborea* Roxb.

เมา

ชื่อท้องถิ่น : พันตัน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Schima wallichii* (DC.) Korth

มังตาล

ชื่อท้องถิ่น : ฝัด
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Tetracera loureiri* (Fimet S Gagnep.) Pierre ex Craib

รสสุคนธ์

ชื่อท้องถิ่น : ยี่เกใหญ่
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Lygodium flexuosum* (L.) Sw.

ลิเกาใหญ่

ชื่อท้องถิ่น : ฝัดพูน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Syzygium cinereum* (Kurz)

เสม็ดแดง

ชื่อท้องถิ่น : สนร้อย
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Baeckea frutescens* L.

สนทราย

ชื่อท้องถิ่น : ฝัด
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Canarium spathulifolia* Tirveng.

หนามแท่ง

ชื่อท้องถิ่น : โปะน้อย
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Holarrhena euisii* King S. Gamble

หัตถ์คุณเทศ

ตัวอย่างความหลากหลายของพรรณพืชท้องถิ่น พบในนิเวศที่ดอนของสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี
โครงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง
คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อท้องถิ่น : ฟ้า
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Licuala spinosa* Thunb.

กะพ้อ

ชื่อท้องถิ่น : โคน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Careya sphuerica* Roxb.

กระโดน

ชื่อท้องถิ่น : หุ้มหมก
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Salacia chinensis* L.

กำแพงเจ็ดชั้น

ชื่อท้องถิ่น : เต้า
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cratogeomum maingayi* Dyer.

เต้า

ชื่อท้องถิ่น : หมมรี
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Polypodium pterocarpum* (D.C.) Backer

นนทรี

ชื่อท้องถิ่น : เข็มบน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Diospyros decipiens* Miq.

เนียน

ชื่อท้องถิ่น : ไผ่
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Gigantochloa albociliata* (Munro) Munro

ไผ่ไร่

ชื่อท้องถิ่น : ขามป้อม
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Phyllanthus emblica* L.

มะขามป้อม

ชื่อท้องถิ่น : ภางคี่
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Atalapha monophylla* (DC.) Correa

มะนาวผี

ชื่อท้องถิ่น : มะ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Antidesma glaberrima* Gaertn.

มะเมาะ

ชื่อท้องถิ่น : หาด
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Artocarpus lakoocha* Roxb.

มะหาด

ชื่อท้องถิ่น : กำขำ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Lepisanthes rabigiosa* (Roxb.) Lessn.

มะหาด

ชื่อท้องถิ่น : ขอบ, ขอบเดือน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Morinda elliptica* Rlal.

ยอป่า

ชื่อท้องถิ่น : รั้ว
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Semecarpus curtisii* King.

รั้วป่า

ชื่อท้องถิ่น : ยี่เป็ง, แผลงชัน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ziziphus oenoplia* (L.) Mill.

เล็บเหยี่ยว

ชื่อท้องถิ่น : หมบ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Micromelum minutum* (G. Forest.)

สมุย

ชื่อท้องถิ่น : ส้านดิน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dillenia hookeri* Pierre

ส้านดิน

ชื่อท้องถิ่น : ส้านใหญ่
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dillenia obovata* (Blume) Hoogland

ส้านใหญ่

ชื่อท้องถิ่น : หมากหมก
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Lepidaria syzestris* Blume

หมากหมก

ชื่อท้องถิ่น : ยุง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Diptocarpus obtusifolius* Telism. Ex. Mig.

เหียง

ตัวอย่างความหลากหลายของพรรณพืชท้องถิ่น พบในนิเวศชุ่มน้ำที่สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี
โครงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง
คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

 <p>ชื่อท้องถิ่น : ชરી ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Dulberaya parviflora</i> Roxb. 11 3 2007</p>	 <p>ชื่อท้องถิ่น : คันทา ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Fagraea fragrans</i> Roxb.</p>	 <p>ชื่อท้องถิ่น : ข่าลี ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Alpinia conchigera</i> Griff.</p>	 <p>ชื่อท้องถิ่น : ขี้ไต้ ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Deespermum parviflorum</i> (Lam) A.J. Scott.</p>
<p>กระซิก</p>	<p>กันเกรา</p>	<p>ข่าลี</p>	<p>ขี้ไต้</p>
 <p>ชื่อท้องถิ่น : เกมร ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Melastoma malabatricum</i> L.</p>	 <p>ชื่อท้องถิ่น : อัง ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Barringtonia acutangula</i> (L.) Gaertn.</p>	 <p>ชื่อท้องถิ่น : มวง ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Garcinia cowa</i> Roxb.</p>	 <p>ชื่อท้องถิ่น : มจกวาง ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Plorantium alternifolium</i> (Vahl) Melale.</p>
<p>โคลงเคลง</p>	<p>จิกนา</p>	<p>ชะมวง</p>	<p>ชะมวงกวาง</p>
 <p>ชื่อท้องถิ่น : โหนด ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Borassus flabellifer</i> L.</p>	 <p>ชื่อท้องถิ่น : นุ่น ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Vitex pinnata</i> L.</p>	 <p>ชื่อท้องถิ่น : เพกา ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Oroxylum indicum</i> (L.) Kurz.</p>	 <p>ชื่อท้องถิ่น : มะเดื่อดิน ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Aganostma marginata</i> (Roxb) G.Don.</p>
<p>ตาลโตนด</p>	<p>ตีนนก</p>	<p>เพกา</p>	<p>มะเดื่อดิน</p>
 <p>ชื่อท้องถิ่น : ปัก ข่านปัก ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Tetracera laevis</i> (Finet & Gagnep)</p>	 <p>ชื่อท้องถิ่น : ปี่เป่าขุ่น ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Lygodium microphyllum.</i></p>	 <p>ชื่อท้องถิ่น : ตายีง ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Stenochlaena palustris</i> (Burth.) Bedd.</p>	 <p>ชื่อท้องถิ่น : หญ้ารังไก่ ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Lycopodium cernuum</i> L.</p>
<p>รสสุคนธ์</p>	<p>ลิเกายูง</p>	<p>ลำเพ็ง</p>	<p>สามร้อยยอด</p>
 <p>ชื่อท้องถิ่น : เหม็ด ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Melaleuca quinquenervia</i> (Cav.) S.T. Blake</p>	 <p>ชื่อท้องถิ่น : เห็ดเสม็ด ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Boletus griseiquarceus</i> Corner.</p>	 <p>ชื่อท้องถิ่น : หม้อข้าวหม้อแกงลิง ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Nepenthes mirabilis</i></p>	 <p>ชื่อท้องถิ่น : หม้อขยง ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Fluellaria indica.</i></p>
<p>เสม็ดขาว</p>	<p>เห็ดเสม็ด</p>	<p>หม้อข้าวหม้อแกงลิง</p>	<p>หวายลิง</p>

สัตว์เลื้อยคลานไม่มีขาที่พบในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี
 โครงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง
 คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

<p>ชื่อท้องถิ่น : งูกันท้าว ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Chrysocela ornata</i></p> <p>งูเขียวดอกหมาก</p>	<p>ชื่อท้องถิ่น : งูสายพาน ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Ahaetulla prasina</i></p> <p>งูเขียวหัวจิ้งจก</p>	<p>ชื่อท้องถิ่น : งูเขียวหางไหม้ ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Trimeresurus fucatus</i></p> <p>งูเขียวหางไหม้ท้องเขียว</p>	<p>ชื่อท้องถิ่น : งูดิน ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Typhlops diardi</i></p> <p>งูดินใหญ่</p>
<p>ชื่อท้องถิ่น : งูเขียว ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Dendrelaphis cyanochloris</i></p> <p>งูสายม่านฟ้าเขียว</p>	<p>ชื่อท้องถิ่น : งูสายม่าน ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Dendrelaphis striatus</i></p> <p>งูสายม่านลายเฉียง</p>	<p>ชื่อท้องถิ่น : งูสายม่าน ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Dendrelaphis formosus</i></p> <p>งูสายม่านหลังทอง</p>	<p>ชื่อท้องถิ่น : งูน้ำ ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Enhydris enhydris</i></p> <p>งูสายรุ้ง</p>
<p>ชื่อท้องถิ่น : งูน้ำ ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Enhydris jugoriti</i></p> <p>งูสายรุ้งลาย</p>	<p>ชื่อท้องถิ่น : งูสิงห์ ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Ptyas korros</i></p> <p>งูสิงห์</p>	<p>ชื่อท้องถิ่น : งูหลาม ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Python molurus bivittatus</i></p> <p>งูหลาม</p>	<p>ชื่อท้องถิ่น : งูเหลือม ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Python reticulatus</i></p> <p>งูเหลือม</p>
<p>ชื่อท้องถิ่น : งูปล้องคานวน ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Dryocalamias subannulatus</i></p> <p>งูปล้องคานวนมลายู</p>	<p>ชื่อท้องถิ่น : งูปล้องคานวน ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Rhabdophis subminiatus</i></p> <p>งูลายสาบคอแดง</p>	<p>ชื่อท้องถิ่น : งูปล้องทอง ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Bungarus fasciatus</i></p> <p>งูสามเหลี่ยม</p>	<p>ชื่อท้องถิ่น : งูแสงอาทิตย์ ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Xenopeltis unicolor</i></p> <p>งูแสงอาทิตย์</p>
<p>ชื่อท้องถิ่น : งูกะปะ ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Calotesiasma rhodostoma</i></p> <p>งูกะปะ</p>	<p>ชื่อท้องถิ่น : งูจอกลา ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Ophiophagus hannah</i></p> <p>งูจอกลา</p>	<p>ชื่อท้องถิ่น : งูกะปะ ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Daboia russelii sumatrana</i></p> <p>งูแมวเซา</p>	<p>ชื่อท้องถิ่น : งูเห่า ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Naja sp.</i></p> <p>งูเห่า</p>

สัตว์เลื้อยคลานที่มีหางและไม่มีหางพบในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี
โครงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง
คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อท้องถิ่น : กิ่งกำบิน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Draco obscurus*

กิ่งกำบิน

ชื่อท้องถิ่น : กิ่งก่า
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Takydromus sexlineatus*

กิ่งก่าน้อยหางยาว

ชื่อท้องถิ่น : กิ่งก่า
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Calotes versicolor*

กิ่งก่าหัวแดง

ชื่อท้องถิ่น : จิ้งจก
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Hemidactylus frenatus*

จิ้งจกบ้านหางหนาม

ชื่อท้องถิ่น : จิ้งจก
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Gehyra mutilata*

จิ้งจกบ้าน

ชื่อท้องถิ่น : จิ้งเหลน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Lygosoma ornatum*

จิ้งเหลนเรียวขนาดเล็ก

ชื่อท้องถิ่น : จิ้งเหลน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Mabuya multifasciata*

จิ้งเหลนบ้าน

ชื่อท้องถิ่น : จิ้งเหลน
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Mabuya maculata*

จิ้งเหลนหลากหลาย

ชื่อท้องถิ่น : ตะกวด
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Vardius benghalensis*

ตะกวด

ชื่อท้องถิ่น : แย้
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Leiolopis belliana*

แย้

ชื่อท้องถิ่น : ปาด
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Polypedates leucomystax*

ปาดบ้าน

ชื่อท้องถิ่น : เขียด
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ociodryas martseni*

เขียดทราย

ชื่อท้องถิ่น : คางคก
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Bufo melanostictus*

คางคกบ้าน

ชื่อท้องถิ่น : คางคก
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Bufo macrotis*

คางคกหัวราบ

ชื่อท้องถิ่น : อึ่งอ่าง
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Microhyla heymonsi*

อึ่งอ่างดำ

ชื่อท้องถิ่น : เขียดน้ำ
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Asterolophia berdmorei*

อึ่งแม่หนาว

ชื่อท้องถิ่น : เขียด
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Micryletta inornata*

อึ่งหลังเขียด

ชื่อท้องถิ่น : เต่า
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Kuoiola pulchra*

อึ่งอ่างบ้าน

ชื่อท้องถิ่น : เต่า
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Manouria emys*

เต่าหก

ชื่อท้องถิ่น : เต่า
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Indotestudo elongate*

เต่าเหลือง

เอกสารอ้างอิง: Cox, J.M., Paul van Dijk, P., Nabhitabhata, J. and Thirakhuat, K. 1998. Snakes and Other Reptiles of Thailand and South-east Asia. Bangkok : Asia books.

นกหากินตามทุ่งที่พบได้ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี
 โครงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง
 คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

White-throated Kingfisher
(*Halcyon smyrnensis*)

C&W

นกกระเต็นอกขาว

Blue-throated Bee-eater
(*Merops viridis*) juv.

C&W

นกจาบคาสีฟ้า

Blue-throated Bee-eater
(*Merops philippinus*)

C&W

นกจาบคาสีเขียว

Bay-headed bee-eater
(*Merops leschenaultii*)

นกจาบคาสีส้ม

Zebra Dove
(*Geopelia striata*)

C&W

นกเขาขาว

Spotted Dove
(*Streptopelia chinensis*)

C&W

นกเขาใหญ่

Scaly-breasted Munia
(*Lonchura punctulata*)

C&W

นกกระตีดขี้หมู

Sharp tailed munia
(*Lonchura striata*)

นกกระตีดตะโพกขาว

Brown Shrike
(*Lanius cristatus*)

นกอีเสือสีน้ำตาล

Barred Buttonquail
(*Turnix susciator*)

นกคุ่มอกลาย

Crested serpent Eagle
(*Spilornis cheela*)

C&W

นกเหยี่ยวกิ่งก่าสีดำ

Baya weaver
(*Ploceus philippinus*)

นกกระจาบทธรรมดา

Black billed Roller
(*Coracias benghalensis*)

นกตะขาบทู้ง

Red wattled Lapwing
(*Vanellus indicus*)

C&W

นกกระแตแต้แว๊ด

Richard's Pipit
(*Anthus novaeseelandiae*)

นกเด้าดินทู้ง

Greater Spotted Eagle
(*Aquila clanga*)

Manjula

นกอินทรีปีกลาย

Black shouldered Kite
(*Elanus caerules*)

นกเหยี่ยวขาว

Common Myna
(*Acridotheres tristis*)

C&W

นกเอี้ยงสาธึกา

Buffed myna
(*Acridotheres fuscus*)

นกเอี้ยงควาย

Crested myna
(*Acridotheres javanicus*)

Manjula

นกเอี้ยงหงอน

นกหากินตามที่ชนและที่พบได้ในสถานวิจัยคลองหอยโข่ง

ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี
โครงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง
คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตัวเต็มวัย ลูกนก

Cinnamon Bittern
(*Ixobrychus cinnamomeus*)

นกยางไฟธรรมดา

Schrenck's Bittern
(*Ixobrychus surhythmus*)

นกยางไฟหัวเทา

ตัวเต็มวัย ลูกนก

Black-crowned Night-Heron
(*Nycticorax nycticorax*)

นกแขวก

Cattle Egret
(*Bubulcus ibis*)

นกยางควาย

Slaty breasted Rail
(*Rallus striatus*)

นกอีลุ้มขนอกเทา

White-breasted Waterhen
(*Amaurornis phoenicurus*)

นกกวัก

Lesser Whistling-Duck
(*Dendrocygna javanica*)

นกเป็ดแดง

Chinese Pond-Heron
(*Ardeola bacchus*)

นกยางกรอกพันธุ์จีน

Common snipe
(*Gallinago gallinago*)

นกปากซ่อมหางพัด

Pintail Snipe
(*Gallinago stenura*)

นกปากซ่อมหางเข็ม

Lesser Coucal
(*Centropus bengalensis*)

นกกระปูดเล็ก

Greater Coucal
(*Centropus sinensis*)

นกกระปูดใหญ่

Edible-nest Swiftlet
(*Aerodramus fuciphagus*)

นกแอ่นกินรัง

Asian Palm Swift
(*Cypsiurus balaisensis*)

นกแอ่นตาล

Pacific Swift
(*Apus pacificus*)

นกแอ่นตะโพกขาวหางแดง

Barn Swallow
(*Hirundo rustica*)

นกแอ่นบ้าน

Brown Noddy
(*Hirundapus giganteus*)

นกแอ่นใหญ่หัวตาขาว

Red-rumped Swallow
(*Hirundo daurica*)

นกแอ่นตะโพกแดง

Eastern Marsh Harrier
(*Circus spilonotus*)

เหยี่ยวทุ่ง

Large-billed Crow
(*Corvus macrorhynchos*)

อีกา

นกหากินตามป่าละเมาะที่พบได้ในสถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

ผศ.ดร.ปราโมทย์ แก้ววงศ์ศรี

โครงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ สถานีวิจัยคลองหอยโข่ง

คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Pink-necked Green Pigeon
(*Treron vernans*)

นกเปล้าคอสีม่วง

Racket-tailed Treepie
(*Crypsirina temia*)

นกกาแวน

Greater Racket-tailed Drongo
(*Dicrurus paraclausus*)

นกแซงแซวหางป๋วงใหญ่

Scarlet-backed Flowerpecker
(*Dicaeum cruentatum*)

นกตี๋ชมพูสวน

Coppersmith Barbet
(*Caprimulgus holzneri*)

นกตี๋ทอง

Pied Fantail (*Rhipidura javanica*)

นกอีแพรดแถบอกลาย

Brown Barbet
(*Calorhamphus fuliginosus*)

นกจอกป่าหัวโต

Green Iora
(*Siphia viridisissima*)

นกขมิ้นน้อยสีเขียว

Black-crested Bulbul
(*Eycnonotus melanicterus*)

นกปรอดเหลืองหัวจุก

Stripe-throated Bulbul
(*Eycnonotus finlaysoni*)

นกปรอดคอกลาย

Yellow-vented Bulbul
(*Eycnonotus goiavier*)

นกปรอดหน้าवल

Streak-eared Bulbul
(*Eycnonotus blanfordi*)

นกปรอดสวน

Crested serpent Eagle
(*Spilornis cheela*)

นกเหยี่ยวกิ่งก่าสีดำ

Black-headed Bulbul
(*Eycnonotus atriceps*)

นกปรอดทอง

Common Tailorbird
(*Orthotomus sutorius*)

นกกระจิบธรรมดา

Red Junglefowl
(*Gallus gallus*)

ไก่ป่า

Puff Throated Babbler
(*Ploceus rubiceps*)

นกจาบดินอกลาย

Ruby-necked Sunbird
(*Anthreptes sirindava*)

นกกินปลีแก้วสีทับทิม

Crimson Sunbird
(*Aethopyga siparaja*)

นกกินปลีคอแดง

Plain Sunbird
(*Anthreptes simplex*)

นกกินปลีสีเขียว